

Gaekwad's Oriental Series

No. XXIII

NITYOTSAVA

ORIENTAL INSTITUTE, BARODA

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Published under the Authority of
the Government of His Highness
the Maharaja Gaekwad of Baroda

General Editor :

B. BHATTACHARYYA, M. A., Ph. D.

NO. XXIII

उमानन्दनाथरचितः

नित्योत्सवः

NITYOTSAVA

BY

UMĀNANDANĀTHA

[SUPPLEMENT TO PARASURĀMA-KALPA-SŪTRA]

EDITED BY

A. MAHADEVA SASTRI, B.A.

DIRECTOR, ADYAR LIBRARY, ADYAR, MADRAS

RE-EDITED, REVISED AND ENLARGED BY

SWAMI TRIVIKRAMA TIRTHA

BARODA

ORIENTAL INSTITUTE

1930

Price Rs. 5-0-0

PRINTED BY T. P. VESDHERRAS AT THE TUTORIAL PRESS
211 A, BRINDHAN BURN ROAD, BOMBAY

AND

PUBLISHED BY HENDYTOSS BHATTACHARYA, DIRECTOR, ORIENTAL INSTITUTE, RAIPURA
ON BEHALF OF THE GOVERNMENT OF HIS HIGHNESS THE MAHARAJA
CHAKRAVARTY OF RAIPURA

PREFACE TO THE FIRST EDITION

IN the preface to the *Parasurāma-Kalpa-Sūtra*, Part I, all that needs be said with reference to *Nityotsava* has been said. It only remains to mention the MSS. on which this edition of *Nityotsava* is based.

They are as follows :—

1. A grantha manuscript copy of the Adyar Library, No. XXXV B 103 ; cited as अ.
2. Another grantha manuscript copy of the Adyar Library, No. VIII F 18 ; cited as अ १.
3. A grantha manuscript copy kindly lent by Mr. M. V. Srinivasa Iyer of Triplicane, Madras ; cited as अ.
- 4—6. Devanagari MS. copies of Central Library, Baroda, Acc. Nos. 183, 4637, 5572 ; cited as अ १, अ २, अ ३ respectively.
7. A Telugu MS. copy borrowed by Pandit R. Ananta-krishna Sastri from the owner in the Nizam's Dominions, cited as अ.

Of these No. 3 is the most carefully prepared copy. The others are all tolerably correct, except for some clerical errors. Two or three of these MSS. contain each here and there passages not found in the other MSS. Of these the important and useful ones have been embodied in this edition, the source being noted in each case.

A. MAHADEVA SASTRI

विषयसूचिका

विषयः

पुस्तकख्या

भारोम्भोद्भासः प्रथमः—दीक्षाक्रमः

भूमिका	१
दीक्षाकालनिर्णयः	२
गुरुलक्षणम्	३
शिष्यलक्षणम्	४
गुरुवरणम्	७
क्रमप्रवर्तनपूर्वकं शिष्याङ्गानम्	७
त्रैपुरसिद्धान्तः	८
मन्त्रोपासनम्	८
उपासकधर्माः	९
सर्वसारभूतो धर्मः	९
दीक्षाऽऽन्वयकालम्	९
शाम्भवी दीक्षा	९
शाक्ती दीक्षा	१०
मान्त्री दीक्षा	१०
दीक्षात्रये मुख्यगौणपक्षौ	११
इष्टमन्त्रदानम्	१२
समपाचारानुशासनम्	१२
कुलधर्मनिष्ठाफलम्	१३
शिष्यस्य परविद्रूपापादनम्	१३
सर्वमन्त्राधिकारलाभः	१३
तत्तत्क्रमानुष्ठाने दीक्षान्वयस्था	१३
अधिकारिनिर्णयः	१४

विषयः

पुटसङ्ख्या

तरुणोद्धासो द्वितीयः—गणपतिक्रमः

तपोदातः	१५
कालपकृत्यादिकयोर्विशेषः	१५
चतुराष्ट्रसितर्पणसंकल्पादि	१५
चतुराष्ट्रसितर्पणम्	१६
पूजाविधिः	२१
यागमन्दिरागमनादि विघ्नोत्सारणान्तम्	२१
शिखाकन्धनादि मातृकान्यासान्तम्	२२
षडङ्गन्यासः	२२
न्यासम्	२२
अर्घ्यसंस्कारः	२३
पीठे प्राणप्रतिष्ठा	२३
पीठशक्तिपूजा	२४
धर्माष्टकपूजा	२४
महाराजपतिपूजा	२४
महाराजपतितर्पणम्	२५
षडङ्गपूजा	२५
ओषधपूजा	२५
दिव्यौषः	२५
सिद्धौषः	२६
मानवौषः	२६
दिव्यौषपाठान्तरम्	२६
सिद्धौषपाठान्तरम्	२६
मानवौषपाठान्तरम्	२६
आवरणार्चनम्	२८
प्रथमावरणम्	२८
द्वितीयावरणम्	२८
तृतीयावरणम्	२८
चतुर्थावरणम्	२८

विषयः

पुटसङ्ख्या

पञ्चमावरणम्	२९
गणनाधस्य पुनस्तर्पणं, षोडशोपचारपूजा च	३०
अग्निकार्यम्	३०
वलिदानम्	३०
तर्पणजपस्तोत्राणि	३१
सदाशिवप्रोक्तं गणेशाष्टकम्	३१
सुवासिनीपूजा	३१
पुरश्चरणविधिः	३१

यौवनोद्भासस्तुतीयः—श्रीक्रमः

१—आह्निकप्रकरणम्	३३
गुरुध्यानम्	३३
प्राणसंयमनम्	३७
विहिमर्शः	३८
हृदा मूलाद्वृत्तिः	३८
रश्मिनालास्तरणम्	३८
अजपागायत्रीभावनेम्	३८
भूप्रार्थनादि मुखलाङ्गनान्तम्	३८
ज्ञानविधिः	३९
सन्ध्याविधिः	४०
२—सपर्याप्रकरणम्	४१
यागमन्दिरप्रवेशः	४१
श्रीचक्रपरिकल्पनम्	४२
बन्धप्राणप्रतिष्ठा	४२
मन्दिरार्चा	४३
कर्पनीपात्रनिधानादि दीपप्रज्वालनान्तम्	४३
भूतशुद्धिः	४४
आत्मप्राणप्रतिष्ठा	४४
प्रच्युहोत्तारणम्	४४

विषयः

पुटसङ्ख्या

न्यासजालविधिः	४५
पान्नासादनम्—सामान्वार्यविधिः	४५
विशेषार्थविधिः	४७
अन्तर्यामिः	५१
चतुष्पदपञ्चाराचनम्	५२
षडङ्गराचनम्	५५
नित्यदिकीपजनम्	५५
गुरुमण्डलाचनम्	५७
१—कादिविपोपासकानाम्	५७
दिव्यौघः	५७
सिद्धौघः	५८
मानवौघः	५८
२—वोढशुपासकानाम्	५८
दिव्यौघः	५९
सिद्धौघः	५९
मानवौघः	५९
३—हादिविपोपासकानाम्	६०
दिव्यौघः	६०
सिद्धौघः	६०
मानवौघः	६०
मन्त्रादिविधानां गुरुपम्परा	६१
दिव्यौघः	६१
सिद्धौघः	६१
मानवौघः	६१
अज्ञातगुरुपारम्पर्याणां गुरुक्रमः	६२
दिव्यौघः	६२
सिद्धौघः	६२
मानवौघः	६२
आवरणपूजा	६३

विषयः

पुटसङ्ख्या

प्रथमावरणम्	३३
द्वितीयावरणम्	३४
तृतीयावरणम्	३५
चतुर्थीवरणम्	३५
पञ्चमावरणम्	३६
षष्ठावरणम्	३७
सप्तमावरणम्	३८
अष्टमावरणम्	३८
नवमावरणम्	३९
मन्त्रपुण्यम्	७१
कामकलाभानम्	७१
होमस्य कृताकृतत्वम्	७२
बलिदानविधिः	७२
प्रदक्षिणाः	७२
स्तोत्रम्	७२
सुवासिन्याः पूजनम्	७५
तत्त्वबोधनम्	७६
देवतोद्घातनम्	७७
शान्तिस्तवः	७८
विशेषार्घ्यविसर्जनम्	७८
सङ्क्षेपार्चाविधिः	७९
सङ्क्षेपार्चनानि	७९
कृत्वर्धनियमः	८०
श्रीचक्रलेखनोपायः	८०
श्रीचक्रप्रस्तारभेदाः	८२
श्रीचक्रप्रतिष्ठापनविधिः	८२
यन्त्रभेदेन अर्चनकालावधिः	८४
श्रीचक्रमहिमा	८५
३—होमप्रकरणम्	८५

विषयः	पुटसङ्ख्या
४—मुद्राप्रकरणम्	९०
श्रीगुरुवन्दनमुद्राः	९०
अर्घ्यस्थापनमुद्राः	९१
अर्चने मुद्राः	९१
सङ्क्षोभिष्यादिमुद्राः	९१
न्यासे मुद्राः	९२
जपे मुद्राः	९२
५—न्यासप्रकरणम्	९३
करसुखिन्यासः	९५
आत्मरक्षान्यासः	९५
वतुरासनन्यासः	९५
बालापङ्कन्यासः	९५
वहिन्यादिन्यासः	९६
मूलविद्यावर्णन्यासः	९६
शीघ्रोदशाक्षरीन्यासः	९६
संमोहनन्यासः	९७
संहारन्यासः	९७
सुखिन्यासः	९७
स्थितिन्यासः	९७
लज्जुवाडान्यासः	९८
गणेशन्यासः	९८
ब्रह्मन्यासः	१०१
नक्षत्रन्यासः	१०२
योगिनीन्यासः	१०३
राशिन्यासः	१०६
पीठन्यासः	१०७
श्रीचक्रन्यासः	१०९
त्रैलोक्यमोहनचक्रन्यासः	११०
सर्वाशापरिभूतचक्रन्यासः	११२

विषयः

पुटसङ्ख्या

सर्वसङ्क्षोभणचक्रन्यासः	११३
सर्वसांभारप्रदायकचक्रन्यासः	११३
सर्वार्थसाधकचक्रन्यासः	११४
सर्वरक्षाकरचक्रन्यासः	११४
सर्वरोगहरचक्रन्यासः	११५
आयुधन्यासः	११६
सर्वसिद्धिप्रदचक्रन्यासः	११६
सर्वानन्दमयचक्रन्यासः	११७
६—जपप्रकरणम्	११७
जपविधिः	११८
जपोत्तराङ्गमन्त्राः	१२२
रश्मिमाळामन्त्राः	१२४
रश्मिमाळामन्त्राणां ऋष्यादयः	१२९
७—भैमिक्तिकप्रकरणम्	१३६
पर्वसु भैमिक्तिकार्चनविधिः	१३६
नित्यक्रमात् भैमिक्तिके विशेषः	१३७
निवेदने पक्षभेदाः	१३७
हमनविधिः	१३८
वैशर्ग्याकृत्यम्	१३९
वैशाखीकृत्यम्	१३९
ज्येष्ठकृत्यम्	१३९
आषाढकृत्यम्	१३९
पवित्रारोपणविधिः	१३९
माघपदकृत्यम्	१४०
आश्वयुजकृत्यम्	१४१
कार्तिककृत्यम्	१४१
मार्गशीर्षकृत्यम्	१४२
पौषकृत्यम्	१४२
माघकृत्यम्	१४२

विषयः

पुटसङ्ख्या

फाल्गुनकृत्यम्	१४२
--------------------------	-----

मौढोल्लासश्चतुर्थः—दयामाक्रमः

उपोद्घातः	१४३
कार्यकृत्यं आह्निकं च	१४४
यागमन्दिरप्रवेशः	१४४
प्राणायामः	१४५
पङ्कगादिन्यासपञ्चकम्	१४५
मन्दिरार्चनम्	१४७
पन्त्रोद्धारः	१४९
अर्घ्यशोधनम्	१४९
चक्रदेवीपूजा	१५०
शुद्धोपपन्नपूजा	१५१
दिस्यौचः	१५१
आभरणार्चनम्	१५१
गुरुपादुकापूजा	१५३
देव्याः पुनःपूजा	१५३
बलिदानम्	१५३
मातङ्गीधरोमन्त्रजपः	१५४
मातङ्गीस्तुतिः	१५४
सुवासिनीपूजाऽऽदि शेषकृत्यम्	१५६
दयामौपासकनिष्पत्तिः	१५७
पुश्चरणसंज्ञकः	१५७
मन्त्रजपः	१५७
जपकालः	१५८
स्त्रीशूद्रयोः प्रणवप्रत्याज्ञायः	१५८
पुश्चरणाङ्गहोमः	१५८
पुश्चरणाङ्गं तर्पणम्	१५९
पुश्चरणाङ्गं भोजनम्	१५९

विषयः	पुटसङ्ख्या
होमप्रत्याज्ञायो जपः	१५९
सिद्धिर्पश्यन्तं पुरश्चरणस्य अभ्यासः	१६१
पुरश्चरणप्रत्याज्ञायाः	१६१
कूर्मचक्रक्षणम्	१६३
मालासंस्कारः	१६३
अक्षमालायाः संस्कारानपेक्षा	१६४
रुद्राक्षमालासंस्कारः	१६४
मालान्तरसंस्कारः	१६५
देवताभेदेन सूत्रभेदः	१६६
मालासंस्कारषट्कः	१६६
मालाभेदेन फलभेदः	१६६
सूत्रजीर्णतादी प्रायश्चित्तम्	१६६
जपभेदाः	१६६
कुण्डस्थण्डिलयोः परिमाणम्	१६९
होमे इतिकर्तव्यताविशेषः	१७०
काम्यहोमद्रव्याणां मानं फलं च	१७०
पुरश्चरणकाले विहितानि	१७१
निषिद्धानि	१७१
भोज्यानि	१७१
अभोज्यानि	१७२
भोजनपर्यायः	१७२

तदन्तोद्भासः पञ्चमः—दण्डिनीक्रमः

उपोद्घातः	१७३
काल्यकृत्यं आह्निकं च	१७३
यागमन्दिरप्रवेशः	१७४
प्राणायामः	१७५
द्वितारीन्यासः	१७५
करपङ्कङ्गन्यासी	१७५

विषयः	पुटसङ्ख्या
अर्घ्यशोधनम्	१७३
सतार्णमन्त्रपञ्चकन्यासः	१७६
अष्टाङ्गद्वन्द्यासः	१७६
मातृकास्थानेषु मूलपदन्यासः	१७७
तत्पञ्चकन्यासः	१७७
मन्त्रप्राणप्रतिष्ठा	१७८
पैठपूजा	१७८
आसनपूजा	१७८
मूर्तिकल्पनम्	१७९
देवीध्यानम्	१७९
देव्याः षोडशोपचारपूजा	१७९
देवीतर्पणम्	१८०
औषधयपजनम्	१८०
आभरणार्चनम्	१८०
देवीपुनःपूजाऽऽदि बलिदानान्तम्	१८४
वाराहीमन्त्रजपः	१८४
वाराहीस्तोत्रम्	१८५
चन्द्रारचनं, गुरुसन्तोषणं, शक्तिवदुकपूजा च	१८८
हविःप्रतिपत्तिः	१८८
मन्त्रसाधनम्	१८९

उन्मनोह्रासः षष्ठः—परापद्धतिः

उपोह्रातः	१९०
काश्यकृत्यं आहूतं च	१९०
यागमन्दिरप्रवेशः	१९१
प्राणायामः	१९१
अङ्गन्यासः	१९२
चिदंशौ सर्वतत्त्वविलापनम्	१९२
अर्घ्यशोधनम्	१९२

विषयः	पुस्तकक्रमा
तत्त्वकदम्बस्य द्वापरास्थापनम्	१९२
पराचक्रनिर्माणम्	१९३
चक्रे देव्याः पूजा	१९३
देव्या अखिलतत्त्वहोमभाषणम्	१९४
गुर्वोपत्रययजनम्	१९४
बलिदानम्	१९५
परामनुजपः	१९५
परास्तुतिः	१९६
इविःशेषस्वीकरणम्	१९६
मन्त्रसाधनम्	१९७

अनवस्थोद्धासः सप्तमः—साधारणक्रमः

उपोद्धातः	१९८
वाङ्मयकृत्यं आह्वितं च	१९८
सामानन्दिरप्रवेशः	१९८
प्राणायामः	१९९
मातृकापङ्कजापासौ	१९९
आर्यशोधनम्	२००
यन्त्रोद्धारः	२००
चक्रे प्रधानदेवतायाः तदङ्गदेवतायां च पूजा	२००
गुर्वोपत्रययजनम्	२०१
आवरणार्चनम्	२०१
देवतायाः पुनःपूजा	२०३
होमः	२०३
प्रदक्षिणनतिमलमन्त्रजपाः	२०३
देवतास्तुतिः	२०४
मन्त्रसाधनम्	२०५
मन्त्राणां जातिनिर्णयः अधिकारिभेदश्च	२०५
कली सिद्धमन्त्राः	२०६

विषयः	पुटसङ्ख्या
गुरुशिष्ययोः वर्णाश्रमादिव्यवस्था	२०७
वयोभेदेन सिद्धिप्रदा मन्त्राः	२०८
मन्त्राणां व्यक्तिविशेषाः	२०९
सिद्धारिशोधनप्रकारः	२०९
श्रावणधनशोधनप्रकारः	२११
श्रावणधनिचक्रम्	२११
कुलाकुलचक्रविचारोपवादः	२१२
मन्त्राणां संस्काराः	२१५
पुष्पाविचारः	२१७
देवतायोग्यानि पुष्पादीनि	२१७
वर्जनीयानि	२१८
सर्वदेवतासाधारणानि विहितानि च	२१९
केषांचित्कालावधिः	२२०
विहितनिषिद्धानि	२२१
निषिद्धानि	२२१
मध्यमं फलरूपं कुमुदम्	२२२
अधमम्	२२२
पर्युषितकुमुदविचारः	२२२
पर्युषितापवादः	२२२
पर्युषितमात्रस्यापि ग्राह्यत्वम्	२२३
सर्वस्पृष्टस्यापवादः	२२३
निष्कथाध्ययनमहिमा	२२४
ग्रन्थकर्तृप्रशस्तिः	२२४
नित्योत्सवोद्वाहृतग्रन्थग्रन्थकारसूची	२२५

PREFACE TO THE SECOND EDITION

Nityotsava, the present work, was first edited by Pt. A. Mahādeva Sastri, the Curator of the Adyar and the Mysore Government Libraries and was published in the *Gaekwad's Oriental Series*, as No. XXIII in 1923. It then appeared as the second part or supplement to the *Paraśurāmakalpasūtra*, which too was published in the same year under the same editorship as No. XXII in the Series. The ever-growing interest of Sanskrit scholars and lay public in mystic sciences of the Hindus is responsible for the rapid sale of the first edition, and this has been a matter of gratification for both the present editor and the authorities of the Oriental Institute. The first edition of the *Paraśurāmakalpasūtra* also is by now completely exhausted and ere long a second edition is likely to be placed before the public.

The work of preparing a revised edition of the work Nityotsava was very kindly entrusted to me by my learned and esteemed friend Dr. Benoytosh Bhattacharyya, M. A., Ph. D. the Director of the Oriental Institute, to whom I hereby offer my sincere and heartfelt thanks for thus presenting me with an opportunity to be of some service to the devotees of Śrī Vidyā in placing before them this revised edition.

In the present edition, I have made use of a MS of the work, which once belonged to the collection of Śrīvijayānanda Nātha of Surat. This was obtained through the kind offices of my friend Kṛṣṇalāl Bhagavānji Manrājī of Dwarka to whom also I take this opportunity of offering my grateful thanks for this act of courtesy. The variants found by me according

to this manuscript have been designated as ॐ and are incorporated in this edition.

The author Umānandanātha refers, in the course of this Paddhati-work, to several Mantras. As the devotees are likely to experience some difficulty in the absence of the full text of these Mantras owing to the original text of Tantras being inaccessible, as also because of the prevailing ignorance in the matter of the theory and practice of this science in modern days, the Mantras have been given in their entirety in the Appendix; and, it is hoped that the enthusiastic devotees will benefit themselves by the same.

The Kulākūlacakra likewise was not given in the previous edition. It was obtained through much effort and search, and has been inserted in the Appendix in this edition. The connection existing between the ritualistic portions and the philosophic tenets as taught in the work deserves to be carefully studied according to the traditions of the science and the results arising out of such discussions explained in the Introduction; for reasons more than one this has to be postponed for some later occasion. In case the work of re-editing the Paraśurāmakalpasūtra comes up in the near future, an attempt will be made in its Introduction to do some justice to the subject. It will also be my earnest endeavour to give in the forthcoming Sūtra edition, the diagrams explaining the various Yantras referred to in the present work.

Umānandanātha, the author and compiler of this work, (referred to on p. 74 of Nityotsava) mentions that he was the disciple of the famous Bhāskararāya Makhindra, otherwise known as Bhāsurānandanātha. An account of the ideal life led by this

great luminary amongst the Tāntric Ācāryas, his vast learning, the works attributed to him, with a list of the works referred to or quoted by him in his several works, etc., I hope to give in the ensuing edition of the Sūtra, when an opportunity presents itself.

Rāmeśvara, the commentator on Paraśurāmakalpasūtra, in his commentary, entitled the Saubhāgyodaya mentions about himself (p. 367) that he was living in Śaka 1753 (A.D. 1675). As this Rāmeśvara criticises in many places in his work the views held by Umānandanātha, it may be considered as an established fact that Umānanda must have composed his Nityotsava long before this date and, that the work had come into sufficient prominence and recognition by 1753 Śaka or the time when Rāmeśvara flourished. This is corroborated by the fact that Umānandanātha mentions at the close of Nityotsava the date of the composition of his work as being Śaka 1697 (A.D. 1619) or the Kali year 4876.

Umānandanātha is the name of our author as he was known after his Dīkṣā (or the initiation ceremony) ; while before this event, his name was Jagannātha Pāṇḍita, his father's Bālakṛṣṇa and his mother's Lakṣmī, his gotra being that of Viśvāmitra, and his surname being Śrutapetava. He is also said to have been a Mahārāṣṭra Brāhmaṇa who received great honours at the hands of the Maratha Princes of the royal family at Tanjore ; (see Nityotsava p. 224 and Bhāskaravilāsa, verse 111.)

Among the 58 works referred to by our author in the present work, about 32 works are at present available, and the remaining too may be brought to light some day, if the collection of MSS and the publication of rare works are carried on with greater zeal than at present.

When the available Tāntric works will be studied by scholars and the deserving among them published, the research scholar studying the science from the historical standpoint, as well as others in India interested in the science itself, will, it is hoped, find themselves in a position to benefit themselves immensely ; for, the revival of Tāntric culture means the revival of the spiritual culture for which India had ever been famous.

Baroda,
13th January 1931

TRIVIKRAMA TIRTHA.

नित्योत्सवः

श्री उमानन्दनाथविरचितः

आरम्भोद्घासः प्रथमः—दीक्षाक्रमः

भूमिका

नत्वा नाथपरम्परां शिवगुणां विशेषरं श्रीमहा-

रात्रीं तत्सन्धिनां तदीयपुतनानायां तदन्तःपराम् ।

एवमावृतिदेवताः परिचितान् रश्मिस्तजो निर्जरांन्

वीरैश्च प्रणये निबन्धननिर्दं नास्तीऽपि नित्योत्सवम् ॥

अन्तेवसता शम्भोरुत्तरेणाश्रुतस्य यत्नेन ।

प्रकृतयति कल्पसूत्रं प्रोक्तं समेध यत्र गदितोऽर्थः ॥

कादयाश्चोळान् समागत्य कावेर्यङ्गविहारिणा ।

नाथेन भासुरानन्दनाथेनास्मीह योजितः ॥

यस्यादृष्टे नास्ति भूमण्डलांशो

यस्यादासो विद्यते न क्षितीशः ।

यस्याज्ञातं नैव शास्त्रं किमन्यैः

यस्याकारः सा परा शक्तिरेव ॥

भृगुरामसुत्रजालकभग्नप्रसरस्य मे द्विजस्येह ।

प्रन्थिविनोकधुरीणं गुरुचरणस्मरणमेव मार्गकरम् ॥

आरम्भ-तरुण-यौवन-प्रौढ-तदन्तोन्मत्तानवस्थाऽऽख्यैः ।

सूत्रोदितैस्तु सप्तभिस्त्रिंशैराश्रितेह विश्रान्तिः ॥

येषु दीक्षा-गणेश-श्री-श्यामा-कोटी-परा-क्रमाः ।

सामान्यञ्च क्रमोऽन्येषां क्रमेण प्रतिपादिताः ॥

प्रतिपाद्येषु मुख्यत्वमङ्गताऽन्यच्च यद्भवेत् ।
 तत्सर्वं श्रीगुरुभोक्ते रत्नालोकेऽविगम्यताम् ॥
 न्यायोपसंहारैर्ज्ञैः प्रयुञ्जानस्य मे कमान् ।
 धर्म^१प्रमादस्वच्छित्तं^२ समादधतु तद्विदः ॥
 सूत्रसंयुचितानुक्ताविरुद्धाङ्गेति कार्पता ।
 तन्त्रान्तरात् सम्प्रदायादप्युक्तेह कश्चित् कश्चित् ॥
 इह कमाण्यं सर्वेषां श्रीक्रमः प्रकृतिर्गतः
 अतिदिश्य तमन्यत्र विशेषस्तु निरूप्यते ॥
^३अमान्तरेण चाङ्गानां विज्ञेया श्रीक्रमेऽपि च ।
 पौर्वापर्यमिदा तत्तत्सङ्गसूत्रक्रमानुगा ॥
 श्रेयोऽर्थिनः साधकस्य साङ्गे श्रीसुन्दरीक्रमे ।
 आवश्यकत्वात् प्रथमं दीक्षाविधिकदीर्घते ॥

दीक्षाकालनिर्णयः

तस्य च कालनिर्णयो मन्थानभैरवतन्त्रे—

वैशाखे तिथिदा दीक्षा श्रावणे वृद्धिदा नृणां ।
 आश्विने सर्वसिद्धिः स्यात् कार्तिके ज्ञानवृद्धिदा ॥
 शुभदा मार्गशीर्षे च माघे स्वर्णफलप्रदा ।
 फाल्गुने सर्वसिद्धिः स्यादन्येऽनिष्टफलप्रदाः ॥

इति ।

सारसङ्ग्रहे 'मलमासं विवर्जयेत्' इत्युक्तम् । इदं क्षयमासस्याप्युपलक्षणम् ।
 तत्रैव—

१ प्रमादस्व—म.

२ तमन्यत्रिवह साधकः—अ, म.

३ अर्थ-लोकः अ, अ१, कोशान्तरेव दृश्यते.

रविबारे भवेद्विचं सोमे शान्तिर्भवेत् किल ।
 बुधे सौन्दर्यमाप्नोति ज्ञानं स्यात्तु बृहस्पतौ ॥
 शुके सौभाग्यमाप्नोति ॥ इति ॥
 द्वितीयायां भवेत् ज्ञानं तृतीयायां भवेच्छुचिः ।
 पञ्चम्यां बुद्धिबुद्धिः स्यात् सौख्यं स्यात्तत्तमीदिने ॥
 दशम्यां राजसौभाग्यं एकादश्यां शुचिर्भवेत् ।
 द्वादश्यां सर्वसिद्धिः स्यात् पूर्णिमा सर्वसिद्धिदा ॥ इति ॥
 अस्वाध्यायं विवर्जयेत् ॥ इति ॥

अस्वाध्यायं सन्ध्यागर्जितनिर्घोषभूकम्पादिनिमित्तकानध्यायदिवसानित्यर्थः ।

अधिन्यां मुखमाप्नोति रोहिण्यां वाक्पतिर्भवेत् ।
 पुनर्वसौ धनाढ्यः स्यात् पुन्ये शत्रुविनाशनम् ॥
 मघायां दुःखहानिः स्वादूपदा पूर्वफलगुणी ।
 ज्ञानं चोत्तरफलगुण्यां हस्तायां च बाधो भवेत् ॥
 चित्रायां ज्ञानसिद्धिः स्यात् स्वात्मा शत्रुविनाशनम् ।
 अश्लेषा बुद्धिदृष्टये^१ कीर्त्यै स्यात् ततः परे ॥
^२पूर्वाषाढोत्तराषाढे^३ सर्वसम्पत्तिदायिके ।
 बुद्धिः शतभिषायां स्यात् पूर्वभादे सुखी भवेत् ॥
 सौम्यं चोत्तरभाद्रायां रेवत्यां कीर्तिवर्धनम् ॥ इति च ॥
 योगाश्च प्रीतिरायुष्मान् सौभाग्यः शोभनः शुभः ।
 सुकर्मा च धृतिर्दृष्टिर्दिवः सिद्धिश्च हर्षणः ॥
 वरीषांश्च शिवः सिद्धो ब्रह्मा चैन्द्रोऽप्यमी शुभाः ॥ इति च ॥
 बघादिषणिजान्तानि करणानि शुभास्तथे ॥ इति च ॥

वैशम्पायनसंहितायां—

मन्त्राद्यारम्भणं मेवे वनधान्यप्रदं भवेत् ।
 कर्कटे सर्वसिद्धिः स्यात् कन्या छद्मीप्रदा नृणाम् ॥

^१ मूलं सर्वसम्पत्तिद्वय—अ. ^२ एतदर्थं अ. कोश एव दृश्यते. ^३ भवेत् कीर्तिदायिके—अ.

तुलायां सर्वसिद्धिः स्यात् सर्वलामश्च वृश्चिके ।
 मकरं पुनर्दं प्राहुः 'कुम्भो वनसमृद्धिदः ॥
 कृष्णपक्षे शुभा दीक्षा कृष्णेऽप्यापन्नमीदिनात् ।
 मृत्तिकामैः सिते पक्षे मुक्तिकामैः सितेति ॥ इति ॥

अत्र च गुरुमार्गमौख्यं चन्द्रतारानुकूल्यं लग्नस्य ग्रहबलादिकं च विचार्यम्
 ग्रहचलं तु—

त्रिषडायगताः पापाः शुभाः केन्द्रतिकोणगाः ।

दीक्षायां तु शुभाः सर्वे रन्ध्रस्थाः सर्वनाशकाः ॥

आयः एकादशस्थानम् । पापाः पापग्रहाः रविभौमशनिराहुकेतुक्षीणेन्दुपापयुक्ताः ।
 सौम्याः शुभाः शुभग्रहाः अक्षीणेन्दुपापयोगरहितबुधगुरुमृगश्वः । केन्द्राणि
 प्रथमचतुर्थसप्तमदशमस्थानानि । त्रिकोणे पञ्चमनवमस्थाने । सर्वे पापाः शुभाश्च
 ग्रहाः उक्तस्थानगताः दीक्षायां शुभावहा एव । एत एव रन्ध्रे अष्टमस्थाने स्थिता
 यदि सर्वनाशका इति योजना ॥

अथ उक्तकालमन्तरेण दीक्षाईः काले यथा तन्त्रान्तरे—

विषुवेऽप्ययनद्वन्द्वे सङ्क्रान्त्यां दमनोत्सवे ।

दीक्षा कार्या त्वकालेऽपि पवित्रे गुरुपर्वणि ॥

विषुवे—मेघतुलासङ्क्रमणयोः इत्यर्थः । अयनद्वन्द्वे—कर्कटमकरसङ्क्रान्तयोः ।
 सङ्क्रान्त्यां—तदन्यामु सङ्क्रान्तिषु इत्यर्थः । दमनोत्सवे—चैत्रपूर्णिमाऽऽदिषु
 दमनकरणकदेवीपूजादिनेष्वित्यर्थः । पवित्रे—श्रावणपूर्णिमाऽऽदिषु, देव्याः पवित्रारो-
 पणदिवसेषु इत्यर्थः । गुरुपर्वणि—गुरोः जन्मव्याप्तिदिनयोः । तथा—

पट्टी भाद्रपदे मासि कृष्णाश्विनचतुर्दशी ।

कार्तिके नवमी शुक्ल मार्गे कृष्णा च पञ्चमी ।

पौर्णे च पूर्णिमा देवी माघे चैव चतुर्थिका ॥

१ कुम्भः सर्वसमृद्धिदः—अ.

२ कृष्णेति काकादिन्यायेनोभयत्रान्वेति—इति टिप्पणी अ, व २.

३ देवि—अ, व १, व २, व ३.

फाल्गुनैकादशी कृष्णा चैत्रे मासि त्रयोदशी ।
वैशाखेऽक्षय्यतृतीया ज्येष्ठे ^१दशहरा स्मृता ।
आषाढे द्वादशी कृष्णा अमावास्या च श्रावणी ।
इमानि देवीपक्षाणि कोटियज्ञकलानि वै ॥

दीक्षादर्हाणीति शेषः । दशहरा ज्येष्ठशुक्ल ^२दशमी । सौभाग्यचन्द्रोदये ^३अस्मन्नायचरणैः
बहूनि देवीपक्षाणि उक्तानि । यथा—

अमाऽन्तचान्द्रमासेषु चैत्रशुक्लत्रयोदशी ।
चतुर्दश्यपि शुक्लाऽथ वैशाखे शुक्लपञ्चमाः ॥
तृतीयैकादशीपूर्णिमास्यः कृष्णचतुर्दशी ।
ज्येष्ठे तु शुक्ले दशमी राका कृष्णचतुर्दशी ॥
आषाढे शुक्लपञ्चस्थे पञ्चमी च त्रयोदशी ।
श्रावणे मासि शुक्लैकादशी शुक्लचतुर्दशी ॥
कृष्णा पञ्चम्यष्टमी च रोहिणीसहिता यदि ।
नवमी चाथ भाद्रस्य कृष्णपक्षी तथाऽष्टमी ॥
रोहिणीसहिता चैत् स्यादाश्विने सप्तमी सिता ।
अष्टमी च सिता कृष्णपञ्चस्था च चतुर्दशी ॥
कार्तिके शुक्लपञ्चस्थे नवमीद्वादशी तिथी ।
मार्गशीर्षे तृतीया च पक्षी धनलपञ्चमे ॥
पौषे चतुर्थीनवमीचतुर्दश्यः सिता मताः ।
दशमी त्वष्टिता माघे चतुर्थ्यैकादशी सिते ॥
चतुर्दश्यसिता चाथ फाल्गुने शुक्लपञ्चमे ।
पक्षीनवम्यौ कृष्णा तु भवेदेकादशीति च ॥
रत्नावलीकुलोद्दीप्तयामलाधर्यसङ्ग्रहे ॥ इति ॥

अन्योऽपि विस्तरः तत् एव ज्ञातव्यः ॥

^१ तु दहरा—अ.

^२ नवमी—अ.

^३ इतः प्रशस्त्युदाहृतवचनानि अ१, अ१, अ३ कोशेष्वेवोपलभ्यन्ते.

सत्तीर्थेऽर्क्षविभुप्राप्ते पुष्पारण्ये घनेषु च ।
मन्त्रदीक्षां प्रकुर्वाणो मासर्क्षीदीन् न शोचयेत् ॥

प्रकारान्तरे च—

सर्वे वारा इहाः सर्वे नक्षत्राणि च राशयः ।
यस्मिन्नहनि सन्तुष्टो गुरुः सर्वे शुभावहाः ॥
सन्तुष्टे च गुरौ तस्य सन्तुष्टाः सर्वदेवताः ।
गुरुं सन्तोषयेत् भक्त्या द्वयमेव तदा भवेत् ॥

इयं भोगनोक्षी । एवकारः अप्यर्थः ।

अधिकारिभेदेन काळो यथा—

मुमुक्षुणां सदा काळः स्त्रीणां काळस्तु सर्वदा ॥ इति ॥

गुरुलक्षणम्

तन्त्रराजे—

सुन्दरः सुमुखः स्वस्थः सुलभो बहुतन्त्रवित् ।
असंशयः संशयच्छिन्निरपेक्षो गुरुर्मतः ॥
सौन्दर्यमनवरत्नं रूपे सुमुखता पुनः ।
स्मेरपूर्वाभिभावित्वं स्वच्छताऽजिज्ञासृतिता ॥
सौलभ्यमप्यगर्वित्वं सन्तोषो बहुतन्त्रज्ञा ।
असंशयस्तत्त्वबोधः तच्छिस्तप्रतिपादनात् ॥
नैरपेक्ष्यमवित्तेच्छा गुरुत्वं हितवेदिता ।
एवंविधो गुरुर्ज्ञेयस्तिधतरः शिष्यदुःखदः ॥

अजिज्ञासृतिरेति छेदः । बहुतन्त्रज्ञा—बहुतन्त्रवेदिता इत्यर्थः ॥

शिष्यलक्षणम्

तथा—

चतुर्भिरार्धैः सहितः श्रद्धावान् सुस्विराशयः ।
अलुब्धः स्थिरगात्रश्च प्रेत्यकारी जितेन्द्रियः ॥

१ तच्छिस्त—संशयच्छिस्त ।

आस्तिको दृढभक्तिश्च गुरौ मन्त्रे ^१सदैवते ।

एवंविधो भवेच्छिष्य इतरो दुःखकृद्गुरोः ॥ इति ॥

चतुर्भिराद्यैरिति सुन्दरत्वादितिः । अन्यान्यपि तद्वृत्तानि कुळार्णवादितन्त्रेषु बहुलमुपलभ्यमानानि ग्रन्थगौरवमयात् नेह लिखितानि ।

शिष्यपरीक्षाकालोऽपि तत्रैव—

एकद्वित्रिचतुःपञ्चवर्षाण्यलोच्य योग्यताम् ।

भक्तियुक्तान् गुणांवाऽपि क्रमाद्वर्णे ससङ्करे ।

पश्चादुक्तक्रमेणैव बदेद्विद्यामनन्यधीः ॥ इति ॥

ससङ्करे, अनुलोमजातिसहिते । वर्णे, ब्राह्मणादियर्णेषु इत्यर्थः । एकवर्षं ब्राह्मणस्य योग्यतापरीक्षा, क्षत्रियादिषु द्वादिसंवत्सरपरीक्षा इत्यर्थः ॥

एवमुक्तग्रन्थतमे काले उक्तलक्षणो गुरुः उक्तलक्षणं परीक्ष्य शिष्यं दीक्षयेत् ॥

गुरुवरणम्

तत्र निर्धारितस्नाननित्यविधिः साधको वाणचोपपुरस्सरं वाद्यणैः स्वस्ति वाचयित्वा आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य श्रेयस्कामोऽहं अमुकविद्याग्रहणार्थं अमुकगुरोः दीक्षां ग्रहीष्यामीति सङ्कल्प्य सोपहारो गुरुमुपसृत्य दण्डवत् प्रणम्य गुरोराख्या पुनर्देशकालौ सङ्कीर्त्य अमुकगोत्रोऽमुकशास्त्राज्ज्यापी अमुकशर्मवर्मादिरहं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धयर्थं स्वेष्टमनुग्रहणाय अमुकगोत्रं अमुकशास्त्राज्ज्यायिनं अमुकशर्माणं त्वां गुरुत्वेन वृणे इति कमुकादिना गुरुं वृणुयात् ॥

क्रमप्रवर्तनपूर्वकं शिष्याङ्गानम्

स च वृत्तोऽस्मीत्युक्त्वा सशिष्यः सामयिकैः सह गोमयेनोपलितं रङ्गवालीपुष्प-मालावितानाद्यलङ्कृतं मण्डपं विविकं दीक्षाप्रदेशं आसाद्य पादौ प्रक्षाल्य आचम्य मण्डपान्तः प्रविश्य वक्ष्यमाणविधिना आसने उपविश्य कृतभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठाकथं वक्ष्यमाणेन प्रकारेण गणपति-ललिता-श्यामा-वार्ताळी-पराणां पञ्चानामपि देवतानां पदार्थानुसमयेन^१ काण्डानुसमयेन^२ वा श्यामन्दिरप्रवेशादिचक्रपूजाऽन्त (१), तदादि-

^१ सदैवते—धी.

^२ एकैकोपचारदाने सर्वासां देवतानां पूजने ।

^३ एकां सर्वोपचारदेवतां संपूज्य ततो द्वितीयां तृतीयां चोति क्रमः ।

विघ्नोत्सारणान्त (२), तदादिन्यासान्त (३), तदादिपात्रासादनान्त (४), तदादि-
लयाङ्गपूजान्त (५), तदाद्याकरणार्चनान्त (६), तदादिहवनान्त (७), तदादि-
सौभाग्यहृदयामर्शनान्त (८), तदादिहविःप्रतिपत्त्यन्त (९), तदादिदेवशोढासनान्त
(१०), तदादिविशेषार्थवितर्जनान्तोऽपि (११), पदार्थेषु मागमूढप्रवेशादिहवनान्तं
पदार्थानुत्तमयेन काण्डानुत्तमयेन वा क्रमं प्रवर्ष्य तरुणोल्लासवान् शिष्यमाहूय मूलनेन
वात्सला तस्य मुखां बद्ध्वा गणफलादिमूलमन्त्रानुच्चारयन् पात्रपञ्चकसामान्यार्थोदफ-
बिन्दुभिः तमबोधय त्रैपुरं तन्त्रसिद्धान्तं श्रावयेत् ॥

त्रैपुरसिद्धान्तः

यथा—गृध्रिव्यसेजोवायुविपयि भूतानि पञ्च । गन्धरस्वरूपस्पर्शशब्दाः
तन्मात्राणि पञ्च । उपस्थपाशुपादपाणिजायः कर्मेन्द्रियाणि पञ्च । प्राणरसनाचक्षुस्त्वष्-
श्रोत्राणि ज्ञानेन्द्रियाणि पञ्च । रजःसत्त्वतमोरूपाणि अहङ्कारबुद्धिमनांसि
अन्तःकरणवृत्तिचक्रम् । प्रकृतिर्गुणसाम्यरूपा । वित्तं पुरुषो जीवः । परमशिवगताः
स्वतन्त्रता-निरपता-नित्यवृत्तता-सर्वकर्तृता-सर्वज्ञताऽऽख्या धर्मो एव सङ्कुचिताः सन्तो
जीवे क्रमात् नियति-काल-राग-कला-विद्याशब्दवाच्या भवन्ति । माया
जगत्परमशिवोः भेदबुद्धिः । शुद्धविद्या तयोर्भेदबीजः । जगदिदं तया पश्यन् परमशिव
ईश्वरः । तदहन्तया पश्यन् स एव सदाशिवः । शक्तिः परमशिवस्य जगत्सिद्धिः ।
तद्वाञ् स एव तत्त्वेषु प्रथमतस्त्वरूपः शिवः । इति षट्त्रिंशत्तत्त्वान्येव एतद्दर्शनप्रमेय-
जातम् । एतदात्मके विश्वमेव परमशिववारीरम् । प्रागुक्तनियत्यादितत्त्वपञ्चकाख्यापर-
पर्यायेण लीलास्वीकृतेन कञ्चुकेन आवृतस्वरूप ईश्वर एव जीवः । तद्विनिर्मुक्तः
परमशिवः । स्वस्वरूपावबोधः पुरुषार्थः ॥

मन्त्रोपासनम्

शब्दाः वर्णात्मका नित्याश्च । मन्त्राणाम् अनन्यादृशं सामर्थ्यम् । स्वगुरुपरम्परो-
पदेशीकाम्यधर्मरूपेण सम्प्रदायेन गुरुसाक्षदेवतासु विश्वासेन च सर्वाः सिद्धयः ।

१ स्वतन्त्रादिना सङ्कुच्य स्वीकृतेन आवृतस्वरूपः शिव एव मायायाः सजातकञ्चुकिताः स एव
जीवः इत्यधिकः पाठो दृश्यते (अ) कोशे.

एतच्छास्त्रप्रामाण्यं विश्वासैकसमधिगम्यम् । गुरुमन्त्रदेयताऽऽत्मना श्रीगुरुकृपयेन
ऐक्यविभावनात् मनःएकनयोः एकपत्रनिरोद्धव्यत्वज्ञानाच्च प्रत्यगात्मवेदनम् ।
स्वरूपानन्दाभिव्यञ्जकैः पञ्चमकारैः अर्चनमुपहरे । प्राकट्याभिर्यः । भावनादाख्यात
निग्रहानुग्रहसामर्थ्यलाभः ॥

उपासकधर्माः

दर्शनान्तराणामनिन्दनम् । स्वोपास्यदेवतानन्तरा कापि महत्स्वदुद्भयभावः ।
सखिष्य एव रहस्यप्रकाशनम् । सदा स्वोपास्यमन्त्रानुसन्धानम् । सततं शिषोऽहमिति
भाषनम् । कामक्रोभलोभमोहमदमात्सर्पाणां अविहिताहिंसायाश्चौर्यस्य जनविरोधस्य
स्त्रिया विद्वेषस्य विद्विष्टस्य च वर्जनम् । सर्वज्ञस्वैकस्य गुरोः उपास्तिः । गुरुवाक्य-
शास्त्रादीं सर्वश्रान्तशयः । स्वैकोपभोगवुद्भवा धनाद्यनार्जनम् । पञ्चमनसितन्त्राय
कर्माचरणम् । अलोपः स्ववर्णाश्रमोक्तानां नित्यानां कर्मणाम् । मपञ्चकस्यालोभेऽपि
नित्यसपर्यानिर्वर्तनम् । वैधानुष्ठाने सर्वतो निर्भयता ॥

सर्वसारभूतो धर्मः

वृत्तिभिः वेद्यं सर्वं हविः । इन्द्रियाण्येव सुखः । संज्ञोच्चेन स्वात्मस्मिताः
सर्वज्ञत्वसर्वकर्तृत्वादयः परमशिवशक्तय एव ज्वालाः । स्वात्मशिव एव पावकः । स्वयमेव
होता । निर्गुणब्रह्मापरोक्ष्यं फलम् । स्वपारमार्थिकस्वरूपलान्तरं परं विद्यते ॥

सैषमेतच्छास्त्रमर्थादा ॥

दीक्षाऽऽवश्यकत्वम्

वेद्या इव प्रकटा वेदादयो विद्याः । सर्वेषु दर्शनेषु गुप्तैर्यं विद्या । तत
सर्वथा मतिमान् दीक्षतेति ॥

शाम्भवी दीक्षा

अथ शिष्यस्य शिरसि कामेश्वरीकामेश्वरयोः रक्तशुक्लाख्यचरणन्यासं^१ भावयित्वा
तदमृतक्षरणेन तस्य बाह्यमाभ्यन्तरं च मलयं दूरीकुर्यात् । एषा चरणविन्यासरूपा
शाम्भवी दीक्षा ॥

^१ परिशिष्टे १ मे

शाक्ती दीक्षा

अथ शिष्यस्यामूलाधारं वा च ब्रह्मरन्ध्रं प्रज्वलन्तीं ज्वलन्तलनिभां परचिद्रूपां प्रकाशलहरीं व्यात्वा^१ तत्किरणैः तस्मै पात्पाशान् ददेत् । इयं शक्तिप्रवेशनरूपा शाक्ती दीक्षा द्वितीया ॥

मान्त्री दीक्षा

ततः शुण्ठी—मरीचि—पिप्पली—हरीतकी—भात्रीफल—विभीतकत्वगेला—लवङ्ग—पत्र-
नागकेसर—तज्जोळ^२—मदयन्ती—सहदेवीसंज्ञानां त्रयोदशानां वस्तूनां चूर्णमिश्रेण दूर्ध्वाभस्मम्यां
गजाधशालाचतुष्पथवल्मीकनदीसङ्गमहृदगोष्ठसमावीताभिः सप्तभिः मृत्तिकाभिश्च उपेतैः
चन्दनकाशमीरगोरोचनकर्पूरेः चतुर्भिः सुरभिः शुचिना जलेन पूर्णं नवीनवासोयुगबेष्टितं
ईशानतः शालितण्डुलपुष्पोपरि निहितं नूतनं कलशं आप्रेषादिविदिक्षु मध्ये प्रागादिदिक्षु
च बाष्पपट्टेन अम्यर्च्य तदन्तर्ललिताश्यामाधराहीणां चक्राणि^३ विनिक्षिप्य तत्र पुनः
तास्तिष्ठो देवताः त्रिः तत्तन्मूलेन तत्तदावरणानि च तत्तन्मनैः समम्यर्च्य कुम्भमखमन्त्रेण
संरक्ष्य प्रदर्श्य पेनुयोनिमुद्रे चक्राणि यथास्थानमवस्थापयेत् ॥

ततः सक्षीरेण सिन्दूरकुङ्कुमादिना चन्दनादिपीठे 'मातृकापन्त्रं विजिह्वय' तत्र
शिष्यं निवेश्य तेन कुम्भाम्भसा ललिताश्यामावार्तालीमूलविद्याभिः स्तपयेत् ।
मातृकापन्त्रं तु

न्योमेन्द्वीरसनार्णवार्णिकमचां इन्दुः स्फुराकेसरं

पञ्चान्तर्गतपञ्चवर्गयशस्वार्णवित्रिवर्गं क्रमात् ।

आशास्वश्रिषु लान्तलाङ्गलियुजा क्षोणीपुरेणावृतं

वर्णान्वजं शिरसि स्थितं विषमदप्रध्वंसि मृत्युञ्जयम् ॥ इति ॥

अस्यार्थः—न्योम इकारः । इन्दुः सकारः । औ इति रूपम् । रसनार्णः
विसर्गः । एतत्पिण्डः कर्णिकायां यस्य तथोक्तम् । क्रमात् प्राच्यादित इत्यर्थः ।

^१ जलमप्राधान्यसंभानपूर्वकं मूलमंत्राक्षरोत्पन्नरूपां च व्यात्वेत्यर्थः ।

^२ तज्जोळ इति 'न' ।

^३ चक्रप्रतिष्ठायां देवाः परिशिष्टे २ ये

^४ अस्य प्रतिष्ठातिरपि परिशिष्टे २ ये

^५ प्राणप्रतिष्ठापूर्वकं संपूज्य

अर्चा अकारादिविसर्गान्तानां योऽशानां स्वराणाम् । इन्द्रैः ओं आं इत्यादिभिः ।
लिखितैरिति शेषः । स्फुरन्तः केसराः दृढद्वयमव्यभागाः अष्टौ यस्य तत्
तथोक्तम् । पञ्चाणां दृढानां अन्तः अभ्यन्तरे गताः लिखिताः पञ्चवर्गाः कचटतपादीनि
पञ्चपञ्चाक्षराणि दशलक्ष्णादयः यादिवान्तशादिहान्तलक्ष्मिकाः त्रिवर्गाः यस्य तत्तथोक्तम् ।
आशासु प्राच्यादिषु अश्विषु आग्नेयादिकोणेषु च क्रमात् छान्तेन^१ वकारेण लाङ्गलित्वा
ठकारेण युज्यत इति तथोक्तेन क्षोर्णापुरेण^२ चतुरश्रेण आहृतम् । वर्णाञ्जं मातृकापञ्चम् ।
शिरसि स्थितं भावितं सदिति शेषः । विपरादप्रच्यंति विपरोगयोः प्रच्यंसनशीलम् ।
अन्ततो मृत्युञ्जयं च भवतीत्यर्थः ॥

एतद्व्यवनप्रकारो यथा—चतुरश्राखङ्कृतं सकेसरमाष्टलक्षमलं विलिख्य तत्कर्ण-
कायां हकारसकारौकारविसर्गात्मकं बीजं, तत्केसरेषु प्राच्यादित् अकारादिस्वरान्द्रव्यं,
दृढौरेषु कचटतपादशङ्खवर्गाष्टकं, चतुरश्रस्य बाह्यतः प्रागादिदिक्षु वकारं आग्नेयादि-
विदिक्षु ठपर्णं च लिखेत् । सर्वेषामक्षराणां समिन्दुकलं सम्प्रदायमिति ॥

ततः परिहितदुकलं मुरमिच्छवन्दनानुलिताङ्गं मल्लिकाऽऽदिमाल्यधारिणं सुप्रसक्तं
शिष्यं पार्श्वे निवेश्य कक्ष्यमाणप्रकारेण तदङ्गेषु अकारादिक्षकारात्तैकपञ्चाशन्मातृकान्यासं^३
विधाय विमुक्तमुखवन्धवाससः तस्य हस्ते क्रमात् त्रीन् प्रथमसितान् चन्दनोक्षितान्
द्वितीयसखण्डान् पुष्पखण्डाञ्च विनिक्षिप्य कक्ष्यमाणैः “तत्त्वमन्त्रैः प्राप्तपित्वा गुरोः तस्य
‘दक्षिणकर्णे ललिताक्रमे कक्ष्यमाणं श्रीविद्यागुरुपादुकामन्त्रमुपदिश्य’ बालामुपदिशेत्” ।
तत्र अनुकपदस्याने स्वस्य स्वशक्तौ दीक्षानाम्नोल्लङ्घः ॥

स्त्रीणां तु बाग्दीक्षिव विहिता नान्येति तन्त्रसारे स्थितम् । बाग्दीक्षा
मन्त्रोपदेशः ॥

एषा मान्त्री दीक्षा ॥

^१ न्यासप्रकरणोक्तः

^२ परिशिष्टे १ मे

^३ आम्हिकप्रकरणे पृ. १७ । पं. १

^४ “दक्षिणकर्णे दशमखण्डोक्तप्रितारीबालापूर्वक आत्मनः पादुकामन्त्रमुपदिश्य बालामुपदिशेत्”
इत्यपि पाठान्तरम्—अ१, अ.

^५ परिशिष्टे १ मे

^६ गुरोः कर्तृत्वाहुपदेशविध्याः आत्मनः स्वस्तेत्यस्य गुरोः पादुकेत्येत्यर्थः ।

दीक्षात्रये मुख्यगौणपक्षौ

इत्थमुक्तं दीक्षात्रयं एकप्रयोगेण एकस्मिन्नेव काले दद्यादिति मुख्यपक्षः, 'सर्वाश्च कुर्यात्' इति सूत्रात् । कतिपयकालव्यवधानेन क्रमादेकमेकमेव वेति तु गौणः, 'एकैकां वेत्येके' इति सूत्रात् ॥

इष्टमन्त्रदानम्

एवं इदं दीक्षात्रयं निर्वर्त्य पश्चात् तस्मा इष्टं मन्त्रं दद्यात् । ततो गुरुः शिष्यशिरसि स्वचरणी निवेदय इष्टमन्त्रकमोपयुक्तान् सर्वान् अङ्गमन्त्रान् तस्मिन्नेव काले क्रमेण वा यथाऽधिकारमुपदिश्य स्वाङ्गेषु किमप्यङ्गं शिष्यं स्पर्शयित्वा तदङ्गमातृपाक्षरादि द्व्यक्षरं त्र्यक्षरं चतुरक्षरं वा आनन्दनाथशब्दान्तं तस्य नाम कृत्वा दशमस्तुष्टौ-
कानाचाराननुशिष्यात् ॥

समयाचारानुशासनम्

यथा—अथहारे देशं वा स्वस्य स्वात्म्यखलसहायक्यांसि च प्रविचार्यैव पञ्चमाः स्वीकर्तव्याः । सर्वे प्राणिभिः अविराद्व्ययम् । उपासनापरिपन्थिनो विनिमहीतव्याः । आधिता अनुपहीतव्याः । स्वगुरुवत् गुरोः पुत्रे कलत्रे ज्येष्ठादिषु च वर्तितव्यम् । मकारव्रित्तये इतिकर्तव्यता गुरुशस्त्रसम्प्रापतो ज्ञातव्या । सर्वस्मिन् विषये पञ्चनपूर्वक्रमेण प्रवर्तितव्यम् । दश कुलपृक्षाः न छेत्तव्याः । ते च—

दोष्मातककरजाक्षनिम्बाश्वत्थकदम्बकाः ।

बिम्बो वटोदुम्बरी च तिल्विणी च दश स्मृताः ॥

छोद्वन्द्वशिरकलशसिद्धिर्निविधिम्रीडाकुलकुमारीकुलसहकाराशौकैकतरुपितृवनमत्तवाराङ्ग-
नारत्नांशुकामत्तेमान् हृष्टा वन्दितव्यम् । कृष्णाष्टमीकृष्णचतुर्दशीदर्शपूर्णमासङ्क्रमणाख्येषु पञ्चपर्वसु विशेषतो नैमित्तिकी वरिवस्या कर्तव्या । साधकस्य आरम्भ-तरुण-यौवन-प्रीड-
तदन्तोन्मनानवस्थाऽऽख्येषु सप्तसु उल्लासेषु प्रीढोल्हासान्तमेव हविःप्रतिपत्तिः । समया-
चारैश्च प्रवर्तेन् । ततः परां दशां प्राप्तानां स्वैरचारित्वम् । तत्र तादृशो वीर इति व्यवह्रियते । वीरव्यवहारेषु अन्यथासम्भावनया अवः पतैत् । अतः तथा नाचरेत् ।

रक्तायास्त्वांगं, विरक्ताया हठादाकमणं, उदासीनाया वनादिना प्रलोभनं च वर्जयेत् । करुणाशङ्काभयलज्जादुर्गुप्ताकुलजात्यभिमानशीलानि क्रमेण त्यजेत् । विहितहिंसाऽऽदी कल्पाऽऽदीनां प्रातिकूल्येन तस्याग उक्त इति भावः । गुरुपरमगुर्वोः समारम्भे प्रथमे परमगुरुं प्रणमेत् । तदग्रे गुर्वनुमत्या तत्कृतिं कलयेत् । पूज्येषु न पराङ्मुखो भवेत् । मुख्यतया स्वप्रकाशमात्मानं अनुसन्दध्यात् । शरीरे अर्थे अर्थं गुर्वर्थे धारयेत् । तदुक्तं कुर्यात् । तद्वृत्तिं युक्तायुक्तं न विचारयेत् । सर्वत्र व्यवस्थां तन्यात् । सत्यं वदेत् । परधनं न सृहयेत् । आत्मस्तुतिं परनिन्दां मर्मसृग्धनं परिहासं पिङ्गायमाक्रोशं प्रासोत्पादनं च न विदध्यात् । सर्वप्रयत्नेन परदेवताऽऽराधनद्वारा पूर्णज्ञानात्मकं ब्रह्मभावमिच्छेत् । एतान्न्यायं **मन्वादिभिरुक्तान् एतद्विद्वान् आचारान् अङ्गीकुर्यात्** ।

कुलधर्मनिष्ठाफलम्

इत्थं विदित्वा विधिभत् अनुतिष्ठन् कुलधर्मनिष्ठः सर्वथा कृतकृत्यो भवति । तस्य शरीरस्याग्रे अपचगृहे वा काश्यां वा न विशेषः । स तु जीवन्मुक्त एवेति ॥

शिष्यस्य परचिद्रूपापादनम्

ततो देहेन्द्रियादिविलक्षणमवस्थात्रयसाक्षिं सच्चिदानन्दात्मकं प्रत्यगभिन्नं ब्रह्मैव त्वमसीति शिष्याय आत्मतत्त्वानुपदिष्य लक्षितस्यामाध्यातीर्त्तविधायिः तदङ्गं त्रिः परिभूज्य परिरम्य तं मूर्ध्नुपाश्रय्य स्वमिव शिष्यमपि परचिद्रूपं कुर्यात् ॥

सर्वमन्त्राधिकारकालः

सोऽपि श्रीगुरुपदिष्टप्रकरणे क्षणमात्मानं पूर्णं भावयित्वा कृतार्थः सन् यथाविभवं श्रीगुरुं वसुधसनाभरणादिभिः आराप्य तस्मात् विदितेष्वेदितन्परहस्यजातोऽ-
शेषमन्त्राधिकारी भवेत् ॥

ततो गुरुः हविःप्रतिपत्त्यादिविशेषार्थविसर्जनान्तं विविशेषं निर्धर्तयेत् ॥

तत्तत्क्रमानुष्ठाने दीक्षान्यवस्था

^१अनेनैव—एकस्मिन्नेव काले समुच्चितेन वा अन्यतमेनैकैकेन कालभेदात्—
दीक्षाविधिना गणपत्यादीनामुक्तानां पञ्चानां देवतानामपि क्रमानुष्ठानं सम्भवति । न तु

^१ " अनेन एकस्मिन्नेव काले समुच्चितेन अन्यतमेन वा एकैव दीक्षाविधिना गणपत्यादीनां " इति (अ) पाठः—“ अनेनैव दीक्षाविधिना गणपत्यादीनां ” इति (ब १) पाठः.

पृथक् पृथक् दीक्षणम् । सामान्यपद्धत्युक्ततत्तन्मन्त्रमात्रोपासकस्य तु पृथक् पृथगेव दीक्षा ।
 बाह्योपासकस्य तु मन्त्रदीक्षाऽऽत्मतया बालाया उपदेशः, एवं दृष्टमनुत्वेनाप्युपदेशो ज्ञेयः ।
 ललिताऽङ्गत्वेन श्यामाऽऽदीनां तिष्ठणामुपास्तेः कृताकृतत्वज्ञापकात् तदकरणपक्षे गणपतेः
 ललितायाश्च क्रमे प्रवर्त्य उभयोरेव पात्राभ्यासाय चक्रराजमात्रं कलशे निक्षिप्य श्रीधिया
 केवलं शिष्यं जपयित्वा तदङ्गं च परिमूच्य शेषमशेषं अनुतिष्ठेत् । गणपतिश्यामाऽऽदीनां
 अन्यस्तां च देवतानां स्वातन्त्र्येण एकैकोपास्तौ तु तत्तत्क्रममात्रं प्रवर्त्य तत्तत्पात्रे आसाद्य
 तत्तत्पुनः कुम्भे निक्षिप्य तत्तन्मन्त्रेण ज्ञानाङ्गपरिमार्जने कुर्यात् । अवशिष्टं अवशिष्टमिति
 विवेकः ॥

अधिकारिनिर्णयः

‘मुन्दरीमहोदये तु—अस्यां च दीक्षायां त्रैवर्णिकस्यैव अधिकारः,
 “सर्वशास्त्रार्थवेदार्थज्ञानिने सुमताय न । दीक्षा देया” इति मूले ज्ञानार्णवतन्त्रे
 अधिकार्युक्तेः—इति स्थितम् । शक्तीनां तु ओम्ब्रमर्मातर्गुरुमण्डलान्तर्दर्शनज्ञापकबलात्
 अस्यैवाधिकार इति रदस्यमिति शिवम् ॥

इति श्रीभागुरानन्दनाथवर्यारविन्दमिळिन्दसमाजमानसेन उमानन्दनार्येण निर्मित अभिनवे
 कल्पसूत्रानुशासिनि नित्योत्सवनिबन्धे दीक्षासमारम्भनिकरणं
 नामारम्भोत्तरः प्रथमः सम्पूर्णः

तद्वर्णोद्घातो द्वितीयः—गणपतिक्रमः

उपोवातः

नमः श्रीभामुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
तनोस्तुमाऽऽनन्दनाथस्तद्वर्णोद्घातमाहृतः ॥
यत्रोष्पते जगन्मातुः यावज्जीवार्चनाविधौ ।
प्रसूहापोहनिपुष्या पद्मतिर्गणनाथकी ॥
स्वतन्त्रोपासिष्विषया वृथान्दीक्षेह सम्मता ।
न श्रीकृष्णभावे साऽप्यारम्भोद्घात ईरिता ॥
इह श्री ह्रीं कामबीजयोगोऽङ्गमनुषु स्मृतः ।
अस्तुत्रितोऽपि श्रीविद्याऽर्णवादी कथितो हि सः ॥

काल्यकृत्याह्निकयोर्विशेषः

तत्र तावत् काल्यकृत्याह्निकयोः वक्ष्यमाणश्रीक्रमतो विशेषो यथा—श्रीगुरुपादुकायां
आदौ त्रितार्युत्तरं बाया बाक् स्त्रीमिति पञ्चकोजयोजनम् । हृदयकमलकर्णिकायां उपदरुण-
किरणकोटिपाटलस्य देवस्य करटिबदनस्य ध्यानेन परिप्लुष्टनिःशेषदोषत्वं आत्मनः तत्प्रभाऽ-
रुणतनुत्वभावनं च । रश्मिस्नगननुस्मरणम् । तत्र तत्र यथाचितं सन्मुखगद्गदीनामूहः ।
सक्लिष्टमण्डले वक्ष्यमाणं देवस्य ध्यानम् ।

तत्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि । तन्नो दन्तिः^१ प्रचोदयात् ॥
इति मन्त्रेण त्रिः अर्घ्यदानम् । ऋष्यादिन्यासत्रयमिह वक्ष्यमाणं चेति ॥

चतुराष्ट्रचित्तर्पणसंकल्प्यादि

ततः आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य मम श्रीमहागणपतिपसादसिद्धयै
चतुराष्ट्रचित्तर्पणं करिष्ये इति सङ्कल्प्य नद्यादौ हस्तमात्रं चतुरश्रमण्डलं परिगृह्य

^१ न्ती इति 'न' ।

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।
तेन सत्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर ॥

इति मन्त्रेण सूर्यमन्त्रार्घ्यं

आवाहयामि त्वां देवि तर्पणार्थं सुन्दरि ।
एहि गङ्गे नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते ॥

इति गङ्गां प्रार्थ्यं 'ह्रीं ह्रीं ह्रूं ह्रीं ह्रीं ह्रः' इत्युच्चार्य कौं इत्यङ्कुशमुद्रया गङ्गाऽऽदितीर्थ-
न्यावाद्या वं इत्यमृतबीजेन सप्तवारमभिमन्त्र्य तत्र चतुरभाष्टदक्षवट्कोणत्रिकोणात्मकं
महागणपतिचक्रं विचित्र्य स्वदेहे चक्ष्वादिन्यात्मान् न्यस्य यन्त्रे सावरणं देवमावाह्य

- श्री ह्रीं ह्रीं महागणपतये लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)^१
३ महागणपतये हं आकाशात्मकं पुष्पं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये यं वाय्वात्मकं धूपं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये रं ब्रह्मात्मकं दीपं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये वं अमृतात्मकं नैवेद्यं कल्पयामि नमः । तदङ्गत्वेन
३ महागणपतये सं सर्वात्मकं ताम्बूलं कल्पयामि नमः । (त्रिवारं)

इति पञ्चोपचारैः अर्चयेत् ॥

चतुराष्टुसितर्पणम्

प्रथमं प्रयावृत्ति मूलान्ते महागणपतिं तर्पयामीति द्वादशवारं तर्पयित्वा ततः
स्वाहाऽन्तेन मूलस्यैकैकेन कौं चतुश्चतुर्वारं प्रतिवर्णान्तमावृत्तेन मूलेन च प्राग्वत्
चतुश्चतुर्वारं देवं, अयोदशसु मिथुनेषु श्रीर्धापत्यादिषु एकैकां देवतां द्वितीयान्तेन तत्तन्नाम्ना
चतुश्चतुर्वारं प्रतिवर्तमानावृत्तेन च मूलेन देवं चतुश्चतुर्वारं तर्पयेत् । यथा—

ॐ श्री ह्रीं ह्रीं ह्रूं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा

महागणपतिं तर्पयामि ॥ द्वादशवारम् ॥

३ ॐ स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

^१ ह्रीं, ह्रीं . . . इति—य.

^२ अथ केचित् सङ्गत् सकृत् एव उपचारमन्त्रान् पठन्ति । संशोधकः ।

३ श्रीं स्वाहा । महानगपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं । महानगपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३. ह्रीं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूले । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ श्री स्वाहा । महागणपति तर्पयामि ॥ अतुर्वारम् ॥
मूर्ध्नि । महागणपति तर्पयामि ॥ अतुर्वारम् ॥

३ लो स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूर्धं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ गं स्वाहा । महानगपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं । महानगपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३. गं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूळं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ णं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३. पं स्वाहा । महानगपति तर्पयामि ॥ यतुधीरम् ॥
मूलं । महानगपति तर्पयामि ॥ यतुधीरम् ॥

३ तं स्वाहा । महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वीरम् ॥
मूळं । महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वीरम् ॥

३. ये स्वाहा । महामणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं । महामणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ वं स्वाहा । महामण्यपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूले । महामण्यपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३. रं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूर्छं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ व स्वाहा । महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं । महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ रं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ दं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्बालम् ॥

३ सं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्थारम्भः ॥

मूळं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्चरम् ॥

३ वं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्ब्रह्म ॥

३. जं स्वाहा । महामण्यपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्धरम् ॥

मूलं । महाप्राणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वीरम् ॥

३ नं ह्याहा । महामाण्यपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्भारम् ॥

मूले । महागणपति तर्पयामि ॥ अतर्पयन् ॥

४ मे स्वाहा । महानाणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्थारम्भः ॥

मले । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ वं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वीरम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्थीम् ॥

३ जं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ अक्षुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्विधम् ॥

३ मां स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूले । महामाणपतिं तर्पयामि ॥ इतिबोध्यम् ॥

३ नं स्वाहा । महाभागपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ यं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्बारम् ॥

मूळं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ स्था स्थाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

गुलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ हां स्वाहा । महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्थारम्भ ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

[illegible]

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३. कान्ति स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ सुमुखं स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्धाम् ॥

३. मदनान्वती स्वाहा । महागणपति तर्पयामि ॥ धनुर्बारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ अतुर्धरम् ॥

३. दुर्मुखं स्वाहा । महाराजपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूढं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्थांस् ॥

३. मदद्वयं स्वाहा । महान्यापतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वीरम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ अग्निं स्वाहा । महाराण्यपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्थारम्भः ॥

मूर्ध्नि । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वर्त्म ॥

३ प्राणिषां स्वाहा । महागणपतिं तर्जयामि ॥ अतुर्वारम् ॥

मूळं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वर्हम् ॥

३. धिप्रकर्तारं स्वाहा । महामाण्यपतिं तर्पयामि ॥ अतुर्वारम् ॥

मूलं । महागणपतिं तर्पयामि ॥ अतर्पणम् ॥

३. अस्मभ्यां स्वाहा । महागणपतिं तर्पयामि ॥ सतर्पयम् ॥

अहं । महाभावापत्तिं तर्हि वामि ॥ अहर्हीयम् ॥

३. वाङ्मनिषिं भवादा । सवागवागनिं सविममि ॥ जगदीश्वर ॥

၁၀၆၂။ အသံအသွယ်အသွယ်အသွယ်။ အသံအသွယ်အသွယ်။

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३॥

२ अनुमता स्थाह । महागणपात

महर्षिगोपाल तपनाम ॥ चतुर्वारम् ॥

३. पञ्चानां च स्वाहा । महागणपतये ॥

इत्याहृत्य तर्पणसङ्ख्यापिण्डश्चतुश्चत्वारिंशदुत्तरचतुर्दशती ४४४ भवति ॥

अथ पुनर्मूलेन देवं उक्तया रीत्या पञ्चदा उपचर्य आत्मन्पुद्गलयेत् ॥
इति चतुराष्टचित्तर्पणविधिः ॥

पूजाविधिः

यागमन्दिरागमनादि विघ्नोत्सारणान्तम्

ततो यागगृहमागत्य स्थण्डिले गौमयेतौपलिय यागमन्दिरं च रत्नबद्धीपुष्पमालिका-
वितानादिभिः अलङ्कृत्य वा द्वारस्य दक्षधामभागयोः ऊर्ध्वभागे च क्रमेण—

ओं ह्रीं ॥ भद्रकाक्ष्यै नमः ॥ दक्षशाखायाम् ॥

३ भैरवाय नमः ॥ वामशाखायाम् ॥

३ लम्बोदराय नमः ॥ ऊर्ध्वशाखायाम् ॥

इति तिस्रो द्वारि देवताः सम्पूज्य अन्ताः प्रविष्टः सपर्याप्तमग्नीं दक्षभागे निधाय
दीपानभितः प्रज्वाल्य दीपै वा गन्धादिभिः कृतात्मालङ्करणः ताम्बूलेन जातीपत्र-
फलजवह्नैलाकारैराक्षयपञ्चतिलेन वा सुगन्धिलवदनः स्वास्तीर्णं ऊर्गामृदुनि शुचिनि
बालातृतीयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रितं मूलमन्त्रोक्षितं आसने ३ आधारसक्तिरत्नला-
सनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखं वा पद्मासनाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य ३
रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनायाय नम इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्टा ३
समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो नम इति मूर्धनि ब्रह्माञ्जलिः स्वयामदक्ष-
पार्श्वयोः क्रमेण श्रीगुरुपादुकाया गुहं मूलेन च देवं प्रणम्य स्वस्य तदैक्यं भाषयन्—

ओं ह्रीं ॥ अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।

ये भूता विघ्नकर्तारः ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्दामपार्थिभूतलत्रिराघातकरास्कोटत्रितयक्रूरदृष्टयवलीकन-
ध्वजताळत्रयेण भौमान्तरिक्षादिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् ॥

ताळत्रयं नाम दक्षतर्जनीनध्यमान्यां अवोमुखान्यां वामकरतले सशब्दमुपयुपरि त्रिरभिघातः ॥

शिखाबन्धनादि मातृकान्यासान्तम् ।

ततो नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य 'अंकुशेन' शिखां बद्धा श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन प्रकारेण भूतशुद्धिमात्मनः प्राणप्रतिष्ठां च विंशत्य विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा मूलेन प्राणानायम्य तेजोरूपदेवान्यं भाषयन् आत्मानं ऐं ह्रः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुद्राकृतेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्तं कूर्परपोथं किम्यस्य देहे च व्यापकं कृत्वा श्रीक्रमे वक्ष्यमाणं मातृकान्यासं विदध्यात् । तत्र च श्रीं ह्रीं क्लीं इति त्रिवीजं प्रथमं योजयेत् इति विशेषः ॥

षडङ्गन्यासः

ततः

श्रीं ह्रीं क्लीं ॐ गां अङ्गुष्ठद्वयाय नमः ॥

३ श्रीं गीं तर्जनीशिरसे स्वाहा ॥

३ ह्रीं गूं मध्यमाशिरसि वषट् ॥

३ क्लीं गै अनामिकावचाय हुम् ॥

३ क्लीं गौ कनिष्ठिकानेत्रत्रयाय वीषट् ॥

३ गं गः करतलकरपृष्ठास्त्राय फट् ॥

इति षडङ्गन्यासानङ्गुष्ठादिषु हृदयादिषु च न्यस्य मूलेन त्रिविज्योपकं कुर्यात् ॥

ध्यानम्

ततो ध्यानम्—

ततो हृदये शोणाङ्गं वामोत्तङ्गविभूषया ।

सिद्धलक्ष्म्या समाक्षिप्तपार्श्वमर्धेन्दुशेखरम् ॥

^१ 'अंकुशेन' इत्यपि वा स्वात्—अङ्गुष्ठमन्त्रेण 'नमः' इत्यनेनेत्यर्थः (कल्पसूत्रे ८ अक्षरे १० सूत्रं दर्शनीयम्)—(संपादकः).

^२ अङ्गुष्ठेन इति अङ्गुष्ठवर्धनेन क्लीं इत्यनेनेति सम्प्रदायः ।

वामाचः करतो दक्षायः करान्तो पुष्करं ।
परिष्कृतं मातुलङ्गगदापुण्ड्रकुसुमैः ॥
शूलेन शङ्खचक्राभ्यां पाशोपलघुगेन च ।
शाळिमञ्जरिकास्वीपदन्ताञ्जलमणीघटैः ॥
स्रक्मदं च सानन्दं श्रीध्रीपत्यादिसंवृतम् ।
अशेषविश्वविध्वंसनिघ्नं विशेषरं स्मरेत् ॥

अर्घ्यसंस्कारः

अथ तं मानसैः पञ्चोपचारैः अन्यैर्धैः शीक्रे दक्ष्यमाणेन क्रमेण सामान्यविशेषार्थे
आसादयेत् । तत्र त्र्योभयोरर्घ्ययोरप्युक्तं पञ्चमाधारस्थापनाविषु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं अं अग्निसण्डलाय दशकलाऽऽमने अर्घ्यपात्रावराय नमः ॥

३ उं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलाऽऽमने अर्घ्यपात्राय नमः ॥

३ मं सौमनण्डलाय द्वादशकलाऽऽमने अर्घ्यपात्राय नमः ॥

इत्येव मन्त्राः, गणपतिगायत्र्योक्त्या—

गुणानां त्वा गुणपतिं हृषामहे कृषिं केशीनाम्पुमर्ध्वस्तमम् ।

ज्योत्स्नराजं ब्रह्मणा ब्रह्मणस्पत आ नमः शृण्वन्नृतिभिः सौद सार्दनम् ॥

इत्यनया ऋचा चाभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राद्यभिमन्त्रणाभावधेति विशेषः । अथ
सामान्यार्घ्यजलविन्दुभिः आत्मानं पूजोपकरणानि च सम्प्रादय विशेषार्घ्यजलविन्दुभिः
स्वशिरसि गुरुपादुकां त्रिरिद्धा सपर्यासामग्रीं पावयित्वा ॥

पीठे प्राणप्रतिष्ठा

पुरतो रक्तचन्दनादिभिः निर्मिते पीठे कलधौतादिविरचितां महागणपति-
प्रतिमां वा ध्यानोक्तरूपां चतुरश्राष्टदलषडरत्रिकोणात्मकं सिन्दूरादिना लिखितं
लेखितं वा यन्त्रं, धातुमयं वा निवेदय—

श्रीगणेशपन्त्रस्य प्राणा इह प्राणाः श्रीगणेशपन्त्रस्य जीव इह स्थितः
 श्रीगणेशपन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि श्रीगणेशपन्त्रस्य वाक्छनः प्राणा इह आवाप्तु स्वाहा ॥
 इति मन्त्रेण प्राणप्रतिष्ठां विदध्यात् ॥

पीठशक्तिपूजा

तस्य त्रिकोणे स्वाग्नादिप्रादक्षिण्येन परितो मध्ये च क्रमेण—

१ श्री ह्रीं क्लीं तीर्थायै नमः ॥	६ श्रीं ह्रीं क्लीं उग्रायै नमः ॥
२ ३ ज्वालिनीयै नमः ॥	७ ३ तेजोवयै नमः ॥
३ ३ नन्दायै नमः ॥	८ ३ साधायै नमः ॥
४ ३ भोगदायै नमः ॥	९ ३ विघ्ननाशिन्यै नमः ॥
५ ३ कामरूपिण्यै नमः ॥	

इति नवगणेशपीठशक्तीरभ्यर्च्य

धर्माद्यष्टकपूजा

तन्निव आग्नेय्यादिविदिक्षु प्रागाद्यासु च दिक्षु क्रमेण—

१ श्रीं ह्रीं क्लीं श्रीं धर्माय नमः ॥	५ श्रीं ह्रीं क्लीं श्रीं अधर्माय नमः ॥
२ ३ अहं ज्ञानाय नमः ॥	६ ३ अहं अज्ञानाय नमः ॥
३ ३ लं वैराग्याय नमः ॥	७ ३ लं अवैराग्याय नमः ॥
४ ३ लं ऐश्वर्याय नमः ॥	८ ३ लं अनैश्वर्याय नमः ॥

इति चार्चयेत् ॥

महागणपतिपूजा

ततो मनसा ध्यातं महागणपतिं भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणतं प्राप्य
 ब्रह्मरन्ध्रं बहुलासापुटाश्वना निर्गम्य कुसुमगर्भितेऽञ्जलीं स्तुतं मूलमन्त्रान्ते
 महागणपतिमावाहयामीति त्रिकोणे आवाह्य “आवाहितो भव” इत्यादिक्रमेण
 श्रीक्रमे वक्ष्यमाणतत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकं आवाहन-संस्थापन-सन्निधापन-सन्निरोधन-

सम्मुखीकरणाद्युपस्थानादि कृत्वा श्रन्दनधेनुपोनिमुद्राश्च प्रदर्श्य सामान्याभ्यर्चनेन प्राग्वत्
गन्धादिप्रक्षोपचारान् आचरेत् ॥

महागणपतितर्पणम्

ततो मूलान्ते श्रीमहागणपतिश्रीपादुकां पूजयामीति वामकरतत्त्वमुद्रया
सन्दर्भद्वितीयशकल्युद्गीतक्षीरकिन्दुदक्ष^१करोपात्तकुसुमपुष्पापत्रक्षेपेण देवं दशवारं उपतर्पयेत् ।
तत्त्वमुद्रा उत्तरत्रापि साधारणी ।

षडङ्गपूजा

ततो देवस्य अग्नीशामुखायुक्ताङ्गेषु मौळी प्रागादिदिक्षु च क्रमेण—

- श्रीं ह्रीं क्लीं ॐ गां हृदपाय नमः हृदपशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ श्रीं ग्रीं शिरसे स्वाहा शिरशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ ह्रीं गूं शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ क्लीं गै कण्ठाय हुम् कण्ठशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ ग्लीं गौ नेत्रत्रयाय वीषट् नेत्रत्रयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ गं गः अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

इति सम्बन्धार्थं

ओषधयपूजा

देवस्य पश्चात् प्रागपर्वरैरात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण शुर्बोषत्रयं यजेत् ॥ यथा—

दिव्यौषः

- श्रीं ह्रीं क्लीं विनायकसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ।
३ कवीश्वरसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ विष्णुपाक्षसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
३ विश्वसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

^१ करञ्जानमुद्रोपात्त—अ.

नित्योत्सवः

- ३ महाव्यसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ निधीशसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

सिद्धीघः

- श्री ह्रीं क्लीं गङ्गाधिराजसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ वरप्रदसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

मानवीघः

- श्री ह्रीं क्लीं विजयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ दुर्जयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ जयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ दुःखारिसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सुखावहसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ परमानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सर्वभूतात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ महानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ कालचन्द्रसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सद्योजातसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सुखसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ शूरसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

दिग्वीचपाठान्तरम्

- श्री ह्रीं क्लीं विनायकसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ विरूपाक्षसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ लुब्धसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

- ३ शूरसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ वरप्रदसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

सिद्धौघपाठान्तरम्

- श्री ह्रीं ह्रीं विजयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ दुर्जयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ जयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ कर्षाश्वरसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ ऋतप्यसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ निर्भीतसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

मानवौघपाठान्तरम्

- श्री ह्रीं ह्रीं गजाधिराजसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ दुःखारिसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सद्योजातसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ मुलाब्धसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ परमात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सर्वभूतात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ महानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ शुभानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ फालचन्द्रसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

(गुर्वौघत्रयसंख्या विंशतिः)

नित्योत्सवः

आवरणार्चनम्

प्रथमावरणम्

अथप्रपञ्चयोरन्तराले प्रागादिदिक्षु क्रमेण—

- श्रीं ह्रीं क्लीं श्रीश्रीपतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ गिरिजागिरिजापतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ रत्निरत्तिपतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ महीमहीपतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

द्वितीयावरणम्

पञ्चमे देवापकोणमारम्य प्रादक्षिण्येन तदक्षवामपार्श्वयोश्च क्रमेण यजेत्—

- श्रीं ह्रीं क्लीं ऋद्धपायोदशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ सप्तद्विप्रमोदशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ कान्तिधुमुखशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ मदनाब्जोदुर्मुखशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ मदव्याघ्रिशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ ब्राह्मिणीविघ्नकर्तृशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ वसुधाराशङ्कनिधिशीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ वसुमतीपद्मनिधिशीपादुकां पूजयामि ॥

तृतीयावरणम्

पञ्चसन्धिपटके प्राग्वत् पञ्चदेवताऽर्चनम् ॥

चतुर्थावरणम्

अष्टदले पश्चिमादिदिक्षु वायव्यादिदिदिक्षु च प्रादक्षिण्यक्रमेण—

- श्रीं ह्रीं क्लीं आं ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि ॥
 ३ ईं माहेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि ॥

- ३ ऊं कौमारीश्रीपादुकां पूजयामि ॥
- ३ ऋं वैष्णवीश्रीपादुकां पूजयामि ॥
- ३ ॠं वाराहीश्रीपादुकां पूजयामि ॥
- ३ ऐं माहेन्द्रीश्रीपादुकां पूजयामि ॥
- ३ औं चामुण्डाश्रीपादुकां पूजयामि ॥
- ३ अः महालक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि ॥

पञ्चमावरणम्

अथ चतुरश्रस्य रेखायां प्रागाद्यास्तु अष्टानु दिक्षु क्रमेण—

- श्रीं ह्रीं क्लीं लां इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये
ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ रां अङ्गये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये
अजवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ टां यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये
महिषवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ लां निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये
नरवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ वां वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये
मकरवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ यां वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
रुक्मवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ सां सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये
अश्ववाहनाय सपरिवाराय नमः ॥
- ३ हां ईशानाय त्रिशूलहस्ताय
त्रिधाऽधिपतये वृद्धनवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

सर्वा आवरणदेवताः देवस्याभिमुखःस्तीनाः स्वयं तत्तदभिमुखः पूजयामीति भावयेत् ॥

गणनाथस्य पुनस्तर्पणं षोडशोपचारपूजा च

एवं पञ्चावर्णीं इष्ट्वा पुनर्देवं दशधा प्राग्वदुपतर्प्य षोडशभिः उपचारैः आराधयेत् । [ते च] पाद्यार्थाचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनक्षत्रचामरयुग-
दर्पणनैवेद्यपानीपताम्बूलख्याः । मन्त्रास्तु—श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये पाद्यं कल्पयामि
नमः इत्यादयः । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरध्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, वं इति
धेनुमुद्रया अमृतौक्षणम्, मूलेन सप्तवाराभिमन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं च कुर्यात् ।
इहापरिगणितान्यपि पूर्वोत्तरापोशनहस्ताप्रक्षालनगण्डवपुनराचमनीयानि नैवेद्याङ्गत्वेन
पूर्ववत् कल्पयेत् ॥

अशिकार्यम्

अथ श्रीक्रमे कल्पमाणेन विधिना स्वण्डिलकलानादिप्रधानदेवताषोपचारान्तं कृत्वा
श्रीं ह्रीं क्लीं त्रियै स्वाहा । श्रिया इदं न मम ॥

३ श्रीपतये स्वाहा । श्रीपतये इदं न मम ॥

इत्यादिरीत्या* पञ्चमविधुत्तमैः श्रयादिविशिष्टापर्यन्ताः विंशतिविचारा उद्दिश्य चतुर्थ्यन्तैः
बीजत्रयाद्यैः स्वाहाशिरस्कैः तत्तन्नाममन्त्रैः आज्येन एकैकवारं उद्देशत्यागपूर्वकं कृत्वा
अथ प्रधानदेवतायै महागणपतये मूलेन दशवारं कृत्वा वक्ष्यमाणप्रकारेण बलिं प्रदाय
महालयाहृत्यादिविधिशेषं निर्वर्तयेत् ॥

बलिदानम्

होमाकरणपक्षे बलिमात्रं दद्यात् । यथा—^१पुरतः स्वधाममागे त्रिकोणवृत्त-
चतुरध्रामकं मण्डलं कृत्वा ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति गन्धादिभिरन्यर्घ्यं
अर्धमक्तपूरितोदकं सक्षीरादित्रयं पात्रं तत्र क्षिप्य ॐ ह्रीं सर्वविघ्नहृदयः सर्वमूर्तेभ्यो
हं फट् स्वाहा इति मन्त्रं त्रिः पठित्वा दक्षकरार्पितं कामकरतत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि
दत्त्वा बाणमुद्रया बलिं भूतैः प्राहितं विभाज्य प्रणमेदिति ॥

* परमानन्दव्यादित्वा च नैवेद्ये । अन्य एव । ते च । पाद्यार्थाचमनस्तानवस्नानवासोगन्ध-
पुष्पधूपदीपनैवेद्यताम्बूलनीराजनपुष्पांजलिपरिक्रमणार्थताः ॥ संपादकः

* “ताम्बूलं च” इत्यधिकः—अ, म.

* तर्पणीचक्रमातुसारेण ।

* बाणमुद्राद्विः काममागे—अ.

तर्पणजपस्तोत्राणि

अथ प्रक्षालितपाणि^१पाद आचान्त आगत्य देवं मूर्तेन त्रिधा स्तुत्यं पुष्पाञ्जलिं दत्वा प्रदक्षिणनुतौर्विधाय जपेत्—

अस्य श्रीमहागणपतिमहामन्त्रस्य गणकक्षपये नम इति शिरसि । निचूद्रायत्रीछन्दसे नम इति मुखे । महागणपतये देवतायै नम इति हृदये । गं वीज्याय नम इति गुह्ये । स्वाहाशक्त्यै नम इति पादयोः । ॐ कौलकाय नम इति नामौ । मम अभीष्टसिद्धये विनियोगाय नम इति करसम्पुटे च न्यस्य । उक्तैः पङ्क्त्यन्तैः अङ्गुष्ठादिषु हृदादिषु च न्यासे विधाय । पूर्वोक्तभङ्ग्या ध्यात्वा । दयामात्रमे कक्ष्यमाणप्रकारेण संस्कृतां^२ मातामाताय श्रीकर्म कक्ष्यमाणविधिना मूलमष्टोत्तरशत-वारान्तापला^३ पुनरपि न्यासादि कृत्वा

गुह्यातिगुह्यगोप्ता एवं गृह्यशास्मकृत् जपम् ।

सिद्धिर्भवेत् मे देव त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति सामान्याभ्योदकेन जपं देवस्य दक्षकरो समर्पितं विभाव्य स्तुवीत । यथा—

श्रीभगवानुवाच ।

गणेशस्य स्तवं जप्त्वे कर्त्तुं शक्येति सिद्धिदम् ।

न न्यासो न च संस्कारो न होमो न च तर्पणम् ॥

न मार्जनं च^४ पञ्चाख्यं सहस्रजपमात्रतः

सिध्यत्यर्चनतः पञ्चशतब्राह्मणभोजनात् ॥

अस्य श्रीगणपतिस्तोत्रमालामन्त्रस्य भगवान् श्रीसदाशिव ऋषिः ।^५ उष्णिक् छन्दः ।

श्रीगणपतिर्देवता । श्रीगणपतिप्रसादसिद्धयर्थे जपं विनियोगः ।

ध्यानम्—

चतुर्भुजं रक्ततनुं त्रिणेत्रं पाशाङ्कुशौ मोदकपात्रदन्तौ ।

कौर्द्धधानं सरसीरुहस्थं गणाधिनाथं शशिचूडमीडे ॥ इति ॥

^१ पादमाचान्तमामृत्य—इति पाठः बहुषु कोशेषु दृश्यते.

^२ पृ. १२३ पं. २४.

^३ पृ. १२२ पं. ३.

^४ पञ्चाख्य—अ.

^५ अष्टिः—४१, ४२, ४३, म.

सदाशिवप्रोक्तं गणेशाष्टकम्

ॐ विनायकैकभावनासमर्चनासमर्पितं
 प्रमोदकैः प्रमोदकैः प्रमोदमोदमोदकम् ।
 यदर्पितं समर्पितं नवन्यधान्यनिर्मितं
 नखण्डितं नखण्डितं नखण्डमण्डनं कृतम् ॥
 सजातिवृद्धिजातिकृतस्वनिष्ठभेदवर्जितं
 निरञ्जनं च निर्गुणं निराकृतिं च निष्कियम् ।
 सदात्मकं विदात्मकं सुखात्मकं परं पदं
 भजामि तं गजाननं स्वमाययाऽऽतमिहम् ॥
 गणाधिप स्वमहमूर्तिरीशानुरीश्वरः
 त्वमम्बरं च शम्भरो धनञ्जयः प्रमथनः ।
 त्वमेव दीक्षितः क्षितिर्निशाकरः प्रभाकरः
 धराचरप्रचारहेतुरन्तरायशान्तिहृत् ॥
 अनेकदं तमालनीलमकदन्तसुन्दरं
 गजाननं गुप्तं गजाननामृताभिर्मन्दिरम् ।
 समस्तवेदवदसंक्लाकलापमन्दिरं
 महान्तरायदुस्तमसामार्कनाश्रितौदरम् ॥
 सख्यद्वैमघण्टिकानिनादनूपुरस्वनैः
 मृदङ्गतालनादभेदसाधनानुरूपतः ।
 धिमिद्धिमित्ततोऽङ्गतोऽङ्गथेयिथेयिशब्दतो
 विनायकशशाङ्कवोस्त्रास्तः प्रनृत्यति ॥
 नमामि नाकनायकैकनायकं विनायकं
 कलाकलापकल्पनानिदानमादिपूरुषम् ।
 गणेश्वरं गुणेश्वरं महेश्वरात्मसम्भवं
 स्वपादमूलसेविनामपारसैम्यप्रदम् ॥
 भजे प्रचण्डतुन्दिलं सदनदृशूभूषणं
 सनन्दनादिवन्दितं समस्तसिद्धसेवितम् ।

सुरसुरीबयोस्तदा जयप्रदं भयप्रदं
 समस्तविघातिनं स्वभक्तपक्षपातिनम् ॥
 कराम्बुजातकङ्कणः पदाब्जकिङ्किणीगणो
 गणेश्वरो गुणार्णवः कर्णधराङ्गभूषणः ।
 जगत्त्रयान्तरायशान्तिकारकोस्तु तारको
 भवार्णवादनेकदुर्ग्रहादिदेवविग्रहः ॥
 यो भक्तिप्रवणः परावरगुरोस्तोत्रं गणेशाष्टकं
 श्रुत्वास्तंयतचेतसा यदि पठेन्नित्यं त्रिसन्ध्यं पुमान् ।
 तस्य श्रीगुण स्वभिक्षितहिता श्रीशारदा सारदा
 स्यातां तत्परिवारिके किल तदा काः कामनायां कथाः ॥

सुवासिनीपूजा

ततः श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन क्रमेण सुवासिनीपूजनहविःप्रतिपत्तिदेवतोद्गासनदिशेषं
 समापयेत् । अत्र च सुवासिन्या साकं बटुकार्चनमपि । तत्र मन्त्रः—३ नं बटुकाय
 नमः इति । मम निर्बिघ्नं मन्त्रसिद्धिर्भूयादिति तौ प्रति प्रार्थनायां तथाऽस्त्विति
 तदप्रतिष्ठापनम् । मूढान्ते अमुकतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहेति तत्त्वत्रयशोधनं
 चेति विधेयः ॥

पुरश्चरणविधिः

एवं नित्यक्रमं प्रवर्तयन् द्यामाक्रमे^१ वक्ष्यमाणेन विधिना अष्टाविंशतिसहस्र-
 सहस्रपुरश्चरणजपः । प्रकृते कठियुगात्वात् तच्चतुर्गुणितम् । प्रथमेऽहनि सहस्रं ततः
 प्रत्यहं त्रिसहस्रसहस्रं च कृत्वा जपदशांशहोम—तद्दशांशतर्पण—तद्दशांशब्राह्मणभोजनानि
 विदध्यात् । होमद्रव्याणि च—

मोदकैः पृथुकैर्लजैः सत्तुभिश्चेक्षुपर्वभिः ।

नारिकेलैस्तिळैः क्षुदैः सुपकैः कदलीफलैः ॥

इत्युक्तान्वष्टौ । एतेषां प्रमाणं तु—मोदका अखण्डिता प्रासमिताः । पृथुकलाजसक्तवो
 मुष्टिपरिमिताः । क्षुप्रमाणं श्लोक एवोक्तम् । नारिकेलं अष्टधा खण्डितम् । तिळाः

चुलुकप्रमाणाः शतसङ्ख्याका वा । कदलीफलमस्य यद्यखण्डितम्, पृथु चेद्यथाकुचि
खण्डितम् । अनीपां द्रव्याणां मधुसूरिघृतसिक्तानां पृथक्पृथग्गाढतयो होमसङ्ख्या-
पिण्डाष्टमभागमिताः ३५० । श्लोकपाठक्रमेण भवन्ति । अष्टद्रव्यहोमात् प्रागावरण-
देवतानां एकैकाहुतिः प्रधानदेवतायाश्च ^१या दशाहुतयः ताः आज्येनैव भवन्ति ।
तर्पणपूर्वाङ्गं तु चतुरावृत्तितर्पणवदेव ॥

इत्थं पुरश्चरणेन सिद्धमनुः, स्वातन्त्र्येणोपास्ती वा श्रीकर्मोक्तेन क्रमेण नैमिचि-
कार्चनपरः, काम्यापेक्षी चेत् इयमाजमे वक्ष्यमाणेन तत्तत्कामानुगुणेन द्रव्येण इक्षुं
सिद्धसङ्कल्पः सुखी विहरेत् ॥ इति शिवम् ॥

इति श्रीभारुवानन्दनाथचरणारविन्दमिळिनायकात्मनामसेन प्रमानन्दनाथेन निर्मिते
कल्पसूत्राशुधारिणि नित्योत्सवनिबन्धे महागणपतिफनविरुपेण नाम
सप्तमोऽध्यायो द्वितीयः समाप्तः

वीवनोल्लासः तृतीयः—श्रीक्रमः

नाथ श्रीभासुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
युनक्त्युमानन्दनाथो वीवनोल्लासमद्भुतम् ॥
महात्रिपुरसुन्दर्या मतोऽत्र यजनक्रमः ।
कीर्त्तन्ते गणपत्यादिक्रमा यदुपजीविनः ॥
आचम्य श्रीभासुरानन्दनाथाचार्यापात्मद्वये ह्युमानन्दनाथः ।
श्रेयोमूढं साधकानां तनोति वीवनोल्लासं श्रीक्रमोपक्रमेण ॥
इह सप्तप्रकरणान्वाङ्मिकेन सपर्यया ।
होममुद्रान्यासजपनैमित्तिकसमर्चनैः ॥
आङ्गिके श्रीगुरुन्यायं प्राणसंयमनं ततः ।
चित्रिमर्शो ह्येता मूलावृत्ती रविमसरस्मृतिः ॥
स्नानं सन्ध्याविधानं च पूजाप्रकरणे पुनः ।
द्वारपूजाऽऽत्मनैपथ्यं आसनावस्तिपत्तिक्रमः ॥
दीपनाथसपर्या च श्रीचक्रपरिकल्पनम् ।
मन्दिरार्चा भूतशुद्धिः प्रसूदोत्सारणं ततः ॥
न्यासजालविधिः पात्रासादनं मातुरर्चनम् ।
मुद्रावृत्तिः षडङ्गार्चा नित्याश्रीगुरुपूजनम् ॥
नवावृत्तिसपर्या च श्रीदेवीपुनरर्चनम् ।
अथ कामकलाच्यानं सौभाग्यहृदयस्मृतिः ॥
कृताकृतत्वं होमस्य बलिदानविधिस्तथा ।
जपस्तोत्रे मुवास्तियाः पूजनं तत्त्वशोधनम् ॥

देवतोद्गातनं चाथ विशेषार्घ्यविसर्जनम् ।
 सङ्क्षेपार्चविधिस्तादृक् कल्पार्थनियमास्ततः ॥
 श्रीचक्रलेखनोपायस्तत्प्रतिष्ठाविधिरुत्तमा ।
 होमादिप्रक्रियास्तत्तद्विधिज्ञानप्रयोजनाः ॥
 सन्तु पद्धतयो लोके कल्पसूत्रानुगाः पराः ।
 जनन्यसङ्गपेक्षेयं प्रावेणेति विभाव्यताम् ॥
 कादिहाद्योः पञ्चदशोरियं साधारणी मता ।
 श्रीचोदस्या विशेषस्तु तत्र तत्र निरूपितः ॥
 सर्वश्रीक्रममन्त्रेषु त्रितार्या योजनं पुरः ।
 ऐं ह्रीं श्रीमन्नामिकायास्तां च तत्पूर्वकेषु न ॥
 धीमान् प्रोक्तरुणो लब्ध्वा दीक्षामुक्तगुणादुरीः ।
 द्वा महागणपतिमारभेत श्रियः क्रमम् ॥

आद्विक्रमकरणम्

शुरुध्यानम्

मुहूर्ते ब्राह्म उत्थाय निषण्णः शयने निजे ।
 अपलापाय पापानामाद्येवं समाचरेत् ॥
 स्वमङ्गरन्म्रगाम्भोजकर्णिकापीठवासिनम् ।
 शिवरूपं श्वेतवस्त्रमालम्बूपानुलेपनम् ॥
 दयाऽऽर्द्रदृष्टिं स्मेरास्यं वरामयकराम्भुजम् ।
 ब्रामाङ्गगतया पीतवपुषाऽरुणविषया ॥
 पद्मवत्या वामकरे शक्त्या दक्षमुजावृतम् ।
 गौरं श्रीभासुरं नार्थं ज्ञानन्दं चिन्तयेत् सुधीः ॥

ततः ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वैः हस्तक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं ^१ह्रौं स्तौः अमुकाम्बासहितश्री
अमुकानन्दनाथगुरुश्रीपादुकां पूजयामीति मन्त्रान्ते सुमुखमुह्यतचतुरश्वमुद्ररपोन्वाह्याभिः
पञ्चभिः मुद्राभिः तं प्रणमेत् । मुद्राप्रकारस्तु तत्प्रकरणे वक्ष्यते ।

ततः—

नमस्ते नाथ भगवन् शिषाय गुरुरूपिणे ।
विद्याऽवतारसंसिद्धये स्वीकृतानेकप्रियह ॥
नवाय नवरूपाय परमा^२र्थस्वरूपिणे ।
सर्वाज्ञानतमोभेदमानये विदूषनाय ते ॥
स्वतन्त्राय दयाकृतविग्रहाय शिषात्मने ।
परतन्त्राय भक्तानां भव्यानां भव्यरूपिणे ॥
विशेषिनां विवेकाय विमर्शाय विमर्शिनाम् ।
प्रकाशानां प्रकाशाय ज्ञानिनां ज्ञानरूपिणे ॥
पुरस्तात् पार्श्वयोः पृष्ठे नमस्कुर्वामुपर्यधः ।
सदा नवितरूपेण विधेहि भवदासनम् ॥
^३इत्येवं पञ्चभिः स्तोत्रैः स्तुवीत सतमानसः ।
प्रातः प्रबोधसमये जपात् सुदिवसं भवेत् ॥

प्राणसंयमनम्

अथ तच्चरणकमलपुगळविगळदपुतरसधिसरपरिणुताखिलाङ्गं आत्मानं भाषयन्
शिवादिश्रीगुरुभ्यो नम इति मूर्धनि बद्धाङ्गलिः त्रिः प्राणानायच्छेत् । तत्प्रकारस्तु
—एकवारमाहृत्या मूलविषया पिङ्गलापधेन पूरकं, त्रिराहृत्या तथा मूलाधार-
नादृताङ्गसंज्ञेषु कमलेषु क्रमेण शोणर्पातधेतकूटत्रयविभावनापूर्वं सुपुत्रायां कुम्भकं,
सकृदाहृत्या च तथा इडानाडीवर्धना रेचकमिति । इह पूरकरेचकयोः पिङ्गलेडयोः
व्यत्ययोऽपि दृष्टोऽन्यत्र ॥

^१ह्रौं स्तौः—अ १. ^२श्रीपरमगुरुवरमेष्ठिगुरुश्री—अ १. ^३वैकरूपिणे इति पाठः न पुस्तके.

^४त्वत्प्रसादादहं देव हृतकृत्योऽस्मि सर्वदा । मायानृत्यमहापाशात् विमुक्तोऽस्मि शिषोऽस्मि च ॥
(इत्यधिकः अ पुस्तके).

तेन च नियमितपवनमनःस्पन्दः आमूलाधारं आ च ऋक्षरन्ध्रमुद्रतां तद्विहृता-
सदृशाकृतिं तरुणारुणपिञ्जरतेजसं ज्वलन्तीं सर्वकारणभूतां परां संविदं विचिन्त्य

हवा मूलावृत्तिः

तद्वदिमनिकरभस्मितसकलकश्मलजालो मूळं मनसा दशवारमावर्त्य

रश्मिमालास्मरणम्

वक्ष्यमाणान् रश्मिमालामन्तांध एकवारमावर्त्येत् । रश्मिस्त्रगावर्तनं तु
त्रैधागैकविधम् ॥

यदि प्रबोधसमकालमावश्यफोपाधिस्तथा सन्निरसनपूर्वमुक्तमनुतिष्ठेत् ॥

इति कात्त्यकृतम् ॥

अजपागायत्रीभाषनम्

^१ [इति देवी प्रार्थ्य गुरुपदेशेन ज्ञातं सहजसिद्धं अजपाजपं निषेदयेत् ।
मया पूर्वेष्टपुरजपां षट्षताधिक-एकविंशतिसाहसिकां निःश्वासेष्वासरूपिणीं मूला-
धारादिमहामन्त्रान्तसप्तचक्रनिवासिनीभ्यो देवताभ्यो निवेदयामीति सङ्कल्प्य हंसस्तोऽहं
इति मन्त्रं पञ्चविंशतिवारं जपित्वा तदुपरि निःश्वासेष्वासादिकं गायत्रीरूपं
भाषयित्वा ॥

प्रातः प्रभृतिसायान्तं सायादिप्रातरन्ततः ।

याकरोमि जगद्योने तदस्तु तव पूजनम् ॥]

भूपार्थनादि मुखक्षालनान्तम्

समुद्रबसने देवि पर्वतस्तनमण्डिते ।

विष्णुपति नमस्तुभ्यं पादचारं^२ क्षमस्व मे ॥

^१ [] एतच्चिह्नमभ्यनती भागः (श्री, अ १) पुस्तकयोरेव दृश्यते.

^२ ०दृश्यं क्ष० इति 'न' पुस्तके पाठः.

इति भूमिं प्रार्थ्य धरणीतलन्यस्तावद्वाडीपार्श्वपादमुत्थाय प्राप्तात् ऋदिः स्मार्तेन विधिना
निर्वर्तितगौचक्रियः

आयुर्वलं यशो वर्चः प्रजाः पशुवसुनि च ।

ब्रह्मप्रज्ञां च मेधां च त्वं नो देहि वनस्पते ॥

इति मन्त्रेण दन्तधावनकाष्ठमभिमन्त्र्य, ऐं ह्रीं श्रीं ज्ञीं कामदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः
इति मन्त्रेण दन्तधावनं, ऐं ह्रीं श्रीं हृदयेखया जिह्वोद्वेजनं च विधाय, कफविमोचन-
नासाशोचनदूषिकानिरसनपूर्वकं दिहितविंशतिगण्डूयः, ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं—ऐं ह्रीं श्रीं ॐ
श्रीं ह्रीं श्रीं कमले कमलालये प्रसीद प्रसीद श्री ह्रीं श्रीं ॐ महालक्ष्म्यै नमः—
ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं—ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं सहकलह्रीं श्रीं—इति मन्त्रचतुष्टयेन मुखं
प्रक्षाल्य यथास्मृत्याचामेत ॥

ज्ञानविधिः

ततो नवाद्यौ वैदिकज्ञानोत्तरं श्रीललिताप्रोत्थं तान्त्रिकज्ञानं करिष्ये इति
सङ्कल्प्य, जले परतो हस्तमात्रं चतुरश्रमण्डलं परिगृह्य, तत्र—

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पर्शानि ते रत्ने ।

तेन सत्येन मे देव सार्धं देहि दिवाकर ॥

इति सूर्यमभ्यर्च्य,

आयाह्वयामि त्वां देवि ज्ञानार्थमिह सुन्दरि ।

एहि गङ्गे नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते ॥

इति गङ्गामर्षयित्वा ऐं ह्रीं श्रीं हूं ह्रीं हूं ह्रूं ह्रौं ह्रः कां इत्यकुशमुद्रया सूर्यमण्डलं
भित्त्वा, ततो गङ्गाऽऽदिसर्वतीर्थावाहनोत्तरं वं इति सलिलबीजेन सप्तचारमभिमन्त्र्य,
मुहूर्तमावर्तयन् मूर्धनि त्रीनुदकाजलीन् दत्त्वा, त्रिरपश्च पीत्वा, मूलपूर्वं श्रीललितां
तर्पयामीति त्रिस्तर्पणं, मूलेन त्रिः प्रोक्षणं च आत्मनो योनिमुद्रया विदध्यात् ॥

गृहे तु विना तर्पणम् । अशक्तौ च स्मार्तेन पथा मन्त्रभस्मज्जानयोरन्यतरं
निर्वर्त्य मूलेन त्रिराचमनप्रोक्षणे केवलं कुर्यात् ॥

सन्ध्याविधिः

अथ धौते वाससा परिधाय विभृतपुण्ड्रः वैदिकी सन्ध्यामभिक्रम्य तान्त्रिकी-
माचरेत् । यथा—मूलेन^१ त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुपस्तृप्य चक्षुषी नासिके
श्रोत्रे असे नानि हृदये शिरश्चाभितृप्येत्^२ । 'एवं त्रिराचम्य, पूर्ववत् प्राणानायम्य,
त्रिरात्मानं च प्रोक्ष्य, अञ्जलिना सञ्जिह्मादाय ऐं ह्रीं श्रीं हां ह्रीं ह्रूं सः मार्त्तण्ड-
भैरवाय प्रकाशशक्तिसहिताय स्वाहेति मन्त्रेण उदयते विषस्वते त्रिरप्यै दत्त्वा तन्मण्डले
श्रीचक्रमनुचिन्त्य तत्र ध्यायेत्—

ध्यायेत् कामेश्वराङ्गस्थं बुरुविन्दमणिप्रभाम् ।

शोणाम्बररत्नगण्डिपं सर्वाङ्गीणविभूषणाम् ॥

सौन्दर्यशेषधिं सेपुष्पापपाशाङ्कुरोज्ज्वलाम् ।

स्वभाभिरणिमाद्यानिः सेव्यं सर्वनियामिकाम् ॥

सञ्चिदानन्दवपुषं सद्गुणपाङ्गविभ्रमाम् ।

सर्वलोकेकजननीं स्मरास्यां^३ ललिताम्बिकाम् ॥

अत्रायुधानां क्रमः स्वरूपं च सपर्याप्रकरणे वक्ष्यते ॥

ततः—ऐं ह्रीं श्रीं क ए ईं ल ह्रीं त्रिपुरसुन्दरि विप्रदे ऐं ह्रीं श्रीं ह स क
ह ल ह्रीं पीठकामिनि धीमहि । ऐं ह्रीं श्रीं सकलह्रीं तनः स्निग्धे प्रचीदयात्—इति
मन्त्रेण महेश्वै त्रिरप्यै दत्त्वा मूलेन त्रिः सन्तर्प्य मूलेन पूर्ववदाचम्य 'जपप्रकरणे
वक्ष्यमाणान् जप्त्वादीन् न्यस्य मूलमष्टोत्तरशतवारं आवर्तयेत् । ततः पुनः

^१ मूलमण्डप्रत्येक [कूटप्रत्येक] इति 'न' । ^२ अभितृप्येत् । इति 'न' ।

^३ बोद्धव्युपासनायां तु मूलप्रत्येक दशवीजसम्पुटितेन प्रथमादिषण्डप्रत्येकेन तत्त्वशोधनम् । सर्वेण
मूलेन सर्वोत्तरप्रत्येकेन चेति विशेषः । एवमुत्तरत्रयापि षण्डप्रत्येकेन हेत्वम् ।—इत्यधिकः [अ] पुस्तके.

^४ परदेवता—ज, अ१, न.

^५ ह्रीं ह्रीं ह्रूं सः मार्ताण्डभैरवं तर्पयामि किं । मूलेन साक्षां सायुधं सञ्चालिकां सञ्चालनां
सपरिवारं श्रीललितामहात्रिपुरसुन्दरं तर्पयामीति त्रिः सन्तर्प्य आचम्य—इत्यधिकः (अ) पुस्तके.

कराङ्गन्यासादिकं कृत्वा जपं वक्ष्यमाणमन्त्रेण श्रीदेव्यै समर्थं आचम्य मण्डलस्थं तीर्थं विसर्जन्मुद्रया सूर्यं विसृजेत् ॥

इयमेकैव प्रतःसंख्याऽनुष्ठेया सूत्रकारमते नान्या माध्याह्निकादयः ॥

अथ सपर्यासावनानि सम्पाद्य ब्रह्मपञ्चादि निर्वर्तयेत् इति शिवम् ॥

आह्निकप्रकरणं प्रथमं समाप्तम्

सपर्याप्रकरणम्

यागमन्दिरप्रवेशः

अथ मीतवान् यागमन्दिरमागत्य, गोमयैनोपलिप्तद्वारस्थप्रिडलाभ्यन्तरस्य रज्ज-
कल्पायकङ्कृतस्य धूपधूपितस्य वद्वर्षितान्तकुसुमसृजो मण्डपस्य पश्चिमद्वारे तिष्ठन्
दक्षबानशाखयोः उर्ध्वभागे च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं भद्रकाव्यै नमः, १ भैरवाय नमः, २ लम्बोदराय नमः ॥

इति तिष्ठो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्ट्वाचम्य दैशकाली^१ सङ्कीर्त्य मम
श्रीलक्ष्मिप्रसादसिद्धयर्थं पद्माशक्तिं क्रमं निर्वर्तयिष्ये इति सङ्कल्प्य, विपृताङ्गवसना-
भरणानुषेधनमात्र्यः, सङ्कल्पमात्रकल्पिताकल्पो वा, ताम्बूलैः जातीपत्रफलवङ्गला-
कारैराख्यपञ्चतिलैः वा सुरभिःखदनः समास्तीर्णैः कर्णानसनमृदुनि झुचिनि जाला-
तृतीय^२बीजेन द्वादशभारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते चित्रकम्बलाचम्यतमे आसने ऐं
ह्रीं श्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति पुष्पाक्षतैरन्पर्य्य प्राञ्च्युक्त उदङ्मुखो वा
पद्मासनाद्यन्यतमेन आसनेन उपविशेत् ॥

^१[कुलार्णवे—

यदाशाऽभिमुखो मन्त्री त्रिपुरां परिपूजयेत् ।

देवीपश्चात्तदा प्राचीं प्रतीचीं त्रिपुरापुरः ॥

इति पूज्यपूजकयोः मध्यं प्रतीचीति नियमः ॥]

^१ अत्र देशस्थाने शक्तिसंयमताञ्जोर्ध्वं देशनाम, कालस्थाने चाङ्गान्तोत्तरः कार्य इति अभियुक्ताः ।

^२ बीजहंसमन्त्राभ्यां—अ.

^३ अयं भागः (श्री) कोश एव.

^१ [शक्तिसङ्गमतन्त्रे नित्यनैमित्तिकपुष्करणादिन्यतिरिक्तेषु काम्येषु जपेषु गजा-
आदीनि चरासनान्युक्तानि । तदङ्गानि मृत्प्रकृतिकानि कुशप्रकृतिकानि वा
आन्दोलिकादीनि वृक्षविशेषरूपाणि च कथितानि । विस्तरमिमां न तद्वचनलेखः ॥]

ततः ऐं ह्रीं श्रीं रक्तद्व्यदशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नम इति भूमौ पुष्पाञ्जलिं
दद्यात् । ततः ऐं ह्रीं श्रीं समस्तगुणप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाम्यो नम इति
मूर्धनि वज्राञ्जलिः स्वयामरक्षपार्श्वयोः क्रमेण पूर्ववत् श्रीगुरुपादुकामनुचार्यं,
पञ्चमुद्राभिः श्रीगुरुं महारणपतिमन्त्रेण च गणपतिं प्रणम्य ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रः
अस्त्राय फट् इत्यस्त्रमन्त्रेण मुहुरारुणेन अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तं करतलयोः कूर्परयोः देहे
च स्थापकं कुर्यात् ॥

श्रीचक्रपरिकल्पनम्

अथ पुरतश्चतुर्विंशत्यङ्गुलिमितां भूमिमपहाय, गोमयेनोपलिप्ते शुचिनि सप्ते
हस्तमात्रस्थण्डिले यथायोग्यपरिमाणे सुवर्णरूप्यताम्रादिपट्टे वा क्षीरमिश्रितेन सिन्दूर-
रजसा कुङ्कुमेन वा हेमादिउषिर्निगृहीतेन बिन्दुत्रिकोणवस्तुकोणदशरयुग्मचतुर्दशार-
कर्णिकावृत्ताष्टदलपुनःकर्णिकावृत्तयोदशदलमर्षादावृत्तत्रयचतुरश्रवितयामकं श्रीचक्रं
विलिखेत्, विलेखयेद्वा । स च प्रकारः एतादृशपरिमाणसामं कथयिष्यते ॥

सन्ध्याप्राणप्रतिष्ठा

अथ सूत्रानुक्तानपि साम्प्रदायिकसम्मतां तन्त्रान्तरोदितां सन्ध्याप्राणप्रतिष्ठां
कुर्यात् । यथा—ऐं ह्रीं श्रीं श्रीचक्रस्य प्राणा इह प्राणाः श्रीचक्रस्य जीव इह स्थितः
श्रीचक्रस्य सर्वेन्द्रियाणि श्रीचक्रस्य वाक्चक्षुःप्राणाः इह आपान्तु स्वाहा इति ।
एवमेव आत्मप्राणप्रतिष्ठाऽदी सम्प्रदायः शरणीकार्यः ॥

यद्वा—काचनरूप्यपञ्चलोदरकस्कटिकगण्डकीशिलाचुक्कीर्णं वक्ष्यमाणेन प्रतिष्ठा-
विधिना प्रतिष्ठापितं तत्स्वास्तीर्णपट्टवसने श्रीखण्डचन्दनादिनिर्मिते पीठे निवेशयेत् ॥

^१ अयं भागः (म) कोशे नास्ति.

मन्दिराक्षां

अथ तत्र चक्रराजे मन्दिरपूजां कुर्यात् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अमृतान्मोनिधये नमः,—रत्नद्वीपाय, नानावृक्षमहोद्या-
नाय, कल्पवाटिकायै, सन्तानवाटिकायै, हरिचन्दनवाटिकायै, मन्दारवाटिकायै,
पारिजातवाटिकायै, कद्रुम्बवाटिकायै, पुष्परागरत्नप्राकाराय, पद्मरागरत्नप्राका-
राय, गोमेदकरत्नप्राकाराय, वज्ररत्नप्राकाराय, वैद्युरत्नप्राकाराय, इन्द्रनीलरत्न-
प्राकाराय, मुक्तारत्नप्राकाराय, मरकतरत्नप्राकाराय, बिड्मरत्नप्राकाराय,
माणिक्यमण्डपाय, सहस्रस्तम्भमण्डपाय, अमृतकापिकायै, आनन्दवापिकायै,
विमर्शवापिकायै, बाजातपोद्गराय, चन्द्रिकोद्गराय, महाशृङ्गारपरिधायै,
महापद्माटस्थै, चिन्तामणिमयगृहराजाय, पूर्वास्त्रायमयपूर्वद्वाराय, दक्षिणास्त्राय-
मयदक्षिणद्वाराय, पश्चिमास्त्रायमयपश्चिमद्वाराय, उत्तरास्त्रायमयउत्तरद्वाराय,
रत्नप्रदीपबलयाय, मणिनयमहासिंहासनाय, अक्षमयैकमञ्चपादाय, विष्णुमयैक-
मञ्चपादाय, रुद्रमयैकमञ्चपादाय, ईश्वरमयैकमञ्चपादाय, सदाशिवमयैकमञ्चफल-
काय, ईसत्लूलिकायै, ईसत्लूलमहोत्थानाय, कौमुभास्तरणाय, महावि-
तानकाय,—ऐं ह्रीं श्रीं महापद्मनिकायै नमः ॥

इति चतुश्चत्वारिंशन्मन्दिरमन्त्रैः तत्तदङ्किलं भावयन् कुसुमाक्षतैरन्यर्चयेत् । एवमेव सर्वत्र
अर्चने तत्तद्वाचना श्रेयसी ॥

वर्धनीपात्रनिधानादि दीपप्रज्वालनान्तम्

ततो जलपूर्णं वर्धनीपात्रं स्वयामभागे, गन्धपुष्पाक्षतादिकां सपर्यासामग्रीं
समग्रां स्वदक्षदेशे, क्षीरकलशादिकं देव्याः पश्चाद्भागे च निधाय, दीपानभितः
प्रज्वालयेत् । असम्भवे तु दीपौ दीपं वा । इह च विशेषः—

घृतदीपो दक्षिणे स्यात्तैलदीपस्तु वामतः ।

सितवर्तियुतो दक्षे वामतो रक्तवर्तिकः ॥

दक्षवामभागौ देव्या एव ॥

भूतशुद्धिः

ततो ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन श्रीचक्रे पुष्पाञ्जलिं दत्वा, ३ क ए ई ल ह्रीं नमः
 इति त्रिकोणस्य स्वाग्रकोणं, ३ ह स क ह ल ह्रीं नमः इति ईशानकोणं,
 ३ स क ल ह्रीं नमः इति आग्नेयकोणं अन्यर्च्य भूतशुद्धिं विदध्यात् । यथा—
 श्वाससमीरं पिङ्गळ्या नाड्या अन्तराकृष्य ३ मूलशृङ्गाटकान् सुषुम्नापथेन जीवशिवं परम-
 शिवपदे योजयामि स्वाहा इति मन्त्रेण मूलाधारस्थितं जीवात्मानं सुषुम्नावर्त्मना महारन्ध्रं
 नीत्वा परमशिवेनैकीभूतं भावयित्वा इडया वायुं रेचयेत् । एवमेवोत्तरत्र शोषणादिष्वपि
 प्रातिस्विकं पूरकरेचने । ३ यं सङ्कोचशरीरं शोषय शोषय स्वाहेति ^१निजशरीरं
 शोषितं विभाव्य, ३ रं सङ्कोचशरीरं दह दह पच पच स्वाहेति प्लुष्टं भस्मीकृतं
 च विभाव्य, ३ यं परमशिवामृतं वर्षय वर्षय स्वाहेति तद्भस्म सहस्राङ्गुलमण्डल-
 विमलदधुतरसेन सिक्तं च विभाव्य, ३ लं शाम्भवशरीरं उत्पादयोत्पादय स्वाहेति
 तद्भस्मनो दिग्बशरीरमुत्पन्नं च विभाव्य, ३ हं सः सोऽहमवतरावतर शिवपदात्
 जीवं सुषुम्नापथेन प्रविश मूलशृङ्गाटकमुल्लसोल्लस ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल हंयः
 सोऽहं स्वाहेति परमशिवेनैकीकृतं जीवं पुनः सुषुम्नावर्त्मना मूलाधारे स्थापितं
 विधिन्यते । सङ्कोचशरीरं नाम पावभीतिकं परिच्छिन्नमिदमेवाङ्गम् ॥ इति
 भूतशुद्धिः ॥

आत्मप्राणप्रतिष्ठा

अथ आत्मप्राणप्रतिष्ठा अनुष्ठेया । तस्याथ तन्त्रान्तरेषु विस्तरेऽपि सूत्रकारस्य
 सङ्कुचितप्रयोगमिहत्वात् ज्ञानार्थोक्त एव तद्वक्तारो ब्राह्मः । यथा—इदि दक्षकरतलं
 निधाय ३ ओं सोऽहमिति त्रिः पठेत् इति ॥

प्रत्युद्बोत्सारणम्

ततः प्राञ्चत् विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य,

ऐं ह्रीं श्रीं—अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता शुचि संस्थिताः ।

ये भूता विप्रकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाङ्गया ॥

^१ सूक्ष्मशरीर—अ, भ.

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य, युगपद्दामपार्थिवभूतलाघातत्रय—करास्फोटत्रय—क्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वं तालत्रयेण भीमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुसारयेत् । तालत्रयं नाम दक्षतर्जनीमध्यमाभ्यां अधोमुखाभ्यां वामकरतले सशब्दं उपर्युपरि त्रिरभिघातः ॥

न्यासजालविधिः

अथ नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चारयन् अङ्गुष्ठेन शिखां बद्ध्वा, श्रीदेवीरूपं भावयन् आत्मानं स्वदेहे न्यासजालात्मकं वज्रकवचं विदधीत । न्यासाक्ष—

मातृकान्यासः, करशुद्धिन्यासः, आत्मरक्षान्यासः, चतुरासनन्यासः, बालापङ्कजन्यासः, वशिन्यादिन्यासः, मूलविद्यावर्णन्यासः, षोडान्यासः, चक्र-
न्यासः ॥

तेषु विद्यावर्णन्यासः कादिहादिभेदेन द्विविधोऽपि तत्तदुपासकस्यैकैक एव । षोडा-
चक्रन्यासी कृताकृतौ । करणे त्वन्युदय एव । श्रीषोडशुपासकस्य पञ्चविधो मूल-
वर्णन्यास इति विशेषः । न्यासानामितिकर्तव्यता न्यासप्रकरणे व्यक्तीभवित्यति ॥

पात्रासादनम्—सामान्यार्थविधिः

स्वासनस्य द्वादशाङ्गुलमितात् प्रदेशात् परतो भुवि ह्युचिनि स्थले स्वस्य वामतो
देव्याः पुरतो गन्धाक्षतलुसुमस्समर्पितेन सप्तवारं त्रिवारं वा मूलमन्त्राभिमन्त्रितेन
वर्धनीपात्रगतेन शुद्धेनाम्भसा बिन्दुत्रिकोणपट्कोणवृत्तचतुरस्रात्मकं मण्डलं मास्यमुद्रया
निर्माय पुष्पैरन्यर्घ्यं चतुरस्रस्याप्रींशामुरवायुकोणेषु मध्ये पूर्वदिदिक्षु च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हृदयाय नमः । आग्नेये ।

३ श्रीं शिरसे स्वाहा । ईशान्ये ।

३ सौः शिखायै वषट् । नैऋती ।

३ ऐं कवचाय हुम् । वायव्ये ।

३ ह्रीं नेत्रत्रयाय वीषट् । मध्ये ।

३ सौः अस्त्राय फट् । प्रागादिचतुर्दिक्षु ॥

इति पुण्यैः पङ्क्तं विन्यसेत् । अत्र पूर्वोदित्तुर्दिगविकरणकं सकृदेकमेवास्त्रं ज्ञेयम् ।
एवमुत्तरत्रापि । अथ तत्र मण्डले ऐं ह्रीं श्रीं अस्त्राय फडिति क्षाण्डितं चतुरङ्गुल-
विस्तारोत्सेधं स्वर्णरूप्यताम्रादिमयं त्रिपदं चतुष्पदं षट्पदमष्टपदं वा आधारं ३ अं
अग्निमण्डलाय 'दशकलाऽऽमने अर्घ्यपात्राधाराय नम इति निधाय अग्निमण्डलत्वेन
विभावितस्य तस्य पश्चिमादिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं भूमाधिपे नमः, ऊमायै, ज्वलिन्यै, ज्वालिन्यै,
विस्तुलिङ्गिन्यै, मुनिपे, मुरुपायै, कपिजायै, हव्यवाहायै, कव्यवाहायै नमः ॥

इति दशबह्विकलाः यादिक्षारैः सम्पूज्य, आधारोपरि अस्त्रेण क्षाण्डितं शङ्खं ३ तं
सूर्यमण्डलाय 'द्वादशकलाऽऽमने अर्घ्यपात्राय नम इति प्रतिष्ठाप्य सूर्यमण्डलात्मकतया
ध्यातव्यं तस्य पूर्वोक्तक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं कं मं तपिन्यै नमः, खं मं तापिन्यै, गं फं भूमायै,
घं पं गरीभ्यै, ङं नं ज्वालिन्यै, ञं मं हव्यै, छं दं सुवहायै, जं यं भोगदायै,
झं तं विधायै, ञं जं बोधिन्यै, टं ठं भारिण्यै, ठं डं क्षमायै नमः ॥

इति द्वादशसूर्यकलाः समन्यर्घ्यं, तस्मिन् स्थले ३ मं सोममण्डलाय 'षोडशकलाऽऽमने
अर्घ्याभूताय नम इति कर्पूरादिवासितं धर्मेणीसलिलमापूर्य क्षीरविन्दुं दत्त्वा, सोममण्डलत्वेन
सञ्चिन्तिते तत्र अर्घ्यसलिले पूर्वोक्तक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं अमृतायै नमः, मानदायै, पूषायै, तुल्यै, पुण्यै, रत्यै, भृत्यै,
शशिन्यै, चन्द्रिकायै, कान्त्यै, ज्योत्स्नायै, श्रियै, प्रीत्यै, अङ्गदायै, पूर्णायै,
पूर्णाभूतायै नमः ॥

इति षोडशेन्दुकलाः अकारादिविसर्गान्तैः यजेत् । ततः पूर्ववत् विदिक्षु मध्ये दिक्षु
च, ३ क ए ई ल ह्रीं इदमाय नमः इदमशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि इत्यादिरित्या
त्रितारीयुतकूटप्रथं द्विरावर्त्य पुण्यैः पङ्क्तानि समर्चयेत् । श्रीषोडशाक्षर्यां तु यथास्थितेन
कूटपटकेनैव । एवमुत्तरत्रापि ॥

१ 'दे हृत्ते वा इत्यधिकः—अ.

२ 'अर्घ्यप्रद' इत्यधिकः—अ.

३ 'वर्मप्रद' इत्यधिकः—अ.

४ 'कामप्रद' इत्यधिकः—अ.

अथ अस्त्राय पट्टिति अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य, ३ कवचाय हुमिनि भवगुण्डनमुद्रया
भवगुण्डय, धेनुपोनिमुद्रे प्रदर्श्य, मूलेन सतवारमभिमन्त्र्य, तत्सलिलवृषतिः आत्मानं
पूजोपकरणानि चाबोधय, शङ्खगतजलात् किञ्चिद्वर्ष्यां क्षिपेत् ॥ इति सामान्यार्घ्यविधिः ॥

विशेषार्घ्यविधिः

अथ सामान्यार्घ्योदकेन तदक्षिणतो हिन्दुत्रिकोणपट्कोणवृत्तचतुरस्त्रात्मकं सण्डलं
मत्स्यमुद्रया परिकल्प्य, विन्दौ स्नानुस्वारं तुरीयस्वरमालिख्य ^१(विंशथा मध्यममन्त्रार्घ्यं)
चतुरस्रे प्राण्वत् पङ्क्तं विन्यस्य बृहद्रथेण त्रिकोणकोणान्वयार्घ्यं पुंगमागादिप्रादक्षिण्येन
कूटत्रयद्विराष्टस्या षट्कोणस्य कोणींश्च यमेण कुसुमादिभिः अभ्यर्चयेत् । अथ
तत्र मण्डले ३ ऐं अग्निमण्डलाय द्वादशकलाऽऽमने अर्घ्यपात्राधाराय नम इति
उत्तलक्षणाभाषनादाय, प्राण्वत् विचिन्त्य तस्मिन्नुक्तदिशामु दशकलागुण्डलाः संयुज्य,
तदुपरि मुच्यार्घ्यशङ्खमुक्ताशुक्तिमहाशङ्खनारिकेल्लाभाधपलाशादिनिर्मितमुक्तवित्तारोसेधं
त्रिकोणचतुरस्रपटुलाग्न्यवत्माकारं पात्रं ३ श्री सूर्यमण्डलाय द्वादशकलाऽऽमने
अर्घ्यपात्राय नम इति मन्त्रेण निधाय, पूर्ववत् विभाषिते तत्र ३ ह्रीं ऐं महालक्ष्मि
ईश्वरं परमस्यामिनि ऊर्ध्वशून्यप्रवाहिनि सोमसूर्याग्निमक्षिणि परमाकाशभासुरे आगच्छ
आगच्छ विश विश पात्रं प्रतिगृह्य प्रतिगृह्य ह्रं फट् स्वाहा इति मन्त्रेण पुण्याञ्जलिं
विकीर्णं, दर्शितकमेण द्वादशदिनेशकलाः सम्भाव्य, तत्र पात्रे सौः सोममण्डलाय
‘षोडशकलाऽऽमने अर्घ्योपृताय नम इति मन्त्रेण कलशगतं कस्तुरिकाऽऽप्यधिवासितं
क्षीरमभिर्घृष्य प्राण्वत् अवसृष्टे तत्र चन्दनागहकपूरकचोरजुङ्गुमरोचनाजटामांसिशिला-
रसाख्याष्टगन्धपङ्कजोलितं यथासम्भवं गन्धकर्मकृन्तं वा सुरभिलं कुसुमं निक्षिप्य
मूलशकलान्यार्द्रकनागरादितण्डानि च समिधं प्रसुक्तमङ्गुया षोडशसोमकलाः संयुज्य,
तत्र विशेषार्घ्यमृते स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन अकयादिषोडशवर्णात्मकैरावयवं त्रिकोणं
विलेख्य, तदन्तः स्वासादिकोणेषु प्रादक्षिण्येन हृत्क्षान् विलिख्य, बहिश्च
मूलमण्डत्रयं, विन्दौ सविन्दुं तुरीयस्वरं, तद्वायव्योः क्रमेण हं सः इति च

^१ कुण्डलितो भागः (श्री) बोध एव वर्तते.

^२ ‘ अर्धप्रद ’ इत्यधिकः—अ.

^३ ‘ यमेप्रद ’ इत्यधिकः—अ.

^४ ‘ कामप्रद ’ इत्यधिकः—अ.

वर्णां विद्विष्य, ३ हं सः नम इति मन्त्रेण आराध्य, त्रिकोणस्य परितो वृत्तं निर्माय तद्विद्वं पट्कोणं निर्माय स्वाग्रकोणादिप्रादक्षिण्येन प्रागुक्तैः पटङ्गमन्त्रैः पटङ्ग-
मुवतीरभिपूज्य, ३ मन्त्रेण तां चिन्मयीं आनन्दलक्षणां अमृतकलशपिशितहस्तद्वयां प्रसन्नां
देवीं पूजयामि नमः स्वाहेति मुखादेर्बोमन्त्रेभ्यः, तदर्थं किञ्चित् पात्रान्तरेण ३
व्यडित्युद्धृत्य, पुनः ३ स्वाहेति मन्त्रेण तत्रैव अर्घ्यामृते निक्षिप्य, ३ हं इत्यवगुण्ठय,
३ वीपट् इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, ३ फट् इति संरक्ष्य, ३ नम इति पुष्पं दत्त्वा,
गालिण्या मुद्रया ३ मूलेन निरीक्ष्य, धेनुमुद्रया नत्वा, मूलेन सन्नितारकेण सप्तवारमभि-
मन्त्र्य, गन्धाक्षतपुष्पवृषदीवान् दत्त्वा, विशेषार्घ्यपूजयिः समुक्षितसर्पासाधनः सर्वं विद्यामयं
विधाय विशेषार्घ्यपात्रं करेण संस्पृश्य चतुर्नक्त्या मन्त्रैः अभिमन्त्रयेत् । मन्त्राश्च—त्रितारी-
नमःसम्पुडिताः पूषार्चिरे इत्याद्यां मूलविद्याऽगताः । तत्र वदित्सूर्यसोमकला अष्टत्रिंशत्
पूर्वं उक्ता एवेह प्राप्ताः । ततः—

ऐं ह्रीं श्रीं सूर्याय नमः, ऋष्यै, स्मृत्यै, मेवायै, कान्त्यै, लव्भ्यै, रयै,
स्थिरायै, स्थिर्यै, सिद्धयै नमः ॥

इति ब्रह्मदशकलाः सम्पूज्य,

ऐं ह्रीं श्रीं जरायै नमः, पालिन्यै, शान्त्यै, ईश्वर्यै, रयै, कामिकायै,
वरदायै, ह्लादिन्यै, प्रीत्यै, दीर्घायै नमः ॥

इति विष्णुदशकलाः सम्पूज्य,

ऐं ह्रीं श्रीं रक्षिण्यै नमः, रौद्र्यै, भव्यायै, निद्रायै, तन्द्र्यै, क्षुधायै,
क्रोधिन्यै, क्रियायै, उद्गार्यै, मृत्यवे नमः ॥

इति दश रुद्रकलाः सम्पूज्य,

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः, श्वेतायै, अरुणायै, असितायै नमः ॥

इति चतस्रः ईश्वरकलाः सम्पूज्य,

ऐं ह्रीं श्रीं निवृत्त्यै नमः, प्रतिष्ठायै, विधायै, शान्त्यै, इन्धिकायै,
दीपिकायै, रेचिकायै, मोचिकायै, परायै, सूक्ष्मायै, सूक्ष्माभूतायै, ज्ञानायै,
ज्ञानाभूतायै, आप्यायिन्यै, व्यापिन्यै, व्योमरूपायै नमः ॥

इति सदाशिवचोदशकलाः सम्पूज्य,—अत्र ब्रह्मविष्णुरुद्राणां प्रत्येकं दश कलाः, ईश्वरस्य चतस्रः, सदाशिवस्य चोदशेति विभेदः । आहत्य कलाः अष्टासीति ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वस्तुन्निषदसुरन्तरिक्षसंज्ञता वेदिपदतिथिर्दुरोणस्तु ।

नृपद्मरसदत्तसद्वयोमसदम्बा गोजा कतजा अद्रिजा कर्त वृहत् ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं प्रतद्विष्णुस्तवते वीर्याय^१ मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।

यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु अविक्षयति भुवनानि विश्वा ॥ नमः

ऐं ह्रीं श्रीं इष्यन्वकं यजामहे मुगन्धि पुष्टिर्धनम् । उर्वारिकमिव बन्ध-
नान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं तद्विष्णोः परमं पदम् सदा पश्यन्ति सूरयः । दिर्घाव चक्षुरात्ततम् ॥
तद्विष्णो विपद्गवो जागृवाप्तः समिन्धते । विष्णोर्कपरमं पदम् ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं विष्णुर्वीर्येण कुरुष्वतु त्वष्टा रूपाणि पित्रास्तु । आसिद्यतु
प्रजापतिर्षाता गर्भं दधातु ते ॥ गर्भं धेहि सिनीधरि गर्भं धेहि सरस्वति ।
गर्भं ते अधिनो देवावापतां पुष्करखजा ॥ नमः ॥

एतेषु पञ्चमन्त्रेषु अन्यौ द्वौ द्विदिग्भागान्की ॥

मूळविद्या च—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ङ ह्रीं ह्रस्वस्तु ह्रस्वस्तु ह्रीं स क ङ ह्रीं म् ॥ नमः ॥

आहत्य पदम् । पूर्वमुक्ता अष्टत्रिंशत्, ततः पञ्चाशत्, ततः पदम्, आहत्य
मन्त्राः चतुर्नवतिः ॥

केयचिन्मते—

^१अखण्डैकरसानन्द^२करे परमुधा^३त्वानि ।

स्वच्छन्दस्तु^४णामत्र निधेहि कुलनायिके ॥ नमः ॥

अकुलस्थापृताकारे शुद्धज्ञानकरे परे ।

अमृतत्वे निधेद्यस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ॥ नमः ॥

^१ वीर्येण इति माध्यन्दिनशाखायां पाठः. ^२ एषा मंत्रप्रयाणामादौ एकैकस्मिन् एकैकं बाजा-
वीजमनुक्रमेण विनिवेशनीयमिति बहुषु तत्रेषु—संपादकः. ^३ परे—अ, व ३, म,

^४ त्रिके—अ.

^५ षं मातः—अ.

‘त्वद्रूपिणैकरस्यत्वं कृत्वा’ द्वैतस्वरूपिणि ।

भूत्वा परामृताकारा मयि चित्सफुरणं कुरु ॥ नमः ॥

ऐं षड्ं ह्रीं क्षुं सः अमृते अमृतोदये अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं
स्वायस स्वायस स्वाहा ॥ नमः ॥

ऐं वद वद वाग्वादिनि ऐं ह्रीं क्रिन्ने केदिनि केदय केदय महाक्षोभं
कुरु कुरु ह्रीं सौः मोक्षं कुरु कुरु हस्तौ रहौः ॥ नमः ॥

इत्येतैरपि मन्त्रैः पञ्चमिरभिनन्तणम् । आहत्य मन्त्रपिण्डसङ्ग्रहा एकोनशतम् ॥

एतदर्थसंशोधनम् ॥

एषमभिमन्त्रणेन ज्योतिर्मयीकृतात् विशेषार्णवमृतात् पात्रान्तरेण
किञ्चिदुद्धृत्य तद्विन्दुभिः त्रिषारं श्रीगुरुपादुकाग्रन्त्रेण शिरसि श्रीगुरुं यजेत् ।
सन्निहिताय तु निषेदयेत् । स्वयं च—

श्रीं ह्रीं ह्रीं आदौ ण्वलति ज्योतिरहमस्मि । ज्योतिर्ब्रह्मति ब्रह्माहमस्मि
योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा ॥

इति मन्त्रेण आत्मनः कुण्डलिनीरूपे चिदग्रीं होमबुद्ध्या जुहुयात् । विशेषार्णवपात्रात्
किञ्चित् क्षीरं कारणश्लक्ष्णे निक्षिपेत् ॥

कलशलक्षणं दयामारहस्ये—

‘पञ्चाशदङ्गुलौ न्यास उच्छ्रापो द्वादशाङ्गुलः ।

कलशानां प्रमाणं तु मुखमष्टाङ्गुलं स्पृशतम् ॥

कलशः षाट्स्थजोऽपि स्यात् । स च देवतायाः पृष्ठे स्थाप्य इति । आविसर्जनं शङ्खं
विशेषार्णवपात्रं च न चालयेत् । इदं पात्रद्वयमेव सूत्ररीत्या श्रीक्रमे नान्यत् ॥ इति
विशेषार्णवस्थापनविधिः ॥

^१ तद्, ^२ ‘स्वार्धं चितस्वरूपिणि’ इति परमानन्दतन्त्रे पाठः, ^३ कारणपदं (अ, धी)
कोशचोरेव, ^४ पञ्चदशाङ्गुलौ—अ.

अन्तर्यामः

स च ज्ञानार्णवे दृष्टः । यथा—गुहाधारादाज्जलविलं विलसन्ती विसतनु-
तनीयसी विद्युत्पुञ्जपिञ्जरां विवस्वदयुतभास्वद्यकारां परदशतमुधामयूखशीतलतेजो-
दण्डरूपां परिचिति भावयेदिति । अथ हृदि श्रीचक्रं विभाव्य तत्र तामेव स्वीकृत-
प्रागुक्तरूपां श्रीदेवीं ध्यात्वा वक्ष्यमाणैः गन्धादिताम्बूलान्तं पटुपचारमन्त्रैः उपचर्य
तां पुनस्तेजोऋणेण पण्डितां परमशिष्योतिरभिन्नप्रकाशात्मिकां विपदादिविभ्रकारणां
सर्ववभासिकां स्वात्मानिकां परिचितिं सुपुष्पापधेन उद्गमय्य विनिर्भिन्नविधिविल-
पिलसदमलदशशतदलकमलद्वहन्नासापुटेन निर्गतां त्रिखण्डामुद्रामण्डितशिखण्डे कुसुम-
गर्भिते भज्जलौ सनानीय ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः श्रीललिताया अमृतचैतन्यमूर्तिं
कलस्यामि नमः इति मन्त्रमुच्चारयन् निजलीलाऽङ्गीकृतललितवपुषं विचिन्त्य—ऐं ह्रीं
श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ।

महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे ।

सर्वभूतहिते मातरेणेहि परमेश्वरि ॥^१

इति मन्त्रेण त्रिन्तुपीठगतनिर्बिन्दोषब्रह्मात्मकश्रीमत्कामेश्वराङ्गे परदेवताभावाद्येत् ॥

अथ नित्याऽऽदिष्मणिमाऽन्तं श्रीकामेश्वराङ्गोपवेशनं विना श्रीदेवीसमानाकृति-
वैषभूषणाद्युपशक्तिचक्रं ओषन्नपगुरुमण्डलं च वक्ष्यमाणेषु आवरणेषु निजस्वामिन्यभि-
मुखोपविष्टमवस्थं गूढेन आवाहनसंस्थापनसन्निधापनसन्निरोधनसम्मुखीकरणावगुण्ठन-
बन्धनधेनुपोनिमुद्राः प्रदर्शयन्तदलिलं भावयेत् ॥

अत्र—

मेरुमन्त्रात्मकं चक्रं श्रीलिपस्तत्र देवताः ।

कामेश्वरः प्रकाशात्मा श्रीविमर्शस्तदङ्कुराः ॥

^१ एणेहि देवदेवेशि त्रिपुरे देवपूजिते ।

परमेश्वरिणे श्रीं सावित्र्यं कुं विन्दे ॥

देवेशि भक्तिमुक्तये सर्वोत्तरणखेटे ।

यावत्सर्वं पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव ॥

इति अधिकः 'अ' कोशे.

इत्येतद्वासनारूपं अभेदं च परस्परम् ।

ज्ञात्वा श्रीगुरुवक्त्रान्वात् कृता पूजा महाफला ॥

मेरुमन्त्रश्च चतुरस्तादिचक्रनवकविशेषणगतैः लकारादिभिः अवयवैः शास्त्र्यः ॥

चतुष्पद्युपचारार्चनम्

अथ श्रीपरदेवतायाः चतुष्पद्युपचारानाचरेत् । तेषु अशक्तानां भावनया सामान्यार्थोदकात् किंचित्किंचिदम्बाचरणान्बुजे अर्पणबुद्ध्या पात्रान्तरे निक्षिपेत् । पुष्पाश्चतान्वा समर्पयेत् । भूषाबरोपणाभ्यङ्गरूपमुपचारद्वयमपि मष्टपान्तर एव भावनीयम्, मज्जनादिषु तथा दर्शनात्, औचित्याच्च । अनयोः मष्टपादिशब्दस्य मन्त्रावयवकथेन प्रवेशो न सम्भवति, अनुक्तत्वात् । मज्जनमष्टपप्रवेशादिषु मध्येमार्गे पीठे च मूढकुलकुलास्तुतिश्च भावयितुमुचितम् । श्रीचक्रादबरोहणमपि, उत्तरप्रारोहण-कथनात् । अन्यज्ञादिषु यथानिष्ठाभावने च । उपचारमन्त्रशरीरं तु—अत्रादौ त्रितारी, तत्तत्तुर्ध्वन्तं ललितेति पदं, अथामुक्तं कल्पयामि नमः इति । ललिता कामेश्वरी त्रिपुरसुन्दरी इति देवतानामपयोपेषु सत्यपि तूत्रकारेण ललितापदग्रहणात् ललिता-पदप्रयोगः कार्यः । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै पादं कल्पयामि नमः, आभरणाबरोपणं, मृगान्धतैलम्यङ्गं, मज्जनशालाप्रवेशनं, मज्जनमष्टपमणिपीठोपवेशनं, दिव्य-
ज्ञानीयोद्धर्तनं, उष्णोदकस्नानं, कनककलशान्युतसक्कलीर्थाभिषेकं (इह श्रीसूक्ता-
दीनामावृत्तिः), धौतवस्त्रपरिमार्जनं, अरुणकुलपरिधानं, अरुणकुचोत्तरीयं,
आलेपमष्टपप्रवेशनं, आलेपमष्टपमणिपीठोपवेशनं, चन्दनागरुकुङ्कुममृगमद-
कर्पूरकास्तूरीगोरोचनादिदिव्यगन्धसर्वाङ्गीणविलेपनं, केशमारस्य कालागर-
पूपं, मल्लिकामालतीजातीचम्पकाशोकशतपत्रपूगकुण्डलीपुजामकल्हारमुख्यसर्वर्तु-
कुसुममालाः, भूषणमष्टपप्रवेशनं, भूषणमष्टपमणिपीठोपवेशनं, नवमणिमुकुटं,
चन्द्रशकलं, सीमन्तसिन्दूरं, तिलकरत्नं, कालाञ्जनं, पाळीयुगळं, मणिकुण्डल-

१ तत्तन्मन्त्रमार्गं वा जपेत् । तथाच तन्त्रसारे “चतुष्पद्युपचारानां अभावे तु मनुं जपेत् । तत्तदेव फलं विन्यात् साधकः दिशरमागसः ॥” इति (ग) कोशे अधिकः ।

२ आदिपदेन देव्यर्चनोपसृष्टवर्णधर्मानुवाक्यादयः ।

युगलं, नासाभरणं, अधरपावकं, प्रथमभूषणं (माङ्गल्यसूत्रं), कनकचिन्ताकं (एतच्च अन्धपुरन्धीजनेन धियमाणः कर्ण [कण्ठ] भूषणविशेषः), पदकं, महापदकं, मुक्तावलि, एकावलि, लक्ष्मीरं (इदं चोभयतो वैकल्यदामात्मकं भूषणम्), केयूरयुगलचतुष्टयं, ध्वजावलि, ऊर्मिकावलि, काञ्चीदाम, कटिसूत्रं, सौभाग्याभरणं (अथ जयनालम्बी भूषणविशेषः), पादकटकं, रत्नपुरं, पादाङ्गुलीयकं, एककोरं पाशं, अन्यकोरं अङ्गुली, इतरकोरं पुष्पक्षुचापं, अपरकोरं पुष्पबाणान् [तयोर्ध्वयोः वामदक्षयोः करयोः पाशाङ्गुली । अधःस्थितयोः चापबाणाः । (पाशो वैद्युतः व्यङ्ग्यो रूपमयः) एते च क्रमेण रागरोषमनस्तापमात्रात्मकवात्तनारूपाः इति च ज्ञेयम्], श्रीमन्माणिक्यपादुके, स्वस्तमानवेपथुः आभरणदेवताभिः सह महाचक्राधिरोहणं, कामेश्वराङ्गुल्यङ्गोपवेशनं (अत्र इतरास्तं निजनिजस्थानावस्थितिभावनमात्रम्), अमृतास्त्रचपकं, आचमनीयं, कर्पूरवीटिकां कल्पयामि नमः ॥

तल्लक्षणं तु—

एलाब्जकर्पूरकस्तूरीकैसरादिभिः ।

जातीफलदलैः पूरैः छाङ्गल्यूपणनगरैः ।

चूर्णैः खादिरसारैश्च युक्ता कर्पूरवीटिका ॥

आदिपदेन ताम्बूलदलकबोलग्रहणम् ।

ऐं ह्रीं श्रीं कृत्वापै आनन्दोत्थासविलासहासं, मङ्गळारार्तिकं कल्पयामि नमः ॥

तद्व्याख्यानम्—कलधौतादिमाजने कुङ्कुमचन्दनादिलिखितस्याष्टपञ्चतुर्दलाचन्यतमस्य कमलस्य चन्द्राकारचरुगोळकवत्सा^१ चणकमुद्राजुषि वा कार्णिकार्यां दत्तेषु च पयः-शर्करापिण्डीकृतयवगोधूमादिपिण्डीपादानकानि त्रिकोणशिरस्कडम्बार्कृतीनि चतुरङ्गुली-त्सेधानि वृत्तपाचितानि नवस्तपञ्चान्यतमसङ्ख्यानि दीपपात्राणि निधाय तेषु गोघृतं प्रत्येकं

^१ आद—ज, भ.

^२ एकमुद्राजुषि—ज.

कर्ममितं आहूय कर्तृगर्भिता वर्तिका हृदयेवया प्रज्वाल्य ३ श्रीं ह्रीं मूं स्तूं मूं णूं
स्तूं ह्रीं ओं इति नवाक्षर्या नवरत्नेश्वरोविद्या अभिमन्त्र्य चक्रमुद्रां प्रदर्श्य मूलेनान्यर्च्य
३ जगद्गुणिमन्त्रमातः स्वाहा इति मन्त्रपूर्वकं गन्वाक्षतादिना घण्टां सम्पूज्य तां
वादयन् जानुचुम्बितभूतलस्तापान्नं आमस्तकमुद्धृत्य, ऐं ह्रीं श्रीं छलितायै आरात्तिकं
कल्पयामि नम इति कल्पयित्वा,

समस्तचक्रचक्रेषूपुते देवि नवाभिके ।

आरात्तिकमिदं तुभ्यं गृहाण मम सिद्धये ॥

इति नववारं श्रीदेव्या आचूडं आचरणाब्जं परिभ्राम्य दक्षभागे स्थापयेत् । ततः—

ऐं ह्रीं श्रीं छलितायै छत्रं कल्पयामि नमः, चारमगुगळं, ताळवृन्तं, गन्धं
पुष्पं, कल्पयामि नमः ॥

विविधानि पुष्पाणि कल्पयेत् । एतद्यकारश्च सप्तमे अक्षयस्थायोत्पत्ते द्रष्टव्यः ॥

अथ पूषपात्रभरितेषु अङ्गरेषु दशाङ्गादि निक्षिप्य—

ऐं ह्रीं श्रीं छलितायै पूषं कल्पयामि नमः ॥

इति श्रीदेवीचरणान्तिके समर्प्य तत्प्रात्रं श्रीदेव्या वामभागे निदध्यात् । दशाङ्गानि तु—

श्वेतकृष्णागरू लाक्षा गुग्गुलुचन्दनं घृतम् ।

मधु विस्फुल्लं रक्तः कर्पूरश्च दशाङ्गकम् ॥

इति वचनोक्तानि । ततो द्रौपमाजने अर्पितं गोचुततैलवत्तं कर्तृगर्भितं व्यादिविषम-
सङ्ख्याकं वर्तिजातं प्रज्वाल्य,

ऐं ह्रीं श्रीं छलितायै दीपं कल्पयामि नमः ॥

इति देव्या दक्षसमक्षीमनि प्रदर्श्य तत्प्रात्रं दक्षिणभागे निवेश्य,

देव्यग्रतः स्वदक्षिणे अधिचतुरस्रमण्डलं आधारोपरि निहितकनकौष्यादि-
भाजनभरितं फलविशेषखण्डसितालज्जुषादिनैवेद्यं मूलेन प्रोक्ष्य, वं इति धेनुमुद्रया
अमृतीकृत्य मूलेन त्रिवारमभिमन्त्र्य,

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै अपोशनं कल्पयामि नमः ॥

इति नैवेद्याङ्गत्वेन अपोशनं दत्त्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै नैवेद्यं कल्पयामि नमः ॥

इति निवेदयेत् ॥

गन्धादिनैवेद्यान्तं उपचारवस्तुपञ्चकं तु पृथिव्यादिमहामृतपञ्चकरूपं क्रमेण भावयेत् । सर्वमृतात्मकत्वं च कर्पूरबीटिकायाः ॥

अथ पानीयोत्तरापोशनहस्तप्रक्षालनगण्डूबाज्जनकर्पूरबीटिकाधोपचारमन्त्रैः कल्पयित्वा—ऐं ह्रीं श्रीं द्रां द्रीं ह्रीं ऋं सः कौं हस्त्रे ह्सीः ऐं सर्वसङ्क्षोभिष्यादिन्यमुद्राः प्रदर्श्य, वोढस्तुपासनायां तु ऐं इति त्रिकण्डामपि प्रदर्शयेत् ॥

ततो ३ मूलान्ते ललिताश्रीपादुकां पूजयामि इति तत्त्वमुद्रासन्दष्टद्वितीय-शकलगृहीतविशेषार्घ्यविन्दुरसहार्पितः दक्षकरोपासनात्ममुद्राश्रुतकुसुमाक्षतैः श्रोदेष्टी त्रिः सन्तर्पयेत् । अनेनैव प्रकारेण सर्वासामावरणदेवतानां तर्पणं ज्ञेयम् ॥ इति देवीपूजनम् ॥

पञ्चद्वारार्चनम्

अथ श्रीदेव्यङ्गे अग्नीशामुरवायन्मकोणेषु मध्ये दिक्षु च पूर्वोक्तविधिना मूलेन पञ्चगुप्तीः पूजयेत् ॥

नित्यावेचीयजनम्

ततो मध्यत्रिकोणस्य दक्षिणरेखायां बाल्य्याद्याग्नेयान्तं क्रमेण अं आं इं ईं उं इति, पूर्वरेखायां आग्नेयादीशानान्तं ऊं कं ऋं लं ऌं इति, उत्तररेखायां ईशानादिवायव्यन्तं एं ऐं ओं औं अं इति, पञ्चपञ्चस्वरान् विभाव्य तेषु वामाधर्तेनैव प्रागुक्तस्वरूपाः कामेश्वर्यादिनित्या यजेत् । सिन्धौ च वोढशं स्वरं अः इति विचिन्त्य महानित्याम् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्रीं निजङ्गिने मदद्रवे सौः अं कामेश्वरी-
नित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

^१ मूलक—५२, ५३, अ.

- ३ आं ऐं भगसुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे भग-
गुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवत्सांकारि भगरूपे
नित्यहिने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे हानय वरदे
रेते सुरेते भगहिने हिनद्रवे ह्रदय द्राव्य अमोघे भग-
विघ्ने क्षुभ क्षोभय सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि ऐं व्हूं जे व्हूं
मे व्हूं मों व्हूं हे व्हूं हे हिने सर्वाणि भगानि मे
वशमानय स्त्री हर जे ह्रीं आं भगमालिनीनित्या-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ इं ओं ह्रीं नित्यहिने मदद्रवे स्वाहा इं नित्यहिनीनित्या-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ ईं ओं ओं ओं ओं ह्रीं ह्रीं ओं स्वाहा ईं मेरुण्डानित्या-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ लं ओं ह्रीं बद्धिवासिनी नमः लं बद्धिवासिनीनित्या-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ ऊं ह्रीं हिने ऐं ओं नित्यमदद्रवे ह्रीं ऊं महावज्रेश्वरीनित्या-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ कं ह्रीं शिवदूत्यै नमः कं शिवदूतीनित्याश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ कं ओं ह्रीं हूं खे च छे छः स्त्री हूं लें ह्रीं फट् कं
स्वरितानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ लं ऐं ह्रीं सौः लं कुण्डमुन्दरीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥
- ३ लं ह स क ल र हैं ह स क ल र ह्रीं ह स क ल र ह्रीः
लं नित्यानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ एं ह्रीं फे हूं ओं आं ह्रीं ऐं व्हूं नित्यमदद्रवे हूं फे ह्रीं
एं नीलपताकानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः

^१ अत्र केषांचित्प्रदाये महावज्रेश्वरीस्थाने महाविघ्नेश्वरीनित्यापूजनमुक्तं । तन्मंत्रस्तु । परि० १ मे.

- ३ ऐं भ म र य ऊं ऐं विजयानित्याश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥
- ३ ओं स्वीं ओं सर्वमङ्गलानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः ॥
- ३ ओं ओं नमो भगवति ज्वालाभालिनि देवदेवि सर्वभूत-
संहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल
प्रज्वल हां ह्रीं हूं र र र र र र र ज्वालाभालिनि हूं
फट् स्वाहा ओं ज्वालाभालिनीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥
- ३ अं स्कौं अं विजयानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ अः क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं अः
ललितामहानित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

गुरुमण्डलार्चनम्

१. कादिविद्योपासकानाम्

ततो देव्याः पश्चात् मूलत्रिकोणपूर्वरेखायाः तदन्ववहितप्रागप्रतिकोणपश्चिम-
रेखायाश्चान्तरे विमलाजयिन्योर्मध्ये अरुणावान्देयतासन्निधौ दक्षिणोत्तरायतौ रेखात्रयं
विभाव्य दक्षिणसंस्थाकृतेण दिव्यसिद्धमानवाङ्मयमोघत्रयं मुनिवैदग्ध्यसङ्ख्यं समर्चयेत् ।
यथा—

दिव्यौघः

- ऐं ह्रीं श्री परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ परशिवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ पराशक्त्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

- ३ कौलेश्वरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ शुक्रादेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः
 ३ कुलेश्वरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धीयः

- ऐं ह्रीं श्रीं मोगानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ विज्ञानानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ सनयानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ सहजानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मानवीयः

- ऐं ह्रीं श्रीं गगनानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ विधानानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ विमलानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः
 ३ मदनानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ सुषमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ श्रीधनानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ स्वात्मानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ प्रियानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एतत् कादिविद्योपासकानां दक्षिणामूर्तिसम्प्रदायानुसारं गुरुपारम्पर्यम् । इदमेव
 षोडश्यामपीति ज्ञानार्णवमतम् । अस्मादेव ज्ञापकात् अयमेव पूजनक्रमः
 तत्रानुपगुह्यते ॥

२. षोडशुपासकानाम्

श्री विद्यार्णवनिबन्धे तु श्रीषोडशीगुरुपारम्पर्ये विशेषः । यथा—

दिव्यौघः

ऐं ह्रीं श्रीं व्योमातीताम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ व्योमेश्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ व्योमगम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ व्योमचारिण्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ व्योमस्थान्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धौघः

ऐं ह्रीं श्रीं उन्मनाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ समनाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ व्यापकाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ शक्त्याकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ ध्वन्याकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ ध्वनिमात्राकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ अनाहताकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ बिन्दाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ इन्द्राकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मानवीघः

ऐं ह्रीं श्रीं परमात्मानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ शाम्भवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ चिन्मुद्रानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ बाग्भवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ लीलानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ सम्भ्रमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ विद्वानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ प्रसन्नानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ विधानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३. हादिचिद्योपासकानाम्

हादिपञ्चदशुपासकानां गुरुकर्मो यथा—

दिव्यौघः

- ऐं ह्रीं श्रीं परमशिवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ कामेश्वर्यम्बानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ दिव्यौघानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ महौघानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ तर्भानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ प्रज्ञादेव्यम्बानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ प्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धौघः

- ऐं ह्रीं श्रीं दिव्यानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ विद्यानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ कैवल्यानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ अनुदेव्यम्बानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ महोदयानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ ^१सिद्धानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मानवीघः

- ऐं ह्रीं श्रीं विद्यानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ ^२विद्यानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ रामानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ कमलानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ परानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

^१ अयं पर्यायः (श्री) कोश एव दृश्यते.

^२ विश्वनाथानन्द—अ, ब३, म.

- ३ मनोहरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ स्वात्मानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ प्रतिमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मन्वादिविद्यानां गुरुपरम्परा

अथ सूत्रकृतानुक्तानामपि श्रीविद्यात्मनोपलक्षितानां मन्वादिविद्यानां गुरु-
 पारम्पर्यं यथा—

द्वितीयः

- ऐं ह्रीं श्रीं परमकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ परब्रह्मानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ कामेश्वरम्बानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ मोक्षानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ अमृतानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ ^१सिद्धानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ पुरुषानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ अक्षोरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

तिस्रोऽथः

- ऐं ह्रीं श्रीं प्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ सदानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ सिद्धीवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ उत्तमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मानवीयः

- ऐं ह्रीं श्रीं उत्तरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ ^२परमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
 ३ सर्वज्ञानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

^१ अथ पर्यायः केषुचित्कोषेषु नोपलभ्यते.

^२ 'उद्भवानन्द' इति पर्यायः अधिकः (अ) कोशे.

- ३ सर्वानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ 'सिद्धानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ गोविन्दानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ शङ्करानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

कल्पसूत्रस्य काळीमतान्तर्गतत्वात् इदं पारम्पर्यप्रथं तदनुगमेन । श्रीविद्यार्णवोक्तश्रीषोड-
शाक्षरीगुरुपादुकापारम्पर्यस्य कादिकाब्धुमयमतसम्मतत्वं ज्ञेयम् ॥

अज्ञातगुरुपारम्पर्याणां गुरुक्रमः

अथ प्रासङ्गिकः अज्ञातगुरुपारम्पर्याणां गुरुक्रमो यथा—

दिश्वीघः

- ऐं ह्रीं श्रीं ऐं गुरुभ्यो नमः ॥
- ३ ऐं गुरुपादुकाभ्यो नमः ॥

सिद्धीघः

- ऐं ह्रीं श्रीं ऐं परमगुरुभ्यो नमः ॥
- ३ ऐं परमगुरुपादुकाभ्यो नमः ॥

मानवीघः

- ऐं ह्रीं श्रीं ऐं आचार्येभ्यो नमः ॥
- ३ ऐं आचार्यपादुकाभ्यो नमः ॥
- ३ ऐं पूर्वसिद्धिभ्यो नमः ॥
- ३ ऐं पूर्वसिद्धपादुकाभ्यो नमः ॥

एवं स्वस्योपास्यविद्योन्नयसप्तयां विधाय स्वशिरसि पूर्वोक्तस्य श्रीगुरुं ध्यात्वा,
पूर्वोक्तेन श्रीगुरुपादुकामन्त्रेण श्रीगुरुं त्रिपुजित् ॥

इति गुरुमण्डलार्चनम् ॥ एतावज्ज्ञातपूजनमित्युच्यते ॥

^१ 'स्वच्छानन्द' इत्यधिकः प्रयोगः (अ) कोटो.

आवरणपूजा

प्रथमावरणम्

एतदेवतास्वरूपं तु प्रागुक्तमेव । क्रमेण शुक्लारुणपीतवर्णरेखात्रयस्य छकारप्रकृतिक-
पृथिव्यात्मकस्य चतुरस्रस्य प्रवेशरीत्या प्रथमरेखायां पश्चिमादिद्वारचतुष्टयदक्षिणभागेषु
वाय्वादिकोणेषु च पश्चिमनैर्ऋतयोः पूर्वशानयोश्च मध्ये क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं अणिमासिद्धिप्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, लविषा,
नहिषा, ईशित्व, वशित्व, प्राकाम्य, भुक्ति, इच्छा, प्राप्ति, सर्वकामसिद्धिप्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इति स्वस्य तत्तदाभिमुख्यं भावयन् पूजयेत् । एवं उत्तरत्रापि । अत्र देव्याः पुरतः
पश्चिमादिदिक् । पश्चिमनैर्ऋतयोर्मध्ये अधोदिक् । पूर्वशानयोर्मध्ये चोर्ध्वदिक् इति
विशेषः ॥

अथ चतुरस्रमध्यरेखायां प्रागुक्तद्वारधामभागेषु कोणेषु च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्मीमातृदेवीप्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, माहेधरी,
वीनारी, वैष्णवी, धाराही, माहेन्द्री, चामुण्डा, महालक्ष्मीमातृदेवीप्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

ततः चतुरस्रान्यरेखायां प्रथमरेखांतक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिणीमुद्राशक्तिप्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
सर्वविद्राविणी, सर्वाकर्षिणी, सर्ववशङ्करी, सर्वोन्मादिनी, सर्वमहाङ्कुशा,
सर्वसैचरी, सर्वबीज, सर्वयोनि, सर्वत्रिखण्डमुद्राशक्तिप्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥

इति पूजयित्वा,

एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः
सबाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्तर्पिताः सन्त्विति तासामेव
समष्ट्यर्चनं पुष्पाञ्जलिना कृत्वा अणिमासिद्धेः पुरतो ३ अं जां सौः त्रिपुराचक्रे-

श्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूज्य, द्रां इति सर्वस्वक्षोभिणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥

इति प्रथमावरणम्

द्वितीयावरणम्

श्वेतधर्मे सकारप्रकृतिकोडशाफलाऽऽत्मके चन्द्रस्वरूपे सप्तदशतारसे षोडशदल-
कमले देव्यप्रदलमारम्य चामावर्तेन (अप्रादक्षिण्येन)

ऐं ह्रीं श्रीं कामाकर्षिणीनित्याफलादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः, बुद्धधर्षिणी, अहङ्काराकर्षिणी, शब्दाकर्षिणी, स्पर्शाकर्षिणी,
रूपाकर्षिणी, रसाकर्षिणी, गन्धाकर्षिणी, विज्ञाकर्षिणी, धैर्याकर्षिणी,
स्मृताकर्षिणी, नागाकर्षिणी, बीजाकर्षिणी, आत्माकर्षिणी, अमृताकर्षिणी,
शरीराकर्षिणीनित्याफलादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इत्यन्यर्ध, एताः गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिहृक्ते चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः
सशक्त्यः स्वाहनाः सपरिकाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्निवृत्तिं तासामेव
समष्ट्यर्चनं विधाय कामाकर्षिण्याः पुरतो ३ ऐं ह्रीं सौः त्रिपुरेशीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यवष्टय, द्रीं इति सर्वविद्राविणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं द्वितीयावरणार्चनम् ॥

इति द्वितीयावरणम्

तृतीयावरणम्

हकारप्रकृतिकाऽमूर्त्त्यात्मकशिवाभिने जपाकुसुममित्रे ^१अष्टपत्रे श्रीदेव्याः
पृष्ठदलमारम्य पूर्वोदिदिक्षु आग्नेपादिविदिक्षु च क्रमात्—

ऐं ह्रीं श्रीं अनङ्गकुसुमादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अनङ्ग-
मेखला, अनङ्गमदना, अनङ्गमदनातुरा, अनङ्गरेखादेवी अनङ्गवेगिनी,
अनङ्गाङ्कुशा, अनङ्गमालिनीदेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एताः सुततरयोगिन्यः सर्वसङ्क्षोभणचक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः
सयाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः संतर्पिताः सन्तिवति तास्तामेव समष्ट्यर्चनं
विधाय अनङ्गकुसुमाया अये ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः इति संविनाम्य, श्रीं इति सर्वाकार्क्षणीगुद्रां उन्मुद्रयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतबल्लभे ॥

भक्त्या समर्पये तुभ्यं तृतीयावरणार्चनम् ॥

इति तृतीयावरणम्

चतुर्थावरणम्

ईकारप्रकृतिकचतुर्दशभुवनात्मकमहामायारूपे दाडिनीप्रसूनसहोदरे चतुर्दशारे
देव्यप्रकोणमारम्य यामार्चनम्—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिणी^१श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
सर्वविद्राविणी, सर्वाकर्षिणी, सर्वाह्लादिनी, सर्वसम्मोहिनी, सर्वस्तामिनी,
सर्वजृम्भिणी, सर्ववशङ्करी, सर्वरञ्जिनी, सर्वोन्मादिनी, सर्वार्थसाधिनी, सर्वसम्पत्ति-
पूरणी, सर्वमन्त्रमयी, सर्वहृन्मयङ्करीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

^१ ममित्रे—अ, मामे—अ.

^२ अष्टदले पत्रे—अ.

^३ मये—अ, अ१, अ२, अ३, अ४.

^४ अत्रत्यपयविषु 'शक्ति' इत्यधिकः—श्री.

एताः सम्प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः
सशक्तयः सबाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्भूजिताः संतर्पिताः सन्धिति
तातामेव समष्ट्यर्चनं विधाय, सर्वसङ्क्षोभिण्याः पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं ह्रस्वीं ह्रस्वीः
त्रिपुरवासिनीचक्रेधरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । ॐ इति सर्ववशङ्करीमुद्रां
समुन्मीलयेत् ॥

अनीष्टसिद्धिं मे देहि शरणगतवत्सले ।

नक्त्या समर्पये तुभ्यं चतुर्धावरणार्चनम् ॥

इति चतुर्धावरणम्

पञ्चमावरणम्

एकारप्रकृतिकदशावतारात्मकविष्णुस्वरूपे प्रभापरामृतसिन्दुरे बहिर्देशारे देव्यम-
कोणायप्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धिप्रदाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्व-
सम्पत्प्रदा, सर्वप्रियङ्गुरी, सर्वमङ्गलकारिणी, सर्वकामप्रदा, सर्वदुःखविमोचिनी,
सर्वधृष्ट्युप्रशमनी, सर्वविघ्ननिवारिणी, सर्वज्ञसुन्दरी, सर्वसौभाग्यदायिनीश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एताः कुलोच्चीर्णयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः
सबाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्भूजिताः संतर्पिताः सन्धिति तातामेव
समष्ट्यर्चनं विधाय सर्वसिद्धिप्रदाया पुरि ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं ह्रस्वीं ह्रस्वीः
त्रिपुराश्रीचक्रेधरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति समन्यवर्ष, सः इति
उन्मादिनीमुद्रां उद्घाटयेत् ॥

^१ सर्वप्रयोगेषु अत्र 'देवी' इत्यधिकः—श्री.

^२ प्रदाविण्याः पुरतः—अ.

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं पञ्चमावरणार्चनम् ॥

इति पञ्चमावरणम्

षष्ठावरणम्

रेफप्रकृतिकदशकलाऽऽत्मकवैश्वानराभिने जपासुमनस्तद्वचरे अन्तर्दशारे देव्यप्र-
कीर्णमारम्य वामावर्तेन—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वज्ञां श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वशक्ति,
सर्वैश्वर्यप्रदा, सर्वज्ञानमयी, सर्वव्यापिबिनाशिनी, सर्वभारस्वरूपा, सर्वपापहरा,
सर्वानन्दनयी, सर्वरक्षास्वरूपिणी, सर्वसितफलप्रदाश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥

एताः निर्गम्योनिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः
सबाहुनाः सपरिवाराः सर्वोपचरैः सम्पूजिताः संतर्पिताः सन्निवृत्तिं तातामेव
समष्ट्यर्चनं विधाय, सर्वज्ञायाः पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं नमो विष्णुमाखिनीचक्रेश्वरी-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यर्चयित्वा, कौं इति सर्वमहाकुशानुद्रां
अङ्कुरयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं षष्ठमावरणार्चनम् ॥

इति षष्ठावरणम्

सप्तमावरणम्

ककारप्रकृतिकाष्टमूर्त्यात्मककामेश्वरस्वरूपे पद्मरागरूपिणे अष्टारे देव्यप्रकोणाद्य-
प्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं अं वां ईं ईं उं ऊं कं कं लं लं एं ऐं ओं औं अं अः ॐ
वशिनीवामदेवता^१श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, कं खं गं घं ङं कल्ली
कामेश्वरी, चं छं जं झं ञं ण्णी मोदिनी, टं ठं डं ढं णं व्हे विमला, तं थं दं
धं नं त्रीं अरुणा, पं फं बं भं मं ह्स्त्र्यं जयिनी, यं रं लं वं इम्त्र्यं सर्वेश्वरी,
शं षं सं हं लं क्षं इत्री कीळिनीवामदेवताश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि कथितचरन् । वशिण्याः
पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धाचक्रेष्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः इति सम्पूज्य ह्स्त्र्ये इति खेचरीमुद्रां उररीकुर्यात् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं सप्तमावरणार्चनम् ॥

इति सप्तमावरणम्

अष्टमावरणम्

महात्रयसंवाह्यतः पश्चिमादिदिक्षु प्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं द्रां द्रीं ह्रीं ॐ सः सर्वजन्मनेम्यो बाणेश्वरो नमः बाणशक्ति-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ थं सर्वसम्मोहनाय धनुषे नमः धनुःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥

^१ 'देवी' इति पूर्ववत् अधिकः—श्री.

- ३ ही सर्ववशीकरणाय पाशाय नमः पाशशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ कौ सर्वस्तम्भनाय अङ्कुशाय नमः अङ्कुशशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इत्यायुधार्चनं विधाय नादप्रकृतिकगुणत्रयप्रधानत्रिशक्तिरूपरेखाव्यात्मके बन्धुकपुष्प-
बन्धुकिरणे त्रिकोणे अप्रदक्षवामपङ्क्तौ बन्दौ च क्रमेण—

- ऐं ह्रीं श्रीं मूलप्रथमखण्डं कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ मूलद्वितीयखण्डं वज्रेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ मूलतृतीयखण्डं भगनालिन्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- ३ मूलं ललिताऽम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एताः अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे समुद्रा इत्यादि स्पष्टम् । कामेश्वरी
अमे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं ह्रस्वरी ह्रस्वीः त्रिपुराऽम्बाचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः इत्यवष्टय ३ ह्रस्वीः इति सर्वबीजमुद्रां विनिर्दिशेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतबत्सले ।

नक्त्या समर्पये तुभ्यं अष्टमावरणार्चनम् ॥

इति अष्टमावरणम्

नवमावरणम्

बिन्दुमिनपरब्रह्मात्मके बिन्दुचक्रे ऐं ह्रीं श्रीं मूलं ललिताऽम्बाश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः इति श्रौदेवीं पूजयेत् । ततः एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वानन्दमये
चक्रे समुद्रा ससिद्धिः सायुधा सशक्तिः सबाहना सपरिवारा सर्वोपचारैः
सम्पूजिता संतर्पिताऽस्तु इत्यन्यर्घ्यं, पुनः—ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीललितामहाचक्रेश्वरी-

^१ अत्र आयुधार्चने कामेश्वरकामेश्वर्योदयोरव्यायुधानां पूजनं बहुषु दृष्टं । तदनुसारेणान्न परि- १ मे.

श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यभिपूज्य ३ ऐं इति योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् ।
षोडशपुपासनायां तु ऐं इति त्रिखण्डामपि ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।

भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनम् ॥

इति नवमावरणम्

इयं नवावरणी पूजा अत्यावश्यकी । चतुरास्त्रा^१यदेवताऽऽदिचतुस्समयदेवताऽन्तानां
सपर्याऽपि तन्तान्तरोक्ता क्रियमाणा श्रेयस एव ॥

अथ पुनरपि श्रीदेव्यै पूर्ववत् भूपदीपौ कल्पयित्वा सङ्क्षोभिण्यादिमुद्राः
सबीजाः प्रदर्श्य, मूलेन त्रिवारं सप्ततर्प्य महानैवेद्यं समर्पयेत् । यथा—श्रीदेव्यमे
चतुरास्त्रमण्डलं सामान्योदकेन विधाय तत्र आधारोपरि स्थापितं सौवर्णरीप्यकांस्पादि-
स्थालीचक्रमरितं भक्ष्यभोग्यचौप्यडे^२पेयात्मकं सद्रव्यशुद्ध्यादिरसवद्गन्धजनमञ्जुच्छं
प्राज्यकपिष्ठाज्यं दधिदुग्धमुग्धं यथासम्भवं वा नैवेद्यं विधाय, (“स्विन्नं वामे
आग्नें दक्षिणे निदध्यात्” इति श्यामारहस्ये शङ्खम् । सुन्दरीमहोदये तु—
“देव्या वामे दीपो दक्षिणे नैवेद्यम्” इत्युक्तम्), ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन त्रिः प्रोक्ष्य,
यं इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, सप्तवारं मूलेनाभिमन्त्र्य, पूर्ववत् अपीशनं कल्पयित्वा,

हेमपात्रगतं देवि परमानं सुसंस्कृतम् ।

पञ्चधा कृत्स्नयेत्तं गृह्णाण परमेश्वरि ॥

इति प्रार्थ्य, पूर्वोक्तनैवेद्योपचारमन्त्रेण निवेद्य, तत्तन्मुद्राविधानपूर्वकं पञ्चप्राणाहुतीः
कल्पयेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं प्राणाय स्वाहा, ३ ह्रीं अपानाय स्वाहा, ३ सौः
व्यानाय स्वाहा, ३ सौः उदानाय स्वाहा, ३ ऐं ह्रीं सौः समानाय स्वाहा,
ऋद्धये^३ स्वाहा ॥

^१ अत्र ग्रंथे सूचिता चतुरास्त्रायाः परि० १ मे.

^२ ऋद्धये स्वाहेत्यन्वयेक्षितो भागः ।

ततः—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं नमः आत्मतत्त्वव्यापिनीं ललितां तृप्यतु ॥

३ ह स क ह ल ह्रीं नमः विद्यातत्त्वव्यापिनीं ललितां तृप्यतु ॥

३ स क ल ह्रीं नमः शिवतत्त्वव्यापिनीं ललितां तृप्यतु ॥

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं नमः

सर्वतत्त्वव्यापिनीं ललितां तृप्यतु ॥

इति निमीलितनयनः क्षणमवस्थाप्य, श्रीदेवीं मुक्तवतीं विभाव्य, पूर्ववत् उपचारमन्त्रैः पानीयोत्तरापोशनकरप्रक्षालनगण्डूषपादादि कल्पयित्वा, भोजनपात्रं मैत्रैः निरस्य, अस्त्रेण स्थूलं संशोष्य, ततः पुनः प्राग्बद्धाचमनीयकर्पूरबीटिकादक्षिणाकर्पूरनीराजनानि दत्त्वा, सुवर्णादिभाजनलिखितं पुष्पमण्डपं अष्टदलकमलकर्णिकास्थापितमणि-मयचक्रपूरितं प्रथमं प्रज्वाल्य, पुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य, उपचारमन्त्रपूर्वकं—

अन्तस्तेजो बहिस्तेज एकीकृत्यामितप्रभम् ।

त्रिधा दीपं परिभाम्य कुलदीपं निवेदये ॥

इति चतुर्दशधा नवधा त्रिधा वा परिभाम्य दक्षभागे स्थापयेत् ॥

मन्त्रपुष्पम्

अथ अञ्जलीं पुष्पाभ्यादाय मन्त्रपुष्पम् । यथा—

शिवे शिवसुशीतलामृततरङ्गमन्धोद्भूत-

नवाधरणदेवते नवनवामृतस्यन्दिनि ।

गुरुकमपूरस्कृते गुणशरीरनिलोद्भवले

पद्मङ्गपरिवारिते कलित एष पुष्पाञ्जलिः ॥

इत्युक्त्वा पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । इत्येते कतिचित्तुष्पद्रुपचारातिरिक्ता उपचारास्तु पूर्ववत् घूपदीपेतिस्मृज्जगतेनादिपदेन गृह्यन्ते ॥

कामकलाध्यानम्

अथ बिन्दुना मुखं बिन्दुद्वयेन स्तनौ सपरार्धेन योनिरिति कामकलाऽऽमिकां ध्यात्वा, सौः इति देवीशक्तिबीजं श्रीदेव्या हृदयत्वेन भावयेत् ॥

होमस्य कृताकृतत्वम्

अथ होमः । स च “यद्यग्निकार्यसम्पत्तिः” इति सूत्रगतेन यदिशब्देन कृताकृतः सूचितः । तस्य च करणपक्षे तदितिकर्तव्यता होमप्रकरणे ज्ञातव्या । तत्र च महाव्याहृतिहोमादवगिष बलिदानम् । ^१होमाकरणपक्षे तु बलिदानमात्रम् ॥

बलिदानविधिः

यथा—देव्या दक्षभागे सामान्योदकेन त्रिकोणवृत्ताचतुरस्रात्मकं मण्डलं परिकल्प्य, ३ ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति गन्धाक्षतैरभ्यर्च्य, अर्धभक्तपुरितोदकं सक्षीरादि-ज्यं पात्रं तत्र विन्यस्य, ३ ॐ ह्रीं सर्वविघ्नहृदयः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा, इति मन्त्रं त्रिः पठित्वा दक्षकरार्पितं वामकरतस्त्वमुद्रासृष्टं सखिलं बल्युपरि दत्त्वा वामपार्श्वे चातकरास्मोटी कुर्वाणः समुदबितबक्तो बाणमुद्रया बलिं भूतैः प्राप्तितं विभाव्य प्रणमेत् ॥ इति बलिदानविधिः ॥

प्रदक्षिणाः

अजैशक्तिगणपभास्कराणां कमादिनाः ।

वेदार्थचन्द्रवहूपदिसङ्ख्याः स्तुः सर्वसिद्धये ॥

प्रदक्षिणनमस्कारानन्तरं जपप्रकरणे कल्पमाणेन विधिना जपे निर्वर्त्य स्तुवीत—

स्तोत्रम्

ॐ गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीं राशिरूपिणीम् ।

देवीं मन्त्रमयीं नौमि मातृकां पीठरूपिणीम् ॥ १ ॥

प्रणमामि महादेवीं मातृकां परमेश्वरीम् ।

कालहन्त्रीहलोलोकाकलनाशमकारिणीम् ॥ २ ॥

^१ एतदितिकर्तव्यताविहितहोमकरणशक्तस्य लघुपक्ष उक्तो ज्ञानार्थदे—

सङ्ख्यं परमेशानि नित्यहोमं समाचरेत् ।

मूलेन प्राणसहिता आहुतीः पच्य होमयेत् ॥

पञ्चाहुतीष्वक्षेत्रेण नित्यहोमः प्रकीर्तितः ।

इत्यधिकः (स १) कोशे.

यदक्षरैकमानेऽपि संसिद्धे स्पर्धते नरः ।
 रविताव्येन्दुकन्दर्पशङ्करान्त्रविष्णुभिः ॥ ३ ॥
 यदक्षरशशिज्योत्सामण्डितं भुवनत्रयम् ।
 बन्दे सर्वेश्वरीं देवीं महाश्रीसिद्धमातृकाम् ॥ ४ ॥
 यदक्षरमहासूत्रप्रोतमेतज्जगत्त्रयम् ।
 ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं तां बन्दे सिद्धमातृकाम् ॥ ५ ॥
 यदेकादशनाभारं बीजं षोडशयोद्गमम् ।
 ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं जगद्व्यापि दृश्यते ॥ ६ ॥
 अकचादिदत्तौजस्रपञ्चाक्षरवर्णिनीम् ।
 ज्येष्ठाङ्गबाहुहृष्टफटिपादनिवासिनीम् ॥ ७ ॥
 तामीकाराक्षरोद्गारां सारात् सारां परात् पराम् ।
 प्रणमामि महादेवीं परमानन्दरूपिणीम् ॥ ८ ॥
 अद्यापि यस्यां जातन्ति न मनागपि देवताः ।
 केयं कस्मात् क केनेति सरूपारूपभावनाम् ॥ ९ ॥
 बन्दे तामहम्^१क्षय्यां^२ शङ्कराक्षररूपिणीम् ।
 देवीं कुलकणे^३ ह्यासप्रोद्धसन्तीं परां शिवाम् ॥ १० ॥
 अर्गनुक्रमयोगेन यस्यां मात्रष्टकं स्थितम् ।
 बन्दे तामष्टवर्गोत्थमहासिद्धयष्टकेश्वरीम् ॥ ११ ॥
 कामपूर्णज्वा^४ राख्यधीपीठान्तर्निवासिनीम् ।
 चतुरङ्गाकोशभूतां नीमि श्रीत्रिपुरामहन् ॥ १२ ॥
 इति द्वादशभिः श्लोकैः स्तवनं सर्वसिद्धिदत् ।
 देव्यास्त्वल्लण्डरूपायाः स्तवनं तच्च^५ तथ्यतः ॥
 भूमौ स्खलितपादानां मूर्धिरिवावलम्बनम् ।
 त्वयि जातापराधानां त्वमेव शरणं शिथे ॥

^१ 'ज्येष्ठाङ्गबाहुपादाभयमन्त्रस्वान्तर्निवासिनीम्' इति पाठान्तरम्.

^२ क्षय्यन्—इति पाठान्तरम्. 'शङ्करा' इति 'न'. 'श्लोको'—इति पाठान्तरम्.

^३ राख्य—इति पाठान्तरम्. ^४ तथ्यतः—इति च पाठः.

जपो जल्पः शिल्पं सफलमपि मुद्राविरचना
 गतिः प्रादक्षिण्यकर्मणमशनायाहुतिविधिः ।
 प्रणामः संवेशः सुखमखिलमात्मार्षणदशा
 सपर्यापर्यायस्तत्र नवतु यन्मे विलसितम् ॥
 पिता माता भ्राता गुरुश्च सुहृद्वान्धवजनः
 प्रभुस्तीर्थ कर्माधिकलभिह चासुत्र च हितम् ।
 विशुद्धा विद्या वा पदमपि च तद्राप्यमसि मे
 त्वमेव श्रीमातः । धर्मिणि गतशङ्कः सुखतमः ॥
 दशा द्वाधीयस्या दूरदक्षितनीजैःफलकचा
 दधीयासं दीनें खपय कृपया मानपि शिषे ।
 अनेनायं धन्यो भवति न च ते हानिरियता
 बने वा हर्षे वा समकरनिपातो दिग्गजरः ॥
 हे सद्रूपिणि हे चिदर्चिश्चदये हे कामराजप्रिये
 हे भण्डासुरहन्त्रि हेऽनुतनिधे हेऽनङ्गसञ्जीविनि ।
 हे विश्वप्रसन्निधि हे सकलणे हे दीनरक्षामणे
 हे श्रीमल्लडिताऽम्ब हे परशिवे मां पाहि हिम्बं निजम् ॥
 नमो हेमाद्रिस्थे शिष्यसति नमः श्रीपुण्ड्र
 नमः पद्माटव्यां कुण्डुकिनि नमो रत्नरुहणे ।
 नमः श्रीचक्रस्थेऽखिलमयि नमो बिन्दुनिलये
 नमः कामेशाङ्कस्थितिमति नमस्तोऽम्ब ललिते ॥
 जय जय जगदम्ब भक्तवश्ये जय जय सान्द्रकृपाशशान्तरङ्गे ।
 जय जय निखिलार्थदानशीण्डे जय जय हे ललिताम्ब चित्मुखाम्बे ॥
 षडङ्गदेवता निर्या दिव्याद्योषधप्रयीगुह्यम् ।
 नमाम्यापुधदेवींश्च शक्तींश्चावणेश्वरिण्यः ॥
 पद्मवसन्मिकाऽधीनवामाङ्गाय शिवाग्ने ।
 मासुरानन्दनाथाय मम श्रीगुरवे नमः ॥

¹ नमः सन्मणिगुरवे—अ.

सुन्दर्यम्बासमाश्लेषमुखिताय नमो नमः ।
 प्रकाशानन्दनाथाय गुरवे परमाय मे ॥
 मिश्राम्बानन्दनोद्गातविश्वान्तमनसे नमः ।
 आनन्दानन्दनाथाय गुरवे परमेष्ठिने ॥
 यदिदं श्रीगुरुस्तोत्रं 'स्वस्वरूपोपलक्षणम् ।
 बालभावानुसारेण ममेदं हि विनैष्ठितम् ।
 मानुषात्सत्यसदृशं त्वया देवि विधीयताम् ॥

एवमादिभिः अन्याभिश्च यथाऽवकाशं स्तुतिभिः अखिललोकमातरमभिष्टूय, शक्तिं पूजयेत् ॥

सुवासिन्याः पूजनम्

यथा—प्राङ्निवन्विता पोडशान्दपरत आर्तिशङ्खदेशीयां सुवासिनीमन्यतां
 गीरीरूपिणीं लक्ष्म्यां दीक्षितां भक्तां अन्यैरप्युक्तगुणैरलङ्कृतां कुलाष्टकपरिणितां
 अलौभे चातुर्वर्ण्यन्तर्गतां परवर्षीयां शक्तिं स्वीयां वा समानीय प्रक्षालितपादां आसने
 समुपवेशयेत् । सा श्रेयदीक्षिता तदेष शोधनविधिः । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः
 त्रिपुरायै नमः इमां शक्तिं धवित्रीकुरु मम शक्तिं कुरु स्वाहा । इत्यभिषेकमन्त्रपूर्वं
 सामान्यसलिलेन त्रिः शक्तिं प्रोक्ष्य, ३ ॐ,

शान्तिरस्तु शिवं चास्तु प्रणम्यन्वशुभं च यत् ।

यत् एवागत्तं पापं तत्रैव प्रतिगच्छतु ॥

इत्युच्चार्य तस्याः कर्णं हृत्तेषां जपेत् । अथ तां देवीरूपां विभाव्य ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं
 सौः शक्यैः अमुकं कल्पयामि नम इति मन्त्रेण हरिद्राकुङ्कुमचन्दनपट्टवासःपुष्पद्रुपदीप-
 नैवेद्यताम्बूलानि दद्यात् । सति विभवे वसनाभरणादीनि च । ततो मूलेन वक्ष्यमाणेन
 समष्टिमन्त्रेण च क्रमेण श्रीदेव्यै आवरणदेवताभ्यश्च दत्तपुण्याजल्यास्तस्याः कले
 संपादिममध्यममुद्राचुलुकमितक्षीरपात्रं समर्पयेत् । साऽप्युत्थाय तत्कपालमुद्रया

सनादाय, द्वितीयतृतीये च 'दक्षकरोणादाय, पात्रं दक्षकरो निधाय, तत्त्वमुद्रागत-
द्वितीयशकलगृहीतैः क्षीरकिन्दुमिः शिरसि श्रीगुरुपादुकामनुना त्रिरिष्टा, इति च
श्रीदेवी त्रिः सन्तर्प्य, मूलेन पुनः पात्रं वामकरो कुलोत्थाय, शोष्यामीति श्रीगुरुभ्योऽन्य-
तारानुज्ञां प्रार्थ्य, जुहुवीति तदनुज्ञया दक्षकरोण व्यवधाय, मूळान्ते सर्वतत्त्वं
शोधयामि नमः स्वाहेति मन्त्रेण सर्वतत्त्वं शोधयेत् । 'एतस्या ऐच्छिकानि विना
मन्त्रं पात्रान्तराण्यपि दद्यात् । अथ पुनः कर्ता पूर्ववत् पात्रमादाय, ऐं ह्रीं श्रीं,

अलिपात्रनिदं तुभ्यं दीयते पिशिताम्बितम् ।

स्वीकृत्य सुभगे देवि वक्षो देहि रिपून् दह ॥

इति मन्त्रेण शक्त्यै समर्पयेत् । साऽपि तत्तावदशेषं स्वीकृत्य, ऐं ह्रीं श्रीं,

वसतुभ्यं मया दत्तं पीतशेषं कुलामृतम् ।

त्वच्छत्रून् संहरिष्यामि तवाभीष्टं ददाम्यहम् ॥

इति मन्त्रेण प्रतिदद्यात् । साधकस्वादुररीकृत्य शक्तिं चतुष्टयेन भोजयित्वा समर्पित-
ताम्बूलो यथाधिधि तां पञ्चमेतापि सन्तोष्य विसृजेत् ॥ इति सुभासिनीपूजा ॥

तत्त्वशोधनम्

अथ सन्निहिते गुरौ तं पादुकामन्त्रेणाभिपूज्य पात्राणि समर्प्य समाहूतैः शिष्यैः
कृन्दात्मना अवस्थितैः सामयिकैः साकं पाणी प्रक्षाल्य, श्रीदेव्यै मूलेनोपचारमन्त्रेण च त्रिः
पुण्याञ्जलिं समर्प्य, ३ समस्तप्रकटगुप्तगुप्तरसग्राह्यकुलबीजनिगर्भरहस्यातिरहस्यपर-
परातिरहस्ययोगिनीश्रीपादुकाम्ब्यो नम इति समष्टिमन्त्रेण आवरणदेवतानां एकं पुण्याञ्जलिं
दत्वा, पूर्ववत् पात्रं पुनः पुनरादायाचमनोक्तैः मन्त्रैः तत्त्वानि शोधयेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं आत्मतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

३ ह स क ह ल ह्रीं विद्यातत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

३ स क ल ह्रीं शिवतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

१ 'दक्ष' इत्येतत् 'वाम' इति शोभितम्—अ १.

२ श्रीगुरुं पादुका—भ, श्रीगुरुपादुकां तन्मलुना—अ.

३ अदीक्षितावास्तु कालवैव—इत्यधिक (अ) कोशे.

षोडश्युपासकस्य तु त्रयोदशबीजमुदितैः प्रत्येकखण्डैः तत्स्वप्नशोधनं सर्वेण मूलेन सर्वतत्त्वशोधनं च विशेषः ॥

अत्र प्रथमपात्रस्वीकार एवीत्थानम् । यथासम्प्रदायं सर्वपात्रस्वीकारोऽपि । स्त्रीणां तृत्यायैव । अत्र च बालोपास्तावेकं पात्रं सर्वतत्त्वशोधनम् । पञ्चदश्युपासनायां तु पात्रत्रयम् । श्रीषोडशाक्षर्युपास्तौ तु तच्चतुष्टयम् । निवृत्ते पूर्णाभिषेके तत्त्वार्कं, यथाऽधिकारमैच्छिकानि वा । विश्वस्तायाः कुमारीः सुवासिन्याद्यैकं पात्रमिति विवेकः ॥

किं च श्रीगुरोस्तच्छक्तिमुत्तज्येष्ठकनिष्ठानां स्वप्नेष्टस्य 'सामयिकानां स्त्रीणां चोच्छिष्टं द्रव्याद्युपादेयम् । तेन्यस्तु न देयम् । स्वकनिष्ठशिष्ययोस्तु प्रदेयम् । वीराणां तूच्छिष्टं जर्वेणनात्रमादेयम् ।

उल्लासास्तु—आरम्भतरुणयौवनप्रीवतदन्तोन्मनानवस्थाऽऽद्याः सतः । तेष्वर्क-संशोचनमारम्भः । तरुणयौवनप्रीदेः सपर्याधिधिः । ततो द्रव्यताविसर्जनम् । अवशिष्टं अवस्थात्रयं सिद्धान्तो वीराणां न तु साधकानां इति तत्त्वम् । इति हविःप्रतिपत्तिः ॥

देवतोद्भासनम्

ततः सामान्योदकात् किमिदादाय—

साधु वाऽसाधु वा कर्म यथाचरितं मया ।

तत् सर्वं कृपया देवि गृहाणाराधने मम ॥

इति देव्या वामहस्ते पूजां समर्प्य शङ्खमुदृत्य देव्युपरि त्रिः परित्राम्य तज्जलं हस्ते समादाय सामयिकानामानं च मूलेन प्रोक्ष्य शङ्खं प्रक्षाल्य निदध्यात् । ततो मूलेन तीर्थनिर्मोले स्वीकृत्य,

ज्ञानतोऽज्ञानतो वाऽपि यन्मयाऽऽचरितं शिवे ।

तव कृत्यमिति ज्ञात्वा क्षमस्व परमेश्वरि ॥

इति क्षमाम्प्य सर्वसामावरणदेवतानां श्रीदेव्यङ्गे विळयं विभाव्य, खेचरीं वक्रोद्भास्य, तेजोरूपेण परिणतां श्रीदेवीं पूर्ववत् हृदयं नीत्वा तत्र च मूर्तिं पञ्चधा उपचर्य पुनरात्मानिन्संबिद्रूपेण विभावयेत् । इति विसर्जनम् ॥ ततः—

¹ सामयिकीनां—अ१, अ२, अ३.

शास्त्रिस्तवः

सम्पूजकानां परिपालकानां यतेन्द्रियाणां च तपोधनानाम् ।
 देशस्य राष्ट्रस्य कुलस्य राज्ञां करोतु शान्तिं भगवान् कुलेशः ॥
 नन्दन्तु साधककुलान्यणिमाऽऽदिसिद्धाः
 ज्ञायाः पतन्तु तमयद्विषि योगिनीनाम् ।
 सा ज्ञानभवी स्फुरतु काऽपि समाऽन्यवस्था ।
 यस्यां गुरोश्चरणपङ्कजमेव लभ्यात् ॥
 शिवाद्यवनिपर्यन्तं ब्रम्हादिस्त्वम्बसंयुतम् ।
 कालान्यादिशिबान्तं च जगद्यज्ञेन तृप्यतु ॥

इत्यादिशान्तिश्लोकान् पठित्वा,

विशेषार्च्यद्विसर्जनम्

विशेषार्च्यपात्रं भूलेन आमस्तकमुद्गत्य तत् क्षीरं पात्रान्तरेणादाय—

आर्द्रं ष्वलति व्योतिरहमस्मि । व्योतिर्बलति ब्रह्माहमस्मि ।
 वोऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा ॥
 इति मन्त्रेण आत्मनः कुण्डलिन्याग्रीं हुत्वा शीर्षं प्रियशिष्याय दत्त्वा तत्पात्रमन्यानि
 च हविश्शेषप्रतिपत्तिपात्राणि प्रक्षाल्य अग्निं प्रताप्य अवस्थापयेत् ॥
 अथ यथाशक्ति ज्ञानज्ञानं मुपासितीत्येव भोजयित्वा, स्वयमपि भुञ्जीत ॥
 इति नित्यक्रमविधिः ॥

अयं च नित्यक्रमः सुतकेऽपि कर्तव्यः । अत्र वचनानि इयमाजमे
 लिखितानि । तत्र च सकानैर्मनसा, निष्कारिरेथोक्तमिति विशेषः । बालवृद्धस्त्रीपुंरैः
 यथाप्रज्ञं कृता सपर्यां दौर्बोधीष्युच्यते ।

स्वयं सम्पाद्य सर्वाणि श्रद्धया साधनानि यः ।
 पूजयेत् तत्परो देवीं स लभेत्ताखिलं फलम् ॥

पूजनेन फलार्थं स्यादन्यदसौस्तु साधनैः ।

यथाकथंचिदेव्यर्चा विवेया श्रद्धयाऽन्वितैः ॥

पक्षान्तराणि च—

अशक्तः कारयेत् पूजां दद्याद्वाऽर्चनसाधनम् ।

दानाशक्तः तपसाऽन्तं पश्येत्तत्परमानसः ॥

इति कल्पसूत्रप्रकारः परदेवतायाः नित्यक्रमविधिः समाप्तः ।

सङ्क्षेपार्चाविधिः

नित्यक्रमो मुख्यालाभे प्रतिनिधिनाऽपि निर्वर्त्यः । तत्र प्रथमस्य प्रतिनिधिः—
—तर्कं दधि वा गुडमिश्रं, ससैन्धवं पयः, क्षौद्रं गन्धं सर्पिः क्षीरं वा ताम्रपात्रगतं,
तिब्बः शर्करा वा तिलमिश्राः, तैलं आरुनाळं कांस्यपात्रस्थं तप्तं वा नारिकेलोदकं
च । अथ द्वितीयस्य मूलकम् । तृतीयस्य तु लवणार्द्रकविष्याकनागरगोधूमविद्धार-
मावलगुनानि । चतुर्थं तु मुख्यमेव । पञ्चमस्यापराजितापुष्पं करवीरतुलुमं वेति ।
एतन्मिश्रणं तु सूत्रकारेण अनुपातम् । दामरे तु—

मांसानुकल्पोऽष्टपः स्यान्मात्स्यस्य च कदम्बपि ।

मैथुनस्य कलत्रे स्वे तदालाभे तु यज्ञतः ॥

पाठान्तरम्—

द्वितीयस्य त्वरूपः स्यात्तृतीयस्य कदम्बपि ।

पञ्चमस्य कलत्रे स्वे तदालाभे तु यज्ञतः ॥ इति ॥

नित्यक्रमस्य प्रमादादिना अतिक्रमे मूलशतजपः प्रापञ्चितमाप्नातम् । नित्यनैमित्तिकौ
च क्रमौ मृताशिष्यादिभिरपि कारयितुं शक्येते ॥

सङ्क्षेपार्चनानि

तानि च विस्तराशक्तानां राजवनिताऽऽदीनां राज्यक्षोभदुर्भिक्षज्वराद्याफसु च
कर्तव्यानि । तत्र चतुर्दशाराधावरणपट्कसमर्चनं कुर्यादित्येकः पक्षः । (^१क्रमो

^१ इदं वाक्यं नास्ति केचुचित्शेषेषु.

निर्वर्त्यः ।) अष्टारायाश्चित्रपसपर्येति द्वितीयः । आयुधार्चनसहितकामेश्वर्यादिचतुष्टयार्हणं तृतीय इति । पक्षान्तराणि च—

अशक्तः कारयेत् पूजां द्वादशार्चनसाधनम् ।

दानाशक्तः सपर्यान्तं पश्येत्तत्परमानसः ॥ इति ॥

अनापदि तु कृतान्येतान्यनिघापादकानि ॥

कालार्थनियमः

कृष्णाष्टमीतजतुर्वेद्यमापूर्णिमासङ्क्रान्तिसंज्ञेषु पर्वसु पञ्चसु सविशेषैः साधनैः आराधयेत् । तद्विष्णुस्तु वैमिश्रिकप्रकरणे वक्ष्यते । नित्यवैमिश्रिककवी च शिष्य-मुतादिभिरपि कारयितुं शक्यते ॥

श्रीललितोपासको नेत्रुल्लङ्घनं भक्षयेत् । न दिवा स्मरेद्गालादीम् । न शुशुप्सेत सिद्धद्रव्याणि । न कुर्वात् खीष्टं निष्ठुरताम् । पीरस्त्रियं न गच्छेत् । न तं हन्यात् । न तद्रूपमपहरेत् । नामेच्छया मपञ्चकसुरीकुर्वीत् । कुलभक्षैः सह नासीत् । न बह्वं प्रलपेत् । योवितं सम्भाषणापातप्रतिसन्नापनायो न गच्छेत् । कुल-पुस्तकानि गोपायेत् ॥ एते कालार्थनियमाः अकरणे ऋतुवैशुण्यापादकाः साधकेन अवश्यमनुष्ठेयाः । अग्न्यांश्च दीक्षाक्रमोक्तान् सामयिकानामाचारान् अनुतिष्ठेत् । अनिशमात्मानं कामकल्यङ्गमकं श्रीदेवीरूपं भाषयेत् । एवं वर्तमानस्य कुलनिष्ठस्य सर्वतः कृतकृत्यता । शरीरविमोके च अपचगृहकार्योर्नान्तरम् । स एव जीवन्मुक्तः सुखी विहरेदिति ॥

श्रीचक्रलेखनोपायः

अथ प्राक्सूचितः श्रीचक्रलेखनप्रकारः सुबोधतमो लिख्यते ॥

अत्रेयं परिभाषा—ईशानाशास्त्रेऽप्यन्ता वायव्यादिनैर्ऋत्यन्ता वा रेखा तिर्यग्-रेखुच्यते । तस्या एवाग्रद्वयादाकृष्टे प्रतीच्यां प्राच्यां वा मेळिते च पार्श्वरेखे इत्युच्यते । रेखोपरि रेखाऽन्तरत्पारोहे तयोर्थोऽङ्गस्थानं सन्धिः । ईदृशः रेखात्रययोगो मर्म । साधको यदाशाऽङ्गमुखः सैव प्राची । तदितरा प्रतीची । प्रत्यग्रं त्रिकोणं शक्तिः । प्राग्रं तु शिवो बहिःशेलुच्यते इति ॥

प्रथमं ईशानाद्यग्नेयान्त-तदादिवाक्यमन्त-तदादीशानान्तां रेखामभिलिख्य शक्तिं निष्पादयेत् । इदं मध्यत्रिकोणं भवति । यन्मध्यं हि बिन्दुस्थानमामनन्ति । अथास्य मध्यतः पार्श्वरेखाद्वयनिर्भेदपूर्वकं प्राग्बद्धक्यन्तरं कल्पयेत् । अत्र सन्निहयं जायते । ततो द्वितीयशक्तिमन्तः तत्पार्श्वरेखाद्वयं निर्भिद्य च तां प्रथमशक्तिसंलगां तिर्यग्रेखामाखिद्य तदप्राकृष्टाभ्यां पञ्चरेखाभ्यां सन्निहयभेदचणं शिखत्रिकोणं कुर्यात् । एतावता अष्टकोणं सम्पद्यते । एतदेव मध्यत्रिकोणेन सह नवमोनिचक्रमिति कीर्तते । इह सन्धयः पट् मर्माणि द्वे च सिध्यन्ति । अथ प्राची तिर्यग्रेखामुभयतोऽप्यभिवर्ष्य तदप्राकृष्टाभ्यां प्रथमवद्विपक्षकोणामसंलगाभ्यां पार्श्वरेखाभ्यां शक्तिं जनयेत् । एवं प्रतीची तिर्यग्रेखामुभयतोऽप्यभिवर्ष्य तदप्राकृष्टाभ्यां प्रथमशक्तिपक्षकोणामस्पृष्टाभ्यां पार्श्वरेखाभ्यां शिवं साधयेत् । ततो मध्यत्रिकोणपार्श्वरेखे ऐशान्यामाग्रेभ्यां चाभिवर्ष्य तदग्रयोः प्रथमलिखितबद्धपद्मे च संसृतां तिर्यग्रेखामाखिखेत् । एवं प्रथमलिखितबद्धरेपि पार्श्वरेखे अभिवर्ष्य तदग्रयोः द्वितीयशक्त्यग्रे च संसृतां तिर्यग्रेखां विलिखेत् । तदिदमन्तर्देशारं भवति । अत्र मर्माणि पट् सन्धयो द्वादश च निष्पद्यन्ते । अथ विद्यमानासु पञ्चसु तिर्यग्रेखासु प्रथमां चरमां च उभयतोऽप्यभिवर्ष्य तत्तदप्राकृष्टाभिः पार्श्वरेखाभिः तृतीयशक्तिपक्षकोणशिखावर्जं इतरकोणाष्टकामस्पर्शिनौ शक्तिशिवौ समुत्पादयेत् । ततः प्रथमवर्षिता मध्यशक्तिप्रथमवद्विपार्श्वरेखास्तत्तद्विदिषु संबर्ष्य तत्तदप्राकृष्टे अन्तर्देशारीपप्राक्प्रत्यकोणशिखासम्पृक्ते रेखे समालिखेत् । तदेतद्विर्देशारं मण्यते । इह मर्माणि दश सन्धयोऽष्टादश चोन्मीलन्ति । अथ तस्य तिर्यग्रेखासु षष्ठद्वितीये पूर्वसंबर्षित एव रेखे उभयतः संबर्ष्य तत्तदप्राकृष्टाभिः बहिर्देशारस्य प्राक्प्रत्यक्षिकोणशिखरस्सर्गवर्जमितरकोणाष्टकशिखरसम्पृक्ताभिः पार्श्वरेखाभिः शक्तिं शिवं च समुन्मीलयेत् । ततश्चतुर्थशक्तिपार्श्वरेखे सर्वप्राचीनां तिर्यग्रेखां चोभयतोऽप्यभिवर्ष्य मेळयेत् । एवं तृतीयवद्विपार्श्वरेखे सर्वप्रतीच्यां तिर्यग्रेखां चोभयतस्संबर्ष्य मेळयेत् । ततः प्रथमशक्तिप्रथमशिवयोः पार्श्वरेखे द्वे तत्तद्विदिषु समभिवर्ष्य तत्तदप्रतश्चतुर्थशक्तिः तृतीयशिवशिखरजुम्बितिर्यग्रेखासु गळमाखिखेत् । तदिदं चतुर्दशारं भवति । अत्र मर्माणि अष्टादश, सन्धयः चतुर्विंशतिः, शक्तयः पञ्च, बद्धयश्चत्वारः, पार्श्वयोः ढमरचोऽष्टौ, त्रिकोणानि च संहस्य त्रिचत्वारिंशत् सम्पद्यन्ते । अथास्य परितः कर्णिकावृत्तं विलिख्य तत्संसृताभ्यस्तन्वीनि दृढान्यष्टौ

कल्पयेत् । तदिदमष्टद्वयमिति व्यवहियते । अतन्वित्वं नाम कैसराभावकत्वम्, श्रीचक्रराजे कैसरनिर्णयदर्शनात् । अथ तदमितः पुनःकर्णिकावृत्तं निष्पाद्याऽसन्धीनि पत्राणि षोडश निर्मिमीत । तदिदं षोडशदलं सज्जते । अथ तद्वहिर्मर्षोदावृत्तत्रयं परिकल्प्य तत्परितः चतुरस्ररेखात्रयेण चतुर्द्वारं भूपुरं समुद्गात्रयेत् ॥ इति श्री^१चक्र-लेखनप्रकारः ॥

श्रीचक्रप्रस्तारभेदाः

एतद्व्यतिष्ठापनगन्तः प्रागुक्त एव । सुवर्णादिनिर्मितस्य पन्त्रस्य तु द्वौ प्रस्तारौ— भौमो, नैरव्येति । तत्र पल्लवपरिमाणे चतुरङ्गुलविस्तृतपट्टे उर्ध्वरेखाऽऽत्मको बिन्दादिभूपुरान्तरचनाक्रमो भूप्रस्तारः । नैरव्यप्रस्तारस्त्रिविधः । तत्र भूपुरमारम्य चक्रत्रिकत्रिकं सृष्टिस्थितिसंहारपदैः व्यपदिश्यते । तेषु सृष्टिचक्रात् स्थितिचक्रमुच्यते । ततोऽपि संहारचक्रमुच्छ्रितम् । इत्येकः पक्षः । भूपुरात् पद्मद्वयमुच्यते । तस्मात् चतुर्द्वारादिषट्कं उदयमिति द्वितीयः । भूपुरादिबिन्दुन्तानि नवापि चक्राणि पूर्वपूर्वस्मादुत्तरोत्तरं उन्नतानीति तृतीयः । अत्र—

चतुरस्रं समारम्य नवचक्राण्यनुकमात् ।

उन्नतोन्नतमामन्वाचकं स्थापिष्येन्नेधनम् ॥ इति ॥

चरमपक्षप्रतिपादके तन्त्रराजवचनमते “निधनेधनं” इति पदे “उरसिलोम” इत्यादिवत् व्यधिकरणबहुमीहिः । चरमे व्यसि धनप्राप्तिरित्यर्थः । सम्पदनुभव-दशापामेव निधनमामोति न तु तद्भासकाले इति यावत् । प्राग्बस्तु धनलामोत्तरं निधनं भवतीति सप्तमीद्वितीययोः व्यत्ययं विधाय निन्दापरतया व्याचक्षते । तत्र मूले त एव जानत इति दिक् ॥

श्रीचक्रप्रतिष्ठापनविधिः

दीक्षाप्रकरणोक्ते ह्युमे दिवसे कृताह्निकः साधको गणपतिमाराध्य ब्राह्मणैः स्वस्ति वाचयित्वा आचम्य प्राधानायम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य अमुकगोत्रोऽमुकशर्मन्मर्मादि-रहं महात्रिपुरसुन्दरीमाराधयिष्यन् श्रीचक्रराजप्रतिष्ठापनं करिष्ये इति सङ्कल्प्य

^१ अत्रोप्युक्ताः प्रतिश्रुतयः परि० २ वे.

दुग्धदधिघृतशङ्खमूत्रात्मकं पञ्चगव्यमानीय समिश्रय ह्रीं इति मन्त्रेण अष्टोत्तरशत-
वारानभिमन्त्र्य तत्र प्रणवेन यन्त्रं निक्षिप्य तत उद्धृत्य पात्रान्तरे निधाय, मिथितेन
गोदुग्धदधिघृतमधुशर्कराऽऽमकेन पञ्चामृतेन संस्त्राप्य धूपयेत् । अथ प्रत्येकं दुग्धादिभिः
क्रमेण अन्तरान्तरा धूपनपूर्वकं क्षपयित्वा पुनर्मिश्रितैश्च तैः क्षपयेत् । ततोऽष्टासु
दिक्षु शङ्खितण्डुलपुञ्जापरि मिहितैः नूतनवसनवेष्टितैः गन्धपुष्पार्चितैः कुङ्कुमरोचना-
चन्दनकस्तूरीसुरभिच्छशीतल्यस्तलिखपूणैः कुशामेण सृष्ट्वा मूलेनाष्टोत्तरशतवारानभिमन्त्रितैः
सौवर्णादिभार्तिकान्तान्यत्तमैरष्टभिः कलशैरभिषिञ्चेत् । इह त्वमपि पञ्चगव्यादिकं
ज्ञानं मूलमन्त्रकारणमेव । अथ यन्त्रं धीतेन वाससा परिभूष्य पीठे निधाय
कुशाग्रैः स्पृशन्—ऐं ह्रीं श्रीं ॐ यन्त्रराजाय विश्वे महायन्त्राय धीमहि । तन्नो यन्त्रः
प्रचोदयात् ॥ इति—यन्त्रगायत्रीं अष्टोत्तरशतवारानाकर्ष्य आत्मनो भूतशुद्ध्यादिमातृका-
न्यातान्तं कृत्वा यन्त्रं करेण संस्पृश्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । यथा—

अस्य श्रीयन्त्रराजप्राणप्रतिष्ठासहस्रमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा कल्पयः ।
नम्यशुस्तमाधर्षाणि छन्दसि । धैर्यं देवता । आं बीजम् । ह्रीं शक्तिः ।
ओं कीलकम् । मम श्रीचक्रप्राणप्रतिष्ठायै जपे विनियोगः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं पृथिव्यप्तेजोवाय्वाक्तात्मने आं अंगुष्ठान्या
नमः ॥

१ ईं चं छं जं झं ञं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने ईं तर्जनीन्या
नमः ॥

२ उं ङं टं डं ढं णं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाप्राणात्मने ॐ गन्धगान्या
नमः ॥

३ एं तं थं दं धं ने वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं अनामिकाभ्यां
नमः ॥

४ ॐ पं फं बं भं मं वचनादानविहरणक्तिर्गान्धात्मने औं
कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥

५ अं यं रं लं वं शौं पं सं हं लं शं मनोबुद्धबहङ्कारचित्तान्तः-
करणात्मने अः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

एवं हृदयादिन्यासः ॥

ध्यानम्—

रक्तान्त्रोपिस्थपोतोत्तुल्लदरुणमरोजविस्तृता कराब्जैः

पाशं कौदण्डमिक्षुद्रवमल्लिगुणमप्यङ्कुशं पञ्चबाणान् ।

विभागाऽसृक्पाशं त्रिणयनलसिता पीनबक्षोरुहाका

देवी बालार्धवर्णा भक्तु मुखकरी प्राणशक्तिः परा नः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रे लं वं शं पं सं ह्रीं हं सः श्रीचक्रस्य
प्राणाः इह प्राणाः ॥

३ ॐ . . . सः श्रीचक्रस्य जीव इह स्थितः ॥

३ ॐ . . . सः श्रीचक्रस्य सर्वेन्द्रियाणि ॥

३ ॐ . . . सः श्रीचक्रस्य बाह्यमन्त्रस्तुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणा
इहामत्र सुखं स्थिरं तिष्ठन्तु स्वाहा ॥ इति ॥

यन्त्रान्तरप्राणप्रतिष्ठायां तत्तज्ज्ञानः ऊहः कार्यः । अथ तत्र श्रीक्रमोक्तेन विधिना
देवीमावाह्यं अन्यर्थां यन्त्रं कुशाग्रैः स्पृशन् मूढमाद्योत्तरं सहस्रं शतं वा वारान्यवर्त्य
होमप्रकरणोक्तेन क्रमेण अष्टोत्तरशतमाज्याहुतीः मूलेन हृत्वा सम्पाताज्यं मध्ये मध्ये
यन्त्रे अवनीय सम्पन्ननेन अभ्येन सर्वमूतबलिं प्रदाय होमशेषं समान्य गुरवे
सुवर्णशृङ्गाखड्गलां गां वसनाभरणानि च प्रदाय देवीमुद्रास्य कुमारी योगिनीं
ब्राह्मणांश्च भोजयेत् । इमां च यन्त्रप्रतिष्ठां गुर्वादिना वा कारयेत् ॥ इति वामदेवधर-
तन्त्रीयो यन्त्रप्रतिष्ठापनविधिः ॥

यन्त्रमेवेन अर्चनकालावधिः

सौवर्णे यावज्जीवं, रौप्ये द्वाविंशतिकसत्राः, ताम्रे द्वादश, भूर्जपत्रे त्रिंशते तु
पट् । एतेषां उक्तकालातिक्रमे पुनः प्रतिष्ठा । स्फटिकादौ तु सकृदेव प्रतिष्ठापनं सर्वदा
पुनरपरम्परयाऽभ्यर्चनं चेति । यन्त्रस्य श्वचण्डालाद्यस्तृप्त्यस्पर्शापुपधाते पुनः
प्रतिष्ठापनम् । प्रमादादिना यन्त्रे दग्धे स्फुटिते नष्टे चोराद्यपहतो वा एकदिनोपधातं
अयुतमूलमन्त्रजपं तद्दर्शां होमादिकं च कृत्वा पुनर्यन्त्रान्तरं प्रतिष्ठापयेत् ।
लुप्तचिह्नस्फुटितार्धदग्धादींस्तु तीर्थोदके निक्षिपेत् ॥ इति ॥

श्रीचक्रमहिमा

श्रीचक्राभिषेकोदकेन शिरःप्रोक्षणं पानं च ब्रह्माण्डोदरगतगङ्गाऽऽदितीर्थसहस्र-
स्नानकोटिफलदम् । श्रीचक्रदर्शिनस्तु—^१

सम्यक् शतक्रतून् कृत्वा यत्फलं समवाप्नुयात् ।

तत्फलं लभते कृत्वा भक्त्या श्रीचक्रदर्शिनम् ॥

इति वचनादुक्तं फलं भवति । इत्यलं विस्तरणेति शिवम् ॥

सपर्याग्रकरणं द्वितीयं समाप्तम्

होममकरणम्

तत्र पूजामण्डपस्य ईशानभागे चतुरस्रकुण्डं अथवा हस्तायाममङ्गुष्ठोन्नतं
स्थण्डिलं कृत्वा, सामान्याभ्योदकेन प्रोक्ष्य, उदक्संस्थाः प्राचीरितसो रेखाः तदुपरि
प्राक्संस्था उदीचीश्च लिखित्वा तामु रेखासु जनेन—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं स्रीः ब्रह्मणे नमः, यमाय, सोमाय, रुद्राय, विष्णवे,
इन्द्राय नमः ॥

इति गन्धाक्षतपुष्पैरभ्यर्च्य

ऐं ह्रीं श्रीं सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः, स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा,
उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट्, धूमव्यापिने कण्ठाय हुम्, सप्तजिह्वाय
नेत्रत्रयाय वीषट्, धनुर्धराय अस्त्राय फट् ॥

इति स्थाङ्गेषु षडङ्गं न्यसेत् । तेनैव षडङ्गेन अग्नीशामुरवायव्येषु मध्ये दिक्षु च
कुण्डमभ्यर्च्य तत्र अष्टकोणचतुर्कोणत्रिकोणात्मकमग्नि^१चक्रं प्रवेशरीत्या विलिख्य त्रिकोणे
दिगाष्टकं विभाव्य तत्र स्वाग्नादिप्रादक्षिण्येन दिक्षु मध्ये च क्रमात्—

^१ अस्व प्रतिष्ठतिः परि० २ ये.

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः, श्वेतायै, अरुणायै, कृष्णायै, धूम्रायै, नीलायै,
स्फुलिङ्गिन्यै, रुचिरायै, आलिन्यै नमः ॥

इति पीठशक्तीः समर्थ्य, पीठमध्य एव—

ऐं ह्रीं श्रीं सं तमसे नमः, रे रजसे, से सत्वाय, आं आत्मने,

अं अन्तरात्मने, पं परमात्मने, शां ज्ञानात्मने नमः ॥

इत्युपपुंरि पूजयेत् । ततः तत्र त्रिकोणे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं बागीश्वरीबागीश्वरान्यां नमः
इति मन्त्रेण जनिष्यमाणस्य बद्धेः पितरौ बागीश्वरीबागीश्वरौ सम्पूज्य, तथोर्मिधुनीभावं
भाषयित्वा, अरणेः सूर्यकान्ताद्वा बहिमुत्पाद्य द्विजगृहाद्वा आनीय भूस्पात्रे ताम्रपात्रे
वा अग्नि आग्नेध्यां नैर्ऋत्यां वा दिशि निधाय, तस्मात्कल्पादाशमेकमग्निशकलं
नैर्ऋत्यां निरस्य मूलेन निरीक्षणप्रोक्षणे अक्षेण कुक्षौः ताडनमग्न्युपठनामृताकरणे
शेलेतैः विशोष्य, ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय
स्वाहेति मूलाधारोदतं संविदग्निं ललाटनेत्रद्वारा निर्गमय्य सं बाह्याभियुक्तं बागीश्वर-
बीजस्य बागीश्वरीवोण्यां प्रवेशयुज्या बहिचक्रे पातयेत् । ततः कवचाय हुं इति
मन्त्रेण इन्धनैः आग्राह्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।

मुक्कषिर्णमपलं समिद्धं बिभ्रतौमुखम् ॥

इत्युपस्थाप्य, १ उत्तिष्ठ पुरुष हरितपिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि
दापय स्वाहा इति बद्धिमुत्थाप्य, २ त्रिपिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञ
आज्ञापय स्वाहा इति प्रज्वाल्य, बागीश्वरीगर्भे पृतं ज्वात्वा, ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं स्रीः ऐं
नमः अस्य होमाग्नेः पुंसक्नकर्म कल्पयामि नमः । तथा अस्य होमाग्नेः सीमन्तकर्म,
जातकर्म, श्रीलक्ष्मिप्रतिरिति नास्ति नामकरणकर्म कल्पयामि नमः । एवं तत्तत्क्रमेण
बद्धेः तत्तदेवतानाम् योज्यम् । अस्य होमाग्नेरितिपदस्य एतावत्पर्यन्तमनुवृत्तिः, इतः परं
लक्ष्मिःऽग्निरिति । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं स्रीः ऐं नमः श्रीलक्ष्मिःऽग्नेः अन्नप्राशनकर्म
कल्पयामि नमः, चौळकर्म, उपनयनकर्म, गोदानकर्म, विवाहकर्म कल्पयामि नमः ।
इति तत्तत्कर्माणि भावनया विदध्यात् । ततः सामान्यजलेन परिषेचनम्,
प्राग्मैरुदगमैश्च कुक्षौः परिस्तरणम्, त्रिमिः परिधिभिः प्राग्बर्जं परिधानं च कृत्वा,

त्रिणयनमरुणात्तत्त्वदमौलिं सुशुक्लं-
 शुक्रमरुणमनेकाकल्पमम्भोजसंस्थम् ।
 अभिमतवरशक्तिं स्वरितकामीतिहस्तं
 नमत कनकमालालङ्कृतांसं कशानुग् ॥

इति ध्यायेत् ॥

शारदातिलके—

वैश्वानरं स्थितं ध्यायेत् समिद्धोमेष्टु देशिकः ।
 शयानमाश्वहोमेष्टु निषण्णं शेषवस्तुषु ॥

इति ध्यानविशेष उक्तः । अथाष्टकोणे स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं जातवेदसे नमः, सप्तजिह्वाय, हज्यबाहनाय, अधोदराय,
 वैश्वानराय, कौमारतेजसे, विश्वमुखाय, देवमुखाय नमः ॥
 इति षट्कोणे च पूर्ववत् षट्क्षं अभिपूज्य, त्रिकोणे—ॐ वैश्वानरं जातवेद
 इत्येवमोदिताञ्च सर्वकर्मणि साधय स्वाहा इति मन्त्रेण—अग्निमर्चयेत् । अथाश्वं
 मूलेन सप्तवारं अभिपूज्येन संशोध्य पुरतो दर्भेषु निधाय सुबं च मूलेन प्रक्षाल्य
 तदुत्तरतो निवेश्य अग्निं पुण्याश्वतैः अलङ्कृत्य सुवेण आश्वमादाय,

ऐं ह्रीं श्रीं हिरण्यायै नमः स्वाहा । हिरण्याया इदं न मम ॥
 कनकायै, रक्तायै, कृष्णायै, सुप्रभायै, अतिरक्तायै, बहुरूपायै, नमः स्वाहा ।
 बहुरूपाया इदं न मम ।

इति अग्नेः सप्तजिह्वासु एकैकामाश्वान्नुतिं कुर्यात् नमोऽन्तान् । पादुकाञ्जानिति
 सूत्रं तु प्रक्षरणान्तरमन्त्रान्तिमनमःपदापोहकं न तु बद्धिजिह्वामन्त्रनमसः, अन्यत्र
 विनियोगादर्शनात् । जिह्वास्थानानि तु—

रुद्रेन्द्रबद्धिमांसादवरुणानिजदिग्गताः ।
 हिरण्याद्याः क्रमान्मर्च्ये बहुरूपा व्यवस्थिता ॥ इति ॥
 बहुरूपाऽऽख्यजिह्वायां होमः सर्वार्थसाधकः ।
 इतरास्तु हुनेत् क्रूरकर्मस्वभिमतेषु च ॥ इति कादियते ॥

ततः,

ऐं ह्रीं श्रीं वैश्वानर जातयेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा ॥

३ ॐ उत्तिष्ठ पुरुष हरित पिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि दापय स्वाहा ॥

३ ॐ त्रिपिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञानापय स्वाहा ॥

इत्यादिभिः प्रागुक्तैः त्रिभिर्मन्त्रैः अग्रेस्तिष्ठ आहुतीः जुहुयात् । अथ अग्नेर्मन्त्र-
भागे स्थितायां दक्षिणोत्तरायतायां बहुरूपाऽऽह्यजिह्वायां आवाहनमन्त्रेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वै ह्रस्वौ ह्रस्वौः

महापद्मनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे ।

सर्वभूतहिते मातरं रोहि परमेश्वरि ॥

इति श्रीदेशीमाताया उपचारमन्त्रैः गन्वादीन् पञ्चोपचारानाचर्य प्रथमं अङ्गदेवी-
नित्यौघत्रयावरणदेवताचक्रेश्वरीणां एकैकामाग्याद्यन्यतमाहुतिमुद्देशत्वागूर्ध्वं कृत्वा अथ
प्रधानदेवतायाश्च तथैव दशाहुतीर्जुहुयात् । पुरश्चरणादिहोमाहुतयस्तु इत उत्तरं
कार्याः । तत्र नित्यास्तु चक्रेश्वरीषु अङ्गदेवीषु च तत्तन्मन्त्रान्ते चतुर्ध्वन्तं तत्तन्नामोत्तरं
स्वाहापदप्रयोगः । वशिण्यादिभ्यामुपेयु चोक्तमन्त्रगतं नमःशब्दनपेक्षं स्वाहाशब्द-
योजनम् । अवशिष्टेषु ओघत्रयाणिनाऽऽदिषु देवतेषु चतुर्ध्वन्तं तत्तन्नामोत्तरं
स्वाहापदसम्बन्धः इति विशेषः । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्रीं नित्यत्रिज्जे मदव्रजे सौः अं कामेश्वरीनित्यायि
स्वाहा । कामेश्वरीनित्याया इदं न मम ॥ इत्यादि ॥

३ अं आं सौः त्रिपुराचक्रेश्वर्यै स्वाहा । त्रिपुराचक्रेश्वर्या इदं
न मम ॥ इत्यादि ॥

४ अं आं इं ईं उं ऊं ऋं एं ऐं ॐ औं अं अः ऋं
वशिनीवाग्देवतायै स्वाहा । वशिनीवाग्देवताया इदं
न मम ॥ इत्यादि ॥

५ द्रां द्रीं द्रीं ऋं सः सर्वजम्भनेभ्यो वाणेभ्यः स्वाहा ।
सर्वजम्भनेभ्यो वाणेभ्य इदं न मम ॥ इत्यादि ॥

- ३ हृदयदेव्यै स्वाहा । हृदयदेव्या इदं न मम ॥ इत्यादि ॥
- ३ परप्रकाशानन्दनाथाय स्वाहा । परप्रकाशानन्दनाथाय इदं न मम ॥ इत्यादि ॥
- ३ अणिममसिद्धयै स्वाहा । अणिममसिद्धया इदं न मम ॥ इत्यादिरीत्येति ॥

प्रधानदेवताहोमे तु पञ्चदशनिज्योत्तरं कामेश्वर्यादिश्रितयान्ते त्रिपुराम्बोत्तरं प्रधानहोमदशके तदन्ते तस्या एव महाचक्रेश्वरीत्वेन पुनर्होमे चेत्त्येवं त्रयोदशतु होमेषु मूलमन्त्रान्ते—लङ्कितायै स्वाहा लङ्किताया इदं न मम इति निवेकः, “न तत्र मन्त्रदेवताभेदः कार्यः” इति सूत्रेण नामान्तरनिषेधात् । सर्वत्र व्याख्यानालिङ्ग्यादिषु स्वाहाऽन्तेषु मन्त्रेषु तु पुनः स्वाहाशब्दान्तरयोजनं कर्तव्यमेव—

मन्त्रान्ते या वङ्किताया सा तु मन्त्रस्वरूपिणी ।

तदन्तेऽन्यां प्रयुञ्जीत सा होमाङ्गतया मता ॥

इति शक्तिसङ्गमस्तन्त्रवचनात् ॥^१

होमद्रव्याणि तु आज्याजपायसतिलतण्डुलतदुग्धपरक्तपुष्पसुगन्धिबुधुमफलायन्य-
तमानि । अनादिषु त्रिमपुरयोगः केचलाययोगो वा । अनादितिलतण्डुलजन्तं
निष्कामानाम् । प्रसूनं फलं चैकैकम् । कषु चेत द्विज्यायपि । संस्कारस्तु आज्याक्त
एव । एवं क्रमान्तरेष्वपि विपश्चिद्भिः ऊहनीयमिति दिक् । अथ पूर्वोक्तप्रकारेण बलिं
दत्त्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं ॐ भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा । अग्नये पृथिव्यै
महत इदं न मम ॥

३ ॐ भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा । वायवे
अन्तरिक्षाय महत इदं न मम ॥

३ ॐ सुवरादित्याय च दिवे च महते च स्वाहा । आदित्याय
दिवे महत इदं न मम ॥

^१ स्वाहाऽन्तमन्त्रे स्वाहाऽन्तरयोजनं नास्तीति प्राचीनानां लेखः अमूलत्वात् अनादृत्यः—
इत्यधिकः (भ, अ) पुस्तकयोः.

३ ॐ मूर्धुवः सुवक्षन्मसे च नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च
स्वाहा । चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यो दिग्भ्यो महत इदं न मम ॥

इति चतुर्भिः मन्त्रैः महाव्याहृतिहोमं आज्येन कृत्वा, ऐं ह्रीं श्रीं ॐ इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्तान्यां पद्मधामुदरेण शिक्षा यत् स्मृतं यत् कृतं यदुक्तं तत् सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा इति मन्त्रेण ब्रह्मार्पणाहुतिं विधाय, परब्रह्मण इदं न मम इत्युक्त्वा, परिस्तरणपरिधीनपसार्य, परिपेचनालङ्कारणे कृत्वा, प्रागुक्तेन—

अग्निं प्रज्वलितं बन्दे जातयेदं हुताशनम् ।

सुवर्णवर्णममलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

इति मन्त्रेणोपस्थाय चिदग्निं देवतां च आत्मन्युदासयामि नमः इत्युदास्य तद्भूतितिलकं धारयेत् व्यायुषमिति मन्त्रेणेति शिष्यम् ॥

इति होमप्रकरणं तृतीयं समाप्तम्

१ मुद्राप्रकरणम्

श्रीगुरुचन्दनमुद्राः

विकासितकल्प उत्तानाञ्जलिः सु सु ख म् । इदमेव मुष्टीकृतं सु वृ त्त म् । ऊर्ध्वाधः-
स्थितयोः दक्षवामकरतलयोः अंगुलीनां मिथो मणिवन्धसम्बन्धे चतुरस्रम् ।
अधरोत्तरस्य वामदक्षमुष्टियुगस्य स्वामिमुख्येन योजने मुद्रारः । तिर्यङ्मिळिताग्रयोः ।
मध्यमयोः पश्चात् ऊर्ध्वाधःस्थिते वामदक्षानामिके त्रिः प्रसारिते तर्जनीभ्यां निपीड्य
वामकनिष्ठं दक्षिणया धृत्वा अङ्गुष्ठाग्रयोः मध्यमापुरोमध्यपर्वद्वयसम्बन्धे यो निः ॥
इति श्रीगुरुचन्दनमुद्राः ॥

१ एतासां प्रतिकृतयः परिशिष्टे ४ भे.

अर्घ्यस्थापनमुद्राः

अधोमुखप्रसारितं वामदक्षकरतल्लयुगमधरोत्तरं विधायाङ्गुष्ठद्वयचालने मत्स्यः ।
लक्ष्यममितः छोटिकां दत्त्वा दक्षमध्यमातर्जनीभ्यां 'अधिवानकरतलं त्रिस्ताडने अस्त्रम् ।
अधोमुखस्य दक्षवाममुष्टिद्वयस्य प्रसारितयोः तर्जन्योः स्वस्वभागमारम्य क्रमेण लक्ष्यं
परितः प्रादक्षिण्यवामावर्तनीभ्यां परिध्रमणे अबगुण्ठनम् । अभिमुखमन्योन्यप्रथितानां
दक्षवामकराङ्गुलीनां क्रमेण कनिष्ठानामे तर्जनीमध्यमे च संयोज्य अधोमुखीकरणे
धेनुः । यो निरुक्तेव । उत्तानस्य वामकरस्य विरलं आकुञ्चितं अनामामध्यमा-
तर्जन्यधैः अधोमुखस्य दक्षस्य वक्त्रीकृतानि तानि संयोज्य कनिष्ठाङ्गुष्ठाप्राणां मियः
सम्बन्धे गाढिनी ॥

अर्चने मुद्राः

विततोत्तान ऊर्ध्वाधोव्यापारितोऽङ्गुलिः आधादनी । तथाकिञ्च न्युन्नाङ्गुलिः
'संस्थापनी । उदङ्गुष्ठयोः मुष्टयोरभिमुखयोगे संनिधापनी । सैवकनिष्ठामूलं
अन्तःप्रविष्टाङ्गुष्ठमिथःस्पृष्टनखा संनिरोधिनी । संनिधापन्येव तिरः प्रयोजिता
सम्मुखी करणी । अबगुण्ठनी उक्तेव । उदङ्गुलिनोः करतलयोः योजने बन्दने
प्रसिद्धम् । धेनुयोगी उक्ते एव । वामानामाङ्गुष्ठयोगे तत्त्वमुद्रा । दक्षाङ्गुष्ठ-
तर्जनीयोगो ज्ञानमुद्रा ।

सङ्क्षोभिण्याविमुद्राः

उत्तानयोः करतलयोः प्रसारिततर्जनीकं संहतकनिष्ठानामामध्यमाप्राण्य-
न्योन्याभिमुख्येन संयोज्य स्वस्वकनिष्ठोपर्यङ्गुष्ठाप्रसम्बन्धे सर्वसङ्क्षोभिणी । सैव
प्रसारितमध्यमाऽपि सर्वविधाविणी । इयमेव मध्यमातर्जन्योराकुञ्चने 'सर्वाकर्षणी ।
परस्परप्रथिताङ्गुलिस्पृष्टनखामाङ्गुष्ठयोः मुष्टयोः योगे सर्ववशङ्करी । अधरोत्तरं
तिर्यक्प्रसारिते वामदक्षिणकनिष्ठे मध्यमाभ्यां भूत्वा तयोरग्रे अङ्गुष्ठाभ्यां निपीड्य
अनामातर्जन्यप्राणां पार्श्वतो मियः संस्पर्शे सर्बोन्मादिनी । एवैव अनामयोरङ्गुञ्चने
तर्जन्योः किञ्चित् भुङ्गत्वे च सर्वमहाङ्कुशा । दक्षभुजमध्यसन्धिस्थापितवाम-

^१ अधोमुखाभ्यां वाम—श्री.

^२ संस्थापिनी—अ, अ १.

^३ सर्वाकर्षिणी—अ, अ ३.

कूर्चरामाणिबन्धं पाणी परिवर्त्य स्वाभिमुखमन्योन्यसृष्टाप्रयोः मध्यमयोः पृष्ठतोऽधरोत्तरं
तिरःप्रसारितानि दक्षबामानामाकनिष्ठाप्राणि तर्जनीभ्यां धृत्वा पुरोऽङ्गुष्ठयोरन्योन्य-
सम्बन्धे सर्वं स्वेचरी । ऊर्ध्वाधस्तिरःप्रसृते वामदक्षकनिष्ठप्रे अनानाम्यां धृत्वा
अर्धचन्द्राकृतियोजितेषु तर्जन्यङ्गुष्ठेषु मिथः श्लिष्टान्यामृजुभ्यां मध्यमाभ्यां तर्जन्योः
सम्बन्धे सर्वं वीजम् । यो निरुक्तैव । अस्यामेव अङ्गुष्ठतयोः कनिष्ठयोः मध्यमयो-
रङ्गुष्ठयोश्च पृष्ठमिथः संस्पर्शे सर्वं त्रिखण्डा । उदग्राणां विरळानां वामकराङ्गुलीनां
ईपदाकुञ्चने प्राप्ताः । मध्यमातर्जन्यङ्गुष्ठयोगे प्राणमुद्रा । मध्यमानामाऽङ्गुष्ठमेळने
अपानस्य । कनिष्ठाऽनानाऽङ्गुष्ठसम्बन्धे व्यानस्य । तर्जन्यनामाऽङ्गुष्ठमिश्रणे
उदानस्य । सर्वाङ्गुलिसंश्लेषे सनानस्य । वाममुष्टेरङ्गुष्ठाप्रचुम्बितमूलपर्वणि तर्जन्या-
मीषदधोमुखप्रसृतायां नाराचः । व्यत्ययेन वामदक्षकरकनिष्ठाङ्गुष्ठाप्रयोः योगे अन्यासां
वैरब्ध्येन प्रसारणे च चक्रम् ॥

न्यासे मुद्राः

संहताभिः श्वत्सुभिः अङ्गुलीभिः मुखस्पर्शे मुखम् । सम्पुटीकृतयोः करयोः
मिथोऽभिमुखप्रक्षेपे करसम्पुटम् । किञ्चिदाकुञ्जिताङ्गुत्वप्रयोः स्वाभिमुखं
करयोरन्योन्यसम्बन्धे अञ्जलिः । तर्जनीमध्यमानामाऽङ्ग्रेः हृदयस्पर्शे हृदयम् ।
मध्यमाऽनानाऽङ्गयोः वक्ररन्ध्रसम्बन्धे शिरः । अङ्गुष्ठाप्रचुलीयोगे शिखा । व्यत्यय-
हस्तयोरधरोत्तरं वामहस्तदक्षकरयोः सर्वाङ्गुलीभिः अंससम्बन्धे कवचम् । तर्जनीमध्य-
माऽनानाऽङ्ग्रेः नेत्रयुगमन्धस्पर्शे नेत्रम् । अस्त्रं उक्तचरम् । एताः षडङ्गन्यास एव ।
अङ्गुष्ठमिळितया अनामिकया तत्तदङ्गस्पर्शे न्यासमुद्रा । वामहस्तमुष्टिं बद्धा सरळ्या
तर्जन्या 'अंसकर्णमभितो वामणे सौभाग्यदण्डिनी । सैव गर्भिताङ्गुष्ठवामपादतले
न्यस्ता रिपुजिह्वाप्रहा । अन्यमिदं मुद्रायुगले श्रीगोबशाक्षरीविषयम् ॥

जपे मुद्रा

मुख-करसम्पुट-षडङ्गमुद्राः प्रोक्तचर्प एव । परस्परमनभिमुखप्रथिताकुञ्जिता-
नामामध्यमाकनिष्ठं करौ परिवर्त्य प्रसारिततर्जनीयुगाप्रसम्बन्धे शक्यस्यापनी ।

सर्वसङ्क्षोभिण्यादयो दश दर्शितचर्यः । अभिमुखाभ्यां दक्षमध्यमातर्जनीभ्यां
पराङ्मुखयोः वाममध्यमातर्जन्योः अवपीड्याकर्पणेऽन्यासामङ्गुलीनां आकुञ्चने च
पाशः । उदग्रायां दक्षमध्यमायां तन्मध्यपर्वस्पर्शिमध्यपर्वणस्तर्जन्याकुञ्चने अनाना-
कनिष्ठामयोश्चाङ्गुष्ठप्रतिपीडने अङ्गुशः । उत्तानदक्षमध्यमाऽग्नेण तादृशतर्जन्यप्रपरिग्रहे
चापः । बाणस्तु नाराचपदेनौक्तचर एव ॥

आहत्य अपुनरुक्ता मुद्राः पञ्चाशत् । एतासां प्रकारभेदोऽपि तन्त्रान्तरेषु
दृश्यत इति शिवम् ॥

इति मुद्राप्रकरणं चतुर्थं समाप्तम्

न्यासप्रकरणम्

एतन्मुद्राः मुद्राप्रकरणे उक्तपूर्वाः । तत्रादौ मातृकान्यासः—

अस्य श्रीमातृकान्यासगहामन्त्रस्य ऋक्षणे ऋषये नमः (शिरसि), गायत्र्यै
छन्दसे नमः (मुखे), श्रीमातृकासरस्वत्यै देवतायै नमः (हृदये), हल्म्यो बीजेभ्यो नमः
(गुह्ये), स्वरेभ्यः शक्तिभ्यो नमः (पादयोः), बिन्दुभ्यः कीलकेभ्यो नमः (नाभौ),
मम श्रीविद्याऽङ्गत्वेन न्यासे विनियोगाय नमः (करसमुद्रे) । सर्वमातृकया त्रिर्न्यापकं
सर्वाङ्गं अञ्जलिना ।

ऐ ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः अं कं लं गं घं ङं आं अङ्गुष्ठान्यां नमः ।

हृदयाय नमः ॥

६ ईं चं छं जं झं ञं ईं तर्जनीभ्यां नमः । शिरसे स्वाहा ॥

६ लं टं ठं डं ढं णं ऊं मध्यमाभ्यां नमः । शिखायै वषट् ॥

६ एं तं थं दं धं नं ऐं अनामिकाभ्यां नमः । कवचाय हुं ॥

६ ओं पं फं बं भं मं औं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । नेत्रत्रयाय
वौषट् ॥

६ अं धं रं लं वं शं यं सं हं लें धं धः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

अस्त्राय फट् ॥

ध्यानम्—

पञ्चाशद्गुणैर्दिविहितवदनदोःपादयुक्तक्षिबक्षो-

देशां भास्वत्कर्पाकलितशशिकलामिन्दुकुन्दावदाताम् ।

अक्षसङ्कुम्भचिन्तालिखितवरकरां प्रीक्षणामम्बसंस्था-

मञ्चाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारती तां नमामि ॥

दक्षोर्ध्वकर्मारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तं प्रादक्षिण्येन आयुधस्थितिः । चिन्तालिखितं नाम पुस्तकम् । इति ध्यात्वा मनसा पुष्पाञ्जलिं दत्वा, मातृकाः त्रितारीबाह्यावृत्तिकाः स्वाङ्गेषु न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं लीः अं नमः शिरसि, आं नमः मुखहृते, ईं नमः दक्षनेत्रे, ईं नमः वामनेत्रे, उं नमः दक्षकर्णे, ऊं नमः वामकर्णे, ऋं नमः दक्षनासापुटे, ॠं नमः वामनासापुटे, लृं नमः दक्षगण्डे, ॡं नमः वामगण्डे, एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे, ऐं नमः अधरोष्ठे, औं नमः ऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ, औं नमः अधोदन्तपङ्क्तौ, अं नमः शिरसि मुखान्ततः जिह्वामे, अः नमः मुखान्तं कण्ठे, कं नमः दक्षबाहुमूले, खं नमः तन्मध्यसन्धौ दक्षकूर्चरे, गं नमः तन्मणिबन्धे, घं नमः तदङ्गुलीमूले, ङं नमः तदङ्गुल्यध्वे, चं नमः वामबाहुमूले, छं नमः तन्मध्यसन्धौ, जं नमः तन्मणिबन्धे, झं नमः तदङ्गुलिमूले, ञं नमः तदङ्गुल्यध्वे, टं नमः दक्षोरुमूले, ठं नमः तज्जानुनि, डं नमः तज्जङ्घापादसंघौ तद्गुल्फे, ढं नमः तदङ्गुलिमूले, णं नमः तदङ्गुल्यध्वे, तं नमः वामोरुमूले, थं नमः तज्जानुनि, दं नमः तज्जङ्घापादसंघौ तद्गुल्फे, धं नमः तदङ्गुलिमूले, नं नमः तदङ्गुल्यध्वे, पं नमः दक्षपार्श्वे, फं नमः वामपार्श्वे, बं नमः पृष्ठे, भं नमः नाभौ, मं नमः जठरे, यं नमः हृदि, रं नमः दक्षकक्षे, दक्षस्कन्धे, लं नमः अपरगले, गलपृष्ठे, फलुदि, वं नमः वामकक्षे, वामस्कन्धे, शं नमः हृदयादिदक्षकराङ्गुल्यन्तं, षं नमः हृदयादिवामकराङ्गुल्यन्तं, सं नमः हृदयादिदक्षपादाङ्गुल्यन्तं, हं नमः हृदयादिवामपादाङ्गुल्यन्तं, लं नमः

^१ देशां—अ.

हृदयादिगुह्यन्तं (नित्यापोडशिकार्णवे कव्यादिपादाद्भुवन्तं), अं नमः
हृदयादिमूर्धन्तं (नित्यापोडशिकार्णवे कव्यादिप्रक्षरान्धन्तम्) ॥

अत्र मातृकाणां बिन्दुमत्त्वं—वाग्देवताऽष्टकन्यासस्थान् सविन्दूनचः सर्वत्र कार्णां
बिन्दुयोग इति ज्ञापकात्—सिद्धम् ॥

इति मातृकान्यासः । अवमेक एव सूत्रोक्तः ॥

करशुद्धिन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं मध्यमाभ्यां नमः, आं अनामिकाभ्यां, सौः कनिष्ठि-
काभ्यां, अं अङ्गुष्ठाभ्यां, आं तर्जनीभ्यां, सौः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

आत्मरक्षान्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः महात्रिपुरसुन्दरि आत्मानं रक्ष रक्ष, इति
हृदये अङ्गुलि दयात् ॥

चतुर्वासनन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः देव्यात्मासनाय नमः । इति स्वस्य मूलागारे
न्यस्य ॥

- १ ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीः श्रीचक्रासनाय नमः ।
- २ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीः सर्वमन्त्रासनाय नमः ।
- ३ ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीः साध्यसिद्धासनाय नमः ।

इति त्रिभिः मन्त्रैः मुहुर्मुहुः पुष्पक्षेपेण चक्रमन्त्रदेवताऽऽसनानि श्रीचक्रे न्यसेत् ॥

बालापङ्कन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हृदयाय नमः, श्रीं शिरसे स्वाहा, सौः शिखायै कवट्,
ऐं कवचाय हुम्, श्रीं नेत्रत्रयाय वीषट्, सौः अस्त्राय फट् ॥

वशिन्यादिन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं एं ऐं ओं औं अं अः ऋं
वशिनीवाग्देवतायै नमः । शिरसि ॥

- १ कं खं गं घं ङं कल्हीं कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः । ललाटे ॥
- २ चं छं जं झं ञं न्हीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः । भ्रूमध्ये ॥
- ३ टं ठं डं ढं णं ण्हीं धिमलावाग्देवतायै नमः । कण्ठे ॥
- ४ तं थं दं धं नं ण्हीं अरुणावाग्देवतायै नमः । हृदि ॥
- ५ पं फं बं भं मं ह्रस्वम् जपिनीवाग्देवतायै नमः । नाभौ ॥
- ६ यं रं लं वं इन्द्रं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः । जिह्वे ॥
- ७ हां पां सं हं लं हां क्लीं कौञ्चिनीवाग्देवतायै नमः मूलाधारे ॥
इति न्यसेत् ॥

मूलविषाचर्णन्यासः

अस्य च शब्दान्यासस्तु कृताकृतः । करणे तु तन्मकारो जपप्रकरणे
द्रष्टव्यः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं कं नमः शिरसि, ऐं नमः मूलाधारे, ईं नमः हृदि, लं नमः
दक्षनेत्रे, ह्रीं नमः वामनेत्रे, हं नमः भ्रूमध्ये, सं नमः दक्षधौत्रे, फं नमः
वामधौत्रे, हं नमः मुखे, लं नमः दक्षगुह्ये, ह्रीं नमः वामगुह्ये, सं नमः पृष्ठे,
कं नमः दक्षजानुनि, लं नमः वामजानुनि, ह्रीं नमः नाभौ ॥
इति कादिपञ्चदशीवर्णन्यासः । एवमेव हादिपञ्चदश्यपि ॥

श्रीषोडशाक्षरीन्यासः

ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मूलविद्या नम इति दक्षमन्त्र्यमानामान्यां शिरसि न्यसेत् ।
अथ तत्र तां दीपाभां स्त्रवत्सुधारतां महासौभाग्यदां ध्यात्वा, पुनस्तथैव तामुच्चार्य
महासौभाग्यं मे देहि परसौभाग्यं दण्डयामीति सौभाग्यदण्डिन्या मुद्रया वामकर्णास-
वेष्टनपूर्वकं आमस्तकचरणं वामाङ्गे न्यसेत् । पुनस्तथैव तामुच्चार्य मम शत्रून्

निगृह्णामीति रिपुजिह्वाभया मुद्रया वामपादाधो न्यसेत् । पुनस्तथैव तामुच्चार्य
त्रैलोक्यस्याहं कर्तते त्रिलपदां फाले न्यसेत् । पुनस्तथैव तां उच्चार्य वदने श्रेष्ठनखेन
न्यसेत् । पुनस्तथैव तां उच्चार्य दक्षकर्णादिबामकर्णान्तं मुखश्रेष्ठनखेन न्यसेत् ॥
पुनस्तथैव तामुच्चार्य गळोर्ध्वमाशिरो न्यसेत् । पुनस्तथैव तामादन्तप्रणवमुच्चार्य
मस्तकात् पादपर्यन्तं पादादामस्तकं च न्यसेत् । पुनस्तथैव तामुच्चार्य योनिमुद्रया मुखे
न्यस्य, पुनस्तथैव तामुच्चार्य योनिमुद्रया ललाटे न्यसेत् ॥

सम्मोहनन्यासः

ततः श्रीविद्यां स्मृत्वा तदग्रमया जगददृशं विभावयन् अनामिकां ऊर्ध्वं
परिभ्राम्य, उच्चार्य मुहुर्मुहुः मूलविद्यां ब्रह्मरन्ध्रे मणिकन्धद्वितये फाले च विन्यसेत् ॥
एष सम्मोहनो नाम न्यासोऽन्यथैः ॥

संहारन्यासः

अथ चतुस्तारीनमस्तत्पुटितान् मूलविद्याषोडशार्णान् क्रमेण पादयोः जङ्घयोः
जान्धोः कटिभागद्वये पृष्ठे लिङ्गे नामौ पार्श्वयोः स्तनयोः अंसयोः कर्णयोः मूर्ध्नि मुखे
नेत्रयोः कर्णपुगस्तशिधौ कर्णबंधनयोश्च न्यसेत् । अत्र कूटत्रयस्य कर्णत्रयत्वेन
षोडशार्णत्वव्यपदेशः । पादादिषु प्रथमं दक्षः ततो वाम इति बोध्यम् ॥

सृष्टिन्यासः

पुनस्तथैव विद्याऽर्णान् क्रमेण ब्रह्मरन्ध्रे फाले दृशोः कर्णयोः घ्राणपुटयोः गण्डयोः
दन्तपङ्क्तयोः ऊर्ध्वधरोष्ठयोः जिह्वायां चोत्कृष्टे पृष्ठे सर्वाङ्गे इति स्तनयोश्चरे लिङ्गे
च न्यस्य मूलेन व्यापकं क्षुर्यात् ॥

स्थितिन्यासः

अथ पूर्वक्रमेणैव अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तकराङ्गुलिषु मूर्ध्नि मुखे इति नामैः
पादद्वयावधि कण्ठादानाभि मूर्ध्नि आकाशं पूर्ववत् पादाङ्गुलिषु च न्यसेत् । अत्र
दक्षवामकरचरणाङ्गुलिषु इत्योर्द्वयोरेकैकमक्षरम् ॥

एते पञ्चैव ज्ञानार्णवमते । तन्त्रान्तरेषु तु अन्येऽपि पञ्च उपलभ्यन्ते ॥

लघुपोदान्यासः

अस्य श्रीलघुपोदान्यासस्य दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः—शिरसि । गायत्र्यै छन्दसे नमः—मुखे । गणेशप्रहलक्षत्रयोगिनीराशिपीठरूपिण्यै श्रीमहाविपुलसुन्दर्यै देवतायै नमः—इति हृदि । श्रीविद्याऽङ्गत्वेन न्यासे विनियोगाय नमः—इति करसम्भुटे ॥

ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं आं ऐं अङ्गुष्ठान्यां नमः ॥

२ इं चं छं जं झं ञं ईं ह्रीं तर्जनीन्यां नमः ॥

३ उं टं ठं डं ढं णं ऊं लीः मध्यमास्यां नमः ॥

४ एं ऐं थं दं धं नं ऐं ऐं अनामिकास्यां नमः ॥

५ ओं पं फं बं भं मं औं ह्रीं कनिष्ठिकास्यां नमः ॥

६ अं यं रं लं वं शं षं संहं हं ङं अः लीः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

एवं हृदयादिन्यासः । ध्यानम्—

उपत्सूर्यसहस्रार्मा पीनोन्नतपयोधराम् ।

रक्तमात्र्याम्बरालेखा रक्तमूषणवृषिताम् ॥

पाशाङ्कुशधनुर्बाणभास्करपाणिचतुष्टयाम् ।

लसज्जेवज्रयां स्वर्णमुकुटोद्भासिमस्तकायम् ॥

गणेशप्रहलक्षत्रयोगिनीराशिरूपिणीम् ।

देवी पीठमयी ध्यायेन्मातृकां सुन्दरीं पराम् ॥

आयुधक्रमस्तु सपर्याप्रकरण एवोक्त इहानुसन्धेयः । इति श्रीदेवी समष्टिरूपेण ध्यात्वा, गणेशादिस्पर्ष्टिरूपेण च ध्यायेत् ॥

गणेशन्यासः

सरुणादित्यसङ्काशान् गजवक्त्रास्त्रिलोचनान् ।

पाशाङ्कुशबाणवृत्तिकरान् शक्तिसमन्वितान् ॥

ते तु सिन्दूरवर्णाभाः सर्वालङ्कारभूषिताः ।

एकहस्तधृताम्भोजा इतरालङ्कितप्रियाः ॥

वामोर्ध्वकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तं गणेशानां पाशादिध्यानम् । शक्तीनां तु वामकरं कमलं दक्षिणे च प्रियाश्लेष इति ध्यात्वा, मातृकास्थानेषु वित्तारीमातृकापूर्वकं गणेशान् न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं शं त्रीयुक्ताय विघ्नेशाय नमः । शिरसि ॥

३ आं ह्रींयुक्ताय विघ्नराजाय नमः । मुखद्वारे ॥

३ ईं त्रुष्टियुक्ताय विनायकाय नमः । दक्षनेत्रे ॥

३ ईं शान्तियुक्ताय शिवोत्तमाय नमः । वामनेत्रे ॥

३ ठं पुष्टियुक्ताय विघ्नहृते नमः । दक्षकर्णे ॥

३ ऊं सरस्वतीयुक्ताय विघ्नकर्त्रे नमः । वामकर्णे ॥

३ ऋं रतियुक्ताय विघ्नराजे नमः । दक्षनासापुटे ॥

३ ॠं मेधायुक्ताय गणनायकाय नमः । वामनासापुटे ॥

३ ॡं कान्तियुक्ताय एकदन्ताय नमः । दक्षगण्डे ॥

३ ॢं कामिनीयुक्ताय द्विदन्ताय नमः । वामगण्डे ॥

३ ॣं मोहिनीयुक्ताय गजवक्त्राय नमः । ऊर्ध्वोष्ठे ॥

३ ।ं गङ्गायुक्ताय निरञ्जनाय नमः । अधरोष्ठे ॥

३ ॥ं नीलयुक्ताय कपर्दपूते नमः । ऊर्ध्वदन्तपङ्क्ती ॥

३ ॥ं आलिनीयुक्ताय दीर्घमुखाय नमः । अधोदन्तपङ्क्ती ॥

३ ॥ं नन्दायुक्ताय शङ्खवर्णाय नमः । जिह्वाजले ॥

३ अं सुरसायुक्ताय वृषव्यजाय नमः । कण्ठे ॥

३ कं कामरूपिणीयुक्ताय गणनाथाय नमः । दक्षचातुर्मुखे ॥

३ खं सुभूयुक्ताय गजेन्द्राय नमः । दक्षकूर्परे ॥

३ गं जयिनीयुक्ताय शूर्पकर्णाय नमः । दक्षमणिबन्धे ॥

३ घं सत्यायुक्ताय त्रिलोचनाय नमः । दक्षकराङ्गुलिमूले ॥

- ३ हं विघ्नेश्वर्युक्ताय लम्बोदराय नमः । दक्षकराङ्गुल्यम् ॥
 ३ चं मुरुषायुक्ताय महानादाय नमः । वामबाहुमूले ॥
 ३ छं कामदायुक्ताय चतुर्गुण्ये नमः । वामकूर्परे ॥
 ३ जं मदविह्वलयुक्ताय सदाशिवाय नमः । वाममणिवन्धे ॥
 ३ झं विकटायुक्ताय आमोदाय नमः । वामकराङ्गुलिमूले ॥
 ३ ञं पूर्णायुक्ताय दुर्मुखाय नमः । वामकराङ्गुल्यम् ॥
 ३ टं भूतिदायुक्ताय सुमुखाय नमः । दक्षोरमूले ॥
 ३ ठं भूमिभुक्ताय प्रमोदाय नमः । दक्षजानुनि ॥
 ३ डं शक्तियुक्ताय एकपादाय नमः । दक्षगुल्फे ॥
 ३ ङं रमायुक्ताय द्विजिह्वाय नमः । दक्षपादाङ्गुलिमूले ॥
 ३ णं मानुषीयुक्ताय शराय नमः । दक्षपादाङ्गुल्यम् ॥
 ३ तं मकरज्यायुक्ताय बीराय नमः । वामोरमूले ॥
 ३ थं वीरिणीयुक्ताय वण्मुखाय नमः । वामजानुनि ॥
 ३ दं भुवुदीयुक्ताय वरदाय नमः । वामगुल्फे ॥
 ३ धं लज्जायुक्ताय वामदेवाय नमः । वामपादाङ्गुलिमूले ॥
 ३ ने दीर्घघोणायुक्ताय वक्रतुण्डाय नमः । वामपादाङ्गुल्यम् ॥
 ३ पं वसुधैवकुतूहलयुक्ताय विरिण्डकाय नमः (नित्योत्सवशिकार्यवे
 —विरिण्डकाय नमः) । दक्षपार्श्वे ॥
 ३ फं यामिनीयुक्ताय सेनान्ये नमः । वामपार्श्वे ॥
 ३ बं रात्रियुक्ताय ग्रामण्ये नमः । पृष्ठे ॥
 ३ भं चन्द्रिकायुक्ताय सत्ताय नमः । नामौ ॥
 ३ मं शशिप्रभायुक्ताय विमत्ताय नमः । जठरे ॥
 ३ यं लोलयुक्ताय मत्तवाहनाय नमः । हृदये ॥
 ३ रं चपलायुक्ताय जटिने नमः । दक्षस्कन्धे ॥
 ३ लं ऋद्धियुक्ताय मुग्धिने नमः । गलपृष्ठे—कतुरदि ॥
 ३ वं दुर्मगायुक्ताय खड्गिने नमः । वामस्कन्धे ॥
 ३ शं सुभगायुक्ताय वरेण्याय नमः । हृदयादिदक्षकराङ्गुल्यन्तम् ॥

- ३ यं शिषायुक्ताय वृषकेतनाय नमः । हृदयादिचामकराङ्गुल्यन्तं ॥
 ३ सं दुर्गायुक्ताय भद्रप्रियाय नमः । हृदयादिदक्षपादाङ्गुल्यन्तं ॥
 ३ हं ^१कालीयुक्ताय गणेशाय नमः । हृदयादिचामपादाङ्गुल्यन्तं ॥
 ३ लं कालकुम्भिकायुक्ताय मेघनादाय नमः । हृदयादिगुह्यान्तं ॥
 ३ क्षं विज^२हारिणीयुक्ताय गर्जेश्वराय नमः । हृदयादिगूर्ध्वान्तम् ॥

अहम्यासः

ध्यानम्—

रक्तं श्वेतं तथा रक्तं श्यामं पीतं च पाण्डुरम् ।
 कृष्णं धूम्रं धूम्रधूम्रं भावयेद्भविष्यत्कान् ॥
 कामरूपवरान् देवान् दिव्याभरणभूषितान् ।
 वामोरुन्यस्तहस्ताश्च दक्षहस्तपरमदान् ॥
 शक्त्योऽपि तथा ज्येष्ठाः पराभयकराम्बुजाः ।
 स्वस्वप्रियाङ्गुलिभ्याः सर्वाभरणभूषिताः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐ ह्रीं श्रीं जं जं जं इं इं उं ऊं ऋं ॠं लं लं एं ऐं ओं औं अं अः
 रेणुकायुक्ताय सूर्याय नमः । हृदयाधः, हृज्जठरस्तम्भी ॥
 ३ यं रं लं वं अमृतायुक्ताय चन्द्राय नमः । भूम्ये ॥
 ३ कं खं गं घं ङं धर्मायुक्ताय मौमाय नमः । नेत्रयोः ॥
 ३ शं छं जं झं ञं यशस्विनीयुक्ताय बुधाय नमः । ^१श्रोत्रकुपाधः
 ३ टं ठं डं ढं णं शाङ्करीयुक्ताय बृहस्पतये नमः । कण्ठे ॥
 ३ तं थं दं धं नं ज्ञानरूपायुक्ताय शुक्राय नमः । हृदि ॥
 ३ पं फं बं भं मं शक्तियुक्ताय शनैश्वराय नमः । नामौ ॥
 ३ शं षं सं हं कृष्णायुक्ताय राहवे नमः । मुखे ॥
 ३ लं लं धूम्रायुक्ताय केतवे नमः । गुदे ॥

^१ कालिका—अ १.

^२ कारिणी—अ १.

^३ चोरकृपाधः—अ, व २, घ ३, श्री, ग.

नक्षत्रन्यासः

ध्यानम्—

व्यल्लङ्कालानलप्ररुषा शरदाभयपाणयः ।

नतिपाण्योऽश्विनीपूर्वाः सर्वाभरणमूर्धिताः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं अश्विन्यै नमः । ललाटे ॥

१ इ भरण्यै नमः । दक्षनेत्रे ॥

२ ई टं ऊं कुत्तिकायै नमः । वामनेत्रे ॥

३ ऋं ऋं लं लूं रोहिण्यै नमः । दक्षकर्णे ॥

४ एं मृगशिरसे नमः । वामकर्णे ॥

५ ऐ आर्द्रायै नमः । दक्षनासापुटे ॥

६ औं औं पुनर्वसवे नमः । वामनासापुटे ॥

७ कं पुष्याय नमः । कण्ठे ॥

८ खं गं आश्लेषायै नमः । दक्षस्कन्धे ॥

९ घं ङं मघायै नमः । वामस्कन्धे ॥

१० चं पूर्वफल्गुन्यै नमः । पुष्टे ॥

११ छं जं उत्तरफल्गुन्यै नमः । दक्षकूर्परे ॥

१२ झं ञं इस्त्राय नमः । वामकूर्परे ॥

१३ ढं ठं चित्रायै नमः । दक्षमणिबन्धे ॥

१४ डं स्वात्यै नमः । वाममणिबन्धे ॥

१५ ढं णं विशाखायै नमः । दक्षहस्ते ॥

१६ तं थं दं अनूराधायै नमः । वामहस्ते ॥

१७ धं ज्येष्ठायै नमः । नाभौ ॥

१८ नं पं फं मूलाय नमः । कटिबन्धे ॥

१९ बं पूर्वाषाढायै नमः । दक्षोरौ ॥

२० भं उत्तराषाढायै नमः । वामोरौ ॥

- ३ मं ध्रुवाय नमः । दक्षजानुनि ॥
 ३ यं रं धनिष्ठायै नमः । वामजानुनि ॥
 ३ लं शततारकायै नमः । दक्षजङ्घायाम् ॥
 ३ वं शं पूर्वभाद्रपदायै नमः । वामजङ्घायाम् ॥
 ३ पं सं हं उत्तरभाद्रपदायै नमः । दक्षपादे ॥
 ३ लं क्षं अं अः रेकायै नमः । वामपादे ॥

योगिनीन्यासः

ध्यानम्—

कण्ठस्थाने विशुद्धौ वृषदलकमले श्वेतवर्णा त्रिनेत्रा
 हस्तीः खट्वाङ्गलङ्गौ त्रिशिखमपि महाचर्म सन्धारयन्तीम् ॥
 अस्तेनैकेन युक्तां पञ्चजनभयदां पापसाक्षिकसत्तां
 त्वक्स्थां कन्देऽमृतायैः परिवृतवपुषं डाकिनीं धीरवन्द्याम् ॥

इति ध्यात्वा—

ऐ ह्रीं श्रीं हां डीं ड म ल व र यूं डाकिन्यै नमः । ३ अं आं इं ईं
 उं ऊं कं कं लं लं एं ऐं ओं औं अं अः मां रक्ष रक्ष त्वगात्मानं नमः ॥
 इति मन्त्रेण कण्ठस्थोदशदलविष्टदिकमलकर्णिकायां डाकिनीं न्यस्य, तदलेषु
 पुरोभागादिप्रादक्षिण्येन तदावरणशक्तीः न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं अमृतायै नमः, आं आकर्षिण्यै, इं इंद्रायै,
 ईं ईशान्यै, उं उमायै, ऊं ऊर्ध्वक्षेत्र्यै, कं कक्षिदायै, कं कृत्कारायै,
 लं लङ्कारायै, लं लङ्कारायै, एं एकपदायै, ऐं ऐश्वर्याभिकायै, ओं
 ओङ्कारायै, औं औषधायै, अं अम्बिकायै, अः अक्षरायै नमः ॥ इति ॥

ततः ध्यानम्—

हृत्पद्मे मानुषत्रे द्विषदनलसितां दंष्ट्रिणीं श्यामवर्णां
 अर्धं शूलं कपालं डमरुमपि भुजैर्धारयन्तीं त्रिनेत्राम् ।

^१ ईश्वर्यै—अ १, व २, व ३.

^२ कृत्कारायै—श्री.

^३ लङ्कारायै—श्री.

रक्तस्थां कालरात्रिप्रभृतिपरिवृतां किम्बभक्तैकसक्तां
श्रीमद्दीर्घेन्द्रवन्दां अभिमतफलदां राकिणीं भावयामः ॥

इति व्याख्या—

ऐं ह्रीं श्रीं रां रीं र म ल व र यूं राकिण्यै नमः । ३ फं खं गं घं ङं
चं छं जं झं ञं टं ठं मां रक्ष रक्ष असुगामानं नमः ॥

इति हृदयस्थितद्वादशदलानाहृतनलिनकर्णिकायां राकिणीं न्यस्य, तद्वेलेषु प्राग्बतु
तदावृत्तिशक्तीर्न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं कां कालरात्र्यै नमः, खं खण्डितायै, गं गायत्र्यै, घं
चण्डाकर्षिण्यै, ङं ङार्णायै, चं चण्डायै, छं छायायै, जं जयायै, झं झङ्कारिण्यै,
ञं ज्ञानरूपायै, टं टङ्कहस्तायै, ठं ठङ्कारिण्यै नमः ॥ इति ॥

अथ—

दिकपत्रे नाभिपत्रे त्रिभुवनलसितां दंष्ट्रिणीं रक्तवर्णां
शक्तिं दम्भोच्छिदण्डावभयमपि भुजैर्धोरयन्तीं महोन्मात् ।
डामर्यादौः परीतां पशुजनभयदां मांसवालेकनिष्ठां
गौडान्नासक्तचित्तां सकलमुखकरीं लाकिनीं भावयामः ॥

इति व्याख्या—

ऐं ह्रीं श्रीं लां लीं ल म ल व र यूं लाकिन्यै नमः । ३ ङं ङं णं तं थं
दं धं नं पं फं मां रक्ष रक्ष मांसह्मानं नमः ॥

इति नाभिगतदशदलमणिपूरकसरोजकर्णिकायां लाकिनीं न्यस्य, तद्वेलेषु पूर्ववत्
तत्परिवारशक्तीः न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ङं डामर्यै नमः, ङं ङङ्कारिण्यै, णं णार्णायै, तं तामस्यै,
थं स्थाण्ड्यै, दं दाक्षायण्यै, धं धात्र्यै, नं नार्यै, पं पार्वत्यै, फं फट्कारिण्यै
नमः ॥

तदनु—

स्वाधिष्ठानाङ्गपद्मे रसदललसिते वेदवक्त्रा त्रिणेत्रां
हस्ताब्जैर्धारयन्तीं त्रिशिखगुणकपाळाङ्कुशानात्तर्ग्वाम् ।
मेदोधातुप्रतिष्ठामल्लिमदमुदितां बन्धिनीमुद्रययुक्तां
पीतां दध्योदनेष्टममिमतफलदां काकिनीं भाषयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं कां कीं क म ल व र यूं काकिन्यै नमः । ऐं वं भं मे यं रं
लं मां रक्ष रक्ष मेदव्यात्मानं नमः ॥

इति गुहास्थानगतपद्मदलस्वाधिष्ठानसरसिजकर्णिकायां काकिनीं न्यस्य, तदलेषु
तदावरणशक्तीः प्राप्स्यन्त्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं वं बन्धिन्यै नमः, मे भद्रकाल्यै, मे महासाधयै, यं
यशस्विन्यै, रं रत्नायै, लं लम्बोष्ठ्यै नमः ॥

ततः—

मूलाधारस्थपद्मे ध्रुतिदललसिते पद्मवक्त्रा त्रिणेत्रां
भूषामामस्त्रिस्तंथां सुणिमपि कमलं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् ।
बिम्बाणां बाहुदण्डैः सुललितवरदापूर्वशक्याष्टतां तां
मुद्राभासतत्त्ववितां मधुमदमुदितां साकिनीं भाषयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं सां सीं ल म ल व र यूं साकिन्यै नमः । वं शं यं सं मां
रक्ष रक्ष अस्थ्यात्मानं नमः ॥

इति पायूपस्थमप्यगतचतुर्दलमूलाधारकमलकर्णिकायां साकिनीं न्यस्य, तदलेषु पूर्ववत्
तदावृत्तिशक्तीः न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं वं वरदायै नमः, शं श्रियै, वं वण्डायै, सं सरस्वत्यै नमः ॥

अथ—

भूमन्ये बिन्दुपद्मे दलयुगकलिते शुक्लवर्णां कराब्जैः
बिम्बाणां ज्ञानमुद्रां डमरुकममलामकुमालां कपालम् ।

पङ्कजां मज्जसंस्थां त्रिपायनलसितां हंसवत्यादियुक्तां
हारिद्राक्षैकसक्तां सकलमुखकरीं हाकिनीं भाषयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं हां हीं हं म ल व र यूं हाकिन्यै नमः । ३ हं क्षं मां रक्ष रक्ष
मज्जात्मानं नमः ॥

इति धूम्रपङ्कजतद्विदलाक्षकमलकर्णिकायां हाकिनीं न्यस्य तदक्षवामदलयोः क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं हं हंसवत्यै नमः, क्षं क्षमावत्यै नमः ॥

इति तच्छक्तिद्वयं न्यसेत् । तदनुरूपं—

मुण्डज्योमस्थपद्मे दशशतदलके कर्णिकाचन्द्रसंस्थां
रेतोनिष्ठां समस्तायुधकलितकरां सर्वतोवक्त्रपद्मान् ।
आदिक्षान्तार्णशक्तिप्रकरपरिवृतां सर्ववर्णां भवानीं
सर्वाज्ञास्तुतिवितां परशिवरसिकां याकिनीं भाषयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं यां यीं यं म ल व र यूं याकिन्यै नमः । ३ अं . . . क्षं
(५१) मां रक्ष रक्ष शुक्लात्मानं नमः ॥

इति नक्षत्रपङ्कजतसहस्रदलसरसिजकर्णिकायां याकिनीं न्यस्य तदक्षेण प्रतिविशतिदलं
तदावरणशक्तीः अमृताद्याः क्षमावत्यन्ताः पूर्वोक्ताः प्राग्वत् न्यसेत् ॥

राशिन्यासः

रक्तधेतहरिषाण्डुचित्रकृष्णपिशङ्गकान् ।
कपिशचक्रुकिर्मांरुक्मण्डून् क्रमात् स्मरेत् ॥

राशौनिति शेषः । इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं मेपाय नमः । दक्षपादे ॥
३ उं ऊं कृष्णाय नमः । लिङ्गदक्षभागो ॥

- १ ऋं ऋं लं लं मिथुनाय नमः । दक्षकुक्षौ ॥
- २ एं ऐं कर्काय नमः । हृदयदक्षभागे ॥
- ३ ओं औं सिंहाय नमः । दक्षबाहुमूले ॥
- ४ अं अः शं षं सं हं लं कन्यायै नमः । दक्षशिरोभागे ॥
- ५ कं खं गं घं ङं तुलायै नमः । वामशिरोभागे ॥
- ६ चं छं जं झं ञं वृश्चिकाय नमः । वामबाहुमूले ॥
- ७ टं ठं डं ढं णं धनुषे नमः । हृदयवामभागे ॥
- ८ तं थं दं धं नं मकराय नमः । वामकुक्षौ ॥
- ९ पं फं बं भं मं कुम्भाय नमः । छिन्नवामभागे ॥
- १० यं रं लं वं क्षं मीनाय नमः । वामपादे ॥

पीठन्यासः

सितासिताक्ष्णस्यामहरिपीठान्पनुकमात् ।

पुनः क्रमेण देवेशि पञ्चाशत्पीठसंख्यः ॥

इति भाषयित्वा, मातृकाभिः समं पूर्वोक्तेषु तासां स्थानेषु पीठानि क्रमेण विन्यसेत् ।

यथा—

- ऐं ह्रीं श्रीं अं कामरूपाय नमः । शिरसि ॥
- १ आं वाराणस्याय नमः । मुखवृत्ते ॥
- २ ईं नेपाळाय नमः । दक्षनेत्रे ॥
- ३ औं पौण्ड्रवर्धनाय नमः । वामनेत्रे ॥
- ४ उं पुरस्थिरकाशीराय नमः । दक्षकर्णे ॥
- ५ ऊं कान्यकुब्जाय नमः । वामकर्णे ॥
- ६ ऋं पूर्णशैलाय नमः । दक्षनासापुटे ॥
- ७ ॠं अर्बुदाचलाय नमः । वामनासापुटे ॥
- ८ एं आम्नातकेश्वराय नमः । दक्षगण्डे ॥
- ९ ऐं एकाम्नाय नमः । वामगण्डे ॥

- ३ एं तिस्रोतसे नमः । ऊर्ध्वोष्ठे ॥
 ३ ऐं कामकोटये नमः । अधरोष्ठे ॥
 ३ ओं कैलासाय नमः । ऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ ॥
 ३ औं मृगनाराय नमः । अधोदन्तपङ्क्तौ ॥
 ३ ँ केदाराय नमः । जिह्वामे ॥
 ३ अः चन्द्रप्रवर्णिण्यै नमः । कण्ठे ॥
 ३ कं श्रीपुराय नमः । दक्षबाहुमूले ॥
 ३ खं धोक्कुराय नमः । दक्षकूर्परे ॥
 ३ गं जालन्धराय नमः । दक्षमणिवन्धे ॥
 ३ घं गालवाय नमः । दक्षकराजुलिमूले ॥
 ३ ङं कुलान्तकाय नमः । दक्षकराजुल्यमे ॥
 ३ चं देवीषोढाय नमः । वामबाहुमूले ॥
 ३ छं गोकर्णाय नमः । वामकूर्परे ॥
 ३ जं मारुतेश्वराय नमः । वाममणिवन्धे ॥
 ३ झं ब्रह्मास्त्राय नमः । वामकराजुलिमूले ॥
 ३ ञं विरजायै नमः । वामकराजुल्यमे ॥
 ३ टं राजगोहाय नमः । दक्षोरुमूले ॥
 ३ ठं महापथाय नमः । दक्षजानुनि ॥
 ३ डं कोलापुराय नमः । दक्षगुल्फे ॥
 ३ ढं एलापुराय नमः । दक्षपादाङ्गुलिमूले ॥
 ३ णं कालेश्वराय नमः । दक्षपादाङ्गुल्यमे ॥
 ३ तं जयन्तिष्ठायै नमः । वामोरुमूले ॥
 ३ थं उज्जयिन्यै नमः । वामजानुनि ॥
 ३ दं चित्रायै नमः । वामगुल्फे ॥
 ३ धं क्षीरिकायै नमः । वामपादाङ्गुलिमूले ॥
 ३ नं हस्तिनापुराय नमः । वामपादाङ्गुल्यमे ॥
 ३ पं उड्डीशाय नमः । दक्षपार्श्वे ॥

- २ फं प्रयागाय नमः । वामपार्श्वे ॥
- ३ बं पद्मिनाय नमः । पृष्ठे ॥
- ४ भं मायापुर्वे नमः । नाभौ ॥
- ५ मं जलेशाय नमः । जठरे ॥
- ६ यं मलयाय नमः । हृदये ॥
- ७ रं श्रीशैल्यै नमः । दक्षस्कन्धे ॥
- ८ लं मेरवे नमः । गलपृष्ठे ॥
- ९ धं गिरिकर्णाय नमः । वामस्कन्धे ॥
- १० शं महेन्द्राय नमः । हृदयादिदक्षकराङ्गुल्यन्तम् ॥
- ११ धं वामनाय नमः । हृदयादिवामकराङ्गुल्यन्तम् ॥
- १२ सं हिरण्यपुराय नमः । हृदयादिदक्षपादाङ्गुल्यन्तम् ॥
- १३ हं महालक्ष्मीपुराय नमः । हृदयादिवामपादाङ्गुल्यन्तम् ॥
- १४ लं ओम्ब्याणाय नमः । हृदयादिगुह्यान्तम् ॥
- १५ क्षं छायालत्राय नमः । हृदयादिमूर्धन्यन्तम् ॥

इति पञ्चम्यचक्रः षोडशान्यासः समाप्तः

महाषोडशान्यासस्तु श्रीषोडशाक्षरीविषयकः । तदुपासकैः तत्कर्तव्यतापक्षे
तन्त्रान्तरात् ज्ञातव्यः । इह ग्रन्थविस्तरमिथा न लिखितः ॥

श्रीचक्रन्यासः

अस्य श्रीचक्रन्यासेत्यनन्तरं जपप्रकरणे वक्ष्यमाणेन विधिना शृङ्खादीन्
न्यस्य, आह्निकप्रकरणोक्तवत् ध्यात्वा, श्रीदेव्या उपचारमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा,

शरीरं चिन्तयेदादौ निजं श्रीचक्ररूपकम् ।

त्वगाद्याकारनिर्मुक्तं ज्वलत्कालाग्निसन्निभम् ॥

^१ कुलार्णवात् । संवादकः ।

ऐं ह्रीं श्रीं समस्तप्रकटगुप्तगुततरसम्प्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यातिरहस्यपरा-
पररहस्ययोगिनीचक्रदेवताभ्यो नमः—इति सर्वाङ्गे व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं गं गणपतये नमः । दक्षोरी ॥

३ शं क्षेत्रपालकषय नमः । दक्षासि ॥

३ यां योगिनीभ्यो नमः । वामासि ॥

३ वं बटुकाय नमः । वानोरी ॥

३ लं इन्द्राय नमः । पादाङ्गुष्ठद्वयाभे ॥

३ रं अग्नये नमः । दक्षजानुनि ॥

३ टं यमाय नमः । दक्षपार्श्वे ॥

३ क्षं निर्ऋतये नमः । दक्षासि ॥

३ वं वरुणाय नमः । मूर्ध्नि ॥

३ यं वायवे नमः । वामासि ॥

३ सं सौम्याय नमः । वामपार्श्वे ॥

३ हं ईशानाय नमः । वामजानुनि ॥

३ हं सः ब्रह्मणे नमः । मूर्ध्नि ॥

३ अं अनन्ताय नमः । गूलाभारे ॥

त्रिलोक्यमोहनचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं सौः त्रिलोक्यमोहनचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,
ततः ३ व्याघ्रचतुरस्रेस्तायै नमः—इति दक्षासपृष्ठादिवक्ष्यमाणेषु स्थानेषु अञ्जलिना
व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अणिममसिद्धये नमः । दक्षासपृष्ठे ॥

३ लघिममसिद्धये नमः । दक्ष^१पाण्यङ्गुल्यग्रेषु ॥

३ महिममसिद्धये नमः । दक्षोस्तम्बी ॥

३ ईशिलसिद्धये नमः । दक्षपादाङ्गुल्यग्रेषु ॥

^१ दोःपृष्ठे—व २, व ३.

- २ वशित्वसिद्धयै नमः । वामपादाङ्गुल्यग्रेषु ॥
- ३ प्राक्काम्यसिद्धयै नमः । वामोरुसन्धौ ॥
- ३ मुक्तिसिद्धयै नमः । वामपाण्यङ्गुल्यग्रेषु ॥
- ३ इच्छासिद्धयै नमः । वामांसपृष्ठे ॥
- ३ प्रातिसिद्धयै नमः । शिखामूले ॥
- ३ सर्वकामसिद्धयै नमः । शिरःपृष्ठे ॥

ऐं ह्रीं श्रीं चतुरस्रमण्यरेणायै नमः—इति कल्पमाणाङ्गेषु व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्म्यै नमः । पादाङ्गुल्यग्रे ॥

- ३ माहेन्द्रेयै नमः । दक्षपार्श्वे ॥
- ३ कौमार्यै नमः । मूर्ध्नि ॥
- ३ वैष्णव्यै नमः । वामपार्श्वे ॥
- ३ वाराह्यै नमः । वामजानुनि ॥
- ३ इन्द्राण्यै नमः । दक्षजानुनि ॥
- ३ चानुण्डायै नमः । दक्षसि ॥
- ३ महाछक्ष्यै नमः । वामसि ॥

ऐं ह्रीं श्रीं चतुरस्तम्बरेणायै नमः—इति कल्पमाणाङ्गेषु व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिण्यै नमः । पादाङ्गुल्यग्रे ॥

- ३ सर्वविद्राविण्यै नमः । दक्षपार्श्वे ॥
- ३ सर्वाकर्षिण्यै नमः । मूर्ध्नि ॥
- ३ सर्ववशङ्कर्ष्यै नमः । वामपार्श्वे ॥
- ३ सर्वोन्मादिन्यै नमः । वामजानुनि ॥
- ३ सर्वमहाङ्कुशायै नमः । दक्षजानुनि ॥
- ३ सर्वखेचर्यै नमः । दक्षसि ॥
- ३ सर्वश्रीजायै नमः । वामसि ॥
- ३ सर्वयोनये नमः । द्वादशान्ते ॥

३ सर्वत्रिखण्डायै नमः । पादाङ्गुष्ठद्वये ॥

३ अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्रेश्वर्यै त्रिपुरायै नमः । हृदये ॥

एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः
सबाहनाः सपरिवाराः सर्वाः न्यस्ताः सन्निवृत्तिं हृदि चक्रसमर्पणं न्यस्य ॥

सर्वांशापरिपूरकचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं सौः सर्वांशापरिपूरकचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं कामाकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः । दक्षकर्णपृष्ठे ॥

३ बुद्ध्याकर्षिण्यै नमः । दक्षशिरे ॥

३ अहङ्काराकर्षिण्यै नमः । दक्षकूर्परे ॥

३ शब्दाकर्षिण्यै नमः । दक्षकरपृष्ठे, हस्ततलपृष्ठयोः ॥

३ स्पर्शाकर्षिण्यै नमः । दक्षोरौ, दक्षस्किजि ॥

३ रूपाकर्षिण्यै नमः । दक्षजानुनि ॥

३ रसाकर्षिण्यै नमः । दक्षगुले ॥

३ गन्धाकर्षिण्यै नमः । दक्षपादतले, दक्षप्रपदे ॥

३ चित्ताकर्षिण्यै नमः । वामपादतले, वामप्रपदे ॥

३ धैर्याकर्षिण्यै नमः । वामगुले ॥

३ स्मृत्याकर्षिण्यै नमः । वामजानुनि ॥

३ नामाकर्षिण्यै नमः । वामोरौ, वामस्किजि ॥

३ शीजाकर्षिण्यै नमः । वामकरपृष्ठे, वामकरतलपृष्ठयोः ॥

३ आत्माकर्षिण्यै नमः । वामकूर्परे ॥

३ अमृताकर्षिण्यै नमः । वामशिरे ॥

३ शरीराकर्षिण्यै नमः । वामकर्णपृष्ठे ॥

३ ऐं ह्रीं सौः सर्वांशापरिपूरकचक्रेश्वर्यै नमः । हृदये ॥

एताः गुप्तयोगिन्यः सर्वांशापरिपूरके चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राप्नुवन् ॥

सर्वसङ्क्षोभणचक्रन्यासः

- ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं सौः सर्वसङ्क्षोभणचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,
 ऐं ह्रीं श्रीं अनङ्गकुसुमायै नमः । दक्षशङ्खे ॥ (शङ्खो नाम ललाटास्थिः)
 १ अनङ्गमेखलायै नमः । दक्षजत्रुणि ॥ (जत्रु नाम बाहुभूलसन्धिः)
 २ अनङ्गमदनायै नमः । दक्षोरी ॥
 ३ अनङ्गमदनातुरायै नमः । दक्षगुल्फे ॥
 ४ अनङ्गरेखायै नमः । वामगुल्फे ॥
 ५ अनङ्गवेगिन्यै नमः । वामोरी ॥
 ६ अनङ्गाङ्कुशायै नमः । वामजत्रुणि ॥
 ७ अनङ्गमाङ्गिन्यै नमः । वामशङ्खे ॥
 ८ ह्रीं श्रीं सौः सर्वसङ्क्षोभणचक्रेभ्यो नमः । इत्ये ॥

एताः गुप्ततरोगिन्यः सर्वसङ्क्षोभणचक्रे समुद्रा इत्यादि प्राप्नुवन् ॥

सर्वसौभाग्यदायकचक्रन्यासः

- ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,
 ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिण्यै नमः । ललाटमण्ये ॥
 १ सर्वविद्राविण्यै नमः । ललाटदक्षभाग्ये ॥
 २ सर्वोत्कर्षिण्यै नमः । दक्षगण्डे ॥
 ३ सर्वोद्वादिन्यै नमः । दक्षसि ॥
 ४ सर्वसम्प्रेक्षिण्यै नमः । दक्षपार्श्वे ॥
 ५ सर्वस्तम्भिण्यै नमः । दक्षोरी ॥
 ६ सर्वजृम्भिण्यै नमः । दक्षजङ्घायाम् ॥
 ७ सर्ववशङ्क्यै नमः । वामजङ्घायाम् ॥
 ८ सर्वरञ्जिन्यै नमः । वामोरी ॥
 ९ सर्वोन्मादिन्यै नमः । वामपार्श्वे ॥
 १० सर्वोत्साधिण्यै नमः । वामसि ॥
 ११ सर्वसम्पत्तिप्ररिण्यै नमः । वामगण्डे ॥

- ३ सर्वमन्त्रमर्थ्यै नमः । ललाटवामभागे ॥
 ३ सर्वद्वन्द्वक्षयकूप्यै नमः । शिरःपृष्ठे ॥
 ३ हँ ह्रीं ह्रसीः सर्वसौभाग्यदायकचक्रेश्वर्यै त्रिपुरवासिन्यै नमः ।
 हृदये ॥

एताः सम्प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्राः इत्यादि समर्पणं न्यसेत् ॥

सर्वार्थसाधकचक्रन्यासः

- ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं ह्रस्वीं ह्रसीः सर्वार्थसाधकचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,
 ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धिप्रदायै नमः । दक्षनेत्रे, दक्षनासापुटे ॥
 ३ सर्वसम्पन्नदायै नमः । नासामूले, दक्षसूक्तिणि ॥
 ३ सर्वप्रियकूप्यै नमः । वामनेत्रे, दक्षस्तने ॥
 ३ सर्वमङ्गलकारिण्यै नमः । वामबाहुमूले, दक्षवृण्णे ॥
 ३ सर्वकामप्रदायै नमः । वामोरुमूले, सीबिन्द्या दक्षभागे ॥
 ३ सर्वदुःखविमोचिन्यै नमः । वामजानुनि, सीबिन्द्या वामभागे ॥
 ३ सर्वभृत्युपग्रामन्यै नमः । दक्षजानुनि, वामस्तने ॥
 ३ सर्वविघ्नविनाशिन्यै नमः । गुदे, वामवृण्णे ॥
 ३ सर्वार्जुनसुन्दर्यै नमः । दक्षोरुमूले, वामसूक्तिणि ॥
 ३ सर्वसौभाग्यदायिन्यै नमः । दक्षबाहुमूले, वामनासापुटे ॥
 ३ ह्रौं ह्रस्वीं ह्रसीः सर्वार्थसाधकचक्रेश्वर्यै त्रिपुराश्रियै नमः ।
 हृदये ॥

एताः कुलोत्तीर्णयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रा इत्यादि पूर्ववत् ॥

सर्वरक्षाकरचक्रन्यासः

- ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रौं सर्वरक्षाकरचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,
 ऐं ह्रीं श्रीं सर्वज्ञायै नमः । दक्षनासापुटे ॥
 ३ सर्वशक्त्यै नमः । दक्षसूक्तिणि (ओष्ठप्रान्तः) ॥

- ३ सर्वेश्वर्यप्रदायिन्यै नमः । दक्षस्तने ॥
- ३ सर्वज्ञानमय्यै नमः । दक्षमुष्के ॥
- ३ सर्वव्याधिक्लिनाशिन्यै नमः । ^१सीबिन्याम्, सीबिन्या दक्षभागे ॥
(सीबिनी—अण्डद्वयमध्यवर्तिनी सिरा) ॥
- ३ सर्वाधारस्वरूपायै नमः । वाममुष्के (वामवृणो), सीबिन्या
वामभागे ॥
- ३ सर्वपापहरायै नमः । वामस्तने ॥
- ३ सर्वानन्दमय्यै नमः । वामसृजिणि ॥
- ३ सर्वरक्षास्वरूपिण्यै नमः । वामनासापुटे ॥
- ३ सर्वेभित्तलप्रदायै नमः । नासाग्रे ॥
- ३ ह्रीं ह्रीं ज्यै सर्वरक्षाकरचक्रेभ्यं त्रिपुरमालिन्यै नमः । हृदि ॥

एताः निर्गर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राप्तवत् ॥

सर्वरोगहरचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अं . . . ध्वः (१३) ईं ज्यै विदिनीवाग्देवतायै नमः ।
दक्षचिमुके ॥

- ३ कं . . . कं (५) कज्जी कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः । दक्षकण्ठे ॥
- ३ चं . . . अं (५) न्यज्जी मोदिनीवाग्देवतायै नमः । हृदयदक्षभागे ॥
- ३ टं . . . णं (५) ईं विमलावाग्देवतायै नमः । नाभिदक्षभागे ॥
- ३ तं . . . नं (५) ज्यौ अरुणावाग्देवतायै नमः । नाभिभागभागे ॥
- ३ पं . . . मं (५) ह्रस्व्यं जयिनीवाग्देवतायै नमः । हृदय
वामभागे ॥
- ३ यं . . . वं (७) इन्द्र्यं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः । वामकण्ठे ॥

^१ एतद्विषु स्थानेषु तत्र तत्र कोष्ठेषु व्यत्यासो दृश्यते.

३ वां . . . क्षं (३) स्त्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः । वामविद्युके ॥

३ ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्रैर्धर्यं त्रिपुरासिद्धायै नमः । हृदि ॥

एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि पूर्ववत् ॥

आयुधन्यासः

अथ हृदि त्रिकोणं विभाव्य तत्र प्रागादिदिक्षु क्रमेण आयुधानां चतुष्टयं न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं द्रां दीं ह्रीं ङ्गं सः सर्वजग्मनैन्यो बाणेन्यो नमः ।
त्रिकोणपृष्ठे ॥

३ धं सर्वसम्भोदनाय धनुषे नमः । त्रिकोणदक्षे, वामे ॥

३ ह्रीं सर्ववशीकरणाय पाशाय नमः । त्रिकोणाग्रं, ऊर्ध्वभागे ॥

३ कौं सर्वस्तम्भनाय अङ्कुशाय नमः । त्रिकोणवामे, दक्षभागे ॥

सर्वसिद्धिप्रदचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं ह्रस्वीं ह्रस्वीः सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः—इति व्यापके न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं मूलप्रथमकूटं कामरूपीठस्थायै महाकामैर्धर्यं नमः ।
त्रिकोणाग्रकोणे ॥

३ मूलद्वितीयकूटं पूर्णगिरिपीठस्थायै महावज्रैर्धर्यं नमः ।
तदक्षकोणे ॥

३ मूलतृतीयकूटं जालन्धरपीठस्थायै महाभगमादिन्यै नमः ।
तदग्रकोणे ॥

३ मूलं ओङ्माणपीठस्थायै महात्रिपुरसुन्दर्यै नमः । तन्मध्ये ॥

अथ तदन्तस्तर्पणप्रकरणोक्तप्रकारेण षोडशस्वरान् विभाव्य षोडशनित्या न्यसेत् । यथा—कामेश्वरीनित्यामन्त्रमुच्चार्य कामेश्वरीनित्यार्थं नमः । एवंप्रकारेण अवशिष्टाश्चतुर्दश नित्या विन्यस्य मध्ये मूलमुच्चार्य षोडशीं न्यसेत् ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रूं ह्रस्त्रीं ह्रस्त्रीः सर्वसिद्धिप्रदचक्रेभ्यै त्रिपुराम्बायै
नमः इति ॥
एताः अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राभवत् चक्रसमर्पणं
न्यसेत् ॥

सर्वानन्दमयचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं मूलं सर्वानन्दमयचक्राय नमः—इति व्यापके न्यस्य,
ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीललितायै नमः । इदमग्नये ॥
३ एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वानन्दमये चक्रे समुद्रा तसिद्धिः
सायुधा तशक्तिः सत्वाहना तपरिवारा न्यस्ताऽस्तु ॥
३ मूलं सर्वानन्दमयचक्रेभ्यै श्रीललितायै नमः इति इति न्यस्य
योन्मिमुद्रां प्रदर्श्य मूलं जप्त्वा पुनः कराङ्गन्यासं कुर्यात् ॥
इति नित्यार्णवोक्तधीचक्रन्यासः । इमी पौडाचक्रन्यासौ श्रीपौडशास्त्र्या अपि
साधारणी ॥

इति न्यासप्रकरणं पञ्चमं समाप्तम् ॥

जपप्रकरणम्

अथ पौवनोद्गासे जपप्रकरणं गृह्यमाण्यते । अत्र सूत्रकृतः पुरश्चरणादिकं न
विधित्तिस्तम्, काम्यकर्मण्येव तस्यावश्यकत्वात् । “मपञ्चकालाभेऽपि नित्यक्रम-
प्रत्यक्षमृष्टिः,” “पञ्चपर्वसु विशेषार्चा च” इत्येताभ्यां सूत्राभ्यां नित्यनैमित्तिकावेव
क्रमान्विधाय “यदि काम्यमीप्सेत्” इति होमखण्डसूत्रगतं यदिपदेन काम्यहोम-
कर्मणः कृताकृतत्वज्ञापनात् । युक्तं चैतत् । तथा हि—

शुभं वाऽप्यशुभं वाऽपि काम्यं कर्म करोति यः ।

तस्यारित्वं ब्रजेन्मन्त्रो न तस्मात्तत्परो भवेत् ॥

काम्यकर्मप्रसक्तानां तावन्मात्रं भवेत् फलम् ।

निष्कर्मं भजतां देवमखिलाभीष्टसिद्धयः ॥ इति ॥

देवेत्युपलक्षणं देव्या अपि । काम्यकर्मविधिश्च दुस्साधयेत् कस्यचित्काम्यफललिप्ता, तेन तदा श्यामाक्रमोक्तं पुरश्चरणादिकं काम्यहोमद्रव्यं च अनुसन्धेयम् । अभिचारादौ कर्तव्ये तु सामान्यक्रमोक्तं गन्तारित्वादिकं च ॥

जपविधिः

श्रीविद्याजपपूर्वाङ्गमन्त्राः^१ । जपोपयुक्ता मुद्रास्तु उक्तपूर्वा एव । तत्रादौ श्रीदेव्यै उपचारमन्त्रेण पुण्याञ्जलिं दत्त्वा पूर्ववत् प्राणानायम्य आप्यादि न्यसेत् । यथा—

अस्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपञ्चदशाक्षरीमहामन्त्रस्य ३ आनन्दभैरवाय जपये नमः—शिरसि । ३ पङ्क्तये छन्दसे नमः—मुखे । ३ श्रीमहा-
त्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमः—हृदि । ३ ऐ बीजाय नमः—गुह्ये ।
३ सीः शक्तये नमः—पादयोः । ३ ह्रीं कीलकाय नमः—नाभौ । (उक्त-
बीजशक्तिकीलकानि नाभिगुहापादेषु प्रायशो न्यस्तव्यानीति, मूलविद्या-
खण्डप्रवेणापि न्यस्तव्यानीति च केषांविदभिमतम्) । ३ श्रीललितामहात्रिपुर-
सुन्दरीप्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः—करसम्पुटे ॥

ऐं ह्रीं श्रीं मूलविद्याया सर्वाङ्गे त्रिः व्यापकम् ॥

३ क ए ई ल ह्रीं अक्षुष्टान्यां नमः ॥

३ ह स क ह ल ह्रीं तर्जनीन्यां स्वाहा ॥

३ स क ल ह्रीं मध्यमाभ्यां वषट् ॥

३ क ए ई ल ह्रीं अनामिकाभ्यां हुं ॥

३ ह स क ह ल ह्रीं कनिष्ठिकाभ्यां वीषट् ॥

३ स क ल ह्रीं करतलकरपृष्ठान्यां फट् ॥

एवं हृदयादिन्यासः, यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं हृदयाय नमः ॥

३ ह स क ह ल ह्रीं शिरसे स्वाहा ॥

- ३ स क ल ही शिखायै वपट् ॥
 ३ क ए ई ल ही कवचाय हुम् ॥
 ३ ह स क ह ल ही नेत्रत्रयाय वौपट् ॥
 ३ स क ल ही अस्त्राय फट् ॥
 भूर्भुवस्सुषरो इति दिग्बन्धः ॥

अथ ध्यानम् । तच्च पूर्वोक्तमेव ॥

श्रीषोडशाक्षर्यास्तु—दक्षिणामूर्तिः कविः । करपङ्क्त्यासयोः तत्कूटपट्कमिति विशेषः ॥

ततः शक्त्युत्थापनमुद्रया स्वदेहे शून्यतां विभाव्य बिन्दुत्रयसपरार्धरूपां कामकलां विचिन्त्य तस्याः स्वात्मतया परिणामं श्रीगुरुमुखावगतं विभाव्य श्रीगुरु-
 देवतामन्त्रात्मनामैक्यं भाषयेत् । अथ मूर्ध्नि शिरोमुद्रां न्यस्य ३ ऐं ह्रीं ह्रीं शिखरे
 भगवति स्वाहा इति द्वादशाक्षरीं कुलुकाविद्यां, ततो हृदयमुद्रया (इदि हस्तं दत्वा)
 ३ ॐ इत्येकाक्षरं सेतुं, अथ कण्ठे न्यासमुद्रया ३ ह्रीं इत्येकाक्षरं महासेतुं, तदनु
 नाभीं पूर्वमुद्रयेत् ३ ॐ अं वं छं (५१) ऐं मूळं ऐं अं ... छं (५१) ॐ इति
 सप्ताक्षरं निर्वाणमन्त्रं च विद्धिः जपेत् ॥

^१ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं इति कामेश्वरीमन्त्रं स्वाधिष्ठाने त्रिः जपेत् ॥

^२३ ई इति कामकलामन्त्रं मूलाधारे त्रिः जपेत् ॥

^३३ समस्तप्रकटगुणगुणतरसम्प्रदायकुलोत्तीर्णनिगमरहस्यातिरहस्यपरा-
 परब्रह्मयोगिनीभ्यो नमः । इति समष्टिमन्त्रम् ॥

३ ई एँ क ल ही ह स क ह ल ही स क ल ही ॥ इति पञ्चदशाक्षर-
 मुक्ताखनं सप्तवारं जपेत् ॥

३ विशुद्धा परां विद्यां कालिकां देशभाषिणीम् ॥

खड्गमुण्डविकाराख्यां व्याघ्रचर्मविभूषिताम् ॥

रक्तमाल्याम्बरधरां घोररूपां चतुर्भुजां ।

खड्गं शूलं कपाळं च दधती तीक्ष्णनासिकाम् ॥

सिद्धयर्थं चिन्तयेद्देवीं सर्वविद्यामुजीविनीम् ॥

^१एते अंशाः (भी, अ १) कोशयोगेन दृश्यन्ते.

^२हस्त—व २, प ३, अ.

^३अत्र निर्वाणमन्त्रे एकविंशतिष्वैकशतमक्षराः । न सप्ततिः । संपादकः.

इति सञ्जीविनी ध्यात्वा पञ्चोपचर्य, ३ श्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं क ल ह्रीं सौः ल स क ह्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं इति सप्तदशक्षरं सञ्जीविनीमन्त्रं सप्तवारं जपेत् ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं सः क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं ह सः ह्रीं श्रीं इति त्रयोविंशत्यक्षरं प्राणमन्त्रं सप्तवारं जपेत् ॥
३ ॐ श्रीं ऐं ह्रीं ह्रीं क ए ई ल ह्रीं ॐ ह्रीं श्रीं ह्रीं ऐं ह स क ह ल ह्रीं ॐ ऐं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह क ल ए ह्रीं ह क ह ल ह्रीं ह ए क ल ह्रीं ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क ह ल ए ह्रीं क ह ए ल ह्रीं क ह ह ल ह्रीं ह्रीं सः ॐ ह्रीं श्रीं ह्रीं सः सोहं स क ल ह्रीं इति त्रिसप्तत्यक्षरं, दीपिनी^१मन्त्रं च प्रत्येकं सप्तवारं जपेत् ॥

इमे मन्त्राः पञ्चदशीषोडशीनां साधारणाः ॥

षोडशाक्षर्या असाधारणाः पञ्च^२ मन्त्राः । यथा—

“ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः ॐ ह्रीं श्रीं ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं य र ल व क्ष म ल व र यूं ॐ ह्रीं श्रीं ॐ सौः ह्रीं ऐं इति महाकामेश्वरमन्त्रं दशवारं जपेत् ॥

३ (पञ्चदशी) क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं—
त्रिवारं जपेत् ॥ १ ॥

३ (षोडशी) श्रीं ह्रीं ह्रीं ऐं सौः ॐ ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं सौः ऐं ह्रीं ह्रीं श्रीं—
त्रिवारं जपेत् ॥ २ ॥

३ ऐं ह्रीं सौः बालये नमः । त्रिवारं जपेत् ॥ ३ ॥

३ ऐं ह्रीं उच्छिष्टचाण्डालि सुमुखि देवि महापिशाचिनि ह्रीं ठः ठः ठः
स्वाहा—त्रिवारं जपेत् ॥ ४ ॥

^१ कामेश्वरमन्त्ररहिताः पञ्च । तद्युक्तास्तु पञ्चन.

^२ दीपिनीमन्त्रम् परि० प्रथमे । संपादकः.

^३ अस्य मन्त्रस्य विविधाः वाङ्माः ईषद्विज्ञाः तत्तत्कोशेषु दृश्यन्ते.

३ ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं उमतारे सौः ह्रीं ह्रीं श्रीं स्वाहा—
त्रिवारं जपेत् ॥ ५ ॥

एते पञ्च मन्त्राः पञ्चरत्नपदेन उच्यन्ते ॥

ततः सूक्तनिवारणाय प्रणवसम्पुटितां मूलवितां (पञ्चदशीं) दशवारमावर्त्य
अनन्तरं विघ्नहरान् कण्ठान् त्रिभिर्जपेत् ॥ यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं इ रि मि लि कि रि कि लि प रि मि रोम् ॥

३ ॐ ह्रीं नमो नगवति महात्रिपुरभैरवि नम त्रैपुररक्षां कुरु कुरु ॥

३ संहर संहर विघ्नश्रोत्रिभीषकान् कालय हुं फट् स्वाहा ॥

३ ॐ रक्तान्यो योगिनीन्यो नमः ॥

३ सां सारसाय बह्मशनाय नमः ॥

३ हुं मुं लुं हुं मुं लुं हुं ह्रीं वामुण्डायै नमः ॥

एते कुल्लूकाद्या विघ्नहरास्ता जपस्य पूर्वोक्तमन्त्राः । त्रितारीपूर्वकत्वं तु सर्वेषां सिद्धयेव ॥

ततः पेशील्ल्यां सुवर्णरजस्फटिकमणिपुत्रजीवसद्राक्षायन्यतमनिर्मितां मालां
श्यामाकमे वक्ष्यमाणेन संस्कारविधिना संस्कृतामादाय, कवित्पात्रे वामपाणी वा
निधाय, सामान्यार्घ्योदकेन शुद्धोदकेन वा मूलेनान्युक्ष्य,

ॐ सां माले महामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।

शतुर्बर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ॥

इति प्रार्थ्य, ह्रीं सिद्धये नमः इति मन्त्रेण पुनः पुनः आवृत्तेन गन्धादिभिः पद्मभिः
गन्धपुष्पान्यामेव वा समुक्ष्य, ऐं ह्रीं श्रीं गं

अविघ्नं कुरु माले त्वं करे गृह्णामि दक्षिणे ।

जपकाले तु सततं प्रसीद मम सिद्धये ॥

इति दक्षिणहस्तेन मालां गृहीत्वा, मध्यमामध्यपर्ववलिम्बिनीं तां तर्जनीया वामहस्तेन
चास्पृशन् एकमणिप्रहणे अन्यमनुपाददानः क्रमादङ्गुष्ठाम्रेण मणीन् परिवर्त्यन्
जुम्भाश्रुतायकुर्वन् अनिद्राणः, एतेषां सम्भवे आचम्य देवताऽऽमलं भावयन्, मालां

मपातयन् प्रमादपतितायामुक्तसंस्कारं कृत्वा खटखटाशब्दमकुर्वीणः अल्लिष्टमनुचारयन्
असम्भाषमाणो मालामप्रदर्शयन् अन्यदप्युक्तमाचरन् श्रीगुरुमुत्तादकगतं पदार्थाद्यन्यतममर्थं
चतुर्विधैकपशून्यवट्कावस्थापयकविषुवस्तत्कमन्त्रवैतन्त्यादिरहस्यजातं चानुसन्दधानो
यथाऽधिकारं मनसोपांशुना वा सहस्रं त्रिशतं शतं वा मूलविधामारम्भे प्रोक्तसङ्ख्याऽवधौ
च प्रणवपुटितां सकृजपित्वा उत्तराङ्गमन्त्रान् जपदशमंशमावर्तयेत् ॥

जपोत्तराङ्गमन्त्रः

ते तु त्रिपुराघटचक्रेश्वरीमन्त्रा अष्टौ—

ऐं ह्रीं श्रीं ओं आं सौः, १ ऐं श्रीं सौः, २ ह्रीं श्रीं सौः, ३ ह्रीं ह्रीं
ह्रीं, ४ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं, ५ ह्रीं श्रीं सौः, ६ ह्रीं श्रीं सौः, ७ ह्रीं ह्रीं
ह्रीं ॥

मूलमेक—ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं ॥

सप्ततिधिनित्याविद्या—ताश्च शुक्लपक्षे कामेधर्यादिचित्राऽन्ताः । कृष्णपक्षे तु
चित्राऽऽदिकामेधर्यन्ताः । तिथिद्वयावेकां नित्यां दिनद्वये, तिथिक्षये एकस्मिन् दिवसे
नित्याद्वयं, इति क्रमेण जप्त्वाः । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ओं ऐं स क ल ह्रीं नित्यं क्लिप्ते मदद्रवे सौः ॥

१ आं ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाळे भगाव्हे भगरुधे
भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशङ्करि भगरूपे नित्यं क्लिप्ते
भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे दानय वरदे रते मुरते
भगक्लिप्ते क्लिप्द्रवे क्लिदय द्रावय शमोवे भगविधे शुभ
क्षोभय सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि ऐं व्हं जे व्हं मे व्हं मो
व्हं हे व्हं हें क्लिप्ते सर्वाणि भगानि मे वशमानय स्त्री
हरव्हे हीम् ॥

२ ॐ ह्रीं नित्यं क्लिप्ते मदद्रवे स्वाहा ॥

३ ॐ क्रौं श्रौं क्रौं श्रौं जौं स्वाहा ॥

- ३ उं ॐ ह्रीं वह्निवासिभ्यै नमः
- ३ ऊं ह्रीं क्रिणे ऐं कौं नित्यमदद्रवे ह्रीं ॥
- ३ ऋं ह्रीं शिवभूत्यै नमः ॥
- ३ ऋं ॐ ह्रीं हुं खे च छे क्षः खीं हुं छे ह्रीं फट् ॥
- ३ लृं ऐं ह्रीं सीः ॥
- ३ लृं ह स क ख र ङ ह स क ख र ङीं ह स क ख र ङीः ॥
- ३ ऐं ह्रीं के स्तूं कौं आं ह्रीं ऐं ऋं नित्यमदद्रवे हुं के ह्रीम् ॥
- ३ ऐं भ्रमरपूजनीं ॥
- ३ ओं स्वीं ॥
- ३ औं ॐ नमो भगवति ज्वालाकालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहार-
कारिणे ज्ञानवेदसि अवलम्बि ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल
ह्रीं ह्रीं ह्रूं र र र र र र ज्वालाकालिनि हुं फट् ॥
- ३ ओं श्रीम् ॥

अङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गीभूता काला अक्षरपूर्णा अक्षाररूढा मन्त्राक्षरयो मध्यमाणा इति च
त्रयोदश ॥

ऐं ह्रीं ह्रीं ऐं ह्रीं सीः सीः ह्रीं ऐं ऐं ह्रीं सीः । इति त्रियोऽङ्गवाक्य ॥

३ ह्रीं श्रीं ह्रीं ॐ नमो भगवति अक्षरपूर्णेभ्यः परमाभिषिक्तमन्त्रं
देहि स्वाहा । इति त्रिय उपाङ्गमन्त्रपूर्णा ॥

३ ॐ आं ह्रीं कौं एहि परमेश्वरि स्वाहा । इति
श्रीप्रत्यङ्गमन्त्रारूढा ॥

कालनित्या तु सूत्रकृताऽनुपाता ॥

अथ पुनः ऋष्यादिमानसपूजाऽन्तं विधाय, तबीजाः सर्वसङ्क्षोभिष्यादिमुद्राः
आयुधमुद्राश्च प्रदर्श्य,

गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।

सिद्धिर्मेवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति श्रीदेव्या वामकरे सामान्यार्थसङ्क्षिप्तप्रश्नेण जपं निवेद्य—

त्वं माझे सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम ॥

शुभं कुल्य मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा ॥

इति माळं प्रार्थ्य, निगूढं निधाय, श्रीगुरुपादुकामन्त्रं मुदुरच्चारयन् गुरुपरमगुरु-
परमेष्ठिगुरुन् तत्तन्नामपूर्वं प्रणमेत् ॥ इति जपविधिः ॥

रश्मिमालामन्त्राः

(तत्र वैदिकेषु स्वरपूर्वं पाठः)

ॐ भूर्भुवः सुवः । तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो
यो नः प्रचोदयात् ॥ इति त्रिंशद्वर्णां गायत्री ॥ मूलाधारे ॥ १ ॥

यत् इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि ।

मघवञ्छन्धि तव तव ऊतसे विद्विषो विमृषो जहि ॥

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृषदा विमृषो वशी ।

होन्त्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयङ्करः ॥

इत्येन्द्रा विषा सप्तपद्यार्णां सङ्कटे भयनाशिनी ॥ हृदये ॥ २ ॥

ॐ धृणिः सूर्य आदित्योम् ॥ इत्यष्टाङ्गां सौरां तेजोदा ॥ काले ॥ ३ ॥

ॐ ॥ इति प्रणवः क्षेत्रज्ञो ब्रह्मविद्या मुक्तिप्रदा ॥ महारन्ध्रे ॥ ४ ॥

ॐ परीरजसे सावदोम् ॥ इति नवार्णां तुरीयगायत्री सैव्यविमर्शिनी ॥

द्वादशान्ते ॥ ५ ॥

रश्मिपञ्चकमेतत् मूलाधारहृत्कालविधिविलद्वादशान्तस्थानबीजतया भावनी-
यम् । द्वादशान्तस्थानं तु ललाटस्योत्तरभागः ॥

ॐ सूर्याक्षितेजसे नमः । खेचराय नमः । असतो मा सद्गमय ।
तमसो मा ज्योतिर्गमय । मृत्योर्मायुतं गमय । उष्णो भगवान् शुचिरूपः ।
हंसो भगवान् शुचिरप्रतिरूपः ॥

विश्वरूपं धृणिं जातवेदसं हिरण्यं ज्योतिरिक्तं तपन्तम् ।

सहस्ररश्मिः शतधा वर्तमानः प्राणः प्रजानामुदयत्येव सूर्यः ॥

ॐ नमो भगवते सूर्यापाहोवाहिनि बाहिन्यहोवाहिनि बाहिनि स्वाहा ॥

वयस्सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाथमानाः^१ ॥

अपञ्चान्तमूर्णहि पूर्विचक्षुर्मुमुग्धस्मान्निधयेव बहान् ॥

पुण्डरीकाक्षाय नमः । पुष्करेक्षणाय नमः । अमलेक्षणाय नमः । कमलेक्षणाय नमः । विश्वरूपाय नमः । श्रीमहाविष्णवे नमः । इति षोडशमन्त्रसमष्टिरुपिणी स्वधुम्मतीविद्या दूरदृष्टिसिद्धिप्रदा ॥ मूलाधारे ॥ ६ ॥

ॐ गन्धर्वराज विश्वावसो ममाभिलषिता कन्या प्रपच्छ स्वाहा ॥
इत्युत्तमकन्याविद्याहृदायिनी ॥ हृदये ॥ ७ ॥

ॐ नमो रुद्राय पथिकदे स्वस्ति मा संघारय ॥ इति मार्गसङ्कट-
हारिणी ॥ फाले ॥ ८ ॥

ॐ तारे तूतारे तुरे स्वाहा । इति जलापच्छमनी ॥ नक्षत्रे ॥ ९ ॥

अच्युताय नमः । अनन्ताय नमः । गोविन्दाय नमः ॥ इति
महाव्याधिशननी नामत्रयीविद्या ॥ द्वादशान्ते ॥ १० ॥

एतद्रक्षिपवर्क मूलाधारादिपरिकरतया ज्ञेयम् ॥

ॐ श्रीं ह्रीं लीं म्लीं गं गणपतये नमः । इति महागणपतिविद्या प्रबृहद्विश्वमनी ॥ मूलाधारे ॥ ११ ॥

ॐ नमः शिवाय । ॐ नमः शिवाय ॥ इति द्वादशार्णा
शिकारूपविमर्शिनी ॥ हृदये ॥ १२ ॥

ॐ जुं सः मां पालय पालय ॥ इति दशार्णा मुख्यरेपि मुखुरेश
विद्या ॥ फाले ॥ १३ ॥

ॐ नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्वनिराकरणं वारयिता भूयासं कर्णयोः
श्रुतं मा प्योद्ध्वं ममामुष्य ॐ ॥ इति श्रुतिधारिणी विद्या ॥ नक्षत्रे ॥ १४ ॥

अं . . . क्षं (५१) ॥ इति सविन्दुरकारादिक्षकारान्तवर्णात्मिका
मातृका सर्वज्ञताकरी द्वादशान्ते ॥ १५ ॥

पञ्चमा रश्मयो मूलादिरक्षात्मकतया द्रष्टव्याः ॥

ह स क ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं ॥ इति लोपामुद्राविद्या
स्वस्वरूपविमर्शिनी ॥ मूलाधारे ॥ १६ ॥

^१ 'यमा इति' न'

ह्रीं ह्रीं ह्रीः स्वीः ह्रीं ह्रीं ॥ इति षट्कृता सम्पत्करी विद्या ॥
इदमे ॥ १७ ॥

सं सृष्टिनित्ये स्वाहा हं स्थितिपूर्णे नमः रं महासंहारिणि कृशे
चण्डकाळि फट् रं ह्रस्वैः महानाख्ये अनन्तभास्करि महाचण्डकाळि फट् रं
महासंहारिणि कृशे चण्डकाळि फट् हं स्थितिपूर्णे नमः सं सृष्टिनित्ये स्वाहा
ह्रस्वैः महाचण्डयोगेश्वरि ॥ इति विद्यापञ्चकरूपिणी कालसङ्कर्षिणी
'परमायुःप्रदा ॥ फाले ॥ १८ ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वैः ह्रीः अहमहं अहमहं ह्रीः ह्रस्वैः श्रीं ह्रीं ऐं ॥
इति 'शुद्धज्ञानदा शाम्भवी विद्या ॥ मङ्गरन्ध्रे ॥ १९ ॥

सीः ॥ इयं पराविद्या । द्वादशान्ते ॥ २० ॥

एताः पञ्च रश्मयो मूलविद्यानतया कलनीयाः ॥

ऐं श्रीं सीः सीः श्रीं ऐं ऐं श्रीं सीः ॥ इति त्रयाक्षरी श्रीदेव्यङ्गभूता
वाला ॥ २१ ॥

श्रीं ह्रीं श्रीं ॐ नमो भगवति अक्षयूर्णे ममाभिषिक्तं अन्नं देहि
स्वाहा ॥ इति श्रीदेव्या त्रयाङ्गभूता अक्षयूर्णा ॥ २२ ॥

ॐ आं ह्रीं क्रौं एहि परमेश्वरि स्वाहा ॥ इयं श्रीदेवीप्रत्यङ्गभूता
अश्वारूढा ॥ २३ ॥

श्रीविद्यागुरुपादुकाभ्यस्तु आद्विकप्रकरणे एवोक्त इह पठितव्यः ।
तथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वैः ह स क्ष म ल व र यू स ह क्ष म ल व र
यी ह्रीं स्वीः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुपादुकां पूजयामि नमः ॥ २४ ॥
अथ मूलविद्या । सा च गुरुमुखादगवता कादिनाम्नी—क ए ईं ल ह्रीं
ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं ॥ २५ ॥

वाला अक्षयूर्णा अश्वारूढा श्रीपादुका भेद्येतामिष्वत्सुभिः युक्ता
मूलविद्या साम्राज्ञी मूलधारं विलोचनीया ॥

^१ परमार्यपदा—अ १, म, व १, व ३.

^२ चतुर्विधार्णां तु—अ, व १, व ३.

ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डालि मातङ्गि सर्ववशङ्करी स्वाहा ॥ इति
स्यामाङ्गभूता लघुस्यामा ॥ २६ ॥

ऐं ह्रीं सौः वदवद वाग्वादिनि स्वाहा ॥ इयं श्यामीपाङ्गभूता
वाग्वादिनी ॥ २७ ॥

ॐ ओष्ठापिधाना नकुली दन्तैः परिहृता पयिः ॥

सर्वस्यै वाच ईशाना चारु माभिह वादयेत् ॥ २८ ॥

इयं श्यामाप्रत्यङ्गभूता नकुलीविद्या ॥

श्रीविद्यागुरुपादुकेन प्रधानबीजत्रयस्थाने आलासहिता श्यामागुरुपादुका
भवति । यथा—

ऐं श्री सौः ह्रस्वै ह स क्ष म ल व र यूँ स ह क्ष म ल व
र यीं ह्र्त्वां स्तौः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुकां पूजयामि
नमः ॥ २९ ॥

ऐं ह्रीं ह्रीं ऐं ह्रीं सौः ॐ नमो भगवति श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजन-
मनोहारि सर्वमुखरजिनि श्री ह्रीं श्री सर्वराजवशङ्करी सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी
सर्वपुत्रपुत्रवशङ्करी सर्वसत्त्ववशङ्करी सर्वलोकवशङ्करी अमुकं मे वदमानय स्वाहा
सौः श्री ऐं श्री ह्रीं ऐं ॥ ३० ॥

इत्यष्टनवतिवर्णा राजस्यामला पूर्वोक्ताभिः अङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गपादुकेत्येताभि-
श्चतसृभिः विद्याभिः सहिता ह्येके यष्टव्या ॥

लृं वाराहिलृं उन्मत्तमैरुविपादुकान्वां नमः ॥ इयं वार्तापङ्गभूता
लघुवार्ताली ॥ ३१ ॥

ॐ ह्रीं नमो वाराहि चोरे स्वप्नं ठः ठः स्वाहा ॥ इयं स्वप्ने शुभाशुभचक्री
वार्ताल्या उपाङ्गभूता स्वप्नवाराही ॥ ३२ ॥

ऐं नमो भगवति महामाये पञ्चजनमतश्चक्षुदितरस्करणं कुरु कुरु इं
कट् स्वाहा । इयं वार्तालीप्रत्यङ्गभूता तिरस्करिणी ॥ ३३ ॥

ऐं ग्लौं ह्रस्वै ह स क्ष म ल व र यूँ स ह क्ष म ल व र यीं
ह्र्त्वां स्तौः अमुकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः ॥ एषा वार्ताली-
गुरुपादुका ॥ ३४ ॥

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि
वराहमुखि अन्धे अन्धिनि नमः । रुन्धे रुन्धिनि नमः । जम्भे जम्भिनि
नमः । मोहे मोहिनि नमः । स्तम्भे स्तम्भिनि नमः । सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां
सर्ववान्निवृत्तच्छुर्मुखागतिजिह्वास्तम्भनं कुरु कुरु शीघ्रं वदये ऐं ग्लौं ठः ठः ठः
ठः हुं अस्त्राय फट् ॥ इति द्वादशोत्तरशताक्षरो महावाराहीमन्त्रः ॥ ३५ ॥

पूर्वोक्ताभिधत्तसूभिः युक्ता इयं महावाराही आज्ञाचक्रे परिपूर्णा ॥

प्रथमद्वितीयकूटयोः छल्लेखावर्जं पञ्चदशैव त्रयोदशाक्षरी श्रीपूर्तिविद्या
ब्रह्मन्ध्रे यष्टव्या । तद्यथा—

क ए ई ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं—इयं कादिपूर्ति-
विद्या ॥ ह स क ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं—इयं हादिपूर्ति-
विद्या ॥ ३६ ॥

प्रथमत्रिकस्थाने त्रितारीकुमारीवाक् ग्लौं इत्यष्टबीजपूर्णा श्रीगुरुपादुकेषु
महापादुका सर्वमन्त्रसमष्टिरुपिणी स्वैक्यविमर्शिनी महासिद्धिप्रदायिनी
द्वादशान्ते वरिविद्या । यथा —

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं श्रीं सौः ऐं ग्लौं हस्त्रके ह स क्ष म ल व र यू स
ह क्ष म ल व र धीं ह्रौं स्त्रीः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुस्त्रीपादुकां
पूजयामि नमः ॥ ३७ ॥

इति रश्मिमाला सम्पूर्णा ॥

आहत्य रश्मिमालामन्त्राः सप्तविंशत् । एते ब्राह्मे मुहूर्ते सकृदा-
वर्तनीया इत्युक्तमेव प्राक् । श्रीकर्मोक्ताः सर्वे एते अन्ये च मन्त्राः
साधकैषु परमप्रेम्णा प्रकटीकृत्य लिखिताः श्रीगुरुमुखादधगम्यैव पठित्वाः
महते श्रेयसे नान्यथेति श्रीशिवशास्त्रनम् ॥

पुस्तके लिखितान् मन्त्रानवलोच्य जपेत्तु यः ॥

स जीवन्नेव चण्डालो मृतः धानो^१ भविष्यति ॥

इति साङ्ख्यायनतन्त्रवचनेन गुरुमुखागमं विना जपस्य निषेधात् ॥

^१रश्मिमालामन्त्राणां ऋष्याव्यः

अथ रश्मिमालायाः ऋष्यादयो लिख्यन्ते—

तत्र प्रथमं गायत्र्याः ऋष्यादयस्तु आगतपूर्वा एव ॥ १ ॥

अभयंकरमन्त्रस्य गृत्समद ऋषिः । त्रिष्टुप् छन्दः । अभयंकरो देवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आरूढो वारुणेन्द्रं दशशतनयनः श्यामलः कोमलाङ्गः

वर्मा वीरः प्रतापी प्रतिभट्टदहनप्रखलवक्रपाणिः ।

दोर्मिर्दिग्वायुधाङ्गैर्मणिगणखचितैर्देवमन्त्रीसन्नाथो

दत्ताऽभीष्टानि शश्वत् परिहृतदुरितः पातु विश्वं महेन्द्रः ॥ २ ॥

सौरमन्त्रस्य देवभाग ऋषिः । गायत्री छन्दः । सूर्यो देवता । तद्वत्साद-
सिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

भूतपद्मद्वयं भानुं तेजोमण्डलमभ्यगम् ।

सर्वाभिष्ठापिसामनं छायास्त्रिहस्तानुं भजे ॥ ३ ॥

प्रणवस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । परमात्मा देवता । तद्वत्सादसिद्धयर्थे
जपे विनियोगः । ध्यानम्—

ओंकारवाष्पमुच्चष्टच्चण्डांशुसदृशप्रभम् ।

वामुदेवाभिर्धं ब्रह्म विश्वगर्भमुपास्यहे ॥ ४ ॥

तुरीयगायत्रीमन्त्रस्य विश्वामित्र ऋषिः । गायत्री छन्दः । सविता देवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

देवीं तुरीयगायत्रीं तुर्यातीतपदाश्रयाम् ।

परोरजःप्रकाशात्मचितिरूपामहं भजे ॥ ५ ॥

^२ सर्वोऽप्ययं खण्डः एकस्मिन् (अ) कोश एवोपलब्धः । तत्र तत्र अपवादप्रत्ययवादादिदोषा-
वहितोऽपि प्रमेयातिशयदृष्ट्या अत्र संयोजित इत्यावेद्यते.

चक्षुष्मतीमन्त्रस्य भार्गव ऋषिः । नाना छन्दांसि । चक्षुष्मती देवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

चक्षुस्तोजोमयं पुष्पकन्दुकं बिभ्रतीं करैः ।

रौप्यसिंहासनारुढां देवीं चक्षुष्मतीं भजे ॥ ६ ॥

विश्वाक्वमन्त्रस्य संमोहन ऋषिः । गायत्री छन्दः । विश्वामुर्देवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

रक्ताङ्गरागारुणभूषणाढ्यै बीजाधरं बीटिकयोल्लसन्तम् ।

गन्धर्वकन्याजनगीयमानं विधाबन्तुं सद्गृहतीं नमामि ॥ ७ ॥

पथिवद्रुमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः । पङ्क्तिछन्दः । पथिवद्रुमो देवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आसत्सज्जघनुर्जागकरं वृषभसंस्थितम् ।

अन्नपूर्णासमाश्लिष्टं पथिवद्रुमाश्रये ॥ ८ ॥

तारामन्त्रस्य मत्स्य ऋषिः । विराट् छन्दः । ताराम्बा देवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

नौकासिंहासनारुढां शाक्यदर्शनदेवताम् ।

जलापञ्चमनी बन्दे तारां वारिदमेचकाम् ॥ ९ ॥

नामत्रयमन्त्रस्य काश्यपाग्निभरद्वाजा ऋषयः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीमहाविष्णु-
देवता । तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

समस्तादुस्तरव्याधिसंघर्षसपटीयसे ।

अच्युतानन्तगोविन्दनाम्ने धाम्ने नमो नमः ॥ १० ॥

महागणपतिमन्त्रस्य गणक ऋषिः । निचृद्गायत्री छन्दः । श्रीमहागणपतिदेवता ।
तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

बीजाङ्गुरगदेषुकार्मुकरुजा चक्राञ्जपाशोत्पल-

श्रीहायस्वविशण्वरानकलशप्रोद्यत्कराम्भोरुहः ।

प्रेयो बल्लभया सपन्नकरया छिद्योज्ज्वल पया
विश्वोत्पत्तिविपत्तिसंस्थितिकरो विप्रेक्षरोऽभीष्टदः ॥ ११ ॥

शिवशक्त्यात्मकपञ्चाक्षरमन्त्रस्य वाग्देव ऋषिः । पङ्क्तिश्छन्दः । उमामहेश्वरो
देवता । तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

वामासन्यस्तवामेतरकरकमलायास्तथा वामहस्त-
न्यस्तारक्तोत्पलायाः स्तनभरविलसद्गामहस्तः प्रियायाः ।
सर्पाकलाभिरामः श्रितपरशुमृगेष्टः करैः क्वाब्जनामः
श्लेयः पद्मासनस्थः स्मरललितवपुः संपदे पार्वतीशः ॥ १२ ॥

अमृतमृत्पुञ्जपमन्त्रस्य फहोल ऋषिः । बिराट् छन्दः । अमृतमृत्पुञ्ज-
सदाशिवो देवता । तद्गीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

स्फुटितनलिनसंसरे भौलिष्येन्दुरेजा-
स्त्रवदभूतरसार्यं चन्द्रवद्वर्षकनेत्रम् ।
स्वकरकलितमुद्रापाशवेदाक्षमालं
स्फुटिकरजसमुक्तागौरमीक्षं नमामि ॥ १३ ॥

ध्रुतधारिणीमन्त्रस्य मार्गव ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । ब्रह्मा देवता ।
तद्व्यसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

चतुराननमम्बोजनिषण्णं भारतीसखम् ।
अक्षमालावराभीतिकमण्डलुधरं भजे ॥ १४ ॥

मातृकामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । मातृकासरस्वती देवता ।
तद्व्यसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

पञ्चाशता मातृकया द्वाग्ध्वाखिलदेहया ।
समस्तविद्यारूपिण्या धन्योऽहं मातृकाम्बया ॥ १५ ॥

श्रीहादिलोपामुद्रामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिश्छन्दः । श्रीमहा-
त्रिपुरसुन्दरी देवता । ह ५ बीजं, ह ६ शक्तिः, स ४ कीलकम् । तद्व्यसादसिद्धयर्थे
जपे विनियोगः । बाल्या षडङ्गम् । ध्यानम्—

श्रीदेवीभूषितोत्सङ्गं सान्द्रसिन्दूररोचिषम् ।

हकारादिमनोर्वाच्यं वन्दे कामेश्वरं हरम् ॥ १६ ॥

संपत्करीमन्त्रस्य ऋषिः । गायत्री छन्दः । संपत्सरस्वती देवता ।
तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अनेककौटिमातङ्गतुरङ्गरथपतिनिः ।

सेवितामरुणाकारं वन्दे सम्पत्सरस्वतीम् ॥ १७ ॥

चण्डयोगेश्वरीमन्त्रस्य ईश्वर ऋषिः । नाना छन्दांसि । चण्डयोगेश्वरी
देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

सृष्टिस्थितिन्यां संहत्या नाख्यया भासया श्रिताम् ।

कृलकन्धा (!) कपालाख्यां चण्डयोगेश्वरीं भजे ॥ १८ ॥

परशंभुनाथमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः । पङ्क्तिछन्दः । परशंभुनाथो देवता ।
तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

पूर्णोद्भन्तास्त्ररूपाय तस्मै परमशोभने ।

आनन्दताण्ड्योद्घण्डपण्डिताय नमो नमः ॥ १९ ॥

परामन्त्रस्य गङ्गा ऋषिः । गायत्री छन्दः । परा सरस्वती देवता । तत्प्रसाद-
सिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अकलङ्कशशाङ्काम्ना इयक्षा चन्द्रकलावती ।

मुद्रापुस्तकसङ्ग्रहा पातु मां परमा षाला ॥ २० ॥

बालामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । गायत्री छन्दः । बाला त्रिपुरसुन्दरी
देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अरुणकिरणजालै रञ्जिताशाकलाशा

विधृतजपकटीका पुस्तकाभीतिहस्ता ।

इतरकरवराख्या फुल्लकल्हारसंस्था

निवसतु इदि बाला नित्यकल्याणशीला ॥ २१ ॥

अन्नपूर्णेश्वरीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । अन्नपूर्णेश्वरी देवता ।
तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आदाय दक्षिणकरेण सुवर्णद्वीं
दुग्धान्नपूर्णमितरेण च रत्नपात्रम् ।
अन्नप्रदाननिरतां नवहंभवर्णां
अम्बां भजे कनकनूपणमाज्यशोभाम् ॥ २२ ॥

अम्बारूढामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । अम्बारूढा देवता ।
तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

बद्धा पाशेनाङ्कुशेन कृप्यमाणास्वसाध्यकम् ।
प्रन्ती वेज्रेण फालस्तम्बाणिमम्भारतां भजे ॥

ध्यानान्तरम्—

अम्बारूढा कराले नवकनकमयीं वेज्रपट्टिं दधाना
दक्षेऽन्ये धारयन्ती स्फुरति भनुर्लतापाशहस्ता सुसाध्या ।
देवी नित्यप्रसन्ना सशिशकललसत्केशपाशा विजैत्रा
दद्यादाद्यानवधां श्रियमखिलमुखप्राप्तिद्वयां श्रिये नः ॥ २३ ॥

श्रीविद्यागुरुपादुक्तामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिछन्दः । श्रीविद्या-
गुरुपादुका देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

तेजोमयमहाविद्यां शैलराजितमस्ताकाम् ।
रक्तां चतुर्भुजां वन्दे श्रीविद्यागुरुपादुकाम् ॥ २४ ॥
श्रीलक्ष्मिताया ॥ २५ ॥

लघुश्यामामन्त्रस्य भतङ्ग ऋषिः । विराट् छन्दः । श्रीलघुश्यामाम्बा देवता ।
तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

स्मरेत् प्रथमपुष्पिणीं रुचिरकिन्दुशोणाम्बरां
गृहीतमधुपात्रिकां मदविवूर्णनेत्राञ्जलाम् ।

घनस्तनभराळसां गळितचूळिकां श्यामलां
 करस्फुरितवह्नीविमलशङ्खताटङ्गिनीम् ॥
 माणिक्यबीणानुपलालयन्तीं मदालसां मञ्जुलवाधिलासाम् ।
 माहेन्द्रनीलघुतिकोमलाङ्गीं मातङ्गकन्यां मनसा स्मरामि ॥ इति वा ॥ २६ ॥

वागीश्वरीमन्त्रस्य कण्व ऋषिः । विराट् छन्दः । वागीश्वरी देवता ।
 तद्यप्सादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

अमलकमलसंस्था लेलिनीपुस्तकोद्यत्-
 करपुगलसरोजा कुन्दमन्दारगौरा ।
 पूतशशधरण्यबोल्लासिमोटीरपीठा
 भवतु ममभयानां भङ्गिनी भारती नः ॥ २७ ॥

नकुलीवागीश्वरीमन्त्रस्य कण्डोळ ऋषिः । गायत्री छन्दः । नकुलीवागीश्वरी
 देवता । तद्यप्सादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

नकुली कण्ठदन्ताळी साव्यनिङ्गाडहिदंशिनी ।
 भक्त्यक्लृब्धजननी भावनीया सरस्वती ॥ २८ ॥

श्यामागुरुपादुकामन्त्रस्य मतङ्ग ऋषिः । पङ्क्तिस्तन्दः । श्यामागुरुपादुका
 देवता । तद्यप्सादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

धन्दे गुर्वह्प्रिमुकुटां श्यामलां शुक्लाणिनीम् ।
 समस्तसिद्धिजननीं श्यामलागुरुपादुकाम् ॥ २९ ॥

श्रीराजश्यामलामन्त्रस्य स्पष्टम् ॥ ३० ॥

लघुबाराहीमन्त्रस्य नारद ऋषिः । पङ्क्तिस्तन्दः । लघुबाराही देवता ।
 तद्यप्सादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

महार्णवे निपतितामुद्धरन्तीं वसुंधराम् ।
 महादंष्ट्रां महाक्षयां नमान्युन्मत्तमैरर्चाम् ॥ ३१ ॥

स्वप्नवारामहीमन्त्रस्य अग्निः ऋषिः । गायत्री छन्दः । स्वप्नवाराही देवता ।
तद्यज्ञादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

स्वप्ने शुभाशुभं भावि शासन्ती भक्तकार्ययोः ।

दुःस्वप्नहारिणी वन्दे वाराही स्वप्ननायिकाम् ॥ ३२ ॥

तिरस्करिणीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । तिरस्करिणी देवता ।
तद्यज्ञादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

मुक्तकेशी विघ्नघ्ना सर्वाभरणभूषिताम् ।

स्वयोनिदर्शनान्मुह्यत्यशुबर्गा नगाम्पहम् ॥ ३३ ॥

वाराहीगुरुपादुकामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । वाराहीगुरुपादुका
देवता । तद्यज्ञादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

देशिकाङ्घ्रिलसन्धौलिं सङ्गिनीं च कपालिनीम् ।

भावयामि घनच्छायां पञ्चमीगुरुपादुकाम् ॥ ३४ ॥

श्रीमहावाराहीमन्त्रस्य स्पष्टम् ॥ ३५ ॥

श्रीपूतिविद्यामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिछन्दः । श्रीपूतिविद्या
देवता । तद्यज्ञादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः ॥ ३६ ॥

महापादुकामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिछन्दः । श्रीमहापादुकाम्बा
देवता । तद्यज्ञादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

सर्वविद्यामयी सर्वशक्तिपीठस्वरूपिणीम् ।

कराग्रे हृदये मूले देशिकाङ्घ्रियुगत्रयम् ॥

दधती दीप्तभूषाढ्यां श्रीमहापादुकां नमः ॥ ३७ ॥

इति रस्मिमालाया ऋष्यादयः ॥

इति जपप्रकरणं पष्ठं समाप्तम्

नैमित्तिकप्रकरणम्

पर्वसु नैमित्तिकार्चनविधिः

उक्तेन क्रमेण नित्यक्रमनिरतः सायकः प्रतिमासं पञ्चपर्वसु नैमित्तिकमर्चन-
माचरेत्—

नित्यार्चनरतैः सिद्धैः कार्यं नैमित्तिकार्चनम् ॥

इति तत्पराजवचनात् । तच्च नित्यार्चनाधिकसाधनविशेषकारणकम् । पर्वणि तु
कृष्णाष्टमी कृष्णचतुर्दशी दर्शः पूर्णिमा सङ्क्रान्तिश्चेति कुलार्णवोक्तानि । तत्र कालस्य
कर्तव्यतायाश्च निर्णयः । सङ्क्रान्तिव्यतिरिक्तपर्वार्चनं सूर्यास्तमयोत्तरं दशघटिकाऽऽमके
रात्रिपूर्वभागे कार्यम् । सङ्क्रमणसर्गा तु तत्तत्सङ्क्रान्तिपुण्यकालोपलक्षितासु
घटिकासु । तदुक्तम्—

प्रापूर्व्यं च दक्षिण मेषतुल्योः सिंहं हृदि वृश्चिके

कुम्भे षोडशपूर्वतोऽथ मिथुने मीने धनुःकल्पयोः ।

ऊर्ध्वाः षोडश कूर्तिताः प्रथमतस्त्रिंशत्तु कर्काटकं

चत्वारिंशदथो परास्तु मकरे पुण्यप्रदा नाविकाः ॥ इति ॥

नाविकाः घटिकाः । अष्टमीचतुर्दशीदर्शपूर्णिमानां स्वस्वदिने पूजाकालव्याप्तौ न
विवादः । दिनद्वये एकदेशव्याप्तौ यत्राधिका सा तिथिर्मासा । समव्याप्तौ परं ।
तिथिवृद्धिद्वयवशेन चतुर्दशीदर्शयोः एकस्मिन्नेव दिने पूजाकालव्याप्तौ नैमित्तिकद्वयस्य
तन्त्रेणानुष्ठानम् । तदा सङ्क्रान्तियोगे तु तत्र तस्यापि दिवासङ्क्रमणे सति नित्यार्चनस्य
प्रासङ्गिकी सिद्धिः । यत्र चतुर्णां नैमित्तिकार्चनानां एकस्मिन्नेव काले सन्निपातः
सम्भाव्यते तत्र तेषामप्येकतन्त्रतैव । यथा दमनसमर्पणस्य मुख्यकाले चैत्र्या पूर्णिमाया-
मसम्भावे तत्कृष्णचतुर्दशीदर्शादिव्येष्टकृष्णचतुर्दशीदर्शान्ते गौणकाले । यथा च पवित्रा-
रोपणस्य श्रावण्यामलाभे वा मिथुनसङ्क्रमणं वा च तुलासङ्क्रान्तिप्रोक्तासु तिथिषु
पश्चिमशुक्लाष्टमीनवमीचतुर्दशीपूर्णासु च तत्कृष्णचतुर्दशीदर्शयोश्च तादृशि विषये पूजाद्वयं
यं वा करिष्य इति सङ्कल्पयेदिति दिक् ॥

नित्यक्रमात् नैमित्तिके विशेषः

तत्र परिगणितेषु पर्वसु प्रातः नित्यकर्म निर्वर्त्य रात्रौ अमुकपर्वप्रयुक्तं नैमित्तिकमर्चनं करिष्ये इति सङ्कल्प्य यथाविधं समारम्भविशेषेण नपञ्चकरणक एव क्रमो निर्वर्तनीयः । न तु “नपञ्चकालाभेऽपि नित्यक्रमप्रत्यक्षमुच्यते” इति सूत्रेण नित्य-
क्रम इव प्रतिनिधिनाऽपि वा । चैत्राद्यासु पौर्णमासीषु तु कल्पमाणेन विधिना सन्तान्त-
रोक्तेन दमनकादिस्मर्पणमपि । सति सम्भवे आश्वयुज्यां तद्यतिपदादिपर्वान्तप्रयोगोऽ-
प्यनुष्ठेयः, “पञ्चपर्वसु विशेषार्चा” इति सूत्रस्य नानाविधाऽङ्गशास्त्रार्चाबोधकत्वात्,
विविधाः शेषाः कालद्रव्यक्रियाऽऽदिरूपाण्यङ्गानि यस्यां तादृश्यन्तेति विग्रहात् ॥

निवेदने पक्षभेदाः

तत्र द्रवद्रव्यनिवेदने त्रयः पक्षा भवन्ति । पृथक् पृथक् पात्रस्थं हिमोदपादिकं
ऐं ह्रीं श्रीं अमुकदेवताया अमुकं कल्पयामि नम इति तत्तन्नामघटितेनोपचारमन्त्रेण
प्रधानदेव्यादिभ्यो नवमन्त्रैर्भर्गन्ताभ्यसिपञ्चाशदुत्तरशतसङ्ख्याकान्यो देवतान्यः प्रत्येकं
निवेदयेत् । इह प्रधानदेव्या सह नित्याः षोडश, महाकामेश्वर्यादयश्चतस्रः, त्रिपुरादयः
चक्रेश्वर्यो नव, कामेश्वरायुधेश्वर्यः चतस्र इति विभेदः । यदि वा प्रधानदेवता-
निवेदनोत्तरं ३ अङ्गदेवीभ्यो नित्याभ्यो अमुकौवायौपत्रयाय अणिमाऽऽदिभ्यो मातृभ्यो
मुद्रादेवीभ्यो अणिमाऽऽदिभ्यो वा कामेश्वर्यादिनित्याकलान्यः अनङ्गकुसुमादिभ्यः
सर्वसङ्क्षोभिष्पादिभ्यः सर्वसिद्धिप्रदाभ्यः सर्वज्ञादिभ्यो वशिन्यादिभ्यः आयुधदेवीभ्यो
महाकामेश्वर्यादिभ्यः त्रिपुरादिचक्रेश्वरीभ्योऽमुकं कल्पयामीति तत्समष्टयै निवेदयेत् ।
अथवा प्रधानदेवतायै पृथङ् निवेद्य ऐं ह्रीं श्रीं हृदयदेव्यादिभ्यो नवचक्रैर्भर्गन्ताभ्योऽमुकं
कल्पयामीति सर्वसमष्टयै निवेदयेदित्येकः ॥

अनेकपात्रासम्भवे अष्टादश चतुर्विंश वा पात्राणि तत्तद्द्रव्यसम्भूतानि उपहृत्य
पूर्वोक्तान्यन्तमेव प्रकारेण निवेदयेदिति द्वितीयः । अत्रौपत्रयसिद्धिमातृमुद्राणां
पार्यव्यतदन्यत्वाभ्यां पात्राणामष्टादशत्वं चतुर्विंशत्वं च ज्ञेयम् ॥

तत्राप्यसम्भवे प्रथमद्वितीययोः प्रकारयोः महति पात्रे सम्भृतं हिमोदकादिक-
मुपपात्रेण आद्याद्याप निवेश निवेश पात्रान्तरे निक्षिपेत् । अन्ये तु प्रकारे
महापात्रस्थं सर्वान्यो देवतान्यो गुणपनिवेदयेदिति तृतीयः ॥

कठिनद्रव्यनिवेदने पञ्चद्वयम् । तत्र कलादिकमुक्तदेवतासमसङ्ख्याकमुक्तान्पतमेन प्रकारेण तत्तदेवतायै निवेदयेदित्येकः । तदशक्तौ यथासम्भवमुपहृत्येति द्वितीयः ॥

पवित्रारोपणे दीपदाने च प्रथमपक्षीयः प्रथमप्रकार एव नान्यो हिमोदकादी । सङ्कोचपक्षाश्रयणे बीजनशक्तिरवसरानाथो वा । तन्वान्तरोक्तानां 'चतुरास्त्रायपञ्च-
सिंहासनपञ्चपञ्चिकापद्दर्शनाङ्गदेवीभूतशक्तिसमयदेवतानामप्यर्चने अन्युदय एवेति दिक् ॥

दमनविधिः

अथादौ दमनार्चनम् । चैत्रशुक्लचतुर्दस्यां सायं स्वयं दमनारामं गत्वा—

ॐ शिवप्रसादलभ्नूत अत्र सन्निहितो मय ।

देष्टुं कर्तव्यं समुद्दिश्य नेतव्योऽसि शिवाङ्गवा ॥

इति दमनशान्मन्य अष्टमन्त्रेण समूलं दमनलताः संपर्पापर्पाता उत्पल्य, तदलाभे तद्रुच्छान्वा शस्त्रेण छिन्वा स्वातन्त्र्याभावे 'विनेतुरभुमन्वा कथम्वीता वा आनीयान्वा
वा पवित्रे वंशादिपात्रे निधाय मूलविधया शुद्धामिरद्धिः अभ्युक्ष्य ऐं ह्रीं श्रीं दमनाय
अमुकं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या उपचारमन्त्रैः मन्त्रपुष्पपूपादीपनैवेद्याह्वयान्
पञ्चोपचारान् आचर्य, सूत्रमनघवज्रेण आच्छाद्य, यागमन्दिर एव कचन शुचिनि
स्थले निधाय जागृयात् । जागरणं स्वभ्युदयाय । इत्यभिवादनम् । इदं च सद्योऽपि
वा कार्यम् । समानमेतदुत्तरत्रापि कुसुमानाम् । दुग्धाभादिनिवेशस्य तु सद्य
एवोचितमभिवादनम् । अथ पूर्णिमायां रात्रौ प्रधानदेवीपूजोत्तरं आवरणार्चने—

पौडशार्णे जगन्मातः वाञ्छितार्थफलप्रदे ।

इत्थान् पूरय मे कामान् देवि कामेश्वरेश्वरि ॥

इति देवी प्रार्थ्य, नित्यार्चनक्रमेण श्रीदेव्याद्याः देवताः चतुरास्त्रादिसमयान्तदेवताश्च
दमनैः समम्यर्च्य निरुद्धोमत्रिगुणितं होमं कृत्वा मूलमन्त्रं च तथा जप्त्वा अङ्गमन्त्रांश्च
तदशोभं श्रीगुरुमभिपूज्य शक्तिसामयिकान् सम्भाव्य तैः सह अन्यैश्च ब्राह्मणैः भुञ्जीत ।
एतस्य मुख्यकाले कर्तुमसम्भवे चैत्रवैशाखज्येष्ठानां कृष्णाष्टमीकृष्णचतुर्दश्योः वैशाखश्वेष्ठयोश्च
वा कुर्यात् ॥ इति दमनविधिः ॥

चैत्रपूर्णिमाकृत्यम्

अस्यामेव पूर्णिमायां वसन्तोत्सवोऽपि विहितः । तत्र दमनार्पणवसन्तोत्सवी तन्त्रेण करिष्ये इति सङ्कल्प्य तत्कालसम्भवानि सकलहाराणि कर्पूरचन्दनोक्षितानि कुसुमानि पूर्ववत् अधिवास्य तैर्दमनकैश्च युगपदर्चयेत् ॥ इति चैत्रपूर्णिमाकृत्यम् ॥

वैशाखीकृत्यम्

अथ वैशाखायां पूर्णिमायां नैवेद्यावसरे प्राग्वदधिवासितं हेमन्तकाले सङ्गृहीतं तुषारोदकं तदलाभे कर्पूरमृगनाभिसुरभिच्छं शीतलं सलिलं वा पूर्वोक्तान्यतमेन पक्षेण सावरणायै देयतायै निवेदयेत् । अवशिष्टं प्राग्वत् ॥ इति वैशाखकृत्यम् ॥

ज्येष्ठकृत्यम्

अथ ज्येष्ठायां प्राग्वदधिवासितानि कदलीपल्लवादीनि फलानि उक्तया रीत्या कयाचित् उक्तसर्गैः प्रधानदेव्यादिभ्यो निवेदयेत् । तैः अर्चयेदिति केचित् । अन्यत् समानम् ॥ इति ज्येष्ठकृत्यम् ॥

आषाढकृत्यम्

अथाषाढ्यां प्राग्वदधिवासनपूर्वकं श्रीदेव्यै कुङ्कुममिश्रं चन्दनं समर्प्य जाती-कुसुमैः सावरणामन्यर्प्य ताम्बूलावसरे लवङ्गैश्चाफङ्गोलानि उक्तेन प्रकारेण केनापि निवेदयेत् । शेषं पूर्ववत् ॥ इत्याषाढकृत्यम् ॥

पवित्रारोपणविधिः

तदनु श्रावण्यां पूर्णिमायां पवित्रारोपणम् । तानि च सुवर्णरौप्यताम्रान्यतम-तन्तुपट्ट^१सूत्रसरीपद्मदर्भमुजशाणकफलकार्पासान्यतमसूत्रविनिर्मितानि । कार्पाससूत्रं तु सुवासिनीकर्तृकम् । उक्तान्यतमेन नवगुणितेन सूत्रेण निर्मितैः षोडशाङ्गुलधामैः ताम्रसङ्कपाकैः सरैः सम्पन्नं ताम्रसङ्कषाग्रंश्चिमदेकं पवित्रमित्येकः पत्रः । नवाङ्गु-लधामसरप्रस्थिकं वेति द्वितीयः । तत्तदावरणगताशक्तिसमसङ्गुणाकाङ्गुलधामसर-

^१ सूत्रत्रिसरी—अ १, सूत्रत्रसरी—ब १, ब २, भ.

ग्रन्थिकं वेति तृतीयः । आदिमपक्षद्वये पवित्राणि सर्वेषां साधारणानि । अन्तिमे तु पक्षे मूढदेव्याः षोडशतयान्यतराङ्गुलायामसरग्रन्थिकम्, महाकामेश्वर्यादीनां तिसृणां त्र्यङ्गुलायामादिकम्, अङ्गदेवीनां पण्णां तत्सङ्ख्याकाङ्गुलायामादिकम्, नित्यानां पञ्चदशानां पञ्चदशाङ्गुलायामादिकम्, गुरुपङ्क्तित्रयस्य तत्तद्दोषसमसङ्ख्याङ्गुलायामादिकम्, आयुधदेवीनां चतुरङ्गुलायामादिकमिति विशेषः । पक्षत्रयेऽपि व्याप्तस्य श्रीगुरोः प्रधानदेवीकृत् । जीवतस्तस्य स्वस्य च क्रमागमज्ञशिष्यशक्तिसानयिकानां च कण्ठादिनान्यन्तायाममङ्गीकृतपक्षान्यतमसङ्ख्यवसरग्रन्थिकं एकग्रन्थिकं वा । क्रमः कालनित्यश्रुतक्रमः । आगमः कादिकालीमतादिः । अन्येषां शक्तिसामयिकानां कण्ठादिनान्यन्तमानं नवसरमेकग्रन्थिकं च । वितानादेवताविष्टरायाममष्टोत्तरशतसरग्रन्थिकं शक्यवतारकं नाम । मण्डपस्य तत्परिधिसमप्रमाणमेकसरग्रन्थिकम् । होमाग्रेः षोडशतयान्यतराङ्गुलायाममेकसरमेकग्रन्थिकं च पवित्रं कुर्यात् । ग्रन्थिः सूत्रबैद्यनरूपः । वैद्यनसङ्ख्या तूत्तमादिभेदेन षट्षिंशच्चतुर्विंशतिद्वादशाङ्गिका ऐष्टिकी वा । तन्मन्त्रस्तु बाला वा कवचं वा । उक्तपक्षत्रये एकतमस्वीवाद्यपर्णीयत्वं, मानसाकर्ष्यं अनिष्टापादकं सर्वथा नाशरोदिति स्थितिः । इत्यमुपकल्पितानि गुरोचक्रकुङ्कुम-रक्तचन्दनमृगमदपङ्कजितानि लम्बागैरिकान्मतरचित्रितग्रन्थिकानि पवित्राणि प्राग्वद-पिबास्य ध्रावण्यां राज्ञी शक्यवतारकं पवित्रं वितानालुम्बयित्वा मण्डपे तत्सूत्रेणविष्टय प्रधानदेवीपूजान्ते ज्ञानमुद्रोपातैः पुण्यैः समं श्रीदेव्याद्यावरणान्तदेवताभ्यः तत्तत्पादुफया पृथक् पृथक् समर्प्य अग्नये च पुरो निधाय श्रीगुरुशक्तिसामयिकेभ्यः प्रदाय स्वयं धृत्वा शिष्येभ्यो दद्यात् । एतावत्कर्तुमसम्भवे पण्णवसङ्गुलायामसरग्रन्थिकानि त्रीणि पवित्राणि कृत्वा श्रीदेव्यै समर्पयेत् । शेषं पूर्ववत् । एतन्मुख्यकालातिक्रमे मिथुनादितुलान्तसङ्क्रान्तिगतासु कृष्णाष्टमीकृष्णचतुर्दशीपूर्णिमासु वा कार्यम् ॥ इति पवित्रारोपणविधिः ॥

भाद्रपदकृत्यम्

ततो भाद्रपदां पूर्ववदधिवासितेनैकैकेन केतकीपुष्पेणालाभे पत्रेण वा ज्ञानमुद्रया सर्वैः देवता अर्चयेत् । पुष्यं तु निष्कासितकैसरमिति श्रीगुरुमुखगमः । शेषं सनानम् । इति भाद्रपदकृत्यम् ॥

आश्वयुजकृत्यम्

अथाश्वयुज्यां पुष्पविशेषं निवेद्य विशेषकरणकः क्रमः प्रवर्तनीयः । अथवा—

आश्वयुज्यां विशेषस्तु दर्शान्तप्रतिपत्तिणिम् ।

आरभ्य पूजयेत् देवीं गन्धपुष्पोपहारकैः ॥

इति तन्त्रराजवचनात् तच्छुद्धप्रतिपदादिपूर्णाधिकः प्रयोगोऽनुष्ठेयः । तत्र प्रतिपदात्रौ विशेषतः पुष्पं नैवेद्यापुष्पचरैः क्रमं प्रवर्त्य प्रधानदेवतायै शतमाज्जाहुतीः आवरण-
देवतान्यः तदशार्शं हुत्वा जपं होमसमस्तहुषाकं विधाय अविवाहिताक्षतां प्राङ्निमग्नित्वा
कन्यामैकं अन्यक्तृक्षातां आसने उपवेद्य तस्यां देवीं आमाद्य बालया पञ्चधा
उपचर्य यथाविभवं वसनाभरणानि दद्यात् । एवं द्वितीयादिचतुर्दशान्तं द्विशतादि-
होमजपकन्यापूजनानि कृत्वा पूर्णिमायां ब्रह्मया शतेन सह षोडशशतहोम-
जपषोडशकन्यापूजनानि कुर्यादिति एकः पक्षः । प्रतिपदि प्रकृतिहोमः शतमाहुतयो
द्विहोमश्च शतं एवं जपः कन्यकं द्वे । द्वितीयादिषु त्रिशतादिहोमजपौ त्र्यादिकन्यका
इत्यपरः । एतयोरेकमाश्रयेत् । तिथिबृहद् प्रतिपदादिभस्मेण शतादिहोमादिकम् ।
तिथिहासे तु तस्मिन्नेव दिने तद्द्वितीयकृत्यं, एकस्मिन्नेव काले होमादिकं च कुर्यात् ।
अवशिष्टमवशिष्टम् । एवं कृते विद्या सिद्धा भवति । राजा च साधकस्य अर्चको
भवति । अथवा—कुलार्णभोक्तृनवरात्रपक्षोऽपि एकांशरवृद्धया वा तदसम्भवे यद्योक्त-
क्रमेणैव वा कर्तव्यः । अयं स्वतन्त्रो न तु पूर्णिमाऽङ्गम् । तत्पक्षे पूर्णिमापूजाऽपि
प्रत्येकमुत्तरीत्या कर्तव्येति दिक् ॥ इत्याश्वयुजकृत्यम् ॥

कार्तिककृत्यम्

अथ कार्तिक्यां प्राग्वदधिवासितं कुङ्कुमं सावर्णायै देव्यै समर्प्य गोधूमादि-
विष्टप्रकृतिकैः घृतपूरितैः प्रज्वालितकर्पूरवर्तिभिः प्रदीपैः नित्यहोमक्रमेण तत्तदेवतान्यो
हुत्वा देव्याः पुरः शुचिनि भूतले षोडश दीपान् दत्त्वा अङ्गदेवीन्यो नित्याग्न्यः
ओषधयगुरुम्यः तत्तत्स्थाने निवेद्य तदभितस्त्रिकोणादिचतुरस्तान्ताकृत्या च निधाय
प्रतिदेवतनैकैकं दीपं निवेदयेत् । एतावदसम्भवे एकस्मिन्नेव भाजने मध्ये एकं
तदमितो नव वा नवयो^१ निचत्राष्टदलकनलान्यत्तमालङ्कृते वा तत्र मध्ये एकं कोणेषु

^१ परिशिष्टे २ ये.

दलेषु वाऽथौ दीपान् प्रज्वाल्य देव्यै मूलेन सप्रसूने निवेदयेत् । शेषमभिहितवत् ॥
इति कार्तिककृत्यम् ॥

मार्गशीर्षकृत्यम्

अथ मार्गशीर्षपूर्णिमायां सावरणां श्रीदेवीं सुगन्धिभिः कुसुमैरन्यर्च्य
मापविष्टांपूज्यान् कर्पूरसुरभिः नारिकेलोदकं च प्रागुक्तान्यतमया भङ्गवा सर्वान्यो
देवतान्यो निवेदयेत् । अन्यदविशेषम् ॥ इति मार्गशीर्षकृत्यम् ॥

पौषकृत्यम्

ततः पौष्यां प्राग्वदधिवासपूर्वकं शर्करया गुडेन वा साकं गव्ये दुग्धं उक्तेन
केनचिद्विधेः निवेदयेत् । अन्यदविशेषम् ॥ इति पौषकृत्यम् ॥

माघकृत्यम्

तदनु माघ्यां प्राग्वदधिवासितैः शुद्धैः सिद्धैः अलाभे रक्तकृष्णैर्वा शुद्धैस्तनुसुमै-
रन्यर्च्य शर्करादुग्धापूज्यान् निवेदयेत् । अत्रापूपाः गोधूमादिपिष्टप्रकृतिषा इति
सम्प्रदायः । इतरत् समानम् ॥ इति माघकृत्यम् ॥

फाल्गुनकृत्यम्

अथ फाल्गुन्यां सौवर्णराजतपुष्पैः पङ्कजैः कलहारेः आद्यकुसुमैः मधुकैश्च
यथासम्भवं मिळितैः प्राग्वदधिवासितैः सावरणां श्रीदेवीं वरिवस्येत् ॥ इति
फाल्गुनकृत्यम् ॥

अयमेव नैमित्तिकार्चनविधिः गणपतिश्यामावर्तलीनां सामान्यकर्मोक्तानां
देवतानाम् । सर्वत्रामुकपौर्णिमायां अमुकेन द्रव्यविशेषेण अमुकदेवतां पूजयिष्ये
इति सङ्कल्पः ॥

अत्राधिकमास्तापाते एकमासकृत्यस्य मासद्वये आवृत्तिः । क्षयमासप्रसक्तौ
त्वेकस्मिन् मासे मासद्वयकृत्यमपि कार्यं भवति । नैमित्तिकार्चनमुख्यगौणकालातिव्रते
मूलविद्यासहस्रजपः प्रायश्चित्तमात्रात् तन्त्रराजे—

नैमित्तिकातिक्रमणे सहस्रं प्रजपेत्तथेति ॥ इति ॥

इति पञ्चपर्वार्चनविधिः ॥

तन्त्रान्तरोक्तेषु युगमन्त्रादिषु विशेषदिवसेष्वपि श्रीदेव्यर्चनं अन्युदयैव ।
सूत्रकारेण काम्यहोमस्यैवोक्तत्वात् तत्पूर्णाऽनुक्तिरिति शिवम् ॥ इति यौवनोद्धारस्य
नैमित्तिकप्रकरणम् ॥

यथामति मयाऽकारि स्वयं श्रीक्रमपद्धतिः ।

भ्रमं प्रनादस्थलितं क्षमयन्निवह साधवः ॥

इति श्रीमद्भास्करानन्दनाथवरणारविन्दशिखिन्दाबमानमानसेन उमानन्दनाथेन
विरचिते कल्पसूत्रालुकारिणि नित्योत्सवनिबन्धे
अभिनवे यौवनोद्धारः तृतीयः सम्पूर्णः

—

मौढोल्लासः चतुर्थः—श्यामाक्रमः

उपोद्घातः

नत्वा श्रीभामुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
प्रवीरमानन्दनाथः प्रीबोद्धसं तनोत्यनुम् ॥
यत्र श्रीमन्महाराष्ट्रीमन्तिष्याः कम ईरितः ।
प्रवानानुसृतिद्वारा न्यायं हि नृपसैव नम् ॥
त्रितार्या बाल्या चेह बाल्या वाऽऽदितोऽन्विताः ।
मन्त्राः कमजुषो दीक्षा त्वारम्भोल्लास ईरिता ॥

काव्यकृत्यं आहिकं च

श्रीमान् साधकः श्यामलां देवीं आरित्यधिः श्रीक्रमोत्तममेण काव्यकृत्या-
द्विके निर्वर्तयेत् । अत्र विशेषः—श्रीगुरुपादुकायामादौ त्रितारीस्थाने बालायोगः ।
सर्वकारणभूतायाः संविदश्चिन्तनं मूलापारादिद्वादशान्ताख्यललाटोर्ध्वमागवधिकमेव ।
रश्मिस्त्रगननुस्मरणम् । तत्र तत्र यथोचितं सम्बुद्धचादीनामूहः । आदित्यमण्डले
वक्ष्यमाणया भङ्गया सङ्गीतयोगिन्या भावनेम् । मूलेन अर्घ्यदानम् । वक्ष्यमाणमृग्यादि-
न्यासत्रयं चेति । इदं आहिकं स्वतन्त्रोपास्तौ पुरस्चरणकाले च, न तु श्रीकमाङ्गत्वेन
सहानुष्ठाने ॥

यागमन्दिरप्रवेशः

अथापराह्णे यागमन्दिरमागत्य द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोषण्डिष्य यागगृहं च
रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानकादिभिश्चालङ्कृत्य द्वारस्य दक्षिणामशालयोः ऊर्ध्वमागे च
क्रमेण —

ऐं ह्रीं सौः भद्रकाल्यै नमः, ३ भैरवाय, ३ लम्बोदराय नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य अन्तः प्रविष्टः ३ रत्नत्रादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाधमिषु सपर्यासामग्रीं स्वस्य दक्षभागो निधाय दीपानभितः प्रज्वाल्य गन्धमात्स्यादिभिः अलङ्कृतात्मा तान्मूलेन जातीपत्रफलवङ्गैः कर्पूराङ्गपङ्कतिकेन वा सुरमिलब्धनः सुप्रसन्नमनाः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुधिनि खालानृतौयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ३ आधारशक्ति-कमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेन आसनेनोपविश्य ३ समस्तगुणप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रदेवताश्रीपादुकान्यो नमः इति मूर्ध्नि कक्षाञ्जलिः स्वयामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण गुरुपादुकया श्रीगुरुं महागणपतिमन्त्रेण च गणपतिं प्रणम्य ३ ऐं ह्रः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुहुरावृत्तेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्तं कूर्परयोध विन्यस्य देहे च व्यापकं कृत्वा स्वस्य देवतैक्यं भावयन्—

ऐं ह्रीं सौः अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।

ये भूता विप्रकर्तारस्तो नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रे सहस्रदुर्चार्यं दुरापद्मपार्ष्णिभूतलज्विराधातकरास्फोटप्रथ्मकूरदष्टवलीकनार्थकं तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावमासकान् बिभ्रानुस्मरयेत् । तालत्रयं नाम दक्षतर्जनीमध्यमाभ्यामधोमुखाभ्यां वामकरतले सशब्दमुपशुंषुपरि त्रिरभिधातः ॥

प्राणायामः

अथ ३ नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य अङ्कुशेन शिखां बद्ध्वा श्रीकनोक्तप्रकारेण भूतशुद्धिं आत्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय मूलेन विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

षडङ्गादिन्यासपञ्चकम्

तेजोरूपदेवीमयं भावयन्नात्मानं निजदेहे न्यासजालमकं वज्रकवचं आमुञ्चेत् ।

यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः ऐं सर्वजनमनोहरि इदम्यय नमः ॥

७ सर्वमुखरजिनि शिरसे स्वाहा ॥

- ७ ह्रीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशङ्करि शिखायै वन्दे ॥
 ७ सर्वस्त्रीपुत्रवशङ्करि कवचाय हुम् ॥
 ७ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नेत्रत्रयाय वीपदे ॥
 ७ सर्वसत्त्ववशङ्करि सर्वलोकवशङ्करि अमुकं मे वशमानय स्वाहा
 अस्त्राय फट् ॥

इति मन्त्रान् हृदयार्दिषु न्यसेत् इति षडङ्गन्यासः ॥ १ ॥

अथ श्रीकनौकमातृकान्यासं कृत्वा ॥ २ ॥

ऐं ह्रीं सीः रव्यै नमः इति मूलाधारे, ३ प्रीतये नमः इति हृदये,
 ३ मनोमवाप नमः इति मुखे न्यसेत् ॥ इति रत्नादिन्यासः ॥ ३ ॥

ऐं ह्रीं सीः ऐं ह्रीं श्री ऐं ह्रीं सीः नमः । गङ्गारन्ध्रे ॥

- ३ ॐ नमो नमः । छल्लटे ॥
 ३ भगवति नमः । भूमध्ये ॥
 ३ श्रीमातङ्गीधरि नमः । दक्षिणे ॥
 ३ सर्वज्ञतमनोहरि नमः । वासने ॥
 ३ सर्वसुखरञ्जिनि नमः । मुखे ॥
 ३ श्री नमः । दक्षिणे ॥
 ३ ह्रीं नमः । वामश्रोत्रे ॥
 ३ श्री नमः । कण्ठे ॥
 ३ सर्वराजवशङ्करि नमः । दक्षांसे ॥
 ३ सर्वस्त्रीपुत्रवशङ्करि नमः । वामांसे ॥
 ३ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नमः । हृदये ॥
 ३ सर्वसत्त्ववशङ्करि नमः । दक्षस्तने ॥
 ३ सर्वलोकवशङ्करि नमः । वामस्तने ॥
 ३ अमुकं मे वशमानय नमः । नाभौ ॥
 ३ स्वाहा नमः । स्वाधिष्ठाने ॥
 ३ सीः ह्रीं ऐं श्री ह्रीं ऐं नमः । मूलाधारे च न्यसेत् ॥

इति मूलखण्डसप्तदशकन्यासः ॥ ४ ॥

एतानेव प्रतिलोममूलमन्त्रखण्डान् मूलाक्षरस्वाधिष्ठाननामिषामस्तनदक्षस्तन-
हृदयवामदक्षांसकण्ठवामदक्षधोत्रमुखवामदक्षनेत्रभ्रूमध्यललाटब्रह्मरन्ध्रेषु कमात् न्यसेत् ।
यथा—

ऐं ह्रीं सौः सौः ह्रीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं नमः । मूलाक्षरे ॥

२ स्वाहा नमः । स्वाधिष्ठाने ॥

२ अमुकं मे वक्षमानय नमः । नाभौ ॥

२ सर्वलोकवशङ्करि नमः । वामस्तने ॥

२ सर्वसत्त्ववशङ्करि नमः । दक्षस्तने ॥

२ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नमः । हृदये ॥

२ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि नमः । वामांसे ॥

२ सर्वराजवशङ्करि नमः । दक्षांसे ॥

२ ह्रीं नमः । कण्ठे ॥

२ ह्रीं नमः । वामधोत्रे ॥

२ ह्रीं नमः । दक्षधोत्रे ॥

२ सर्वमुखरजिनि नमः । मुखे ॥

२ सर्वजनमनोहरि नमः । वामनेत्रे ॥

२ श्रीमातङ्गीश्वरि नमः । दक्षनेत्रे ॥

२ भगवति नमः । भ्रूमध्ये ॥

२ ॐ नमो नमः । ललाटे ॥

२ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः नमः । ब्रह्मरन्ध्रे ॥

इति प्रतिलोममूलमन्त्रखण्डन्यासः ॥

मन्त्रिर्वाचनम्

अथामृताम्भोनिधिमन्यस्थमणिद्वीपमभ्यगते कदम्बोर्याने मुक्ताकुसुममालिकाहरित-
पट्टवितानास्तरणवन्दनमालिकाशयलङ्कृतं धूपधूपितं प्रज्वलत्प्रदीपपरंपरं चतुर्द्वारं मरकतमण्डपं
विचिन्त्य तस्य प्रागादिषु द्वारेषु—

ऐं ह्रीं सौः सां सरस्वत्यै नमः, लां लक्ष्म्यै, शं शङ्खनिधये, पं पद्मनिधये नमः ॥

इति सम्पूज्य—

- ऐं ह्रीं सौः लां इन्द्राय वज्रहस्ताय मुराधिपतये
 ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नमः । पूर्वे ॥
- ३ रां अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये
 अजवाहनाय सपरिवाराय नमः । आग्नेये ॥
- ३ 'ट' वमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये
 महिषवाहनाय सपरिवाराय नमः । दक्षिणे ॥
- ३ क्षां निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये
 नरवाहनाय सपरिवाराय नमः । नैर्ऋते ॥
- ३ वां वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये
 मकरवाहनाय सपरिवाराय नमः । पश्चिमे ॥
- ३ यां वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
 गरुडवाहनाय सपरिवाराय नमः । वायव्ये ॥
- ३ सां सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये
 अश्ववाहनाय सपरिवाराय नमः । उत्तरे ॥
- ३ हां ईशानाय त्रिशूलहस्ताय विद्याधिपतये
 वृषभवाहनाय सपरिवाराय नमः । ऐशान्ये ॥

इति प्रागादिषु अष्टासु दिक्षु शक्रादीनभ्यर्च्य,

- ऐं ह्रीं सौः ॐ ब्रह्मणे पद्महस्ताय लोकाधिपतये हंसवाहनाय सपरिवाराय
 नमः । इति इन्द्रेशानयोः मध्ये ॥
- ३ श्रीं विष्णवे अक्रहस्ताय नागाधिपतये गरुडवाहनाय सपरिवाराय
 नमः । इति निर्ऋतिवरुणयोः दिगन्तरे ॥
- ३ ॐ वास्तुपतये ब्रह्मणे नमः । इति वास्तुनि आर्चयेत् ॥

यन्त्रोद्धारः

अथ चन्दनपङ्कप्रकृतिके मण्डले क्षीरमिश्रितेन सिन्दूरादिना बिन्दुत्रिकोण-
पञ्चकोणाष्टदलयोडशदलाष्टपत्रचतुष्पत्रचतुरस्त्रात्मकं चक्रं विकल्प्य विलेप्य वा
सुवर्णरजतताम्रस्कटिकमरकतरङ्गाद्युत्कीर्णं वा तत्समास्तीर्णपट्टवस्त्रे श्रीवृण्डरक्तचन्दनादि-
निर्मिते पीठे निवेश्य यन्त्रप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । यथा—

ऐं ह्रीं सौः इयामायन्त्रस्य प्राणा इह प्राणाः,

३ इयामायन्त्रस्य जीव इह स्थितः,

३ इयामायन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि,

३ इयामायन्त्रस्य वाङ्मनःप्राणाः इहायान्तु स्वाहा ॥

इति मन्त्रेण लिखितयन्त्रप्राणप्रतिष्ठां विदध्यात् । सुवर्णादिकृतस्य यन्त्रस्य तु
प्राणप्रतिष्ठा श्रीक्रमोक्ता अवाप्यनुसन्धेया । अत्र देवतानामावृहस्तबन्धक एव ।
एवं देवतान्तरक्रमेष्वपि । ततो मूलेन चक्रे पुण्याङ्गलिं विकीर्य ॥

अर्घ्यशोधनम्

श्रीक्रमोक्तक्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत् । अथ श्रीमद्योर्गर्घ्ययोः
प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरस्त्रादिबिम्बान्तमण्डलकरणम् ॥

ऐं ह्रीं सौः ॐ आत्मतत्त्वाय आधारशक्तये श्रीषट् इत्याधारस्थापनम् ॥

३ ॐ विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय श्रीषट् इति पात्र^१निधानम् ॥

३ मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नमः इति शुद्ध^२जलापूरणमेकत्र ॥

ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससम्भृतम् ॥

आपूरितं महापात्रं पीयूषरसमाबह ॥

इति क्षीरपूरणमन्यत्र । उक्तं षडङ्गं, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम्, चतुर्णवतिमन्त्रा-
भिमन्त्रणानाकथ विशेषः । ततो विशेषार्घ्यबिन्दुभिः सम्प्रोक्ष्य धरिवत्यावस्तूनि ॥

^१ अत्र वह्नि कलापूजनम् सूत्रेनूक्तम् ।

^२ " सूर्य " " " " " ।

^३ " सोम " " " " " ।

चक्रदेवीपूजा

ऐं ह्रीं सौः आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति पीठं पुष्पैरभ्यर्च्य, बिन्दुमध्ये
३ श्रीमातङ्गीश्वरीमूर्तये नमः इति देव्या मूर्तं भाषयित्वा, हृदि बन्धमाणरूपां देवीं
सज्जित्वा ३ श्रीमातङ्गीश्वर्यै स्वे पुष्पिण्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नम इत्यादिताम्बूलान्तं
गानसौपचारैरभ्यर्च्य, तां तैजोरूपेण परिणतां ब्रह्मरन्ध्रं प्रापय्य बहुधासापुटद्वारा
कृतचिन्निर्गमां कुसुमगमिते अञ्जलीं सज्जिहितां देवीं ३ श्रीमातङ्गीश्वरि अमृत-
चैतन्यमावाहयामीति चक्रे भाषितायां मूर्त्या आवाह्य मूलान्ते श्रीमातङ्गीश्वरि आवाहिता
भय इत्यादिरीत्या आवाहन-संस्थापन-संनिधापन-संनिरोधन-संमुखीकरणव्यगुष्टनानि
तत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकं विधाय, बन्धनधेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्शयेत् । तत्प्रकारश्च श्रीकमतो
ज्ञातव्यः । ततः ऐं ह्रीं सौः श्रीमातङ्गीश्वर्यै पाद्यं कल्पयामि नम इत्यादिमङ्गला
पाद्यार्षाचमनीयज्जानयासोमन्त्रपुष्पधूपदीपनीराजनलज्जामरसुगन्धदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूल-
नान् पादशोपचारान् परिकल्पयेत् । नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशनकरप्रक्षालनगण्डूपाच-
मनीयानि च दत्त्वा ताम्बूलं समर्पयेत् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलकरणम् ।
मूलमन्त्रेण प्रोक्षणम् । धमिलपुतबीजेनाभिगन्तव्यपूर्वं धेनुमुद्रया अमृतीकरणम् । मूलेन
सप्तधारमभिमन्त्रणं प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं च कार्यम् । अथ मूलमन्त्रान्ते श्रीमातङ्गीश्वरी-
श्रीपादुकां पूजयामीति वामकरतत्त्वमुद्रासङ्गद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहस्रमर्पितैः
दक्षफरोपातैः कुसुमैः देवीं त्रिस्तन्यै देव्या अञ्जोत्तामुरवापव्यभागेषु मौली
प्रागादिदिक्षु च प्रागुक्तपञ्चमन्त्रान्ते क्रमेण—

ऐं ह्रीं सौः हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ शिरसे स्वाहा शिरःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ कवचाय हुं कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ नेत्रत्रयाय क्षीरट् नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इति व्याङ्गत्वेन अङ्गदेवता आराध्य ॥

गुर्वोघ्नयपूजा

देव्याः पश्चात् प्रागपर्वरेखात्रये दक्षिणतन्त्राक्रमेण गुर्वोघ्नयं वरिवस्तेत् ।
यथा—

दिव्यौघः

ऐं ह्रीं सौः परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमे-
शानन्द, परशिवानन्द, कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां, मोक्षानन्द, कामानन्द, अमृता-
नन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति दिव्यौघः ॥

ऐं ह्रीं सौः ईशानानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
तत्पुरुषानन्द, अश्वोरानन्द, वामदेवानन्द, सद्योजातानन्दनाथश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति सिद्धौघः ॥

ऐं ह्रीं सौः पद्मोत्तरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
परमानन्द, सर्वज्ञानन्द, सर्वानन्द, सिद्धानन्द, गोविन्दानन्द, शङ्करानन्दनाथ-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति मानवौघः ॥

आवरणार्चनम्

इत्यस्मै देव्यघकोणादिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं सौः रतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, प्रीति, मनोभव-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति प्रथमावरणम् ॥

पवारस्वाराणां मूलेषु प्राग्वत्—

ऐं ह्रीं सौः द्रां द्रावणबाणश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ^१श्रीं
शोषणबाण, ^२ह्रीं बन्धनबाण, ^३वृद्धं मोहनबाण, सः उन्मादनबाणश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

^१ बाजाय धी इत्यत्र सर्वपर्यायेषु—अ, व २, य ३, म.

^२ ह्रीं—न. धीं—अ.

पञ्चारस्याणामग्रेषु च—

ऐं ह्रीं सौः ह्रीं कामराजश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ह्रीं मन्मथ, ऐं कन्दर्प, ष्डं मकरकेतन, ह्रीं मनोमवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति द्वितीयावरणम् ॥

अष्टदलस्य दलानां मूलेषु पूर्ववत्—

ऐं ह्रीं सौः आं ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ईं माहेश्वरी, उं कौमारी, ऋं वैष्णवी, लृं वाराही, ऐं माहेन्द्री, औं चामुण्डा, अः चण्डिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

अष्टदलस्य दलानां अग्रेषु च—

ऐं ह्रीं सौः लक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सरस्वती, रति, प्रीति, कीर्ति, शान्ति, पुष्टि, तुष्टिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति तृतीयावरणम् ॥

षोडशदले प्राग्बत्—

ऐं ह्रीं सौः वागाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ज्येष्ठा, रौद्री, शान्ति, श्रद्धा, सरस्वती, विद्याशक्ति, लक्ष्मी, सुष्टि, मोहिनी, प्रमथिनी, आश्वासिनी, वीथि, विष्णुनाशिनी, सुरानन्दा, नागबुद्धिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति चतुर्थीवरणम् ॥

द्वितीयाष्टदले प्राग्बत्—

ऐं ह्रीं सौः अं असिताङ्गभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इं रुद्र, उं चण्ड, ऋं क्रोध, लृं उन्मत्त, एं कपालि, ओं भौषण, अं संहारभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति पञ्चमावरणम् ॥

चतुर्दले प्राग्बत्—

ऐं ह्रीं सौः मातङ्गीश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सिद्धलक्ष्मी, महामातङ्गी, महासिद्धलक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति षष्ठावरणम् ॥

चतुरस्रस्थान्तराग्नेयादिकोणेषु क्रमेण—

ऐं ह्रीं सौः गं गणपतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, हुं दुर्गा,
वं वटुकां, क्षं क्षेत्रपालश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

देव्यादिद्वारेषु प्रागाद्यास्वेकादशमु दिक्षु च—

ऐं ह्रीं सौः सां सरस्वत्यै नमः इत्यादि ऐं वास्तुपतये ब्रह्मणे नमः इत्यन्तैः
मन्त्रैः प्रागुक्तैः वास्तुपतिपर्यन्तदेवताः समभ्यर्च्य, पूर्वरेखायां च—

ऐं ह्रीं सौः हंसमूर्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परप्रकाश,
पूर्ण, नित्य, कल्पश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्प्रदायगुरुस्थ
पूजयेत् ॥ इति सप्तमावरणम् ॥

सर्वा अप्पावरणदेवताः देव्या अभिमुख्यसीनाः स्वयं तत्तदभिमुखः पूजयामीति
भावयेत् ॥

गुरुपादुकापूजा

अथ स्वशिरसि ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः ऐं ग्लौं इत्येकै ह स क्ष म छ व र यू
स ह क्ष म छ व र यी ह्सीं ह्सीः श्रीशिवादिगुरुश्रीपादुकाः पूजयामीति सामान्य-
पादुकाया शिवादिगुरुन्, ऐं ह्रीं सौः इत्येकै ह स क्ष म छ व र यू स ह क्ष म छ व र
यी ह्सीं ह्सीः अमुकाम्बासहितामुकामन्दनायश्रीगुरुश्रीपादुकां पूजयामीति च स्वगुरुमभ्यर्च्य ॥

देव्याः पुनःपूजा

पुनर्देवीं त्रिः सन्तर्प्य प्राग्वत् बालया षोडशधा चोपचरेत् ॥

बलिदानम्

ततः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण होमं कृत्वा कारयित्वा वा (अकृत्वा वा इति
पाठान्तरम्) शुद्धजलेन त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलत्रयं विधाय ऐं व्यापकमण्डलाय नमः
इति पुष्पैः समभ्यर्च्य अर्धाङ्गसलिलपूर्णं सक्षीरोपादिममय्यमं सगन्धकुसुमं साधारं
पात्रं निधाय ऐं ह्रीं सौः श्रीमातङ्गेश्वरि इमं बलि गृह्ण गृह्ण हुं फट् स्वाहा, ऐं ह्रीं

सौः श्रीमातङ्गीश्वरि शरणागतं मां ब्रूहि ब्रूहि हुं फट् स्वाहा, ऐं ह्रीं सौः क्षेत्रपालनाथ इमं बलिं गृह्ण गृह्ण हुं फट् स्वाहा,—इति मन्त्रान् क्रमेण पठन् देव्या दक्षिणभागे बलित्रयं प्रदाय तत्त्वमुद्रासूष्टं क्षीरं वस्युपरि निधिव्य, वामपार्श्विघात-करास्फोटान् कुर्वीत। समुदञ्चितवक्त्रो नाराचमुद्रया बलिं भूतैः प्राहयित्वा, पाणी प्रक्षाल्य देव्यै प्रदक्षिणतः विधाय पुष्पाञ्जलिं समर्प्य जपेत् ॥

मातङ्गीश्वरीमन्त्रजपः

यथा—अस्य श्रीमातङ्गीश्वरीमहामन्त्रस्य दक्षिणामूर्त्युपये नमः—शिरसि । गायत्रीछन्दसे नमः—मुखे । श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः—हृदये । ऐं बीजाय नमः—गुह्ये । सौः शक्तये नमः—पादयोः । ह्रीं कीलकाय नमः—नाभौ । नमः अभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः—इति करसम्पुटे न्यस्य मूलेन त्रिव्यापकं कृत्वा न्यासोत्तरङ्गमणैः कराङ्गन्यासौ कृत्वा ध्यानम्—

मातङ्गीं भूषिताङ्गीं मधुमदमुदितां नीपमाञ्जल्यवेणीं
सर्दीणां शोणकेकां मृगमदलिलकामिन्दुरसाऽप्यतंसाम् ।
कर्णोपच्छङ्खपत्रां स्मितमधुरदशा साधकस्येष्टदात्रीं
व्याप्येदेवीं शुक्रामां शुक्रमखिलकलारूपमस्वाद्य पार्श्वे ॥

इति ध्यात्वा मनसा पञ्चोपचर्य पुरश्चरणे वक्ष्यमाणदूर्ध्वोत्तराङ्गमन्त्रसहितं मूले श्रीक्रमोक्तेन विधिना पञ्चाशक्तिं जप्त्वा पुनः न्यासादि विधाय

गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृह्णाणास्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति देव्या वामहस्ते सामान्यार्पणसङ्कलेन जपं समर्प्य स्तुवीत ॥

मातङ्गीस्तुतिः

यथा—

मातङ्गि मातरीशे मधुमदमथनाराधिते महामाये ।
मोहिनि मोहप्रमथिनि मन्मथमथनप्रिये नमस्तेऽस्तु ॥

स्तुतिषु तव देवि विचिरपि पिहितमतिर्भवति विहितमतिः ।
तदपि तु भक्तिर्नामपि भवतीं स्तोतुं विडोभयति ॥
यतिजनहृदयनिवासे वासववरदे वराङ्गि मातङ्गि ।
वीणावादनोदिनि नारदगीते नमो देवि ॥
देवि प्रसीद मुन्दरि पीनस्तनि कम्बुकण्ठि घनकेशि ।
मातङ्गि विदुमोष्टि स्मितमुख्यात्म्यम् मौक्तिकाभरणे ॥
भरणे त्रिविष्टपस्य ग्रन्थसि तत एव धैरवी त्वमासि ।
खड्गकिलम्बविभक्तो भवति क्षुद्रोऽपि भुवनपतिः ॥
पतितः कृपणो गृकोऽप्यम्ब भवत्याः प्रसादलेशेन ।
पूज्यः भुभगो वाम्नी भवति जडश्चापि सर्वज्ञः ॥
झानामिके जगन्मयि निरञ्जने निलशुद्धपदे ।
निर्वाणरूपिणि शिवे त्रिपुरे धारणे प्रपन्नस्त्वाम् ॥
त्वां मनसि क्षणमपि यो ध्यायति मुक्तमणीवृतां श्यामाम् ।
तस्य जगत्त्रिहारेऽस्मिन् कास्ता ननु याः स्त्रियोऽक्षय्याः ॥
साध्याश्चरेण गणितपञ्चनक्त्यक्षराञ्चिते मातः ।
भगवति मातङ्गीश्वरि नमोऽस्तु तुभ्यं महादेवि ॥
विशाबरसुरकिन्नरगुहाकगन्धर्व्यक्षसिद्धधैरैः ।
आराधिते नमस्ते प्रसीद कृपयैव मातङ्गि ॥
वीणावादनवेळानर्तदलाबुधगितवामकुत्तम् ।
श्यामलकौमलगात्रं पाटलनयनं स्मरामि महः ॥
अघटुतटघटितचूलीताजिततालीपलाशताटङ्काम् ।
वीणावादनवेळाकम्पितशिरसं नमामि मातङ्गिन् ॥
माता मरकतश्यामा मातङ्गी मदशालिनी ।
कटाक्षयतु कल्याणी कदम्बवनवासिनी ॥
वामे विस्तृतिशालिनि स्तनतटे विन्यस्तावीणःमुखं
तन्त्री तारविर्बिणीमत्तकलैराश्कल्यन्ती नखैः ।

अधोन्मीलदपाङ्गमंसवलितग्रीवं मुखं बिभ्रती
 माया काचन मोहिनी बिजयते मातङ्गकन्यामयी ॥
 वीणावाद्यविनाद^१गीतनिरतां लीलाशुकोल्लासिनीं
 बिम्बोद्यो नवयावकाद्रचरणामावीर्णकेशा^२लिकाम् ।
 हृषाङ्गीं सितशङ्खकुण्डलधरां शृङ्गारवेपोज्ज्वलां
 मातङ्गीं प्रणतोऽस्मि मुस्मितमुखीं देवीं लुक्कस्यामलाम् ॥
 छस्तं केसरदामभिः कलपितं धम्मिल्लमाबिभ्रती
 तालीपत्रपुटान्तरेषु वदितैस्ताटङ्किनीं मौक्तिकैः ।
 मूले कल्पवरोर्महामणिमये सिंहासने मोहिनी
 काचित् गायनदेवता बिजयते वीणावती पासना ॥
 वेणीमूलविराजितेन्दुसकलां वीणानिनादप्रियां
 क्षोणीपालसुरेन्द्रपद्मगर्वरेराधिताङ्गिद्वयाम् ।
 एणीचञ्चललोचनं मुखसनां वाणीं पुराणोज्ज्वलां
 श्रोणीमारभराजसाननिमिषां [वः] पश्यामि विशेषरीम् ॥
 मातङ्गीस्तुतिरियमन्वहं प्रगप्ता
 जन्तूनां नितरति कौशलं किपासु ।
 कामिमांश्च श्रियमधिकां च गानशक्तिं
 सौभाग्यं नृपतिगिरर्चनीयतां च ॥

इति मन्त्रकोशे तृतीयपटलीयो मातङ्गीस्तवः सम्पूर्णः ॥

सुवासिनीपूजाऽऽदि शेषकृत्यम्

अथ इयमलां शक्तिमाहूय श्रीकर्मोक्तक्रमेण पञ्चमवर्जं तामुपचर्य
 तच्छ्लेषमुररीकृत्य हविःप्रतिपत्त्यादिक्रमशोऽपि समापयेत् । हविःप्रतिपत्तौ मूलेन सर्वेण
 तत्त्वत्रयशोधनं विशेषः ॥

^१ नैऋति—यी.

^२ वक्तिम्—वी.

श्यामोपासकनियमाः

एतदुपासकस्याप्यनुष्ठेयाः नियमाः यथा—

कदम्बतर्के न छिन्धात् । वाचा 'कालीति पदं नोच्चारयेत् । श्रीगणेशवादन-
नर्तनगाथागोष्ठीषु प्रवर्तमानासु पराङ्मुखो न भवेत् । गायकान् न निन्धात् इति ॥

पुरश्चरणसंकल्पः

एवं नित्यसर्पा निर्वर्तेयन् पुरश्चरणमाचरेत् । तत्र जपहोमतर्पणब्राह्मणभोजना-
ख्याञ्चतुष्टयसमष्टिरूपम् । तत्प्रकारस्तु—दीक्षाप्रकरणोत्तरकाले श्रीगुरुगुह्यात्तो ब्राह्मणैः
स्थितिं वाचयित्वा आचम्य प्राणानायम्य अनुकर्मकर्मद्विरहं श्यामामन्त्रसिद्धिकामो
लक्षसङ्ख्याकं जपे, प्रकृते कळियुगत्वात् तच्चतुर्गुणितं, तद्दशांशहवन-तद्दशांशतर्पण-
तद्दशांशब्राह्मणभोजनानि च करिष्ये इति संकल्पयेत् । एवं तत्तन्मन्त्रेषु तत्र तत्र
प्रोक्तजप^१सङ्ख्याऽऽदिसङ्कल्पो ज्ञेयः ॥

मन्त्रजपः

अथ सति सम्भवे तन्त्रान्तरदष्टेन विधिना घमात् बहिः कोशे नगराच्च
मौशद्वये क्षेत्रं परिगृहीयात् । अथवा समुद्रतटानदीतीरयोः पश्चिमाभिमुखद्वय-
शून्यशिवायतनयोः विष्णुगृहपुण्यक्षेत्रतीर्थारण्यपर्वतशिखराध्वपितृमूलविविकनिज-
गृहगोष्ठानां श्रीगुरुस्वेष्टदेवतासन्निध्योच्चान्यतमं देशमासाद्य दीपस्थानं निवस्य
व्याघ्रचर्मभृगाजिनचित्रकम्बलकुशकटरक्तपटपटवसनोर्णविस्त्रायन्यतमे आसने उपविश्य
विप्रानुत्सार्य प्राणानायम्य सङ्कल्प्य वक्ष्यमाणलक्षणया अक्षमाङ्गया वक्ष्यमाणसंस्कारया
सदाक्षान्यतमया वा मालया पूर्वज्ञमन्त्रपूर्वकं प्रत्यहं सहस्रसङ्ख्याकं मूलमन्त्रं
तद्दशांशान् उत्तराङ्गमन्त्रांश्च जप्त्वा पुनर्न्यासादिकं कृत्वा । पूर्वज्ञमन्त्रो यथा—

^१ कमलिनीपर्व—३.

^२ भोजनतद्दशांशभार्जनानि च करिष्ये इति संकल्पयेत् । जपसंख्या १०००००,
तद्दशांशहोमसंख्या १००००, तद्दशांशतर्पणसंख्या १०००, तद्दशांशब्राह्मणभोजनसंख्या १००,
तद्दशांशभार्जनसंख्या १० ॥ एवं—व २.

^३ संख्याऽऽदिकल्पो—अ १.

हसन्ति हसिताख्ये मातङ्गिपरिचारिके । मम भयविघ्नाशं कुरु कुरु
ठः ठः ठः हुं फट् स्वाहा ॥ इति ॥

मूलमन्त्रश्च—न्यासीक्तसप्तदशखण्डलमष्टिरूपः ॥

उत्तराङ्गमन्त्रास्तु—ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डालि मातङ्गि (हुं फट् स्वाहा इति
पाठान्तरम्) सर्ववशङ्करी स्वाहा—इति श्यामाङ्गं लघुश्यामा ॥

ऐं ह्रीं सौं बद् बद् बाग्वादिनि स्वाहा—इति तदुपाङ्गं बाग्वादिनी ॥

ॐ ओष्टादिधाना नकुली इतैः परिवृता पविः ।

सर्वस्यै वाच ईशाना चारु मामिह वादयेत् ॥

इति तत्प्रत्यङ्गं नकुली ॥

अपराहः

अयं च जपो अपराह्णे कर्तव्यः, अपराह्णे श्यामेति सूत्रेण अपराहस्य
पूजाफलव्यविधानात् । अन्ये त्वामप्यन्दिनमेव । देशोपपन्नवादिसम्भावनायामासायाह-
मपीति स्थितिः ॥

स्त्रीशूद्रयोः प्रणवप्रत्याज्ञायः

द्विजातीनां जपाद्यन्तयोः प्रणवोच्चारः । स्त्रीशूद्रयोस्तु तस्मिन्दुकचतुर्दशस्वर
उच्चार्यः ॥

पुरश्चरणांगहोमः

एवं जपोत्तरं तस्मिन्नेवाहनि श्रीकर्मोक्तेन विधिना कुण्डस्थण्डिलान्यतर-
प्रतिष्ठापितेऽग्नौ देव्या उपचारान्ते सर्वात्मामावरणदेवतानां एकैवाहुतिं तत्तन्मन्त्रैः
प्रधानदेवतायाः दशाहुतीश्च स्वाहाऽन्तमूलेन उद्देशत्वागपूर्वकं एकैकेन त्रिमन्त्रेण
पलाशकुसुमेन हुत्वा अथ जपदशांशं च हुत्वा होमशेषं समापयेत् ।

मन्त्रान्ते या बह्विजाया सा तु मन्त्रस्वरूपिणी ।

तदन्तेऽन्यां प्रयुजीत सा होमाङ्गत्तया मता ॥

इति शक्तिसङ्गमतन्त्रवचनात् स्वाहाऽङ्गमन्त्रेष्वपि पुनः स्वाहाप्रयोगः कार्यः ॥

इदं च द्रव्यं इह इन्द्रियकामाग्निहोत्राङ्गदधिवन्नित्यं काम्यं च, संयोग-
पृथक्त्वात् । तिलैः शान्द्या इत्यादिकिञ्चिन्नामन्यतः सिद्धहोमाश्रयेण, गोदोहनस्य
तादृशप्रणयनाश्रयेणैव, कलायगुणविधिरूपत्वात्, तस्यां कामनायां अयमेव होमो
द्रव्यान्तरैरपि कल्पमाणैः कार्यः, काम्यस्य नित्यभावकत्वात् ॥

पुरश्चरणांगं तर्पणम्

ततो नद्यादौ चतुरस्रमण्डलं विधाय तत्र चिन्तिते श्यामायन्ते देवीमावाह्य
पञ्चधा उपचर्य सुरभिर्लेन सुवर्णरजतताम्रादिपात्रगृहीतेन सलिलेन मूळान्ते श्रीमातङ्गी-
श्वरीं तर्पयामीति होमदशांशं तर्पयेत् । सत्त्वानुकूल्ये जपस्थान एव वा पूजाक्षेत्रे
तर्पयेत् । “तर्पणेषु तथैव स्याज्जमयीऽन्ते पुनर्नमः” इति शक्तिसङ्गमस्तोत्रोक्तेः
नमोन्तेष्वपि मन्त्रेषु पुनः नमस्तर्पयामीति प्रयोगः । तन्वान्तरानुत्तारिणो मार्जनपक्षेऽपि
नमोयोजनं तत्रैवोक्तम् ॥

पुरश्चरणांगं भोजनम्

ततः तर्पणदशांशसङ्ख्याकानेतद्विधादीक्षितान्छात्रे यथासम्भवं तत्तन्मन्त्रदीक्षि-
तान्वा तदाचारान् प्रातः निमग्निताम्बुक्षितान् ब्राह्मणान् सुवासिनीः कुमारीश्च
यथाविभवं वज्रगन्धादिभिः देक्ताधियाऽन्यार्थं मृष्टान्नेन भोजितान् ताम्बूलदक्षिणा-
परितोषितान् प्रदक्षिणीकृतनमस्कृतानाशिषो गृहीत्वा विसृजेत् ॥

तर्पणदशांशब्राह्मणभोजनाशक्तौ तु तर्पणोक्तपञ्चले देवतामावाह्य उपचर्य च
मूळान्ते आत्मानमभिविष्टामि नमः इति कुम्भमुद्रया तर्पणदशांशवारं मूर्धन्यभित्थं वा
कुक्षौः मार्जनं वा विधाय तदशांशं ब्राह्मणान् भोजयेत् ॥

इत्येकः पक्षः । प्रतिकृतान्ते सर्वान्ते वा होमादि कुर्वादित्यपरी ॥

होमप्रत्याह्वयो जपः

होमाशक्तौ ब्राह्मणानां पुरश्चरणजपसङ्ख्यादिगुणो जप इति मुख्यः पक्षः ।
होमसङ्ख्यादिगुणो जप इति गौणः । क्षत्रियादीनां त्रयाणां त्रिगुणादिर्जपः । एवं

तर्पणेऽपि । द्विजभक्तस्य गृहस्य द्विजस्त्रीणामपि होमप्रतिनिधिः जप एव । तेषां होमे तु नाधिकारः । ब्राह्मणभोजनस्य तु न कापि प्रतिनिधिः ॥

आरब्धस्य पुरश्चरणादेः आशौचेऽपि कार्यत्वम्

इदं च पुरश्चरणमारब्धं सत् आशौचप्राप्तावपि कार्यम् । नित्यार्चनादि च । तदुक्तम्—

जपो देवार्चनविधिः कार्यो दीक्षान्वितैर्नरैः ।
नास्ति पापं यत्तस्तेषां सूतके वा यत्तामनाम् ॥

इति देवीयामले ।

सूतके मृतके चैव नित्यं विष्णुमयस्य च ।
सानुष्ठानस्य विद्वेद्य सद्यः शुद्धिः प्रजायते ॥

इति नारायणब्राह्मे ।

शिवविष्णुर्चने दीक्षा यस्य नाग्निपरिमहः

इति तस्येति शेषः ।

ब्रह्मचारियतीनां च शरीरे नास्ति सूतकम् ॥

इति विष्णुयामले ।

ब्राह्मणस्यैव पूज्योऽहं शुचैरप्यशुचैरपि ।
पूजां गृह्णामि शूद्राणां त्वाचारनिरतामनाम् ॥
यज्ञव्रतविवाहेषु श्राद्धे होमार्चने जपे ।
आरब्धे सूतकं न स्यादनारम्भे च सूतकम् ॥
आरम्भो वरणं यज्ञे सङ्कल्यो व्रतज्ञापयोः ।
नान्दीमुखं विवाहादौ श्राद्धे पाकपरिक्रिया ॥

इति विष्णुवचनम् । ब्राह्मणस्येत्युपलक्षणं क्षत्रियवैश्ययोः ।

नचैवापूज्य भुञ्जीत शिवलिङ्गं महेश्वरि ।

सूतके मृतके चापि न त्याज्यं शिवपूजनम् ॥

इति लिङ्गपुराणे । पराधरोऽपि—

उपासने तु विप्राणामङ्गशुद्धिः प्रजायते ॥

इति च । एवमन्यान्यपि वचनापि तन्त्रान्तरेषु बहुलं उपलभ्यमानानि विस्तरभयानेह लिखितानि । सूतकादौ नैमित्तिककाम्ययोः अनधिकार एव, साधकस्य प्रतिबन्धक-
बाहुल्यात् ॥

सिद्धिपर्यन्तं पुरश्चरणस्य अभ्यासः

एकेन पुरश्चरणेन यदि न मन्त्रः सिध्यति तदा तस्य द्वयं त्रयं वा कुर्यात् ।
तथाऽपि तदसिद्धौ सिद्धिकारकाः प्रयोगाः प्रथान्तरोक्ताः प्राद्याः । सिद्धिसूचकानि
चान्यत्तां श्रेयानि, इह तु विस्तरभयात् लिखितानि ॥

सम्यक्सिद्धैकमन्त्रस्य पञ्चाङ्गोपासनेन हि ।

सर्वे मन्त्राश्च सिध्यन्ति तन्मन्त्रात् कुण्डेश्वरि ॥

सम्यक्सिद्धैकमन्त्रस्य नासाध्यं विद्यते क्वचित् ।

बहुमन्त्रवतः पुंसः का कथा शिव एव सः ॥

अतः पुरश्चरणमावश्यकमिति ॥

पुरश्चरणप्रत्याज्ञायाः

अथ सङ्कल्पा पुरश्चरणप्रत्याज्ञायाः कतिचित् लिख्यन्ते । शशिसूर्योपरामे
त्रिरात्रमेकरात्रं वा पूर्वमुपोष्य एकैभुक्तं वा विधाय ब्रह्मणारम्भे बटिकावर्ति प्रागेव
ज्ञातः समुद्रगाया नद्यास्तटाकादेश्वा नाभिमात्रजले तिष्ठन्, अशक्तौ तु तट
एवोपविष्टः, आचम्य, प्राणानायम्य, देशकालौ सङ्कीर्त्य, ॐ अमुकराशिगते सवितरि
सौमस्य सूर्यस्य वा ब्रह्मणे अमुकगोत्रोऽमुकशर्मवर्मादिरहं अमुकविद्यासिद्धिकामः
स्पर्शमारम्य विमुक्तिपर्यन्तं अपं करिष्ये इति सङ्कल्प्य जपेत् । ततोऽपरेणः

ग्रहणकालीनस्य जपस्य समसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा होमं, 'तद्दशांशं' तर्पणं, तत्समसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा ब्राह्मणभोजनं च कुर्यात् । यद्वा—ग्रहणपुण्यकाल एव मन्त्रानुसारेण जपस्य तत्समांशस्य तद्दशांशस्य वा होमस्य तदनुगुणस्य तर्पणस्य च कालं विभज्य जपाद्याचरेत् । परेषुः तर्पणसमसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा ब्राह्मणभोजनं कारयेदित्येकः प्रकारः ॥

कृष्णाष्टम्यां प्रातः कृतनित्यक्रियः पूर्ववत् सङ्कल्प्य असुतचतुष्टयं जपं सप्तधा विभज्य प्रत्यहं चतुर्दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रपञ्चसङ्ख्यया (५७१४) तत्कृष्णत्रयोदशीपर्यन्तं (६×५७१४=३४,२८४) जप्त्वा चतुर्दश्यां षोडशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रपञ्चकं (५७१६, ५७१६+३४२८४=४००००) जपेत् । सङ्कल्पे चत्वारः कृष्णाष्टमीमारभ्य एतच्चतुर्दशीपर्यन्तमिति विशेषः । होमादिविधिसु तद्दशांश एवेद्वयः ॥

प्रातः नित्यक्रियोत्तरं प्राप्त्वा सङ्कल्प्य अक्षरादिशकारान्तान् मातृकावर्णान् आनुलोम्येनोच्चार्य मूलं च सकृदुच्चार्य पुनर्मातृकावर्णान् विलोमानुच्चारयेत् । इत्येवंरीत्या प्रत्यहमष्टोत्तरसप्तसङ्ख्यया मासमात्रं जप्त्वा होमादि कुर्यात् । सङ्कल्पस्तु एतदनुगुण एवोक्तः इत्यपरः ॥

यथास्तम्भं अनयोः प्रत्याक्षानयोः जपस्य चतुर्गुणित्वं तर्पणादेव तद्दशांशत्वं बोध्यम् । प्रत्यहं रात्री त्रिकालं सर्वोपचारिरिष्टदेवतां साङ्गं सावरणां अर्चयेत् । एवं षण्मासान् 'मासमात्रं' वा पूजयितुः पुरश्चरणमन्तरेणापि विद्यासिद्धिः भवति । सङ्कल्पश्चैतदनुरूप एवोक्तः इति चापरः ॥

सूर्योदयं समारभ्य यावत्सूर्योदयावधि ।

तावज्जप्त्वा निरातङ्कः सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

सहस्रारे गुरोः पादपद्मं ध्यात्वा प्रपूज्य च ।

केवलं देवभावेन जप्त्वा सिद्धीश्वरो भवेत् ॥

इति चान्यः ॥

प्रकारान्तराणि च ग्रन्थान्तरेषु द्रष्टव्यानीति दिक् ॥

^१ तत्समसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा तर्पणं—अ.

^२ मासत्रयं इत्यधिकः—अ.

कूर्मचक्रलक्षणम्

समीकृते भूतले प्राक्प्रत्यगायताः दक्षिणोत्तरायताश्चतस्रश्चतस्रो रेखा विलिख्य नवकोष्ठानि विधाय तत्र पूर्वादिप्रादक्षिण्यक्रमेण अष्टमु कोष्ठेषु क च ट त प य श ङ्ग-
ख्यान् अष्टवर्गान् अकारादिस्वरद्वयं च विलिख्य मध्यकोष्ठे श्रीकारं विलिखेत् । इदं
च कूर्मचक्रं क्षेत्रग्रामगृहभेदात् त्रिविधम् । तत्र क्षेत्रग्रामयोः तत्तन्नामाद्यक्षरयुक्तं कोष्ठं
मुखं कूर्मस्य । एतदेवास्य दीपस्थानमुच्यते । गृहे तु गृहपतेः नामाद्यक्षरयुक् कोष्ठं
मुखम् । तत्पार्श्वद्वयगतकोष्ठद्वयं हस्तौ । तदधःस्थितं कुक्षिः । तदधःस्थितौ तु
चरणौ । कुक्षिमध्यगतं कौष्ठं पृष्ठम् । चरणमध्यगतं कौष्ठं च पुच्छं इति विवेकः ।
एवमुक्तप्रकारस्य क्षेत्रादौ विभावितस्य कूर्मस्य मुखे पृष्ठे वा जपे होमे च
सर्वार्थसिद्धिः । करयोः तनौ कौष्ठान्तराणि अनुपयुक्तानीति । कूर्मचक्रानावश्यकता ता
कतिपयेषु स्थलेषु । यथा—

कुक्ष्येनै प्रमाणे च गङ्गातामरसङ्गमे ।

नद्याकाळे च काश्यां च दीपस्थानं न चिन्तयेत् ॥

इति । दीपस्थानोपलक्षितत्वात् कूर्मचक्रमपि दीपस्थानमित्युक्तम् । इह चक्रे
चोक्तेषु कोष्ठेषु रिपुस्थानं विचिन्त्य तत्प्रागपूर्वक्रमयश्चिष्टं मित्रस्थानमुपादेयम् ।
अरिमित्रविचारो यथा—

अद्वयस्य ठकारेण ठकारस्यापि तेन च ।

लद्वयस्य पकारेण पकारस्यापि तेन च ॥

ओद्वयस्य यकारेण यकारस्यैयुगेन च ।

जकारस्य ङकारेण ङकारस्य तकारतः ॥

लकारस्य लकारेण लकारस्य वकारतः ।

भकारस्य तु रेफेण यकारस्य सकारतः ॥

अरिखमेवां वर्णानां अन्येषां मित्रभावना ॥ इति ॥

मालासंस्कारः

ताश्च अकारादिक्षकारान्तमातृकावर्णसङ्गक्षमुक्ताफलमाणिक्पस्कटिकप्रवाळस्वर्ण-
रजतशङ्करकचन्दनोपादानकमणिपुत्रजीवपद्मबीजकुशप्रत्न्यादिमय्यः ॥

स्वाहा ॥—इति मन्त्रेण प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा, उपास्यदेवतां तत्रावाह्य, मूलेन पञ्चधा उपचर्य, तेन मातृकावर्णैश्चाभिमन्त्र्य, होमप्रकरणोक्तरीत्या अग्निमुखं विधाय, मूलेन अष्टोत्तरशताब्ज्याहुतीः कृत्वा, सम्पाताज्यं माध्याग्नं निक्षिपेत् । अशक्तौ तु होमसङ्ख्याद्विगुणं मूलमन्त्राभिमन्त्रणं इति ॥

मालाऽन्तरसंस्कारः

अधान्यासां मालानां संस्कारः—उक्तरीत्या प्रथितां मालां प्रास्तादमन्त्रेण पञ्चगव्ये क्षणं निक्षिप्य, तस्मादुद्धृत्य, कुशोदकेन प्रक्षाल्य, चन्दनादिभिरुपलिप्य, पात्रे निधाय, पञ्चावतनदेवताः तत्तन्मन्त्रेणावाह्य, पञ्चधोपचर्य, प्रासादेन शतवारानभिमन्त्र्य, सूर्यादीन् ग्रहानिन्द्रादीन् दिक्पालांश्च तत्तन्मन्त्रेण सम्पूज्य, सघृतैः तिलैः पथाशक्तिद्वारं मूलेनाग्नौ शुद्धयात् । अशक्तौ अभिमन्त्रयेत् । ततो यथाविभवं काञ्चनं गुरवे दक्षिणां दत्वा, ब्राह्मणांश्च भोजयेत् । इति ॥

संस्कारान्तरं यथा—सूर्यं मणींश्च पञ्चगव्ये दिनत्रयं संस्थाप्य, चतुर्थदिने उद्धृत्य, अन्त्रेण प्रक्षाल्य, हन्मन्त्रेण स्वेष्टमन्त्रेण वा प्रत्येकं आहुतेन मणीन्मन्योन्वाभिमुखं ग्रथयित्वा, स्पण्डिले स्वेष्टदेवतासपर्यामण्डलं विधाय, तत्र तामन्यर्घ्यं, मूलमष्टोत्तरशतसङ्ख्यं जप्त्वा, तत्तत्कल्पोक्तपुरश्चरणहोममन्त्रेण घृतेन वा पथाशक्तिं कृत्वा, मण्डले मालां विधाय, तस्यामस्त्रमन्त्र-मूलमन्त्र-पञ्चमन्त्रांश्च विन्यस्य, तां स्वेष्टदेवतारूपां विभाव्य, सम्पूज्य, सर्वभूतबलिं दत्वा, आचार्यं दक्षिणाऽऽदिभिः परितोष्य ब्राह्मणान् भोजयेदिति ॥

उक्तसंस्कारविधिः त्रैवर्णिकविधयः । स्त्रीशूद्राणां तु उपास्यमूलमन्त्रेणैव सर्वं कार्यम् ॥

यन्मन्त्रत्रयार्थं या माला संस्कृता तथा तस्यैव जपः कार्यो नान्यस्य । अत्र च विशेषः—

शिवमन्त्रेण संप्रथ्य शक्तिमन्त्रं जपेदपि ।

शक्तिमन्त्रेण संप्रथ्य शिवमन्त्रं जपेच्छिष्ये ॥

ध्रुवेण मातृकाभिर्वा प्रथ्यन्ते मणयो यदि ।

तदा सर्वेऽपि जप्तव्या मनवो मालया तथा ॥ इति ॥

ध्रुवः प्रणवः ॥

देवताभेदेन सूत्रभेदः

देवताभेदेन सूत्रभेद उक्तः । यथा—देव्या रक्तचन्द्रसूत्रम् । शिवस्योर्णाभवं
 श्वेतं वा कल्कलं वा । सूर्यगणेशयोः कार्पासजम् । तच्च सुवासिन्या ब्राह्मण्या
 कर्तितम् । स्वसमानजातीययोः कर्तितं वा । त्रिगुणं त्रिगुणीकृतम् । यत्र
 ब्राह्मणीकर्तितं न मिलति तत्र वर्णान्तरीयकेवलमुवासिनीकर्तितं ग्राह्यम् । अन्येषु सूत्रेषु
 त्वेच्छिकं गुणस्थैर्यं मानं च ॥

मालासंस्कारकालः

मालासंस्कारकालस्तु—किणोः द्वादश्यां पूर्वाह्णः । शक्तेः अष्टमीनवमी-
 चतुर्दशीनां रात्रिः । शिवस्य त्रयोदशीदिवा । सूर्यस्य सप्तमीदिवा इति ॥

मालाभेदेन फलभेदः

मालाभेदेन फलभेदो यथा—मातृजाऽश्वमात्रा क्षिप्रं मन्त्रसिद्धये । रुद्राक्ष-
 माला मोक्षाय । मौक्तिकमाणिक्यमथ्यौ साधन्याय । स्फटिकौ सर्वेभ्यः कामेभ्यः ।
 पुत्रजीवनी सम्पत्सारस्वतावाप्त्यै । पद्मबीजमयी श्रीयशोभ्याम् । रक्तचन्दनमयी
 वक्ष्यभोगान्याम् । इत्यन्यास्तमपि फलानि ग्रन्थान्तरेषु द्रष्टव्यानि ॥

सूत्रजीर्णतादौ प्रायश्चित्तम्

सूत्रे जीर्णे नवेन प्रथयित्वा मूलेनाष्टोत्तरशतवारानभिमन्त्रयेत् । जपसमये
 प्रमादात् करगलितायां छिन्नायां वा मालायां निविद्धस्पर्शे वा अष्टोत्तरशतमूलमन्त्रजपः
 प्रायश्चित्तम् ॥

जपभेदाः

अथ जपभेदाः । ज्ञानार्णवे—

निगदेनोपांशुना वा मानसेनाथवा जपेत् ।

निगदः परमेशानि स्पष्टं वाचा निगद्यते ॥

अव्यक्तञ्च स्फुरद्भक्त उपांशुः परिकीर्तितः ।

मानसस्तु वरारोहे चित्तेनान्तररूपवान् ॥

निगदेन तु यज्जतं लक्ष्मनां वरानने ।
उपांशुस्मरणेनैव तुल्यं भवति शैलजे ॥
उपांशुलक्ष्मनां तु यज्जतं कमलेक्षणे ।
मानसस्मरणेनैव तुल्यमेकेन सुन्दरि ॥ इति ॥

स्वच्छन्दतन्त्रसारे तु—

जपस्तु बहुविधः प्रोक्तस्तत्प्रकारोऽयमुच्यते ।
वाचिकं मानसं चैव योगिकं योगवाचिकम् ॥
योगमानसिकं चैव बाह्मानसिकयोगिकम् ।
वाचा केवलयोगार्थं मन्त्रं देवी विभाव्य च ॥
जपेद्यत् परमेशानि वाचिकं तत्प्रकीर्तितम् ।
देव्या रूपं च सज्जित्य साधनेन चेतसा ॥
मन्त्रस्याप्यनुसन्धानं मानसं परिकीर्तितम् ।
विस्थानेन त्रिविधानि क्रमात् सज्जित्य मार्गतः ॥
आरोहो योगिकं प्रोक्तमुच्यते योगवाचिकम् ।
लक्ष्ये मनः समायोज्य वाचा मन्त्रं जपेच्छिवे ॥
योगवाचिकमेतत् स्याद्योगमानसिकं शृणु ।
लक्ष्येण मानसं पूर्वं संयोज्य मनसा जपम् ॥
योगमानसिकं विद्यादधान्यदपि चोच्यते ।
मनसाऽपि जपेन्नन्त्रं बीजानारोहणक्रमात् ॥
बाह्मानसिकयोगारूपं जपेत्तदनुत्तमम् ।
वाचिकेन जपेनैव केचला वाक् प्रवर्तते ॥
मानसाच्छ्रियमाप्नोति योगिकायोगसिद्धयः ।
बाह्मानसजपेनैव बाह्मनैश्वर्यसिद्धयः ॥
भवन्ति परमेशानि योगमानसिकेन तु ।
अणिमादीनि चान्यानि सर्वाणि लभते ध्रुवम् ॥

बाङ्मानसिकयोगाख्यजपेन परमेश्वरि ।
 बागायकुडपर्यन्तमभिराहृतमते नरः ॥
 येन केन जपेनैव ह्रस्वदीर्घप्लुताक्रमात् ।
 जप्ता विद्याश्च मन्त्राश्च सर्वे सर्वार्थदायिनः ॥
 भवन्ति गुरुवक्त्रेण लब्धाः सर्वाङ्गमुन्दरि ।
 स्वयं निरीक्ष्य ये कोशं मन्त्रं विद्यामथापि वा ॥
 गृहीयुर्मे ज्ञेयुस्ते रीरवं नरकं शिवे ।
 तस्मादास्तिक्यसंयुक्तः साधको देशिकाङ्गया ॥
 शिवाग्रमभिरुक्षेत नान्यथा धीरवन्दिते ॥ इति ॥

होमे बह्विस्थितिबिचारः

तत्र गृहर्तृचिन्तामणौ—

सैका तिथिर्वायुता कृतासा शेषे गुणेऽभे भुवि बह्विवासः ।
 सौख्याय होमः सशियुग्मशेषे प्राणार्थनाशौ दिवि भूताले च ॥

अस्यार्थः—शुक्रप्रतिपदादिहोमदिनसङ्ख्यायैकमधिष्मन्कृमादित्यादिवारसङ्ख्यां च मेलयित्वा चतुर्भिर्हरणेन प्रये शिष्टे शून्ये वा बह्विर्भुवि वसति । तदा होमः सुखाय भवति । एकस्मिन् द्वये वा शेषे कृमादिनि पाताले च बह्विवासः । तदानीं होमेन प्राणार्थनाशौ मन्त्रतः इति ॥

तत्रैव ग्रहबिचारं कल्पामले—

तेषां स्थितिक्रमं वक्ष्ये नक्षत्रेषु यथा स्थिताः ।
 सूर्यो बुधो भृगुश्चैव शनिश्चन्द्रो महीसुतः ॥
 जीवो राहुश्च केतुश्च नवैते देवि खेचराः ।
 सूर्यमाधन्द्रभं यावत् गणपेक्ष महेश्वरि ॥
 व्रीणि व्रीणि च ऋक्षाणि रविभादीनि^१ दापयेत् ।
 सूर्यादीनां फलं देवि शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् ॥

^१ दापयेत्—वरः.

आदित्ये तु भवेच्छोको बुधे चैव धनागमः ।
 शुके लाभं विजानीषाच्छनौ पीडा न संशयः ॥
 चन्द्रे लाभो महान् देवि भौमे चैव तु दान्यनम् ।
 गुरुणा च धनप्राप्तिः राहौ हानिस्तथैव च ॥
 केतुना जायते मृत्युः फलमेवं महेश्वरि ।
 क्रूरोमस्तथा देवि क्रूरप्रहमुखो भवेत् ॥ इति ॥

सूर्यं सूर्याकान्तं नक्षत्रं, चन्द्रं तद्विषयनक्षत्रम् । दापयेत् सूर्यादिभ्यः इति शेषः ।
 सूर्यनक्षत्रादिचन्द्रनक्षत्रपर्यन्तं नक्षत्राणां त्रयं त्रयं सूर्यादिस्वामिकमिष्यते । क्रूरोमो
 मारणाघातनादिफलकः । शेषं सुगमम् । एवं वह्निस्थितिं ग्राह्यं विचार्य, सौम्यहोमः
 सौम्यग्रहेषु क्रूरा क्रूरग्रहेषु कार्यः ॥

कुण्डस्थण्डिलयोः परिमाणम्

तत्र एकोनपञ्चाशत्सङ्ख्याकाहुतिपर्यन्तं स्थण्डिलमेव । तच्च अष्टादशाङ्गुल-
 प्रमाणं परितः अङ्गुलैर्भूतम् । अग्रे कुण्डेन सह विफल्पोऽशक्तिशक्तिन्या
 व्यवस्थितिः । पञ्चाशदादिनवनवतिसङ्ख्याहुतिपर्यन्तं मुष्टिमात्रम् । मुष्टिः अरतिः ।
 शतादिनवनवतिसङ्ख्याहुतिपर्यन्तं अरतिमितम् । निष्कनिष्ठमुष्टिर्हस्तोऽरतिः ।
 सहस्रादिहोमे हस्तमात्रम् । अयुतादी दिहस्तम् । लक्षादी चतुर्हस्तम् । दशलक्षादी
 पद्महस्तम् । कोटिहोमादी अष्टहस्तं दशहस्तं वा । चतुर्विंशत्यङ्गुलैः हस्तः । अङ्गुलं तु
 त्रिविधं निहिताष्टपदप्रमाणं स्वमध्यमाव्यवर्धमितं वा ज्ञेयम् । मुष्ट्या वा चतुरङ्गुलानि ।
 अर्धययोनचतुर्विंशत्याङ्गुलैः दिहस्तम् । सार्धैकचत्वारिंशत्या त्रिहस्तम् । अष्टचत्वारिंशत्या
 चतुर्हस्तम् । पादौनचतुःपञ्चाशत्या पञ्चहस्तम् । पादौनैकोनपञ्चाशत्या पद्महस्तम् ।
 सार्धैत्रिपञ्चाशत्या सप्तहस्तम् । अष्टपञ्चाशत्या ययोनया अष्टहस्तम् । द्विसत्या नवहस्तम् ।
 षट्सप्तत्या दशहस्तं कुण्डं स्थण्डिलं वा भवति । कुण्डाङ्गानां व्यासस्वातनाभि-
 कण्ठमेखलायोनीनां सन्यग्ज्ञान एव कुण्डं युक्तम् । अन्यथा अत्यन्तमनिष्टम् ।
 स्थण्डिलं चतुरस्रमङ्गुलोत्सेवं चतुरङ्गुलोत्सेवं वा । स्थूलद्रव्यहोमे तत्परिमाण-
 स्पापयोती स्योत्तरपरिमाणमपि ग्राह्यम् ॥

होमे इतिकर्तव्यताविशेषः

बहु-श्रविश्रुते होमे यथाकालं प्रत्याहुत्युद्देशागमोः कर्तुमशक्यत्वात् यजनानो देवतां उच्यं च मनसा ध्यात्वा अमुकदेवताया इदं सर्वहोमद्रव्यजातं न ममेति त्यजेत् ॥

श्रविजस्रवाचान्ताः कृतप्राणायामाः प्रत्येकं देशकालौ सङ्कीर्त्य अमुकेन वृत्तोऽहं अमुकसद्गुणकहोममध्ये अमुकाशेन यजनानोपकृष्टिपतामुकद्रव्येण होमं करिष्ये इति सङ्कल्प्य आसनविधिं भूतशुद्ध्यादिकं तत्तदेवतार्थ्यादिन्यासत्रयं कृत्वा अग्नौ देवताप्यानमानसपूजाऽन्ते प्राङ्मुखो बौद्धमुखो वा जुहुयुः । होमसङ्ख्यासमाप्तौ परिधिपरिस्तरणान्तःपतितं हविः सर्वमग्नौ प्रक्षिपेत् । तद्वहिःपतितं तु न ॥

अनेकदिनसाध्ये तु होमे प्रतिदिवसं कथाचित् सङ्ख्यायां संस्थाप्य बहिरक्षण-पूर्वकं शुभदिने समाप्तिं कुर्यात् । प्रतिदिनं होमाद्यन्तयोः प्रधानदेवतां अङ्गदेवताश्च गन्धपुष्पादिभिः अग्नौ पूजयेत् । आरम्भे समाप्तिदिने अग्निमूलमन्त्रेण स्वाहास्व-धासहितमग्निं पूजयेत् । तत्र गन्धादिकं बहिरेव अग्नये दद्यात् ॥

यत्र होम एव प्रयोगविशेषे फलप्रदः स्यात् प्रधानं न पुनर्जपाङ्गं तत्र ब्राह्मणभोजनसङ्ख्या तन्त्रे विशेषानुगती स्मृत्युक्तं प्राज्ञा । तत्र लक्षहोमे षष्ठ्यधिका नवशती मुख्यः पक्षः । विंशत्यधिका पञ्चशती मध्यमः । दशाधिका त्रिशती अधमः ॥

यत्र प्रधानदेवताऽङ्गत्वेन स्मृतितत्त्वोक्तयोरविरोधे समुच्चयपञ्चमाश्रित्य गृह्य अपि पूज्यन्ते तत्र तदङ्गब्राह्मणभोजनमपि कार्यम् । तत्रोक्तमे पक्षे विंशत्यधिका सप्तशती ब्राह्मणानां भोजनीया । मध्यमपक्षे चत्वारिंशदुत्तरं शतत्रयम् । अधमे च दशाधिकं शतमिति ॥

काम्यहोमद्रव्याणां मानं फलं च

तिलैश्चतुलुकानितैः शतसङ्ख्याकैर्वा प्रत्याहुतिहोमः शान्त्यै, आर्येण च कर्षप्रमाणेन । प्रासमितैरनैराय । अमृतासमिद्धिः कनिष्ठाशूलाभिः चतुरङ्गुल-प्रमाणाभिः श्वरोपशमनाय घृतपल्लवं च । दूर्वाभिः तिसृभिस्तिसृभिरायुषे । कृतमालकुसुमैः वनाय । उत्पलैः मोगाय । किल्बिजैः रात्र्याय । समग्रैः पशैः

साम्राज्याय । मुष्टिमितैः लाजैः कन्यायै । नन्द्यावर्तैः कक्किवाय । ^१वन्द्युल्लमल्लिका-
जातीपुलागैः भाग्याय । वन्द्युकनपाकिंशुकमवृकैः ऐश्वर्याय । कदम्बैः अर्याय । लवणैः
शुक्तिप्रमाणैः आकर्षणाय । शालितण्डुलैः अर्धमुष्टिमितैः वाण्याय । दुग्धुमगोरोचना-
दिभिः गुञ्जामितैः सौभाग्याय । पलाशपुष्पैः तेजसे कपिलावृतेन चोक्तमानेन । पुच्छ-
रकुमुमैरुन्मादाय । ^२विषवृक्षनिम्बश्लेष्मातकविभीतकसमिद्धिः दशाङ्गुलप्रमाणभिः
शत्रुनाशाय । तिष्ठतैलार्कैः ^३लवणैः उक्तमानैः नारणाय । काकोट्टकपञ्चैर्गैकेन विद्वेष-
णाय । तिष्ठतैलार्कैः मरीचैः विशल्या कासश्वासप्रशमनाय इति । पुष्पेषु सूक्ष्मैकैकैः,
अल्पानि द्वित्राणि इति वा विवेकः । एतानि द्रव्याणि काम्यजपाङ्गेषु होमेषु तत्तज्जप-
दशांशसङ्ख्याकानि । प्राधान्येन होमे तु सङ्ख्याऽनुकीं सहस्रसङ्ख्याकानि । इह च
प्रथमं अभीष्टदेवतायै विज्ञाप्य अमुककर्मसिद्धयर्थं एतावदाहुतीः करिष्यामीति सङ्कल्प-
येत् । कर्पस्तु दशगुणमितमापचोदशकप्रमाणः । शुक्तिः कर्पद्वयम् । मुष्टिस्तु पलम् ॥

पुरस्करणकाले विहितानि

मनःस्वीर्यशौचबीजमन्त्रार्थचिन्तननिर्बन्धदोस्ताह्कोवाभावसन्तोषेदिप्यनिपहयत्तचर्च-
गुरुप्रणतिमुगन्धामलकक्षानसुबसनगुरभिळानुल्लेपनमप्यपञ्चर्जपलाशपत्रागळिमितैकवारान्तो -
जनप्रक्षालितदर्भोत्तार्णधीतवस्त्रशयनप्रिवणक्षानादीनि । अशक्ती तु प्रातः-
क्षानमात्रम् ॥

निषिद्धानि

अप्रियानुतभापणकरञ्जविभीतकार्कस्तुडिछायाक्रमणप्रतिग्रहादीक्षितस्त्रीशूद्रपतितना-
स्तिकसंभाषणबद्धेकमलिनवस्त्रधारणकाम्यकर्माविहितकर्मकांक्ष्यभोजनासत्तद्गोष्पजलक्षान -
कञ्जुकोष्णीपधारणप्राणिहिंसापादुकापानशय्याऽऽरोहणनम्रत्वकुसारादितकरत्वादीनि अति-
भोजनं च ॥

भोज्यानि

शुद्धैकविधाजं ह्रिमन्तनीवारकङ्गुपथिका यवाः शृङ्गानवहृताः गुडवर्जितमैश्वर्यं
कृष्णतिलमुद्गकलायकान्द्रविशेषनारिकेलकदलीलवलीपनसाम्बलकार्दकसामुद्रलवणानुदृतसा-
रान्यपिप्पलीजीरकनारङ्गादीनि ॥

^१ वज्रुल—अ.

^२ तिष्ठतैलार्कैः इत्यधिकः—अ.

^३ भक्तल—अ.

गुडकृत्रिमलब्धपर्युनितनिस्त्रहकादिद्विषयकासिकगृह्णनविलेखकरज्जलशुनमृपाळ-
कोदयतेलपकमासमसूरषणकगौधूमदेवन्यादीनि ॥

भोजनपर्यायः

स्नेहदेवतायै निवेदितं सन्यजनमज्जं मूलेन प्रोक्ष्य सप्तवारं प्रतिद्वयमभिमन्त्र्य
अर्क्षीयात् । उदकं क्षारिषाद्द्वारं मूलाभिमन्त्रितं पिबेत् ॥

जपादिसन्य आबक्ष्यकोषार्धं शुचौ देशे तं निर्वर्त्य ज्ञात्वा शेषं समापयेत् ।
अशक्ता तु मन्त्रमस्यान्यतरज्ञानवस्त्रपरिवर्तने केवलं कुर्यादिति ॥

इत्थं कृतपुरश्चरणः सिद्धमनुः देवताप्रसादसम्पन्नः स्वात्मध्येणोपास्ती
ध्यात्वा मन्त्रेण क्रमेण त्रैलोक्यार्चनपरः सति कामं काम्यमनुतिष्ठन् पूर्णमनोरथः सुखी
विहरेदिति सिध्यन् ॥

इति श्रीभामहाराजसंज्ञाधरणादिभिर्महामहोपाध्यायमानमानकेनोमानन्दनाथेन निर्मिते
अभिनवे कल्पसुत्रानुसारिणि नित्यात्मविविधेषु व्यासात्मविविधेषु
नाम प्रौढोक्तसम्बन्धो समाप्तः ॥

तदन्तोल्लासः पञ्चमः—दण्डिनीकमः

उपोद्धातः

नत्वा श्रीभामुगनन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
तनोयुगानन्दनाथः तदन्तोल्लासमनुत्तम् ॥
अत्र संविन्महाराष्ट्रीदण्डनाथाकनः स्मृतः ।
दृष्टनिग्रहशिष्टानुग्रही यस्या वरप्रदी ॥
प्रसाद्य सचिवेशानीं पञ्चमीकृताचरेत् ।
याम्बुजोपकृता यत्र सर्वोत्तमनयो मता ॥
दीक्षाविधिरिहापेक्ष्यः आरम्भोल्लास ईश्यताम् ।
सन्ध्या तु तान्त्रिकी न स्यात्, सूत्रकाररसूत्र्यात् ॥
निशेषे किं तु कुर्वीत बालया प्रातराद्विहम् ।
तस्याः खन्निष्ठमन्त्रात् प्रागुपदेष्टव्यता यतः ॥

कास्यकृत्यं आह्निकं च

साधकस्तापनिशीथे प्रचुसः श्रीकमोक्तेन क्रमेण श्रीगुरुप्यानादिप्राणायामान्तं
विधिं विदध्यात् । तत्र च श्रीगुरुपादुकायां 'आदौ त्रितारीस्थाने षाक् लौ इति
बीजद्वयं योज्यम् । ततो हृदयपरमाकाशे स्फुरताः अखण्डानन्ददायिनः परतंत्रितरिणतेः
अनाहतस्य नादस्य अनुसन्धानेन भस्मितनिखिलकदम्बो मूलं मनसा दशवारमावर्त्य
उत्थाय निर्बर्तितावयको गृह एव वारुण-मानस-भास्मनयानेभ्यस्तमं कुर्यात् ।
वारुणे मूलेन त्रिशदकाललिदानं शिरसि, त्रिरात्रमनं, त्रिः प्रोक्षणं च विदध्यात् ।

^१इह ललितान्नत्वेन वाराह्या निशीथोपास्तावाहिकं दिवा सपरां आगुह्यैव । इत्यधिकः—
श्री, अ १.

मान्तमास्मनजाने स्मृत्युक्ते एव । अथ वाससी धौते परिधाय विभृतपुण्ड्रः मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिसृज्य सकृदुपसृज्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसे नाभिं हृदये शिरश्चावमृशेत् ॥

यागमन्दिरप्रवेष्टाः

एवं त्रिराचम्य यागमन्दिरमास्ताद्य गोमयेनोपलिप्तद्वारस्थण्डिलं द्वारस्य दक्ष-
धामोर्ध्वभागेषु क्रमेण—

ऐं ग्लौं भद्रकाल्यै नमः, भैरवाय, लम्बोदराय नमः ॥

इति तिलो द्वारदेवताः समर्प्य अन्तःप्रविष्टो रत्नकङ्कीपुष्पमालावितानकादि-
मिरलङ्कृत्य यागमन्दिरं, ऐं ग्लौं रक्तद्रादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति
पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनायभिष्टु, सपर्यासामघ्नी दक्षभागे निधाय, दीपानभितः
प्रञ्चाल्य, गन्धमाल्यादिभिराभातमलङ्कृत्य, तान्मूलसुरभिलवदनो जातीपत्रफल-
लवङ्गैलाकर्पूराद्यपञ्जलिक्तामोदितवदनो वा प्रसन्नमनाः स्वास्तीर्णै उर्णामुदुनि शुचिनि
बालान्यबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ऐं ग्लौं आचारशक्ति-
कमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यम्पतमेनासनेनोपविश्य,
ऐं ग्लौं शिवादिश्रीगुरुभ्यो नमः ऐं ग्लौं समस्तगुणप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रशीपादुक्ताभ्यो
नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्वयामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण गुरुपादुकेना धीरुशं
महामणपतिमन्त्रेण च गणपतिं प्रणम्य ऐं ग्लौं ऐं ह्रः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेणावृत्तेन
अङ्गुष्ठादिकरत्नान्तं कूर्मरयोः देहे 'च क्रमेण न्यासव्यापके कृत्वा स्वल्प
देवतैक्यं भाषयन्,

ऐं ग्लौं अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता मुचि संस्पिताः ।

ये भूता विघ्नकर्तारस्ते *गच्छन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्दामपार्श्विभूतलत्रिराघातकरास्कोटजितयक्कूरदृष्टयवलो कनपूर्वकं
तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विश्रानुत्तारयेत् । तालत्रयं नाम
दक्षमप्यमातर्जनीभ्यामधोमुखाभ्यां धामकरतले सशब्दमुपर्युपरि विरमिवातः ॥

* च व्यापकं कृत्वा—श्री, अ.

* नमन्तु इति पाठः 'न'

प्राणायामः

अथ नमः इति अङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य अङ्गुष्ठेन शिखां बद्ध्वा श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण भूतस्तुष्टिं आत्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय मूलेन प्राग्वत् विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

द्वितारीन्यासः

तेजोरूपदैर्घमपं माधवस्वात्मानं स्वदेहे न्यासजालात्मकं परब्रह्मचर्यामुञ्चेत् । तन्नादौ ॐ ऐं ग्लौं अं नमः शिरसि । आं ऐं ग्लौं आं नमः मुखवृत्ते । इत्यादिरीत्या क्षान्तमातृकासप्तष्टितमुक्तधीन्द्रयं मातृकास्थानेषु न्यसेत् ॥ इति द्वितारीन्यासः ॥

करपङ्क्त्यन्यासौ

ऐं ग्लौं अन्धे अन्धिनि नमः अङ्गुष्ठान्यासौ नमः ॥

२ रुन्धे रुन्धिनि नमः तर्जनीन्यासौ नमः ॥

२ जम्भे जम्भिनि नमो मध्यमाभ्यां नमः ॥

२ मोहे मोहिनि नमः अनामिकाभ्यां नमः ॥

२ स्ताम्भे स्ताम्भिनि नमः कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥

इति पञ्चभिः मन्त्रैः अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं न्यस्य,

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि हृदयाय नमः ॥

२ वाराहि वाराहि शिरसे स्वाहा ॥

२ वराहमुखि वराहमुखि शिखायै वषट् ॥

२ अन्धे अन्धिनि नमः कवचाय हुम् ॥

२ रुन्धे रुन्धिनि नमः नेत्रत्रयाय धौणट् ॥

२ जम्भे जम्भिनि नमः अस्त्राय फट् ॥

इति मन्त्रैः हृदयादिषु न्यसेत् ॥ इति करपङ्क्त्यन्यासौ ॥

नेह करन्यासे अङ्गमन्त्रः, तेन करतलन्यासो न भवति ॥

अर्घ्यशोधनम्

ततः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत् । अत्र चोभयोरर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरस्त्रादिमण्डलकरणम्, २ अं आत्मतत्त्वाय आभारशक्तये वीषट् इत्याभारस्थापनम्, २ ठं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वीषट् इति पात्रनिधानम्, २ मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नम इति शुभ्रजलापूरणम्,

ऐं ग्लौं ब्रह्माण्डखण्डस्तम्भूतवर्षोपरतस्तम्भूतम् ।

आधुरितं नद्यापात्रं पीयूषस्तमावह ॥

इति क्षीरपूरणे मन्त्रान्तरं श्रौतम्, पञ्चङ्गं, चतुर्नवतिनन्त्राभिमन्त्रणाभावः, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणं च विशेषः । अथ विशेषार्घ्यविन्दुभिः सपर्यासागर्भी पावयित्वा ॥

सप्तार्णमन्त्रपञ्चकन्यासः

अन्ये अग्निनि नमः इत्यादीन् पञ्चमन्त्रान् उत्तबीजइत्यादिकान् शिरोपदनहृदयगुहापादेषु न्यसेत्,

अष्टमन्त्रपञ्चकन्यासः

मूलस्य स्रग्दैरष्टभिः वक्ष्यमाणेषु स्थानेषु न्यसेत् । तथा—

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्ताळि वार्ताळि वाराहि वाराहि वराहमुखि

२ अन्ये अग्निनि नमः इत्याजानुषटि ॥

२ रुन्धे रुन्धिनि नमः इत्याकटिनामि ॥

२ जम्मे जग्भिनि नमः इत्यानामिहृदयम् ॥

२ मोहे मोहिनि नमः इत्याहृदयकाण्डम् ॥

२ स्तम्मे स्तम्भिनि नमः इत्याकण्ठभूमध्यम् ॥

२ सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाञ्छितचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं

कुरु कुरु शीघ्रे वक्ष्यं नमः इत्याभूमध्यललाटम् ॥

२ ऐं ग्लौं ठः ठः ठः ठः हुं अस्त्राय फट् इत्याललाटवह्नरन्ध्रं चेति ॥

मातृकास्थानेषु मूलपदव्यासः

ततो मूलमन्त्रस्य द्विचत्वारिंशत्पदानि 'मानुकास्थानेषु' न्यसेत् । यथा—

ऐं ग्लौं ऐं नमः शिरसि, ग्लौं मुखकृते, ऐं नेत्रयोः, नमो कर्णयोः,
भगवति नासापुटयोः, वार्ताळि कपोलयोः, वार्ताळि ओष्ठयोः, वाराहि
दन्तपङ्क्तयोः वाराहि 'नक्षत्रन्धे', वराहमुखि 'मुखात्', वराहमुखि दक्षदोर्मूले,
अन्धे तन्मध्यसन्धौ, अन्धिनि तन्मणिवन्धे, नमो तदङ्गुलिमूले, हन्धे
तदङ्गुल्यध्रे, रुन्धिनि वामदोर्मूले, नमो तन्मध्यसन्धौ, जम्भे तन्मणिकन्धे,
जम्भिनि तदङ्गुलिमूले, नमो तदङ्गुल्यध्रे, मोहे दक्षोरुगले, मोहिनि तज्जानुनि,
नमो तत्पादसन्धौ, स्तम्भे तदङ्गुलिमूले, स्तम्भिनि तदङ्गुल्यध्रे, नमो
वामोरुमूले, सर्वदुष्टप्रनुद्यानां वामजानुनि, सर्वेषां तत्पादसन्धौ, सर्वेषां तत्त-
च्चक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं तदङ्गुलिमूले, कुय तदङ्गुल्यध्रे, कुय पार्श्वयोः,
शीघ्रं पृष्ठे, वश्यं नाभौ, ऐं जठरे, ग्लौं हृदि, ठः दक्षकक्षे, ठः अपरगले, ठः
वामकक्षे, ठः हृदादिहस्तयोः, हुं हृदादिपादयोः, अस्त्राय हृदादिपाद्वन्तम्,
ऐं ग्लौं कटु नमः—हृदादिमूर्ध्नात् ॥ इति ॥

तत्त्वाष्टकव्यासः

ततः ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्ताळि वार्ताळि वाराहि वाराहि
वराहमुखि वराहमुखि इत्यादिरीत्या प्रागुक्तानां अष्टानां खण्डानां प्रत्येकमन्त्रे
क्रमेण ह्रां शर्चाय क्षितितत्त्वाधिपतये नमः, ह्रीं भवाय अम्बुतत्त्वाधिपतये
नमः, ह्रूं रुद्राय वह्नितत्त्वाधिपतये नमः, ह्रैं उग्राय वायुतत्त्वाधिपतये नमः,
ह्रौ ईशानाय भानुतत्त्वाधिपतये नमः, तौ महादेवाय सोमतत्त्वाधिपतये नमः,
हं पशुपतये यजमानतत्त्वाधिपतये नमः, भी भीमाय आकाशतत्त्वाधिपतये
नमः, इति उक्तेषु पादादिजान्वित्वादिषु अष्टसु स्थानेषु तत्त्वाष्टकं
न्यसेत् ॥

^१स्वांगेषु न्यसेत्—३२, ३३, अ.

^२जिह्वाध्रे—श्री.

^३कण्ठे—श्री.

यन्त्रप्राणप्रतिष्ठा

अथ व्यापकत्रयं मूलेन कृत्वा स्वपुरतः श्वेतपटपद्मदुकूलान्यतने लिखिते लेखिते वा सुवर्णरजतताम्रचन्दनपीठानी लिखिते उत्कीर्णे वा दृष्टिमनोहरे भूपुरप्रय-
सहस्रपत्रशतपत्राष्टपत्रपडरपञ्चारम्भविन्दुमये चक्रे कुसुमाञ्जलि विकीर्ष्य

ऐं ग्लौं वार्तालियन्त्रस्य प्राणाः इह प्राणाः, ऐं ग्लौं वार्तालियन्त्रस्य
जीव इह स्थितः, ऐं ग्लौं वार्तालियन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ऐं ग्लौं वार्तालि-
यन्त्रस्य वाङ्मनःप्राणाः इहायान्तु स्वाहा ॥

इति यन्त्रप्राणप्रतिष्ठां विदध्यात् ॥

पीठपूजा

ऐं ग्लौं स्वर्णप्राक्काराय नमः, सुराब्धये, बराहजीपाय, बराहपीठाय,
आं आधारशक्तये, कूं कूर्माय, कं कन्दाय, अं अगन्तनाड्याय नमः ॥ इति
पीठस्य मन्त्रे ॥

ऐं ग्लौं कं कूर्माय नमः, कं ज्ञानाय, लूं वैराग्याय, लूं ऐश्वर्याय
नमः ॥ इति तस्य आग्नेयादिदिक्षु ॥

ऐं ग्लौं कं कर्माय नमः, कं अज्ञानाय, लूं अवैराग्याय, लूं
अनैश्वर्याय नमः ॥ इति प्रागाण्यास्तु दिक्षु चाम्बर्ज्य ॥

ऐं ग्लौं व्यरपञ्चारपडरद्व्याष्टकशतपत्रसहस्रपत्रासनाय नमः इति
चक्रमनुना चक्रमिष्टा ॥

ऐं ग्लौं बह्निमण्डलाय नमः, सूर्यमण्डलाय, सोममण्डलाय, सं सत्त्वाय,
रं रजसे, तं तमसे, आं आत्मने, अं अन्तरात्मने, वं परमात्मने, ह्रीं
ज्ञानात्मने नमः ॥ इति च तत्रैव परिवस्येत् ॥

स्वर्णप्राकाराय नमः इत्याद्याः ह्रीं ज्ञानात्मने नमः इत्यन्ताः एते
सप्तविंशतिः पीठमनत्रो ज्ञेयाः ।

आसनपूजा

ततः २ ह्रीं प्रेतपञ्चासनाय सदाशिवाय नमः इति पुनैः विन्दी
देव्यासनमभिपूज्य,

मूर्तिकल्पनम्

तत्र २ लृ पा ई कराहमूर्तये ठः ठः ठः ठः ङ फट् ग्लौ ऐ इति
मूर्तिकल्पना विषया चक्रे देव्या मूर्ति सङ्कल्प्य,

देवीध्यानम्

इति देवी ध्यायेत् । यथा—

पाथोखहपीठगतां पाथोघरमेवकां कुटिलदंष्ट्राम् ।
कपिलाक्षिभित्तया घनकुचकुम्भां प्रणतवाञ्छितवदान्याम् ॥
दक्षोर्ध्वतोरिखड्गीं मुसलमभीतिं तदन्यतस्तदत् ॥
शङ्खं खेटद्वलवरान् कर्दरक्षणां स्मरामि वार्ताळीम् ॥

अरिः मुदर्शनम् ॥

देव्याः षोडशोपचारपूजा

अथ पक्ष्यमाणेन प्रकारेण देव्यै मनसा पञ्चोपचारानर्पयित्वा भक्तानुग्रहाद्यैर्जातयेन
परिणतां शङ्करन्ध्रं प्राप्य बह्वनासापुटद्वारा निर्गतां कुसुमगमिती निजाङ्गलीं सन्निहितां
तां मूर्तीं मूलविधया आवाह्य आवाहिता भवेत्प्रादिरीत्या तत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकं
आवाहन-संस्थापन-सन्निधापन-सन्निरोधन-सम्मुखीकरण-अवगुण्ठनानि विधाय वन्दन-
धेनुयोनिसुद्राश्च प्रदर्शयेत् । मुद्राप्रकारस्तु श्रीप्रकरणे उक्तोऽनुसन्धेयः । ततः—ऐं
ग्लौ ऐं नमो भगवति वार्ताळि वार्ताळि हृदयाय नमः इत्यादिकान् प्रागुक्तान्
षडंगमन्त्रान् २ अन्धे अन्धिनि नमः इत्यादिकान् पञ्चांगमन्त्राश्च न्यासोक्तभङ्गया
देव्याः तत्तदङ्गे तुस्तुमेन विन्यस्य, ऐं ग्लौ वाराहो पाथं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या
देव्यै पाचार्याचमनीयस्नानवासोऽगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनछत्रचामरयुगलदर्पणनैवेद्यपानी-
यताम्बुलाख्यानं षोडशोपचारान् कृत्वा, नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोसनकरप्रक्षालन-
गण्डूपाचमनीयानि च प्रदद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलकरणम्, मूलेन
प्रोक्षणम्, वं इति धेनुमुद्रया चापृतीकरणम्, मूलेन सप्तवारमभिमन्त्रणम्,
प्राणादिसुद्राप्रदर्शनं च विधेयम् ॥

देवीतर्पणम्

अथ मूलान्ते आर्ताळीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामीति वामकरतश्चमुद्रासन्दष्ट-
द्वितीयशकलगृहीतक्षीरविन्दुसहपतितैः दक्षकरोपात्तुत्तुमक्षैः देवी दशचरं सन्तर्प्य
पूर्वोक्तानां षडङ्गमन्त्राणां अन्ते—हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः, शिरःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, शिखाशक्तिश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः, वज्रचक्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः, इति क्रमेण देव्यङ्गे अर्द्धाशासुरबायुकोणेषु मौळी प्रागादिदिक्षु च षडङ्गानि
सम्पूज्य ॥

ओषधययजनम्

पृथतः प्रागपर्वारिताग्रये दक्षिणार्धस्याक्रमेण गुर्वोषधयं यजेत् । यथा—

ऐं म्लीं परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
परमेशानन्द, परशिवानन्द (परसिद्धानन्द इति पाठान्तरे), कामेश्वर्यम्बानन्द,
मौक्षानन्द, कामानन्द, अमृतानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः ॥ इति दिव्यौघः ॥

ऐं म्लीं ईशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, तत्पुरुषानन्द,
अधोरानन्द, वामदेवानन्द, सद्योजातानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः ॥ इति सिद्धौघः ॥

ऐं म्लीं पञ्चोत्तरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमानन्द,
सर्वज्ञानन्द, सर्वानन्द, सिद्धानन्द, गोविन्दानन्द, शङ्करानन्दनाथश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति मानवीघः ॥

आहूय एकौनविंशतिगुरवः ॥

आचरणार्चनम्

अङ्गादावरणान्तानां अर्चनप्रकारस्तु देव्यर्चनोक्त एव ॥

अथैवे दैव्यप्रकोणमारम्य प्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं स्त्रीं जम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, मोहिनी,
स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति प्रथमाशरणम् ॥

पश्चारे प्राग्वत्—

ऐं स्त्रीं अम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, रुम्भिनी,
जम्भिनी, मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
इति द्वितीयाशरणम् ॥

षट्कोणस्य कोणमूलेषु प्राग्वत्—

ऐं स्त्रीं आ हा ई आक्षीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ईं छा ईं
माहेश्वरी, ऊ हा ईं कीमारी, ऋ सा ईं वैष्णवी, ऐं वा ईं इन्द्राणी, औ वा
ईं चामुण्डाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूर्णम्,

तस्यैव कोणाग्रेषु मध्ये च प्राग्वत्—

- ऐं स्त्रीं य म र यूं यां यीं यूं येँ यौं यः याकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां स्वधातुं गृह गृह अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु
स्वाहा याकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- २ र म र यूं रां रीं रूं रैं रीं रः राकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां रक्तधातुं पिब पिब अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु
स्वाहा राकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- २ ल म र यूं लां लीं लूँ लैँ लौं लः लाकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां मांसधातुं मक्षय मक्षय अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु
स्वाहा लाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- २ ङ म र यूं ङां ङीं ङूँ ङैँ ङौं ङः ङाकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां मेदोधातुं ग्रस ग्रस अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु
स्वाहा ङाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

- २ क म र यू कां कीं कुं कै कौं कः काकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां अस्थिधातुं भजय भजय अणिमाऽऽदि वशं कुरु
कुरु स्वाहा काकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- २ स म र यू सां सीं सूं सै सौ सः साकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां मज्जाधातुं गृह्ण गृह्ण अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु
स्वाहा साकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
- २ ह म र यू हां हीं हूं है हौं हः हाकिनि जम्भय जम्भय मम
सर्वशत्रूणां शुक्रधातुं पिब पिब अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु
स्वाहा हाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इति धातुनाथानिष्ठा,

नगरस्य दक्षवामपार्श्वयोः क्रमेण—

- ऐं ग्लौं क्रोधिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
२ स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

तत्रैव—

- २ सन्मनमुसणायुधाय नमः ॥
२ आकर्षणहठायुधाय नमः ॥

नगरात् बहिः देव्याः पुरतः—

ऐं ग्लौं क्षौं कौ चण्डोच्चण्डाय नमः ॥ इति तृतीयावरणम् ॥

अष्टदले प्राग्बत्—

ऐं ग्लौं वार्ताळीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, बाराही,
बराहमुखी, अन्विनी, रुन्विनी, अम्भिनी, मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

तद्वहिः पुरतो देव्याः—

ऐं ग्लौं महामहिषाय देवीवाहनाय नमः ॥ इति चतुर्थीवरणम् ॥

शतपत्रे देवीपुरतोऽष्टत्रिंशद्वसन्विषु—

ऐं ग्लौं जमिन्यै नमः, इन्द्राय, अप्सरोम्यः, सिद्धेभ्यः, द्वादशदित्येभ्यः,
अग्नये, साध्यैभ्यः, विधेभ्यो देवेभ्यः, विश्वकर्मणे, यमाय, मातृभ्यः,
रुद्रपरिचारकेभ्यः, रुद्रेभ्यः, मोहिन्यै, निर्ऋतये, राक्षसेभ्यः, मित्रेभ्यः,
गन्धर्वेभ्यः, भूतगणेभ्यः, वरुणाय, वसुभ्यः, विद्याधरेभ्यः, किन्नरेभ्यः, वापये,
साम्भिन्यै, चित्रधाय, तुम्बुरवे, नारदाय, यक्षेभ्यः, सोमाय, कुबेराय, देवेभ्यः,
विष्णवे, ईशानाय, शङ्करे, अश्विभ्यां धन्वन्तरये, त्रिनायकेभ्यो नमः ॥

तद्वहिः—

ऐं ग्लौं रौं श्रीं क्षेत्रपालाय नमः ॥

२ सिंहवराय देवीवाहनाय नमः ॥

तद्वहिः—

ऐं ग्लौं महाकृष्णाय मृगशिराय देवीवाहनाय नमः ॥ इति पञ्चमावरणम् ॥

सहस्रारे अष्टत्रिंशत्प्रतिपञ्चविंशत्युत्तरशतद्वलं प्राप्नुवत् क्रमेण—

ऐं ग्लौं ऐरावताय नमः, पुण्डरीकाय, वामनाय, कुमुदाय, अजनाय,

कृष्णदन्ताय, सार्वभौमाय, सुप्रतीकाय नमः ॥

एते दिग्गजाः सुराभ्येर्बहिर्बा प्रागाद्यासु यच्छ्रियाः । बाह्यप्राकारस्याद्यासु प्रागाद्यासु
दिशु अथ ऊर्ध्वं च क्रमेण प्राप्नुवत्—

ऐं ग्लौं श्रीं हेतुकर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । हेतुकर्मैरवक्षेत्रपालाय पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥

३ त्रिपुरान्तकर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । त्रिपुरान्तकर्मैरवक्षेत्रपालाय ०

३ अग्निर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । अग्निर्मैरवक्षेत्रपालाय ०

३ यमजिह्वर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । यमजिह्वर्मैरवक्षेत्रपालाय ०

३ एकपादर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । एकपादर्मैरवक्षेत्रपालाय ०

३ कालर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । कालर्मैरवक्षेत्रपालाय ०

३ कराळर्मैरवक्षेत्रपालाय नमः । कराळर्मैरवक्षेत्रपालाय ०

- ३ भीमरूपभैरवक्षेत्रपालाय नमः । भीमरूपभैरवध्वी०
 ३ हाटकेशभैरवक्षेत्रपालाय नमः । हाटकेशभैरवध्वी०
 ३ अचलभैरवक्षेत्रपालाय नमः । अचलभैरवश्रीपादुकां पूजयामि
 तर्पयामि नमः ॥ इति पञ्चावरणम् ॥

सर्वो अष्टावरणदेवताः देव्यभिमुखासीनाः, स्वयं च तत्तदभिमुखः पूजयामि
 इति भावयेत् ॥

देवीपुनःपूजाऽऽदि बलिदानान्तम्

इत्थं पञ्चावरणीमन्यर्घ्यं पुनर्देवीं विचारं सक्त्यै पुनः षोडशभिः उपचारैः
 उपचर्य श्रीकमोक्तेन विधिना होमं तदन्ते बलिदानं च कुर्यात् ॥

होमावरणपक्षे—दैव्याः पुरतो वामभागे हस्तमात्रं सामान्योदकेनोपलिप्य,
 त्रिकोणवृत्तचतुरस्रामकं मण्डलं परिकल्प्य, कथिराजहरिद्राजगाहिपदितयसक्तुशर्करा-
 हेतुकलत्रपमाक्षिकमुद्रजयमापचूर्णदधिकीरचूर्तैः शुद्धीदनं संमर्ष्य, कुङ्कुटाण्डप्रमाणान्
 दश पिण्डान् कपिथफलमानं च एकं पिण्डं विधाय तत्र निधाय, तत्समीपे
 खादिमसद्वितीपतृतीयं चक्रं च निक्षिप्य, ऐं ग्लौं क्षौं हेतुकभैरवक्षेत्रपालाय नमः
 इत्यादिभिः पूर्वोक्तैः दशभिः मन्त्रैः हेतुकादिभ्योऽबलान्तेभ्यो दशभ्यः क्रमेण
 दश पिण्डान् दशदिक्षु दत्त्वा, मध्ये स्थूलमेकं पिण्डं चक्रं च ऐं ग्लौं क्षौं क्षौं
 *अण्डोच्चण्डाय नमः इति मन्त्रेण तस्मै दद्यात् ॥

फलत्रयम्—त्रिकला । मुद्रत्रयं—हरितं *कृष्णं पीतम् ॥

अथ पाणि प्रक्षाल्य दैव्यै पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्रदक्षिणनमस्कारोत्तरं जपेत् ॥

बाराहीमन्त्रजपः

यथा—

अस्य श्रीबाराहीमहामन्त्रस्य वक्राणे ऋषये नमः इति शिरसि, गायत्र्यै
 छन्दसे नमः इति मुखे, बाराही देवतायै नम इति हृदये, ऐं ग्लौं बीजाय

* चं चण्डो—अ१, भो.

* कृष्णं पीतं वा—अ२, अ३. कृष्णं सूक्ष्मं पीतं वा—अ४. कृष्णं सूक्ष्मं च—अ५.
 कृष्णं कृष्णं सूक्ष्मं च—अ६.

नमः इति गुह्ये, कट् शक्तये नमः इति पादयोः, ठः ठः ठः ठः कौलकाय
नमः इति नामौ, मम नर्वाभीष्टसिद्धयर्थं विनियोगाय नमः इति धरसम्पुटे
च न्यन्य, मूलेन त्रिः व्यापकं कृत्वा, अन्ये अन्धिनि नमः इत्यादिभिः
पञ्चभिः मन्त्रैः पूर्वोक्तैः अङ्गुष्ठादिकानिष्ठान्तं, २ ऐं नमो भगवति वार्ताळि
वार्ताळि हृदयाय नमः इत्यादिभिश्च हृदयादिषु न्यासं विधाय, उत्तमकारेण
ध्यात्वा, मनसा २ श्रीवाराहीं छे पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः, २
श्रीवाराहीं हं आकाशात्मकं पुष्पं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराहीं यं वाय्वात्मकं
पुष्पं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराहीं रं अग्न्यात्मकं दीपं कल्पयामि नमः,
२ श्रीवाराहीं वं अमृतात्मकं नैवेद्यं कल्पयामि नमः, नैवेद्याङ्गत्वेन च २
श्रीवाराहीं सं सर्वात्मकं ताम्बूलं कल्पयामि नमः, इति पञ्चोपचारानाचर्य,
विभ्रदेव्यङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गसहितं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतवारान् यथाशक्ति वा
श्रीकर्मोक्तैः विधिना जपेत् ॥

स्तं स्तम्भिन्यै नमः इति वाराहा विभ्रदेव्यङ्गः । एतं जपारम्भे
त्रिवारं जपेत् । मूलमन्त्रश्च न्यासोक्ताष्टखण्डसमद्विरूपः । छे वाराहीं छे
उन्मत्तभैरवीपादुकान्यां नमः इति वाराहार्जं छपुवाराही । ॐ ह्रीं नमो वाराहि
धोरे स्वं ठः ठः स्वाहा इति तदुपाङ्गं स्वप्नवाराही । ऐं नमो भगवति
महामाये पञ्चजनयनशङ्खस्तारस्फरणं कुरु कुरु ह्रे कट् स्वाहा इति तत्प्रात्यङ्गं
तिरस्करिणी । एतान् त्रीन् मन्त्रान् मूलतपान्ते तदशशिं जपेत् । पुनः
न्यासध्यानादि कृत्वा जपे निषेधं स्तुवीत ॥

वाराहीस्तोत्रम्

यथा—

कुवलयनिभा कौशेयार्धोत्का मुकुटोज्ज्वला

दलमुसलिनी सञ्जक्तेभ्यो वरामयदायिनी ।

कपिलनयना मध्ये आना कटोरचनस्तनी

जयति जगतां मातः सा ते वराहमुखी तनुः ॥ १ ॥

तरति विपदो घोरा दूरात्परिह्रियते भय-
 स्खलितमतिभिर्मृतप्रेतैः स्वयं त्रियते श्रिया ।
 क्षपयति रिपूनीष्टे बाचां रणे लभते जयं
 वशयति जगत्सर्वं वाराहि यस्त्वयि भक्तिमान् ॥ २ ॥
 स्तिमितगतयस्तीक्ष्णश्चः परिच्युतहेतवः
 क्षुण्णितहृदयास्तथो नश्यद्दृशो गच्छितौजसः ।
 मयपरवशा भग्नोत्साहाः पराहतपौरुषाः
 भगवति पुरस्चद्रक्तानां भवन्ति विरोधिनः ॥ ३ ॥
 क्लिप्तलयमृदुहस्तः क्रियेत कन्दुकडीलया
 भगवति महामारः क्रीडासरोरुहमेव ते ।
 तदपि मुसलं धत्से ^१हस्ते हलं समयद्गदां
 हरसि च तदाधत्तैः प्राणानहो तव साहसम् ॥ ४ ॥
 जननि नियतस्थाने त्वद्वामदक्षिणपार्श्वयोः
 मृदुसुजलतामन्दाक्षेपप्रणार्तिचामरे ।
 सततानुरिते शुद्धाचारद्रुहा शशिरासम्ब-
 रुपशमयतां शत्रून् सर्वानुमे मम दीयते ॥ ५ ॥
 हरतु दुरितं क्षेत्राधीशः स्वभासनाविद्विषां
 रुधिरमदिरान्तः प्राणोपहारबलिप्रियः ।
 अविरतचटकुर्वद्दृष्टिस्थकोटिरटन्मुखो
 भगवति स ते चण्डोच्चण्डः सदा पुरतः स्थितः ॥ ६ ॥
 क्षुण्णितमकरैर्बाँचीहस्तोपकृष्टपरस्परै-
 श्चतुर्दशभिः क्रान्ता कल्यान्तदुर्लभितोदकैः ॥
 जननि कथमुत्तिष्ठेत् पातालसर्पबिलादिषां
 तव तु कुटिले दंष्ट्राकोटी न चंदयल्लम्बनम् ॥ ७ ॥
 तमसि बहुले शून्याटव्यां पिशाचनिशाचर-
 प्रमथकलहे चोर्व्याघोरगद्विपसङ्कटे ।

^१ घत्से—भ, व२, व३.

क्षुभितमनसः क्षुद्रस्यैकाकिनोऽपि कुतो भयं
 सकृदपि मुखे मातस्त्वन्नाम सन्निहितं यदि ॥ ८ ॥
 विदितविम्बं हृद्यैः पदैर्वराहमुखीस्तवं
 सकलफलदं पूर्णं मन्वाक्षरैरिममेव यः ।
 पठति स पटुः प्राप्नोत्यायुधिरं कवितां प्रियं
 सुतमुखधनारोग्यं कीर्तिं श्रियं जयमुर्वराम् ॥ ९ ॥ इत्यनुग्रहाष्टकम् ॥
 देवि क्रोडमुखि त्वदङ्घ्रिकमलद्वन्द्वानुपक्ताग्ने
 मर्षां दुष्पति यो मंहशि मनसा कार्पेन वाचा नरः ।
 तस्याद्य त्वदयोऽग्निदुरहृदाघातप्रभूतव्यथा-
 पर्यस्यन्मनसो भवन्तु वपुषः प्राणाः प्रपाणान्मुखाः ॥ १ ॥
 देवि त्वापदपद्मभक्तिविभक्तप्रक्षीणदुष्कर्मणि
 प्रादुर्भूतनृशंसभावमलिनां हृत्ति बिधत्ते मयि ।
 यो देहो भुवने तदीयद्वयाभिर्गोत्वरैर्लोहितैः
 सद्यः पूरयते कृताञ्जलचक्रं वाञ्छाकण्ठैर्ममिपि ॥ २ ॥
 चण्डीबण्डमसण्डदुष्टद्वयप्रोक्षितरक्तचण्डा-
 हाहापानमद्राह्वासजनिताद्येप्यप्रतापोत्कटम् ।
 मातर्मपरिपन्थिनामपहृतिः प्राणैस्त्वदङ्घ्रिद्वय-
 व्योमो^१ हामरवैभयोदयवशात् सन्तर्पयामि क्षणात् ॥ ३ ॥
 वाराहि व्यथमानमानसगळत्संज्ञं त्वदाशुचिज्जात
 सीदद्द्वैर्यमपाकताडयवसितं प्राप्ताखिलार्थाहृतिम् ।
 कन्ददन्धुवनं कळक्लितकुलं कण्ठे जणोद्यत्कुमि
 पश्यामि प्रतिपक्षमाशु सततं श्रान्तं लुठन्तं पुनः ॥ ४ ॥
 वाराहि त्वमशेषजन्तुषु पुनः प्राणामिका स्पन्दसे
 शक्तिव्याप्तचराचरामिह खलु त्वामेतदन्वर्थये ।
 त्वादाभ्युजसङ्गिनो मम सकृत् पापं विषीर्यन्ति ये
 तेषां मा कुरु सङ्करप्रियतमे देहान्तरावस्थितिम् ॥ ५ ॥

^१ तस्याद्य—श्री, अ १.

^२ स्फुरद्वक्षसम्—ध२, व२, अ, न.

^३ शमरवैभ—व१, व२, अ

विश्वार्वाभरवह्नुने विजयसे या त्वं नित्यस्यात्मिके
 भूतानां पुरुषायुषावधिकरी पाकप्रदा कर्मणाम् ।
 तां याचं भवतीं किमप्यवितथं योऽस्मद्विरोधी जन-
 स्तस्यायुर्मम वाञ्छितावापि भवेन्मातस्तवैवाङ्गया ॥ ६ ॥
 मातस्सम्यगुपासितुं जडमतिस्त्वां नाद्य शक्नोम्यहं
 यद्यप्यक्षितदेशिकाङ्घ्रिकमलानुकोशपात्रस्य मे ।
 जन्तुः कथनं चिन्तयत्यकुशलं यस्तस्य तद्देशसं-
 मूयादपि विरोधिनां मम ^१च ते श्रेयःपदासङ्गिनः ॥ ७ ॥
 इयमां तामरसारुणविणयनां सौमार्धचूडां जग-
 त्काण्यग्रहलामुदग्रमुखामग्रस्तमुदावतीम् ।
 ये त्वां रक्तकपाठिनीं शिवधारीते वसोदाननां
 भावं सन्दधते कथं क्षणमपि प्राणान्ति तेषां द्विपः ॥ ८ ॥

इति निग्रहाष्टकम् ॥

बृन्धाराधनं, गुरुसंतोषणं, शक्तिबहुकपूजा च

अथ योगिर्नाथीरगुणसमुदायामकं बृन्दं गन्धादिभिः आराध्य, यथाविभवं
 श्रीगुरुं सन्तोष्य, समग्रयौवना लक्षणवतीः मदनाविधयाः तिस्रः शक्तीर्विदुषं चाङ्गयाम्यग्य
 क्षपयित्वा, मध्ये वार्ताङ्गीधुनवैकां क्रोधिनीस्तग्भिनीधुनया च द्वे पार्श्वयोरुपवेश्य,
 चण्डोच्चण्डधिया वटुकं चाग्रे समुपवेश्य द्वितरीनमःसम्पुटितैः तत्तन्नागमन्तैः
 गन्धादिभिः क्षीरादिभिश्च सर्वैः द्रव्यैः सन्तोष्य, मम श्रीवार्ताङ्गीमन्त्रसिद्धिः
 मूयादिति शक्तोः प्रार्थयेत् । ताश्च प्रसीदन्त्वधिदेवता इति प्रतिज्युः ॥

हविःप्रतिपत्तिः

अथ श्रीक्रमोक्तक्रमेण हविःप्रतिपत्तिकर्मादिविशेषार्थविसर्जनान्तं शेषं
 निर्वर्तयेत् । हविःप्रतिपत्तौ मूलेन तत्तत्रयशोधनमेवेति विशेषः ॥

^१ सङ्ख्यबन्धनदा—अ, व२, व३, अ.

मन्त्रसाधनम्

एवं नित्यक्रममाचरन् इयमाक्रमोक्तेन पुरश्चरणप्रकारेण प्रत्यहं सहस्रसङ्ख्यायां लक्षसङ्ख्यायां प्रकृते कलियुगाब्दावतुर्गणितं जपं पुरश्चरणं कृत्वा तद्दर्शांशं नारिकेलोदकैः सन्तर्प्य, तद्दर्शांशं तापिञ्छकुसुमैः तिलैः चुलुकमितैः शतसङ्ख्याकैर्वा हरिद्राखण्डैर्वा तन्त्रान्तरोक्तैः त्रिमल्लैः हेतुमिश्रैश्च जुहुयात् । इह पञ्चमोपचारात् प्राक् महाव्याहृत्यादिषु च आग्नेयैव होमः । इतरेषु तापिञ्छादिना । एवं सिद्धमन्त्रः स्वतन्त्रोपास्तौ धीकर्मोक्तेन क्रमेण ^१ नैमित्तिकार्चनरतः सत्यां कामनायां पूर्वोक्तैर्नैव क्रमेण तत्तत्काम्यानुगुणं होमं कृत्वा सफलमनोरथ आज्ञासिद्धः सुखी विहरेत् । इति शिष्यम् ॥

इति श्रीभास्करानन्दनाथप्रचारविन्दशिष्टिन्वायमानमन्त्रसेन उमानन्दनाथेन
विरचिते काण्डसूत्रानुसारिणि तिस्रोऽसौ अमिनवे
शिवन्धे तदन्तोद्धासः पञ्चमः सम्पूर्णः ॥

^१ नित्यते—ब२, ब३, अ.

उन्मनोद्धासः षष्ठः—परापद्धतिः

उपोद्धातः

नत्वा श्रीभासुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
गुणानुमानन्दनाथ उन्मनोद्धातव्यमथ ॥
अराधनपदं यत्र परा श्रीहृदयानिवा ।
पदे पदे मुक्तानि स्युः प्रभुचित्तविदो न किम् ॥
दीक्षाविधिनिहायेष्य आरम्भोद्धास ईक्ष्यताम् ।
न तु सन्ध्योपास्तिकृता सूत्रकारैरसूत्रजान् ॥
पञ्चमीमभिराध्याय पराक्रमपरो भवेत् ।
एतस्मिन् मनसः सर्वे शक्तिबीजादिनाः स्मृताः ॥

काव्यकृत्यं आह्निकं च

श्रीमान् साधकः काल्ये प्रबुद्धः शयन एव स्थितः श्रीशचमनभस्मधारणे विधाय,
श्रीकमोक्तेन क्रमेण श्रीगुरोर्ध्यानं वक्ष्यमाणया मूलपूर्विकाया सामान्यपादुकाया
उक्तमुमुक्षुदिमुद्राप्रदर्शनपूर्वकं वन्दनं च विधाय, वक्ष्यमाणया रीत्या प्राणानायम्य
ब्रह्मरन्ध्रसम्बन्धिनि सहस्रदलकमले सुखासीनाया वक्ष्यमाणध्यानोक्तगूर्त्त्याः शक्ति-
बीजाभिज्ञायाः पराऽम्बायाः चरणयुगळकिङ्कदमृतरसविसरपरिप्लुतं ध्यात्वा आत्मानं,
मूलं मनसा दशवारमावर्त्य, वह्नाडीपार्श्वपदमुत्थाय, निर्बर्तितावश्यकः उत्तया भङ्ग्या
विहितदन्तधावनादिज्ञानश्च शुचिवासो वसानः विधृतपुण्ड्रः सर्वेण मूलेन
त्रिराचम्य दिः परिसृज्य सकृदुपसृज्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंते नाभिं हृदयं
शिरश्चापमृशेत् ॥

यागमन्दिरप्रवेशः

एवं त्रिराचम्य, यागमन्दिरमासाद्य, द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य, यागगृहं च रज्ज्वर्द्धीपुष्पमालिकावितानादिभिश्चालङ्कृत्य द्वारस्य दक्षवामशास्त्रयोः ऊर्ध्वभागे च क्रमेण—

सौः भद्रकाल्यै नमः, भैरवाय, लम्बोदराय नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्टः सौः रक्तद्वादशशक्तिपुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमी दीपनाथमिष्ट्वा, तपस्यासामग्रीं स्वदक्षिणभागे निधाय, प्रख्यालितदीपो गन्धमाल्यादिभिरलङ्कृतात्मा जातीपत्रफलैलाडवङ्गकर्पूराभ्युपगच्छिते-
नामोदितवदनः प्रसन्नमनाः स्वास्तीर्थे ऊर्णामृदुनि शुचिनि मूलेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते सकृद्योक्षिते चासने सौः आचारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मस्थितिकापन्यतमेन आसनेनोपविश्य, सौः समस्तगुणप्रकटसिद्धयोगिनीश्वरदेवता-
श्रीशङ्काय्यो नमः इति मूर्धनि चक्राञ्जलिः सौः ऐ ह्रीं श्रीं ऐ ह्रीं सौः ऐ ग्लौ ह्रस्वेकं ह्रस्वक्ष म ल व र यू स ह क्ष म ल व र श्रीं ह्रस्वीं ह्रस्वाः अमुकाम्बा-
सहितानुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुकां पूजयामीति मन्त्रेण नस्तर्के निजदेशिकमभिवन्द्य गं गणपतये नमः इति 'मूर्धनि चक्राञ्जलिः

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।

ये भूता विज्रकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्ग्रामपार्थिवभूतलज्विराघातकरास्फोटकृतियकूरदृष्टयव-
लोकनपूर्वकं ताळत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विभ्रानुत्सारयेत् ।
ताळत्रयलक्षणं तु पूर्वोक्तमेव ग्राह्यम् ॥

प्राणायामः

अथ श्रीक्रमोक्तेन विधिना भूतशुद्धिमात्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय सौः-
वर्णपूर्वकं मातृकावर्णैः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण बहिर्मातृकान्यासं कृत्वा षोडशवारमावृत्तेन मूलेन पूरकं चतुःषष्टिवारमावृत्तेन कुम्भकं द्वात्रिंशद्वारमावृत्तेन रेचकं इति विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

^१ वामस्थे इति 'न'

अङ्गन्यासः

तेजोरूपदेवीमयं भावयन्नात्मानं मुहुरावृत्तेन सौः नमः इति नमोऽन्तेन मूलेन शिरोमुखहन्तूलाधारेषु न्यासं विधाय, सर्वज्ञे च व्यापकं कृत्वा, सौः स् इदमाय नमः, सौः श्री शिरसे स्वाहा, सौः : शिखायै वषट्, सौः स् कवचाय हुम्, सौः श्री नेत्रत्रयाय वौषट्, सौः : अस्त्राय फट्, इति मूलमन्त्रावयवैर्द्विरावृत्तैः वर्णपङ्क्तं, सर्वेण मूलेन षड्वारमावृत्तेन मन्त्रपङ्क्तं च कुर्यात् । इह मूलमन्त्रस्य तृतीयोऽवयवः केवलो विसर्गो न त्वकारविशिष्ट इति च ज्ञेयम् ॥

चिदम्नी सर्वतत्त्वविद्यापनम्

अथ काकचञ्चुपुटाकृतिना मुखेन प्राङ्मनिलमन्त्राकृत्य संस्तव्य, मूले सप्तविंशतिवारमाकर्ष्य, पश्यमाणक्षिप्यादिशिवान्तपटुविशतत्त्वात्मकं वेद्यं नाभौ मुद्रितं विभाव्य, पुनः प्रोक्तवारं मूले जप्त्वा, नम इति शिखाबन्धोत्तरं पुनः पूर्वपटु अनिलमापूर्य, तेन सर्वकारणचिद्रूपमस्मिमुदीप्य, तत्र प्राङ्मुद्रितस्य वेदस्य विलयनं भावयित्वा ॥

अर्घ्यशोधनम्

श्रीकमोक्तेन कर्मण सामान्यविशेषार्थे आसादयेत् । अत्र चोभयोरर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरस्त्रादिकिन्दन्तमण्डलकरणम्, अं आत्मतत्त्वाय आचारशक्त्यै वीषडित्वाधारस्थापनम्, उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वीषडिति पात्रनिधानम्, मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नम इति शुद्धसलिलापूरणम् ।

महाण्डखण्डसम्भूतमशेषरससंभूतम् ।

आपूरितं महापात्रं पीयूषरतमावह ॥

इति क्षीरपूरणम्, हृदयशक्तिप्रीषादुक्तां पूजयामीत्याद्यस्त्रान्तं प्रागुक्तपङ्क्तद्वयम्, मूलेन दशवा अभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणामाबद्ध विशेषः । ततो विशेषार्घ्यकिन्दुभिः सम्प्रोक्ष्य वरिषस्यावस्तूनि ॥

तत्त्वकदम्बस्य हृत्पादास्थापनम्

पूर्वं नाभौ मुद्रयित्वा तत्तापोद्रवमिव चिद्रसौ विहापितं पट्टत्रिंशत्तत्त्वकदम्बरूपं
वेद्यं ह्यसरोजमानीयं स्थापयेत् ॥

पराचक्रनिर्माणम्

अथ सकुमुनक्षेपैः मूलपूर्वकैः बह्वर्माणैः मन्त्रैः पराम्बायाचक्ररूपं आसनं
निर्मिमीत । यथा—

सौः पृथ्वीयोगपीठाय नमः, अप्, तेजः, वायु, आकाश, गन्ध, रस,
रूप, स्पर्श, शब्द, उपस्थ, पायु, पाद, पाणि, वाक्, घ्राण, जिह्वा, चक्षुः,
त्वक्, श्रोत्र, अहङ्कार, बुद्धि, मनः, प्रकृति, पुरुष, नियति, काल, विद्या,
कला, राग, माया, शुद्धविद्या, ईश्वर, सदाशिव, शक्ति, शिवयोगपीठाय,
नमः ॥

इत्येवं पराचक्रं निर्माप ॥

चक्रे देव्याः पूजा

प्रारम्भे—

अकलङ्कशशाङ्कताभा त्र्यम्बा चन्द्रकलावती ।

मुद्रापुस्तलसद्भाता पातु मां परमा कला ॥

इति ज्ञातां सादाख्यचन्द्रकलाकृपां श्रीपराम्बां मूलेन हृत्पगते पराचक्रे आवाह्य,
मूलान्ते श्रीपराम्बाऽऽवाहिता भव इत्यादिरीत्या तत्तन्मुद्राविधानपूर्वकं आवाहनाद्य-
बगुण्डनान्तं कृत्वा, बन्दनधेनुयेनिमुद्राः प्रदर्श्य, मूलेन पुनः पुनरावृत्तेन श्रीपरदेव्यै
पार्श्वं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या पादार्घ्याचमनीयज्ञानवासोगन्धपुष्पपूपादीप-
नीराजनलज्जामत्युगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाढ्यान् शौचशोषचारान् विधाय, नैवेद्याङ्ग-
त्वेन पूर्वोत्तरापोक्षणे हस्तप्रक्षालनगण्डूपाचमनीयानि च दद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्त-
चतुरस्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, वं इति धेनुमुद्रया अष्टतीकरणम्,
मूलेन सप्तवाराभिमन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं यानुष्ठेयम् । ततो वामकरतत्त्वमुद्रा-
सन्दर्ष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहस्रतितैः दक्षकरोपातैः कुसुमैः, सौः स्

प्रकाशरूपिणीपरामहारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सौः औ विमर्श-
रूपिणीपरामहारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सौः : प्रकाशविमर्शरूपिणी-
परामहारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति त्रिभिः मन्त्रैः क्रमेण
देव्या मूलाभारद्वन्द्वमुखेभ्यस्तर्प्य, सौः महाप्रकाशविमर्शरूपिणीपरामहारिकाश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः इति मन्त्रेण देवीं दक्षवारं सन्तर्प्य ॥

देव्यां अखिलतत्त्वहोमभावनम्

तामेव कालाग्रिकोटिर्दीप्तां ध्यात्वा, तस्यां सौः पृथ्वीं जुहोमि स्वाहा, सौः
अपो जुहोमि स्वाहा, इत्यादिरीत्या प्राग्बिजाल्य हृदये स्थापितं षट्त्रिंशत्तत्त्वकदम्बकं
पृथक् पृथक् मनसा जुहुयात् ॥

इह कमे अवनेष होमः ॥

शुभोपप्रत्ययजनम्

ततो मूलपूर्विकपौक्तया श्रीगुल्फादुक्तया मस्तकस्थं श्रीगुरुं विः सम्पूज्य
पुनश्चिदग्निमुदीनं बिम्बाल्य देव्याः पश्चात् प्रागपवर्गे रेखात्रये दक्षिणसंस्थात्रमेण
शुभोपप्रत्ययं यजेत् । यथा—

सौः परामहारिकादेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
अवीरानन्दनाथश्री^१, श्रीकण्ठानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
इति दिव्यीघः ॥

सौः शक्तिधरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, श्रीधरानन्द-
नाथश्री^२, ज्यम्बकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति
सिद्धौघः ॥

सौः ज्ञानन्दानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, प्रतिमा-
देव्यम्बानन्द, ^१वीरानन्द, संविदानन्द मधुरादेव्यम्बानन्द, ज्ञानानन्द,
श्रीरामानन्द, योगानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति
मानवौघः ।

^१ परा—अ.

बलिदानम्

ततः त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं कृत्वा ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति पुष्पेणाभ्यर्च्य, अर्धार्धं सखिलपूर्णं सक्षीरोपादिमन्त्र्यमं च पार्श्वं निधाय, ॐ ह्रीं सर्वविघ्नहृत्तयः सर्वभूतेभ्यो हुं कट् स्वाहेति त्रिः पठित्वा बलिं दत्त्वा, तत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि निक्षिप्य, वामपार्श्वेपातकरास्कोटौ कुर्वाणः समुद्रक्षितवक्त्रो नाराचमुद्रया बलिं भूतैः ग्राहयित्वा, पाणी प्रक्षाल्य, मानसिकीः प्रदक्षिणनतीः विधाय, देव्यै पुष्पाञ्जलिं दद्यात् ॥

परामनुजपः

अथ अस्य श्रीपरामहारिकामहामन्त्रस्य मंत्रवाय कल्पये नमः इति शिरसि, गायत्र्यै छन्दसे नमः इति मुखे, पराऽम्बायै देवतायै नमः इति हृदये, सं बीजाय नमः इति गुह्ये, 'औः' शक्तये नमः इति पादयोः ^१ (कीलबौय नमः इति नाभौ), मम सर्वोभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूलेन त्रिवर्षोपकं कृत्वा, सां अङ्गुष्ठाभ्यां (हृदयाय) नमः, सी तर्जनीभ्यां नमः (शिरसे स्वाहा), सं मध्यमान्वां नमः (शिखायै कट्), सै अनामिकाभ्यां नमः (कवचाय हुं), सौ कनिष्ठिकाभ्यां नमः (नेत्रत्रयाय बौषट्), सः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः (अम्बाय कट्) इति मनसैः कराङ्गन्यासौ कृत्वा,

अकट्कैति श्वात्वा,

सीः परादेव्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं समर्पयामि, सीः परादेव्यै हं आकाशात्मकं पुष्पाणि पूजयामि, सीः परादेव्यै यं वाय्वात्मकं धूपमावापयामि, सीः परादेव्यै रं अग्न्यात्मकं दीपं दर्शयामि, सीः परादेव्यै वं अमृतात्मकं नैवेद्यं निवेदयामि, सीः परादेव्यै सं सर्वात्मकं ताम्बूलादिसर्वोपचाराण् समर्पयामि इति षडुपचारैः मनसा अभ्यर्च्य,

मूलं सहस्रं त्रिशतं शतं वा श्रीक्रमोक्तेन विधिना जप्त्वा स्तुवीत ॥

^१ सीः—अ, अ१.

^१ औ इति 'न'

^२ कील० इति 'न'

^३ अर्धं कुण्डलितो भागः (श्री) कोश एव.

परास्तुति

यथा—

पाऽघोरादिभिरेतैः पारम्पर्यक्रमगतैर्नाथैः ।
 प्रथते तां विधमयीं विश्वासीतां स्वसंविदं नौमि ॥ १ ॥
 आनन्दचरणकमलानकलङ्कुशशङ्कुगण्डलच्छायाम् ।
 तन्मण्डलाधिकृतां तत्कलपा फलितचिक्कलां नौमि ॥ २ ॥
 इच्छादिशक्तिशृङ्खलुजमूलां मूलकुण्डलीकृतान् ।
 नित्यामप्यणुकुपामणोश्च महतो महीयसीं नौमि ॥ ३ ॥
 भौक्तिकमणिगणरुचिरां शशाङ्कनिर्मोकनिर्मलं क्षौमम् ।
 निवसानां परमेशीं नमामि सौवर्णसम्पुटान्तःस्थान् ॥ ४ ॥
 भक्तजनभेदभञ्जनचिन्मुद्राफलितदक्षपाणितलाम् ।
 पूर्णाहन्ताकारजपुस्तकवर्षेण रुचिरवामकराम् ॥ ५ ॥
 सुस्थिरितिलककृद्भिर्नयनाम्भोजैश्शरीरानन्दहृत्कव्यैः ।
 भौक्तिकताटङ्काभ्यां मण्डितमुलमण्डलां परां नौमि ॥ ६ ॥
 पद्मगतिपद्मिन्दरीन् पिङ्गुपाशु स्वभक्तवर्गस्य ।
 कञ्चुकपञ्चकनोदनसञ्चितसंविद्राकाशिनीं नौमि ॥ ७ ॥
 अण्णातीतं ब्रह्म सुधाः प्रबुद्धाः परं पदं यस्याः ।
 कैवल्यं यान्ति हठात् कटाक्षपातेन तां परां नौमि ॥ ८ ॥
 यः पठतीदं स्तोत्रं पात्रं स भवेन्न पञ्चवर्गस्य ।
 गुरुचरणकमलभाजा सहजानन्देन योगिनाऽभिहितम् ॥ ९ ॥

इति परास्तुतिः सम्पूर्णा ॥

हविःरोपस्वीकरणम्

अथ—

सौः आत्मतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥
 सौः विद्यातत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥
 सौः शिवतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

इति मन्त्रैः तत्त्वत्रयशोधनपूर्वकं हविःशेषं स्वीकृत्य, मूलेन देवीं विसृज्य, तेनैव ब्रह्मरन्ध्रे नीत्वा विशेषार्घ्यपात्रमामस्तकमुद्धृत्य, “आद्रे अवलति” इति मन्त्रेण तदर्घ्यमात्मनः कुण्डलिन्यग्नौ हृत्वा कामकलाऽऽत्मकं देवीरूपं भावयन्नात्मानं कृतकृत्यो भवेत् ॥

मन्त्रसाधनम्

एवं नित्यक्रमं निर्वर्तयन् इयामाक्रमोक्तक्रमेण कक्षजपं पुरश्चरणं कलौ तच्चतुर्गुणितं प्रत्यहमधुतसङ्ख्यया ग्रहणादिजपप्रत्याज्ञायान्वा कृत्वा, होमर्तपण-
ब्राह्मणभोजनानि क्रमेण दशांशतः कुर्यात् । होमद्रव्यस्य तन्त्रान्तरेष्वदर्शनात्, आज्यमेव । ततः सिद्धमतुः षास्वालिप्सुर्वदि इयामाक्रमोक्तैरेव ग्रन्थैः हृत्वा पूर्णमनोरथः सुखी विहरेत् । एतदेकविध्वान्तिमभिलषतोऽपि अयमेवोपास्तिक्रमः इति शिष्यम् ॥

इति भाहुतानन्दनाथवरणारविन्दमिथिन्दायमानमानधेन उमानन्दनाथेन
निर्मिते अभिनवे कल्पसुत्राशुसारिणि विस्तोत्सद्विबन्धे
पराक्रमनिरूपणो नाम उम्मनोच्चासः षष्ठः सम्पूर्णः ॥

अनवस्थोल्लासः सप्तमः—साधारणक्रमः

उपोद्घातः

नत्वा श्रीमाम्बुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
नन्दयुमानन्दनाथोऽनवस्थोल्लासकल्पनात् ॥
साधारणो यत्र सर्वोपास्यान्तं क्रम ईरितः ।
आरम्भोल्लासगीता स्वादिह दीक्षा पृथक् पृथक् ॥
सप्रितार्या बालया च सर्वेऽङ्गमनवो मताः ।
मन्त्रेऽनुक्तपङ्क्ते तु मापावद्दीर्घजातियुक् ॥

तत्र तावदुक्तगुणः साधकः उक्ते काले सङ्गुरोः अवाप्तदीक्षाविधिः एतत्क्रमान्ते
वक्ष्यमाणेन प्रकारेण शोधितसिद्धसाध्याभिभाव्यं अवमृष्टच्छणधनादिकं च स्वेष्टमन्त्रमासाद्य
तद्व्यतिपाद्यदेवताक्रमं यावज्जीवं निर्बर्तयेत् ॥

काव्यकृत्यं आह्निकं च

इह प्रकृतिभूतात् श्रीक्रमतः काव्यकृत्याह्निकयोः विशेषो यथा—
श्रीगुरुपादुचरणामादौ त्रितार्युत्तरं बाला वाक् ग्रीमिति पञ्चचीजयोजनम्, हृदि
रविबिम्बे च तत्तद्देवताध्यानम्, रश्मिलगननुस्मरणम्, यथोचितं तत्र तत्र सन्तुष्ट्या-
दीनामूहः, मूलेनार्घ्यदानम्, तन्त्रान्तरोक्तं तत्तदध्यादिन्यासत्रयं पङ्क्तं च, अनुक्तौ तु
वक्ष्यमाणं चेति ॥

यागमन्दिरप्रवेशः

अथ यागमन्दिरमागत्य, द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य, देवताऽऽयतनं च
रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानादिभिश्चाळङ्कृत्य, द्वारस्य दक्षवामशास्त्रयोरूर्ध्वभागे च
क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः भद्रकाव्यै नमः, भैरवाय नमः, लम्बोदराय

नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्टः ६ रक्तद्वादशशक्तिपुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूर्मा दीपनाथमिष्ट्या, सपर्यासामप्रीं स्वस्व दक्षिणतो निधाय, दीपानभितः प्रज्वाल्य, दीपौ वा, गन्धमाल्यादिभिः अलङ्कृतात्मा ताम्बूलेन जातीपत्रफललवङ्गैलाकर्पूरारूपपञ्चतिक्तेन वा सुरभिःलवदनः प्रसन्नचेताः स्वास्तीर्णे ऊर्णाभृदुनि शुचिनि बाजातृतापबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलयन्त्रोद्भिते आसने ६ आचारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मस्वस्तिकाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य, ६ समस्तगुणप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रदेवताधीपादुकाभ्यां नमः इति मूर्धनि वक्त्राञ्जलिः स्वयामदक्षपार्श्वयोः कणेन, ६ गुं गुरुभ्यो नमः, ६ गं गणपतये नमः, इति श्रीगुरुं गणपतिं च प्रणम्य, ६ ऐं ह्रः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुहुमुहुरावृत्तेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्तं कूर्परथोथ विन्यस्य, देहे च व्यापकं कृत्वा, आत्मनो देवतैक्यं भावयन्, ६ “अपसर्पन्तु” इति मन्त्रं सहस्रदुवार्यं, गुणपद्ममार्ण्यभूतलत्रिराघातकरास्फोटप्रितपत्रूरदृष्टवक्त्रोक्तपूर्वकं तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदाभ्यासकान् विज्ञानुत्सारयेत् । तालत्रयं तूक्तमेव ॥

प्राणायामः

ततो ६ नमः इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य, ‘अंकुशेन शिलां बध्ना, श्रीकणोक्तकणेन भूतशुक्ति आत्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय, मूलेन प्रागुक्तविंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

मातृकापङ्क्त्याख्यौ

तेजोमयदेवतारूपं भावयन् आत्मानं त्रितारीवालापूर्वकं मातृकान्यासं तन्मान्तरोक्तं तत्तदेवतापङ्क्त्यासं च कृत्वा, अनुक्तौ ७ ६ ह्रीं ह्रदयाय नमः, ६ ह्रीं शिरसे स्वाहा, ६ ह्रूं शिखायै वषट्, ६ ह्रैं कवचाय हुम्, ६ ह्रीं नेत्रत्रयाय वीषट्, ६ ह्रः अस्त्राय फट्, इति ‘पङ्क्तं’ न्यस्य ॥

१ ‘अंकुशेन’ इति बहुकोशपाठः.

२ करपङ्क्त्याख्यौ कृत्वा—अ.

अर्घ्यशोधनम्

श्रीक्रमेणैव कर्मण सामान्यविशेषार्थं आसादयेत् । अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययोः प्रवेशमङ्गवाऽन्तरन्तश्चतुरस्रादिभिन्नुन्तमण्डलकरणम्, ६ अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्तये यौषड्विद्याचारस्थापनम्, ६ उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वीर्य इति पात्रनिधानम्, ६ मं शिवतत्त्वाय सौममण्डलाय नमः इति शुद्धजलपूरणम्,

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौः ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससम्भूतम् ।

आपूरितं महापात्रं पीयूषरसनावह ॥

इति क्षीरपूरणम्, तत्तदेवतापङ्कजं, टक्तपङ्कजं च, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणानामाद्येति विशेषः । अथ विशेषार्थविन्दुभिः सम्प्रोक्ष्य वरिषस्यावस्तूनि,

यन्त्रोच्चारः

उपलितायां भुवि क्षीरमिश्रेण सिन्धूरादिना बिन्दुभिर्कोणशृङ्कोणाष्टदण्ड-चतुर्दण्डचतुरस्रात्मकं चकं विच्छिद्य विच्छिद्य वा, चामीकरजतपञ्चलोहरलस्रुटिका-पुष्पाङ्गं वा रक्तचन्दनादिनिर्मितं पीठे निवेद्य, ६ अमुकयन्त्रस्य प्राणा इह प्राणाः, ६ अमुकयन्त्रस्य जीव इह शिवतः, ६ अमुकयन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ६ अमुकयन्त्रस्य याज्ञमनःप्राणाः इहायान्त्वा स्वाहा इति यन्त्रप्राणाप्रतिष्ठां विदध्यात् । इह मन्त्रे तत्तदेवतानामपरोहतापकममुकेतिपदं ज्ञेयम् । अथ ६ आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति मन्त्रेण तत्र पीठे पुष्पाञ्जलिं समर्प्य ॥

चक्रे प्रधानदेवतायाः तदङ्गदेवतानां च पूजा

स्वहृदि तत्तदेवतां व्यात्वा, ६ अमुकायै लं पुष्टिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः इत्यादि सं सर्वात्मकं ताम्बूलं इत्यन्तपदुपचारैरुपचर्य, ततस्तां देवतां भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणतां जज्ञरन्ध्रं प्राप्य वह्नात्तापुटद्वारा बहिर्निर्गतां कुसुमगर्भिते अञ्जलीं सन्निधाय मूर्तिमतीं च मूलेन बिन्दौ आवाह्य, “आवाहिता भव” इत्यादिरीत्या यथालिङ्गं आवाहनसंस्थापनसन्निधानसन्निधौधनसम्पुत्तीकरणाव-

गुण्डनानि तत्तन्मुद्रया कृत्वा, वन्दनचेतुषोनिमुद्राः प्रदत्त्य, सामान्वाय्वोदकेन ६ अमुकायै पायं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या पाचार्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्प-धूपदीपनीराजनछत्रचामरयुगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलरूपान् योऽशोपचारान्, नैवेद्याङ्ग-त्वेन पूर्वोत्तरापोशने हस्तप्रक्षालनगण्डूषकरणाचमनीयानि च दद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्, मूलेन सप्तवारास्मिन्तपनम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं चानुष्ठेयम् । ततो मूलान्ते अमुकदेवताश्रीपादुकां पूजयामि इति मन्त्रेण वामकरतश्चमुद्रासन्दष्टद्वितीयशकलगृहीत-क्षीराबिन्दुसहपतितैः दक्षकरोपात्तकुसुमैः प्रधानदेवता त्रिः सन्तर्प्य, तस्माद्गीशामुर-वायुषु मौळी प्रागादिदिक्षु च क्रमेण तत्तदेवतापङ्कजमन्त्रैः ६ हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि इति क्रमेण पङ्कजमन्त्रैः अङ्गदेवताः समन्तर्प्य ॥

गुर्वोच्चत्रययजनम्

प्रधानदेवतायाः पश्चात् प्रागपवर्गं दक्षिणसेस्थाक्रमेण तत्तत्तन्तोक्तं गुर्वोच्चत्रयं यजेत् । तदज्ञाने तु—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सीः ऐं गुरुभ्यो नमः, ६ ऐं गुरुपादुकाभ्यो नमः ।

इति दिग्बीजः ॥

६ ऐं परमगुरुभ्यो नमः, ६ ऐं परमगुरुपादुकाभ्यो नमः । इति

सिद्धीजः ॥

६ ऐं आचार्येभ्यो नमः, ६ ऐं आचार्यपादुकाभ्यो नमः, ६ ऐं

पूर्वसिद्धेभ्यो नमः, ६ ऐं पूर्वसिद्धपादुकाभ्यो नमः । इति मानबीजः ॥

इति गुर्वोच्चत्रयम् ॥

आवरणार्चनम्

अथ देवताऽप्रकोणमारम्य प्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सीः इच्छाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ज्ञानशक्तिश्री०, क्रियाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति प्रथमावरणम् ॥

पङ्क्ते प्राणत् तन्त्रान्तरोक्तोपलब्धतर्कदेवतापङ्क्तमन्त्रोत्तरं हृदयशक्ति-
श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । तदञ्जने ६ हां हृदयाय नमः
हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यादिरित्या अङ्गदेवतापूजनं
वा ॥ इति द्वितीयावरणम् ॥

अष्टदले पारिभाषिकपश्चिमादिदिक्षु बाष्पादिबिदिक्षु च प्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ॐ माहेश्वरीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
ईं माहेश्वरी, ऊं कौमारी, क्रूं वैष्णवी, लूं वाराही, ऐं माहेन्द्री, औं
चामुण्डा, अः महालक्ष्मीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति
तृतीयावरणम् ॥

चतुर्दले देव्यप्रदब्जदिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः गणपतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः,
दुर्गा, बटुक, क्षेत्रपालश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति
चतुर्थीवरणम् ॥

चतुरस्रेजायां यथास्थितप्रागादिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ॐ इन्द्राय बज्रहस्ताय सुराधिपतये ऐरावतबाहनाय
सपरिवाराय नमः ॥

६ रां अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये अजवाहनाय सपरिवाराय
नमः ॥

६ टां यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये महिषबाहनाय सपरिवाराय
नमः ॥

६ शां निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये मरुबाहनाय
सपरिवाराय नमः ॥

६ वां वरुणाय पाशहस्ताय सलिलाधिपतये मकरबाहनाय
सपरिवाराय नमः ॥

६ सर्वा वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये रुक्वाहनाय सपरिवाराय
नमः ॥

६ सां सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये अश्ववाहनाय
सपरिवाराय नमः ॥

६ हां ईशानाय त्रिशूलहस्ताय विद्याऽधिपतये वृषभवाहनाय
सपरिवाराय नमः ॥

इत्यम्वर्थ ॥ इति पञ्चमावरणम् ॥

देवतायाः पुनःपूजा

अथ पुनर्मूलेन देवतां त्रिः सन्तर्प्य, पुनः धूपदीपनैवेद्यताम्बूलानि दत्त्वा ॥

होमः

सति सम्भवे श्रीक्रमे होमप्रकरणोक्तेन क्रमेण स्थण्डिलकल्पनादिप्रधानदेवता-
पञ्चोपचारान्ते—६ इच्छायै स्वाहा इच्छाया इदं न मम इत्यादिरीत्या—आवरणदेवता-
क्रमेण इच्छाऽऽदिभ्यः ईशानान्ताभ्यो देवताभ्यः एकैकामाग्याहुति मूलेन
प्रधानदेवतायै दशवारं च हुत्वा विधिशेषं निर्वर्तयेत् ॥

होमावरणपक्षे बलिमात्रं दद्यात् । यथा—देवताया दक्षिणतः त्रिकोणवृत्त-
चतुरस्रामकं मण्डलं कृत्वा, ६ ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति पुष्पैरम्वर्थ्य,
अर्धभक्तपुरितोदकं सक्षीरादिप्रयं पात्रं तत्र विन्यस्य, ६ ॐ ह्रीं सर्वविप्रकृद्भ्यः
सर्वभूतेभ्यो हुं कट् स्वाहा इति मन्त्रं त्रिः पठित्वा, बलिं प्रदाय, दक्षकरार्पितं
वामकरतत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं कत्युपरि निविध्य समुदक्षितबक्तः ताळत्रयं कुर्वन्
बाणमुद्रया बलिं भूतैः प्राहवित्वा, योनिमुद्रया प्रणमेत् इति ॥

प्रदक्षिणनतिमूलमन्त्रजपाः

अथ प्रक्षाकृतपाणिः प्रदक्षिणनतीर्विधाय, तत्तत्तन्त्रोक्तार्थादिन्यासत्रय-
कराङ्गन्यासस्यानान्ते देवतायै पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, मूलमष्टोत्तरशतवारं जप्त्वा,
पुनर्न्यासादि कृत्वा, गुह्यातिगुह्येति मन्त्रेण देवतावामहस्ते सामान्यजलेन जपं
समर्पयेत् । देवतापुंस्त्वे तु गोप्ता त्वं देवेति वाच्यम् । देव्या वामकरो देवस्य
दक्षकरश्च जपसमर्पणाधिकरणम् ॥

ऋष्यादीनामहाने—अस्य श्रीअमुकमन्त्रस्य ब्रह्मणे ऋषये नमः इति शिरसि, गावश्चै छन्दसे नमः इति मुखे, अमुकदेवतायै नमः इति हृदये, ॐ बीजाय नमः इति गुह्ये, ह्रीं शक्तये नमः इति पादयोः, मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूढेन त्रिर्वापकं कृत्वा, उक्तपदङ्गं कराङ्गयोः विन्यस्य, तत्तदेवताऽनुगुणं ध्यात्वा, श्यामाक्रमोक्तान्यतमया मालया श्रीप्रमोक्तविधिना जप्त्वा स्तुवीत ॥

देवतास्तुतिः

यथा—

सविस्तुलैकरूपं सकलजगद्वाससंश्रयीभूतम् ।
मत्सेवन्नुपहृदशात् बहुधोपास्यात्मकं भजे वस्तु ॥ १ ॥
पतितारणादिमातं फलदानापाभिसन्धिभेदेन ।
आसेचनकावयवामासेवे देवतामिहोपास्याम्, ॥ २ ॥
द्विचतुःप्रमुखैर्दोभिर्बिभृतवरामीतिशूलचक्राद्यैः ।
पाण्डितविश्वत्रितयः पायान्मां कोऽपि निरवधिर्भूमा ॥ ३ ॥
बिन्दुत्रिकोणषड्वद्विपदलोबेदच्छदैः सचतुरस्रैः ।
चारुणि बिहारशीलं चक्रे कलयामि किञ्चन ज्योतिः ॥ ४ ॥
इच्छाऽऽदिभिल्लाथाऽङ्गैः ब्राह्म्याद्याभिर्गणेश्वरप्रष्टैः ।
इन्द्रादिभिक्ष पञ्चमिरावरणैः स्तौमि देवतं सेव्यम् ॥ ५ ॥
एकार्णादिशतार्णावधिकैर्मनुभिर्निरुध्यमानात्मा ।
यन्ममनुदेशिकस्तोपासकभेदातिगा विदाविः स्यात् ॥ ६ ॥
कल्पोक्तसङ्गपञ्चपददशांशहोमादिमोदितस्वान्तम् ।
वाञ्छितदायि विपक्षज्ययदक्षं भक्तु साधकश्रेयः ॥ ७ ॥
दीनार्थानन्दपारसवशंवदस्मेरसुन्दरापाङ्गा ।
मूर्तिमती मम मुनिभिर्महनीया नान्यत्रोरणी जयति ॥ ८ ॥
साधारणमपि तदिदं स्तोत्रमसाधारणप्रभावात्मम् ।
पठतां क्रमावसाने प्रथते पुंसां मनीषितमज्ञेयम् ॥ ९ ॥

इति श्रीभासुरानन्दनाथान्तेवासिना शुभा ।

कृतोमानन्दनाथेन साधकश्रेयसे स्तुतिः ॥

सुवासिनीपूजादि विशेषार्थविस्तरनान्तम्

अथ श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण पञ्चमवर्जं यथार्हपञ्चमसहितं वा सुवासिनीपूजनम्, तत्स्वत्रयशोधनम्, हविःप्रतिपत्तिं च निर्वर्त्य, मूलेन देवतामावाहनविलोमक्रमेण आगन्तुद्वाप्त्य, विशेषार्थं विसृजेत् ।

मन्त्रसाधनम्

एवं नित्यसपर्यौ कुर्वन् इयमाक्रमोक्तेन क्रमेण गुरुधरणजपं तत्तत्कालोक्तसङ्ख्याकं, अनुक्तावधरलक्षसङ्ख्याकं, कलौ तच्चतुर्गुणितं, प्रत्यहं त्रिसहस्रादिक्रमेण कृत्वा, होमतर्पणब्राह्मणमोजनानि तत्तद्वशांशं कुर्यात् । होमश्च द्रव्यविशेषादर्शने आग्नयेनैव । अथ सिद्धमन्त्रः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण नैमित्तिकार्चनपरो यदि काम्यमभिलषेत् तदुक्तप्रकारेण जपादिकं विदध्यात् ॥ इति सर्वदेवतासाधारणक्रमः ॥

मन्त्राणां जातिनिर्णयः अधिकारिभेदश्च

अत्रोपदेशानां मन्त्राणां सामान्यतो जातिनिर्णयोऽधिकारिभेदश्च निरूप्यते । सौज्ञानगित्तत्वे—

मापाबीजं ब्राह्मणः स्वाच्छ्रीबीजं क्षत्रियः स्मृतम् ।

कामबीजं भवेद्वैश्यो वाग्मवं शूद्र इरितम् ॥

चतुर्वीजपरित्यक्तो मन्त्रः पौलस्त्यसंज्ञकः ।

चतुर्वीजं ब्राह्मणानां अत्रिवाणां त्रिबीजकम् ॥

बीजद्वयं तु वैश्यानां शूद्राणां त्वेकबीजकम् ॥ इति ॥

अस्यार्थः—मा येति हृदयेत्या । श्रीकामबीजवाग्मवैः प्रत्येकं सम्बद्धा मन्त्राः क्रमेण ब्राह्मणादयः स्तुः इत्यर्थः । च तु बीजपरित्यक्तः उक्तबीजचतुष्टयरहितः । च तु रिति प्रत्येकं प्रणवादिबीजचतुष्टयसम्बद्धाः मन्त्राः इत्यर्थः । दातव्या इति शेषः । इदं च पदं

प्रत्येकमिति च पदं उत्तरप्राप्यनुपपद्यते । त्रि बी ज के व्यादिबीजत्रययुक्ता इत्यर्थः ।

बीजद्वयं कामबीजव्यामभवयुक्ता इत्यर्थः । ए क मिति व्यामभवबीजयुक्ता इत्यर्थः ।

अथ मन्त्रविशेषाणां अधिकारिणः । कुलमूलावतारे—

उमामहेश्वरं चैव दक्षिणामूर्त्यधोरकम् ।
हयग्रीवं च वाराहमद्याक्षरमतः परम् ॥
प्रणवाद्यं ब्रह्मदेवं लक्ष्मीनारायणं तथा ।
वर्णव्रणं तु दातव्यं नान्यवर्णं कदाचन ॥
नारसिंहं पाशुपतं तथा चैव मुदर्शनम् ।
वर्णद्वये च दातव्यं नान्ययोश्चैव कर्हिचित् ॥
अग्निमन्त्राश्च ये केचित् सूर्यमन्त्राश्च ये तथा ।
तारादिष्टूणिमन्त्राश्च दातव्याश्च त्रिवर्णके ॥
आनुष्टुभं शक्तिमन्त्रास्तथा विष्णुनिधासिनी ।
समन्तीलसरस्वत्या दातव्याश्चादिवर्णके ॥
मातङ्गिन्धुप्रतारा च कालिका श्यामला तथा ।
छिन्नमस्ता च बाळा च दातव्या सर्ववर्णके ॥
तारादिस्तु गणेशस्य हरिद्वारसंज्ञकस्तथा ।
त्रिवर्णेष्वेव दातव्यः कथितः सर्वसिद्धिदः ॥
त्रिपुरायाश्च ये मन्त्राः ये मन्त्रा बहुलादयः ।
सर्ववर्णेषु दातव्याः पुरन्ध्रीणां विशेषतः ॥
ह्रदादिहुंफट्कारादि सङ्कराणां प्रशस्यते ॥ इति ॥

कलौ सिद्धमन्त्राः

अथ कलौ सिद्धमन्त्राः—

अर्घ्यं एकाक्षरोऽनुष्टुप् त्रिविधो नरकेश्वरी ।
एकाक्षरोऽर्जुनोऽनुष्टुप्त्रिविधस्तुरगान्नः ॥
चिन्तामणिः क्षेत्रपालो भैरवो यक्षनायकः ।
गोपालो गजवक्त्रश्च चेटका यक्षिणी तथा ॥

मातङ्गी सुन्दरी श्यामा ताराकर्णपिशाचिनी ।
शबरेकजटा यामा काट्यी नीलसरस्वती ॥
त्रिपुरा काळरात्रिश्च कलाविष्टपदा इमे ॥ इति ॥

शुक्रादिभ्ययोः वर्णाश्रमादिव्यवस्था

नारदपाञ्चरात्रे—

ब्राह्मणः सर्वकालज्ञः कुर्यात् सर्वेभ्यनुग्रहम् ।
तदभावे द्विजश्रेष्ठः शान्तात्मा भगवन्मयः ॥
क्षत्रविदृशूद्रजातीनां क्षत्रियोऽनुग्रहक्षमः ।
क्षत्रियस्यापि च गुरोरभावादीदृशो यदि ॥
वैश्यः स्वात्नेन कार्यो वै द्वये नित्यमनुग्रहः ।
सज्जातीयेन शूद्रेण सादृशेन महामते ॥
अनुग्रहाभिवेक्षो च कार्यो शूद्रस्य सर्वथा ।
वर्णोत्तमेऽयं च गुरौ सति वाऽपि श्रुतेऽपि वा ॥
स्वदेशतोऽप्युपाऽन्यत्र नेदं कार्यं शुभार्थिना ।
क्षत्रविदृशूद्रजातीयः प्रातिलोभ्यं न दीक्षयेत् ॥ इति ॥

शङ्खयामले—

न पत्निं दीक्षयेत् भर्ता न पिता दीक्षयेत् सुताम् ।
न पुत्रं च तथा भ्राता भ्रातरं नैव दीक्षयेत् ॥ इति ॥

योगिनीतन्त्रे—

निर्वार्यं तु पितुर्मेलं तथा मातामहस्य च ।
सौदरस्य कनिष्ठस्य त्रैरपेक्षाश्रितस्य च ॥ इति ॥

कनिष्ठस्य स्थापेक्षया न्यूनवयस्कस्य यस्य कस्यापि ॥

गणेशविमर्शिन्याम्—

प्रमादाच्च तथाऽज्ञानात् पितुर्दीक्षां समाचरेत् ।
प्रायश्चित्तं ततः कृत्वा पुनर्दीक्षां समाचरेत् ॥ इति ॥

पितृरित्युपलक्षणं मातामहादीनामपि । प्रायश्चित्तं तु अयुततावित्रीजपः सर्वत्र, तथा दर्शनात् । सिद्धमन्त्रग्रहणे तु नायं निषेधः ॥

तथा च सिद्धयामळे—

यदि भाग्यवशेनैव सिद्धविद्यां लभेत् प्रिये ।

तदैव तां तु दीक्षेत स्वकृत्वा गुरुविचारणाम् ॥ इति ॥

“सिद्धमन्त्रो न दुष्यति” इति तन्त्रान्तरवचनाच्च । पुण्यतीर्थे उपरामे सति पित्रादेरपि इष्टमन्त्रो प्राप्ता एव । तथाच वैशम्पायनसंहितायां व्यासवचनं शौनके प्रति—

प्रसन्नहृदयः स्वस्थः पिता मे वरुणानिधिः ।

कुक्ष्येत्रे महातीर्थे सूर्यवर्षणि दत्तवान् ॥ इति ॥

प्रकरणान् मन्त्रमिति सम्बध्यते । दैव्यागमेऽपि—

भिष्टुन्यथ वनस्थेन्यो वर्णिन्यथ महेश्वरि ।

गृहस्थो भोगमोक्षार्थं मन्त्रदीक्षां न चाचरेत् ॥

त्यक्ताग्रयः किंवादीनाः यतयो ह्यपरिमदाः ।

वनस्थास्तादृशा एव वर्णा न्यूनाश्रमी यतः ॥

वर्णा महाचारी न्यूनाश्रमी गृहस्थापेक्षया । एवं गृहस्थाद्यतिभिरपि मन्त्रो न प्राप्य इत्यवगम्यते ॥

अथोमेदेन सिद्धिप्रदा मन्त्राः

अथ वात्ययौवनवर्धक्येऽपि सिद्धिप्रदाः मन्त्राः क्रमेण—

बीजमन्त्रास्तथा मन्त्रा मालामन्त्रा इति त्रिधा ।

बीजमन्त्रा दशार्णान्तास्ततो मन्त्रा नखावधि ॥

विंशत्यधिकवर्णा ये मालामन्त्रास्तु ते स्मृताः ॥ इति ॥

एत एव अवस्थान्तरेऽपि द्विगुणजपात् सिध्यन्ति ॥

मन्त्राणां व्यक्तिविशेषाः

पुंस्त्रीनपुंसकाः प्रोक्ता मनवस्त्रिविधा वृषैः ।
अपडन्ताः फडन्ताश्च पुमांसो मनवः स्मृताः ॥
वैषट्स्वाहाऽन्तिमा नार्यो हुंनमोन्ता नपुंसकाः ॥ इति ॥

एतेषां विनियोगस्तु—

वश्योच्चाटनरोधेषु पुमांसः सिद्धिदायकाः ।
क्षुद्रकर्मरुजां नाशे स्त्रीमन्त्राः शीघ्रसिद्धिदाः ।
अभिचारे स्मृताः क्रीडा एवं ते मनवस्त्रिधा ॥ इति ॥

सिद्धारिशोधनप्रकारः

^१अथाशङ्कादीनां बहूनां विचार्यवेऽप्यावश्यकमात्रं लिख्यते । तत्र सिद्धारिशोधनप्रकारः—

ऊर्णाभिश्च तिरश्चीभिः रेखाभिः पञ्च पञ्चभिः ।
कोष्ठपोदशकं कृत्वा मातृकार्णैः प्रपूरयेत् ।
एकात्रिंशद्वनवदङ्गनिगमाकर्षेति-
गण्णान्मूपमनुवाणहयेषु तिष्ठ्याम् ॥
कामे कमादफवद्वभृतीन् मनीषी
वर्णान् समालिखतु षोडशपोदशत्रीन् ॥

अस्यार्थः—४ द्रः एकादशकोष्ठम् । ६ क् द्वितीयम् । निगमाः चतुर्थम् ।
अर्कः द्वादशम् । पंक्तिः दशमम् । नागः अष्टमम् । भूपः षोडशम् । मनवः
चतुर्दशम् । बाणाः पञ्चमम् । दृषाः सप्तमम् । तिथिः पञ्चदशम् । कामः
त्रयोदशं चेत्यर्थः । एकादशतिथ्यन्तेषु कोष्ठेषु प्रथमे क्रमात् अकारादीन् स्वरान्
विलिख्य, ततः फादितान्तान्, ततः चादिसान्तान् वर्णान् विलिख्य, ततः प्रथमकोष्ठे
तृतीये एकादशे च हळक्षान् विलिखेत् इति ॥

विदिमतेषु कोष्ठानां चतुर्थेषु चतुर्भिः ।
यत्र साधकनामादिबर्णस्तत्सिद्धिसंज्ञकम् ॥

^२शोचकादी = इति 'न'

प्रादक्षिण्यक्रमेणास्माच्चतुष्कात्रितयं परम् ॥
 साध्यं तथा सुसिद्धं च शत्रुधैत्यमिधीयते ॥
 एकैकस्मिन् चतुष्केऽपि यस्मिन् कोष्ठे तदक्षरम् ।
 तदाचुक्तक्रमेणैव सिद्धसाध्यादिकल्पना ॥
 एवं साध्यचतुष्कादौ तत्तुल्यस्थानकोष्ठतः ।
 साध्यसिद्धः साध्यसाध्यः इत्याद्याख्याः क्रमान्मताः ॥
^१सिद्धसिद्धप्रभृत्यर्थं न तत्सोऽशसप्तसु ।
 यत्र यस्य मनोराद्यो वर्णः सौऽपि तदाह्वयः ॥

स्पष्टोऽर्थः ॥

अथैतेषां फलानि कुलमूलावतारि—

सिद्धः सिध्यति कालेन साध्यः सिध्यति वा न वा ।
 सुसिद्धस्तत्क्षणादेव अस्मिन् निवृत्तति ॥ इति ॥

तन्त्रराजे—

सिद्धसिद्धो जपात् सिध्येत् द्विगुणात् सिद्धसाध्यकः ।
 सिद्धः सुसिद्धः संप्राप्तेः सिद्धारिर्हन्ति गोत्रजान् ॥
 साध्यसिद्धोऽतिसंज्ञेयात् साध्यसाध्योऽतिदुःखकृत् ।
 साध्यसुसिद्धो भजनात् साध्यारिः स्वस्त्रियं हरेत् ॥
 सुसिद्धसिद्धोऽर्पणपात् फलं दद्यात् यथेष्टितम् ।
 सुसिद्धसाध्यो जापाद्यैः सिद्धये स्यादतोऽन्यथा ॥
 सुसिद्धे च सुसिद्धस्तु पूर्वजन्मकृतध्रुवः ।
 तस्मात् तं सर्वसिद्धिनां साधने योजयेन्मनुजम् ॥
 सुसिद्धारिशेषेण स्वकुलं मारयेत् भुवम् ।
 अरिसिद्धः सुतं हन्यादरिसाध्यस्तु कन्यकाम् ॥
 तत्सुसिद्धस्तु पत्नी स्वामर्यरिः सावकापहः ॥ इति ॥

संप्राप्तेः प्राप्तिमात्रात् । जापाद्यैरित्यादिशब्देन होमत्तर्पणब्राह्मणभोजनानि गृह्यन्ते ॥

^२सिद्धसाध्यप्रभृत्यर्थः मन्त्रबोवसप्तसु—अ१.

क्षणधनशोधनप्रकारः

द्विगुणीकृत्य साध्यस्य स्वरव्यञ्जनमण्डलम् ।
साधकाख्यात्रुषा तेन मेळयित्वाऽष्टमिहरेत् ॥
शेषः साध्यस्य राशिः स्याद्योजयेत् ^१साधकेऽन्यथा ।
साधकाधिकशेषस्तु क्षणी साध्यः क्षुमावहः ॥
शोधितो न्यूनशेषस्तु वर्णलक्षणपाण्डुरः ॥ इति ॥

साध्यो मन्त्रः, तेन स्वरव्यञ्जनसमुदायेन । अन्यथेति साधकनामगतं स्वरव्यञ्जनसमूहं
द्विगुणीकृत्य साध्यगतस्वरव्यञ्जननिकरेण सम्मेल्य अष्टभिः हरेत् । शेषं साधकराशिं
जानीषादित्यर्थः शोधित इति-उक्तेन सिद्धारित्रमेण शोधितोऽनुपूलो मन्त्रो यदि
साधकाकमूनशेषः स्यात्तदा वाक्या वर्णसङ्ख्या न्यूनता साबल्लक्षणपादिना क्षणमपाकृत्य
पुरश्चरणादिकं कुर्यादित्यर्थः । प्रकारान्तराणि बान्धवतो ज्ञातव्यानीति दिक् ॥

^२क्षणधनिचक्रम्

योष्टान्येकादशान्येष पेदेन पूरितानि च ।
अकारादिहकारान्तं लिखेत् षोष्ठेषु तत्पचित् ॥
प्रथमं पञ्चषोष्ठेषु ह्रस्वदीर्घक्रमेण तु ।
द्वयं द्वयं लिखेत्तत्र विचारे खलु साधकाः ॥
शेषेष्वेकैकवर्णास्तु क्रमतस्तु लिखेत् सुधीः ।
पदकालकालवियदग्निसमुद्रवेद-
खाकाशशून्यदहनाः खलु साध्यवर्णाः ।
युग्मद्विपञ्चवियदम्बरयुक्शशाङ्क-
व्योमाब्धिवेदशशिनः खलु साधकाणीन् ।
नामाज्जलादकटवाद्गजमुक्तशेषं
ज्ञात्वोभयोरधिकशेषमृणं धनं स्यात् ।

^१ साधको—अ, भ.

^२ अर्थ खण्डः (श्री) कोश एवोपलभ्यते.

अस्यार्थः—साध्यवर्णान् स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् पृथक् तान् पट्फलाद्यङ्कैः
गणितान् तथा साधकनामाक्षरान् युग्माद्यङ्कैः गणयित्वा, अष्टसङ्ख्याभिः कृत्वा
उभयोश्च साध्यसाधकयोः अधिकं ऋणं शेषं धनं ज्ञात्वा मन्त्रं दद्यात् ॥

यदा मन्त्रशेदणी भवति तदा मन्त्रः शुभदायको भवति ।

धनी चेन्मन्त्रं पञ्चशिकाङ्कः स्यात् तदा मन्त्रं जपेत् सुधीः ॥

समेऽपि च जपेन्मन्त्रं न जपेत् ऋणाधिकम् ।

शून्यं मूल्यं विजानीयात् तस्माच्छून्यं परित्यजेत् ॥

रुद्रयामले—

इन्द्रक्षेत्रेभ्रविपञ्चदशर्तुवेद-

बह्व्यायुगाष्टनवभिर्मणितांश्च साध्यान् ।

दिग्गुणिरिः[१]धृतिगजाक्षिपुनीपुर्वेद-

पञ्चद्विभित्तु गणितान्ध साधकार्णान् ॥

नामाञ्जलादिपादिवचनं विष्णुविषयम्, रामार्चनचन्द्रिकोद्भूतत्वात् इति
केचित् । वस्तुतस्तु—पूर्वस्थैव विचारणं हतशेषं इन्द्रक्षेत्रे[१]मिष्यादिनामाक्षरमारभ्य
यावत् साधकाक्षरं भवेत् तावत्सङ्ख्यं सप्तगुणं कृत्वा विभिः हरेत् । यथा—

साध्यनामादिगुणितं साधकेन समन्वितम् ।

अष्टभिश्च हरेच्छेषं तदन्यद्विपरीतकम् ॥

अस्यार्थः—साध्यनामादिगुणितं साधकाक्षरसमन्वितम् । अष्टभिश्च
हरेत्तदन्यत् । साधकनामानं स्वरव्यञ्जनभेदेन दिग्गुणीकृत्य साध्येन युक्तं कृत्वा
अष्टभिः हरेत् ॥ इति अग्निधनिचक्रम् ॥ ^१इति कुलाकुलचक्रविचारः ॥

कुलाकुलचक्रविचारपवादः

अथ तदपवादः—कुलार्णवसोमसिद्धान्तरत्नसागररुद्रयामलकुलमूलावतारागस्य-
संहितासिद्धान्तशेखरादिवचनगतोऽपुनरुक्तः संगृह्यते—

एकाक्षरे तथा कूटे त्रैपुरे त्रीसमर्पिते ।

स्वमलब्धे वृत्तिहार्कवराहाणां मनुष्यपि ॥

^१ अत्रमूले कुलाकुलचक्रविचारो लिखित इतिमाति । तथापि लेखकप्रमादाद्भूलिखितः ।
अतोऽन्वतोन्नेन्यलिखितः परि० ३ये.

प्रासादे प्रणवे तद्वत् सपिण्डाक्षरमन्त्रके ।
 मृत्युञ्जये च पाशाद्यै वैष्णवे चण्डनायके ॥
 व्योमव्यापिनि मायायां मालामन्त्रेष्वधोरके ।
 एकत्रिपञ्चदशतमेमाङ्करद्राक्षरेषु च ॥
 नपुंसके च दन्तार्णे कालिकाश्यामलामनौ ।
 सिद्धाब्जोच्चण्डिकयोः मन्त्रे राममनुष्यपि ॥
 गौपालमातृकामन्त्रे हरवद्वृत्तभया सह ।
 श्रीविद्या सिद्धविद्या च मातङ्गी भुवनेश्वरी ॥
 पद्मावली मधुमती दत्तात्रेयश्च पार्वती ।
 मित्रेशोऽङ्गीशपट्टीशचर्मानन्दमनुष्यपि ॥
 सप्तप्रणवमन्त्राणां हरिद्रोण्डिछयोऽपि ।
 आमुरी सुमुखी चैव रेणुका च सरस्वती ॥
 कुम्भोज्ज्वाणवर्धेव मतङ्गगणिकस्य च ।
 शाबरणां च मन्त्राणां वृद्धजलमनुष्यपि ॥
 कुलगातानां मन्त्राणां सिद्धारीशैव शोधयेत् ।
 बहुरूपाङ्गये मन्त्रे जैनबीजमनुष्यपि ॥
 सिद्धारिवादि धनितामृगितां च न शोधयेत् ॥

कूटे कूटाक्षरे मन्त्रे । स्त्री स म पिं ते स्त्रीविशेषसमर्पिते इत्यर्थः । तथा च तन्त्रान्तरे—

साध्वी चैव सदाचारा गुरुमक्ता जितेन्द्रिया ।
 सर्वमन्तार्यतत्त्वज्ञा सुशीला पूजने रता ।
 गुरुर्योग्या भवेत् सा हि विधवापरिवर्जिता ।
 स्त्रियो दीक्षा शुभा प्रोक्ता मातृभाषगुणा स्मृता ॥ इति ॥

स्वप्रलब्ध इत्यत्र च कर्तव्यताविशेषो यथा—

स्वप्रलब्धे तु कलशे गुरोः प्राणं निवेद्य च ।
 वटपत्रे कुङ्कुमेन लिखित्वा ग्रहणं शुभम् ।
 ततः शुद्धिसवाप्नोति ह्यन्यथा विफलं भवेत् ॥ इति ॥

इदं तु मधुरोभावे । तत्संभवे तु तत एव गृह्णीयात् इति । प्रासादे प्रासादबीजाये । पाशः पाशबीजम् । व्योर्मव्यापिनि हकारादौ । मायायां हृष्टेजायाम् । अङ्गे नवाक्षरे । दन्तार्णे द्वात्रिंशदक्षरे । हरिद्रोष्ठिद्वयोः तत्तद्वर्णपयोः । अणुः मन्त्र इति । केषांचिन्मन्त्राणां शापाभाव उक्तो बातुल्यगमे—

पुरा शापविहीनं च वर्तते मन्त्रपञ्चकम् ।

श्रीविद्यासालुषं मन्त्रं वृत्तिहार्कवराहकम् ॥ इति ॥

तन्त्रान्तरे तु—

मन्त्रादिषु च सर्वेषु हृष्टेजाकामबीजकम् ॥ इति ॥

श्रीबीजं वा विनिक्षिप्य जपेन्मन्त्रस्य सिद्धये ।

तारसम्पुटितो वाऽपि दुष्टमन्त्रोऽपि सिध्यति ॥ इति ॥

हिरण्यगर्भसंहितायाम्—

स्वनामादियज्ञैः स्वमित्राक्षरैर्वा

मनुं सम्पुटीकृत्य येऽनुस्मरन्ति ॥

स मन्त्रस्तेषां सिध्यतीति शेषः । अनुस्मरणं जपः । तन्त्रान्तरे तु—

यत्र यस्य भवेत् भक्तिविशेषः स मन्त्रतमः ।

वैरिर्कोष्ठमनुप्राप्तः सिद्धिदस्तस्य जायते ॥

गुरोरनुज्ञामात्रेण दुष्टमन्त्रोऽपि सिध्यति ।

गुरुं पिबन्त्यथ शास्त्रेऽस्मिन्नाभिचरः सुरेश्वरि ॥ इति ॥

अथापि रिपोरनुकूलं मन्त्रेण अभिचारादौ क्रियमाणे साधकस्त्वैवानिष्टापत्त्या सिद्धार्यादिभिचारः कर्तव्य इति तन्त्रराजमतम् । वस्तुतस्तु—

नित्यनैमित्तिकान्मुक्तिः काम्यदैहिकमेव हि ।

प्रयोगात् परलोकस्य हानिरेव तु जायते ॥

इति वचनात् नित्यनैमित्तिकमात्रपरो भवेत् इत्युचितमिति दिक् ॥

१ एतन्नात्रि मंत्रे ईशानपदतादायुजे । इति संपादकः ।

मन्त्राणां संस्काराः

छिन्नत्वादिकपञ्चाशदोषशान्त्यै निरूप्यते ।
संस्कारदशकं सप्तकोटिमन्त्रगणे क्रमात् ॥
जननं जीवनं पश्चात् ताडनं बोधनं तथा ।
अधाभिषेको विमलीकरणाप्यायने पुनः ।
तर्पणं दीपनं गुप्तिर्दशैता मन्त्रसंस्क्रियाः ॥

जननं यथा—

भूर्जपत्रे लिखेत् सप्तम् त्रिकोणं रोषनादिभिः ।
वारुणं षोणमारभ्य सप्तधा विभजेत् तमम् ॥
एवमीशान्निकोणान्यां जायन्ते तत्र योनयः ।
गव्येदमित्तास्त्र विलिखेन्मातृकाः क्रमात् ॥
अकारादिहकारान्तामीशादिवरुणावधि ।
देवी तत्र समावाह्य पूजयेच्चन्द्रनादिभिः ॥
ततः समुदरेभ्यस्तं जननं तदुदीरितम् ॥

दीपनं यथा—

जपो^१हंसपुटस्थास्य सहस्रं दीपनं स्मृतम् ॥
(हंसः+मन्त्रः+सोऽष्टम् ॥)

बोधनं यथा—

नमोबद्धीन्द्रयुक्ताधीं सम्पुटस्य जपो मनोः ।
सहस्रपञ्चकमिदं बोधनं तत् स्मृतं दुधैः ॥
(ह्रस्वः+मन्त्रः+ह्रस्वम् ॥)

ताडनं यथा—

सहस्रं प्रजपेदस्त्रपुटितं ताडनं तु तत् ॥
(फट्+मन्त्रः+फट् ॥)

^१ हंसपु—५२, ५३, श्री.

अभिषेको यथा—

वाग्वंसतारैर्जसेन सहस्रं पाथस्ता मनुम् ।
अभिषिञ्चेत् वागाद्यैरभिषेकोऽयमीरितः ॥
(ऐं हंसः ॐ इति ॥)

बिमलीकरणं यथा—

हरिर्विह्वलितस्तारी ववडन्तो ध्रुवादिकः ।
सहस्रं तपुटं जप्याद्विमलीकरणं मनोः ॥
(ॐ त्रों ववट्+मन्त्रः+ववट् त्रों ॐ ॥)

जीवनं यथा—

स्वधावषट्पुटं जप्यात् सहस्रं जीवने मनुम् ॥
(स्वधा वषट्+मन्त्रः+वषट् स्वधा ॥)

तर्पणं यथा—

क्षीराज्ययुतपाथोभिस्तर्पणे तर्पयेन्मनुम् ॥

गोपनं यथा—

जपेन्मायापुटं मन्त्रं सहस्रं गोपनं द्वि तत् ॥
(ह्रीं+मन्त्रः+ह्रीम् ॥)

आप्यायनं यथा—

बालातार्तीयबीजेन गगनायेन सम्पुटम् ।
सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रमेतदाप्यायनं मतम् ॥
(ह्रसीः+मन्त्रः+ह्रसीः)
संस्कारदशकं प्रोक्तं मन्त्रां दोषनाशकम् ॥

अस्यार्थः—विभजेत् त्रिविधैस्त्रिभिर्विधैः । एवं सप्तधा । तत्र पृथुत्रिकोणे
योनयोऽल्पानि त्रिकोणानि । नववेदमिताः एकोनपञ्चाशत् । ईशादि ईशान-
कोणादि । षड्गणवधि स्वाप्रवाराणकोणपर्यन्तम् । देवी मातृका देवता स्वोपास्य-

मन्त्रदेवता वा । चन्दनादिभिः—आदिशब्देन पुष्पादीनि गृह्यन्ते । पञ्चोपचारैः
इत्यर्थः । समुद्धरेत् स्वोपास्यमन्त्रवर्णान् क्रमेण तत्तत्कोष्ठेभ्यो गृहीत्वा पत्रान्तरे
लिखेदित्यर्थः । जननं जननाल्यसंस्कारः । एवमेव दीपनादयोऽपि । हंसपुटस्य
आद्यन्तयोः हंसमन्त्रसम्पुटितस्य । अस्य स्वोपास्यमन्त्रस्य । नमो हकारः, वह्निः
रकारः, इन्द्रुः बिन्दुः, तैर्युक्तोऽर्धो ककारः, तेन ह्रस्व एतेन सम्पुटितस्य मन्त्रस्य
सहस्रपञ्चकजपेन बोधनमित्युक्तम् । अस्त्रं फट्कारः, तत्पुटितेन मन्त्रेण सहस्रजपेन
ताडनमित्युक्तम् । बागिति ऐं हंसः ओं इति त्रिभिरभिपिबेत् । पत्रान्तरे लिखितं
मनुं कुशाग्रतोयबिन्दुभिः प्रोक्षयेदित्यर्थः । हरिः तकारः, बहुपञ्चितो रकारयुतः,
तारी प्रणवयुतः, ओम् । ध्रुवस्तारः तदादिकः ॐ त्रौ बषट् । तत्पुटं एभिः
सम्पुटितम् । माया ह्रींकारः । बाळा तृतीया बीजं सौः, गगनं ह, ह्रीरिक्त्वेन ।
शेषं सुगममिति । तन्त्रसारादिषु तु संस्काराणां प्रयोगभेदोऽपि दृश्यते । एतेषां
संस्काराणां सङ्कदेवानुष्ठानम्, नावभ्यासः इति दिक् ॥

पुष्पविचारः

अथ प्राक्किचकीर्तितः पुष्पविचारः—

पुष्पाणि तावत् पञ्चधा—परं अपरं उत्तमं मध्यमं अधमं चेति । मणिरत्न-
सुवर्णादिनिर्मितं कुसुमं परं, तच्च न कदाचिन्निर्मात्यम् । विज्रवसनादिकर्तनजं अपरम्,
तच्च प्रतिदिनप्रोक्षणेन शुष्येत् । उत्तमं वृक्षमव, तच्च प्रातरपचितं तात्तन्वाश्रितयावधि
न निर्मात्यम् । मध्यमं फलरूपम् । अधमं पत्रजलरूपम् । एते च तात्तत्काळ
एवार्पणार्हे इति प्रयोगपारिजाते नारदः ॥

देवतायोग्यानि पुष्पादीनि

भविष्यपुराणे—

पुष्पैररण्यसम्भूतैः पत्रैर्वा गिरिसम्भवैः ।

अपर्युषितनिच्छिद्रैः प्रोक्षितैर्ब्रन्तुवर्जितैः ॥

आत्मारामोद्भवैर्वाऽपि भक्त्या सम्यूजयेत् सुरान् ॥

विष्णुधर्मोत्तरे—

धर्मोर्जितधनशीतैः यः कुर्याद्विषतार्चनम् ।

उद्धरिष्यत्यसन्देहात् सप्त पूर्वान् तथा परान् ॥

इति विप्रातिरिक्तविषयम्,

समित्पुष्पकुशादीनि ब्राह्मणः स्वयमाहरेत् ।

शूद्रानीतैः क्रयक्रीतैः कर्म कुर्वन् पतत्यधः ॥

इति भविष्योक्तेः । अयं च निषेधो ब्राह्मणस्य नित्यार्चन एव, न तु
नैमित्तिकं काम्यं च ॥

उक्षुप्पुष्पार्चनादी तु क्रयक्रीतमपीप्सते ।

इति सप्तकोशकारोक्तेः । परोपवनादेः चौर्येणापि कुसुममादेयम् ॥

देवतार्थे च कुसुममस्तेयं मनुरजवीत् ॥

इति वचनात् । याचितपुष्पार्चनस्य ब्राह्मणपुराणे अपराधेषु राक्षितत्वाच्च याचनमपि
जल्यपान्त एव निषिद्धम्, तीरादन्यत्र याचने तु न दोष इति प्रयोगपारिजातोक्तेः ।
तत्रैव स्वजात्याहतं पुष्पं द्रव्येण आत्मीयं कृत्वा पूजयेदिति । अनेन विप्रस्यापि
क्रयक्रीतार्चनान्मनुष्या दृष्टा ॥

घर्जनीयानि

कुम्भिक्रीडावपन्नानि शीर्णपुष्पितानि च ।

स्वयं पतितपुष्पाणि ह्यजेदुपहतानि च ॥

उपहतिस्तु मलादिना ।

निर्मन्त्रं केशक्रीडादिदूषितं चोपग्रन्थकम् ।

मलिनं तुष्ठसंस्पृष्टनाघातं स्वच्छासितम् ॥

अशुद्धभाजनानीतं स्नात्वा नीतं च याचितम् ॥

स्नानेति मध्याह्नानोत्तरमानयने निषेधः । निर्गन्धेष्वपि केपि चिदुपादानमुक्तं
स्वच्छन्दसारे—

निर्गन्धपुष्पजातीषु पलाशकुसुमैरपि ।

जपाकन्धूकपुष्पैश्च मन्दारैरपि पूजयेत् ॥ इति ॥

पुष्पसारसुधानिधौ—

पुष्पं जले न वस्त्रीयात् शिरसा न बद्धेदुधः ।

नयेत् पत्रपुटेनैव पाणिनाऽऽलम्ब्य वाग्यतः ।

आश्लायनः—

नाग्निना सह पुष्पं वा जलं चान्नं न चानयेत् ।

जलाभिगन्धपुष्पाक्षं न मूत्राऽसेन बाहयेत् ॥

मन्थान्तरे—

देहोपरि धृतं यद्याप्यधोवस्त्रधृतं च यत् ।

वामहस्ते धृतं यच्च जलेन क्षाळितं च यत् ॥

देवतास्तत्र गृह्णन्ति पुष्पं निर्माल्यतां गतम् ।

समित्युष्पकुशादीनि बहन्ते नामिवादयेत् ॥

तद्वहारी चैव नान्यान् द्वि निर्माल्यं तत् भवेत्तयोः ।

शुष्कं पृथुक्षितं कृष्णं भूमिर्गं नार्पयेत् सुमम् ॥

वाय्वकं कमलं त्यक्त्वा कलिकामपि वर्जयेत् ॥ इति ॥

सर्धदेवतासाधारणानि विहितानि च

भविष्यपुराणे—

जातीशमीकुशाः कङ्कुमल्लिकाफरधीरजम् ।

नागपुन्नागाकाशोकरक्तनीलोत्पलानि च ॥

चम्पकं शकुलं चैव पद्मं किल्बिं पवित्रकम् ।

एतानि सर्धदेवानां विहितानि समानि च ॥

कङ्कु कुटजकम् । दुर्गाया विहितानि देवीपुराणे—

ऋतुकालोद्भवैः पुष्पैः मल्लिकार्जुनपुष्पकैः ।
किंशुकैश्चम्पकैश्चैव किंकरातैश्च पाटलैः ॥
वकुलैश्चैव मन्दारैः कुन्दपुष्पैस्तिरोदकैः ।
करवीरार्कपुष्पैश्च शिंशुपैश्चापरानितैः ॥
सितै रक्तैस्तथा पीतैः कृष्णैश्चैव चतुर्विधैः ।
सितरक्तैस्तथा पुष्पैः पद्मैश्चापाण्डुरैस्तथा ॥
दमनैः सिन्दूरैश्च मुरमिमल्लकैस्तथा ।
मञ्जरीभिः कुशानां च बिल्वपत्रैः सुशोभनैः ॥
रक्तान्वितैस्तथा सर्वैः जलजैः स्थलसम्भवैः ।
पद्मपुष्पैर्यथान्यायं सर्वोपधिनयैः शुभैः ॥
धाम्यानां सर्वपत्रैश्च पुष्पैश्चैव प्रयुज्येत् ॥ इति ॥

रक्तो रक्तपर्णः । बिल्वपत्रैः पूजने राजसूयफलम् । करवीररत्नजा अग्निहोमफलम् ।
वकुलस्रजा वाजपेयफलम् इति प्रयोगपारिजाते पुष्पसारसुधानिधौ च ।

शिवार्चने निविष्टानि पद्मपुष्पफलानि च ।
तानि देव्याः प्रशस्तानि अनुक्तानि विशेषतः ॥

इति तारामक्तिसुधाऽर्णवे । रुद्रयामल्यशक्तियामल्ययोः—

सुन्दरीभैरवीकाळीताराजहाविस्वताम् ।
विना तुलस्या या पूजा सा पूर्णा न कदाचन ॥
सावित्री च मन्वानी च दुर्गादेवी सरस्वतीम् ।
योऽर्चयेत् तुलसीपत्रैः सर्वैः कामैः स ऋष्यति ॥ इति ॥

“बिल्वैर्वो तुलसीपुष्पैः” इति रहस्यनामसाहस्रे ललितार्चने स्मर्यते ॥

केषांचित्कालावधिः

तत्र हेमाद्रौ—

पङ्कजं पञ्चरात्रं स्यादशरात्रं तु बिल्वकम् ।
तुल्यस्यैकादशाहं तु पुनः प्रक्षाल्य पूजयेत् ॥

^१किंकिर—अ, व१, व२.

१ 'शपे' इति 'न'

योपदेवः—

बिल्वापामार्गजालीतुल्यसिरामिश्रताकेतकीभृङ्गदूर्वा-
 बुन्दाभोजाहिदर्भा मुनितिलतगरा वक्षकलहारमण्डः ।
 चम्पा चारातिकुम्भी दमनमखका बिल्वतोहानि शस्ताः
 त्रिशङ्खकुर्वरीशोदधिनिधिवसुभू भूयसा भूय एषम् ॥
 त्रिशदयो बिल्वप्रभृतीनां दिनसङ्ख्यावाचकाः । मुहुरावर्षाश्च ॥

विहितनिषिद्धानि

पाटला च शमीपत्रं दुर्गायास्तु हिताहितम् ॥
 विहितनिषिद्धमित्यर्थः ॥
 तिलकं मालती बाणस्तुलसी भृङ्गराजकम् ।
 तमाळं शिबदुर्गार्थं निषिद्धविहितं भवेत् ॥
 बाणो नापया करसाळा ॥
 जयः काशः श्वेतपद्मं श्वेतमन्दारकं तथा ।
 दुर्गायाश्चैव विष्णोश्च निषिद्धविहितं भवेत् ॥
 जयः जयन्ती ॥
 अगस्तिरतिमुक्तं च तिरिटे च हरे हरी ।
 अपामार्गस्य पुष्पं च दुर्गायाश्च हिताहितम् ॥
 अतिमुक्तो माधवीलता । तिरिटे लोभम् ॥

निषिद्धानि

अक्षतानर्कधुसूरौ विष्णोर्नैवार्पयेत् सुधीः ॥
 अक्षतनिषेधः सालग्रामपर एव न तु मूर्ख्यमिति हेमाद्रिः ॥
 बन्धूकं केतकी कुन्दं केसरं कुठजं जपाम् ।
 शङ्करे नार्पयेत् विद्वान् मालतीं यथिकामपि ॥

शक्तौ दूर्वाकर्मन्दारान् माधुरं तगरं रवौ ।
 विनापके तु तुळसीं नार्पयेत् जातुचिद्रुधः ॥
 इहार्कनिषेधो दुर्गोत्तरविषयः, विहितेषु तस्याप्युपादानात् ॥

मध्यमं फलरूपं कुसुमम्

जम्बूदाडिमज्जभीरचिञ्चिणीबीजपूरकाः ।
 रम्भा धात्री च बदरी रसालः पनसोऽपि च ॥
 एषां फलैर्यजेद्देवं ॥

देवमित्युपलक्षणं देव्या अपि ॥

अधमम्

तुळसी वकुळो वृक्षः चम्पकश्च सरोजिनी ।
 बिल्वफल्गुहारदमनास्तथा मरुबकं तुलाः ॥
 दूर्वादिवस्त्वपामाणां विष्णुक्रान्ता मुनिद्रुमः ।
 धात्रीसुत्तानामेतेषां पत्रैः कुर्यात् सुरार्चनम् ॥

इह तुळस्यादीनां पूर्वोक्तानां केषां चित् वकुळादिपत्रप्रापपाठेऽपि नाधमत्वनम् ।
 पत्रैरित्युपलक्षणं फलस्यापि ॥

पर्युषितकुसुमविचारः

भविष्यपुराणे—

न पर्युषितदोषोऽस्ति जलजोत्पलचम्पके ।
 तुळस्यगस्यवकुळे बिल्वे गङ्गाजले तथा ॥

अन्यत्र—

तुळस्यां बिल्वपत्रे च जलजेषु च सर्वशः ।
 न पर्युषितदोषोऽस्ति मालाकारगृहेषु च ॥ इति ॥

पर्युषितापवादः

पारिजाते—

जलं पर्युषितं स्वायं पत्राणि कुसुमानि च ।
 तुळस्यगस्यबिल्वानि गाङ्गां वारि न द्रुष्यति ॥ इति ॥

स्कान्दे—

तस्य माला भगवतः परमप्रीतिकारिणी ।

शुष्का पर्युषिता वाऽपि न दुष्टा भवति क्वचित् ॥

तस्यैष्युपकृमात् दमनकस्य । भगवत इत्युपलक्षणं भगवत्या अपि ॥

पर्युषितमानस्यापि ग्राह्यत्वम्

प्रयोगपरिजाते—

यद्वा पर्युषितैश्चापि पुष्पादीरविकारिभिः ।

गन्धोदकेन चैतानि त्रिः प्रोक्ष्यैव प्रपूजयेत् ॥ इति ॥

अथवा बिल्वतुलसीपत्रैर्वकुळपुष्पैः ।

शुष्कैरपि पूजयेत् ॥ इति ॥

सर्वस्यैतस्यापवादः

ग्रन्थान्तरे—

देवीपूजा सदा चर्या जलजैः स्थलजैरपि ।

विहितैर्वा निविहितैर्वा भक्तियुक्तेन चेतसा

सर्वपुष्पैः सदा पूजा विहिताविहितैरपि ।

कर्तव्या सर्वदेवानां भक्तिरेवात्र कारणम् ॥ इति ॥

इतोऽपि विस्तारोऽन्यत्र द्रष्टव्यः इति दिक् ॥

निबन्धाध्ययनमहिमा

एतन्निबन्धाध्ययनेनापि सर्वदेवतोपास्तिफलं भवति । तदुक्तं भगवता

सूत्रकृता—

य इमां दशलक्ष्णीं महोपनिषदं महावैपुरसिद्धान्तसर्वस्वभूतामधीते स
सर्वेषु यज्ञेषु यथा भवति । यं यं कृतुमर्थाते तेन तेनास्येष्टं भवति इतीह श्रूयते
इत्युपनिषदिति शिवम् ॥ इति ॥

अन्नाधीते इत्यप्ययनविधेः अर्थज्ञानभाज्यकतया अस्य निबन्धस्य खण्डदशफार्धावग-
नकत्वात् इति शिषम् ॥

ग्रन्थकर्तृप्रशस्तिः

नित्योत्सवो निबन्धोऽयं यथावीचिभवं नया ।
भ्रमप्रमादस्खलितं समादधतु तद्विदः ॥
अनेन वागज्वरेण समाराध्या कथंचन ।
प्रीयतां देशिकात्मा मे देवी श्रीललिताऽम्बिका ॥
विधाश्चर्यतपोमयविधामित्रर्षिगोत्रतिलहेन ।
श्रीबालकृष्णविद्वत्सुतेन लक्ष्म्याम्बपोपलास्येन ॥
ध्रुतपेटपोपनासा चोव्यधिपमोसडेन्दुमान्येन ।
नाटककान्यादिकृता महितमहाराट्टजातिह्वरेण ॥
ग्रन्थन्ततत्त्वशीलनदलित^१जगच्छत्र[च्छास्त्र]बालमोहेन
भारतपुण्ड्रभास्करमखिदेशिकलब्धदैक्षुनाम्नायम् ॥
आम्नायतन्त्रजालालोपपरेणार्यसम्प्रदायश्रुपा ।
ललितापदाब्जरोलम्बेन जगन्नाथपण्डितवरेण ॥
कल्पभेदेषु रसार्णवकरिवेदमितैस्त्रिह न्यसीतेषु ।
नव्यः त्रौघनशरदि न्यबन्धि नित्योत्सवः शिष्यप्रीत्यै ॥

इति श्रीमद्भागुरावन्वनाथचरणरविन्दमिळिन्हायमानमानसेन उम्मानन्दनाथेन
निर्मिते अभिनवे कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे साधारणकम-
निरूपणो नाम अनवस्थोत्सासः सप्तमः समाप्तिमगमत् ॥
इति नित्योत्सवनिबन्धः समाप्तः

श्रीगुरुचरणारविन्दार्पणमस्तु

^१ जगच्छत्रक—ब२, ब३; जगच्छत्रि—अ१; जगन्नाकृच्छ्रमूहेन—मं.

नित्योत्सवोदाहृतग्रन्थग्रन्थकारसूची

ग्रन्थनाम	पुटसङ्ख्या	ग्रन्थनाम	पुटसङ्ख्या
अगस्त्यसंहिता	२१२	प्रयोगपारिजातः	२१७, २१८, २२०, २२३
आश्वलायनः	२१९	बौपदेयः	२२१
कादिमातम्	८७	भविष्यपुराणम् २१७, २१८, २१९, २२२	
कुलमूलावतारः	२०६, २१०, २१२	मन्त्रकोशः	१५६
कुलार्णवः	४१, १३६, १४१, २१२	मन्त्रकोशकारः	२१८
गणेशविमर्शिनी	२०७	मन्थानभैरवतन्त्रम्	२
ग्रन्थान्तरम्	२१९, २२३	मुहूर्तचिन्तामणिः	१६८
ज्ञानार्णवः १४, ४४, ५१, ७२, ९७, १६६		योगिनीतन्त्रम्	२०७
आमरम्	७९	रत्नशागरः	२१२
तन्त्रराजः ६, १३६, १४२, २१०, २१४		रहस्यनामसाहस्रम्	२२०
तन्त्रसारः	११, २१७	रुद्रयामलम् १६८, २०७, २१२-२, २२०	
तन्त्रान्तरम्	४, १४३, २१३, २१४-२	लिङ्गपुराणम्	१६१
ताराभक्तिसुधार्षणः	२२०	वराहपुराणम्	२१८
देवीपुराणम्	२२०	वातुलगामः	२१४
देवीयामलम्	२६०	वामकेश्वरतन्त्रम्	८४
नारदपाञ्चरात्रम्	१६०, २०७	विद्यार्णवः	५८
पराशरः	१६१	विष्णुः	१६०
पात्तिजातः	२२२	विष्णुधर्मोत्तरम्	२१८
पुष्पसारसुधानिधिः	२१९, २२०		

ग्रन्थनाम	पुटसङ्ख्या	ग्रन्थनाम	पुटसङ्ख्या
विष्णुयामलम्	१६०	सिद्धयामलम्	२०८
वैशम्पायनसंहिता	३,२०८	सिद्धान्तशेखरः	२१२
शक्तियामलम्	२२०	सुन्दरीमहोदयः	१४,७०
शक्तिसंगमतन्त्रम् ४२,८९,१५८,१५९.		सौमसिद्धान्तः	२१२
शारदातिलकम्	८७	सौत्रामणितन्त्रम्	२०५
शैवागमः	२०८	सौभाग्यचन्द्रोदयः	५
श्यामाग्रामः	७८	स्कान्दम्	२२३
श्यामारहस्यम्	५०,७०	स्वच्छन्दतन्त्रसारः	१६७,२१९
साङ्ख्यपापनतन्त्रम्	१२८	हिरण्यगर्भसंहिता	२१४
सारसङ्ग्रहः	२—२	हेमाद्रिः	२२०,२२१

परिशिष्टम्

अथ रक्तशुक्लविद्यामंत्रौ (पत्र ९, पंक्ति २२)

रक्तविद्यामंत्रः—ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः रक्तविद्यामहापीठरक्तपुष्परक्तमंडलमहापीठरक्तरूप-
रक्तमंत्रमहापीठरक्तदीपरक्तमुद्रामहापीठरक्तनितिमहाप्रकाशितौ परांभा ह्रीः ह्रीः हृ स क ह ल ह्री
रक्तचरणविद्याधीपादुकां पूजयामि ॥

शुक्लविद्यामंत्रः—ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः शुक्लविद्यामहापीठशुक्लपुष्पशुक्लमंडलमहापीठ-
शुक्लरूपशुक्लमंत्रमहापीठशुक्लदीपशुक्लमुद्रामहापीठशुक्लनितिमहाप्रकाशनन्धनाथ ह्रीः ह्रीः हृ स क ल ह्री
शुक्लचरणविद्याधीपादुकां पूजयामि ॥

अथ तत्त्वमंत्राः—(पत्र ११, पंक्ति १४) ओं ऐं ह्रीं श्रीं ओं आ ई ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं
ऐं ऐं ओं श्रीं ओं ओः ऐं क ए ईं ल ह्रीं आरक्ततत्त्वं आनन्दतत्त्वं शुक्लदेहं बोधयामि जुहोमि स्वाहा ॥
ब्रह्मण इदं न मनः ॥ १ ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं ओं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं
ईं
स्वाहा ॥ सुकुमारदेहं न मनः ॥ २ ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं
क्षिप्रतत्त्वं मायिकमले कारणदेहं बोधयामि जुहोमि स्वाहा ॥ पशुपतय इदं न मनः ॥ ३ ॥

अथ बाह्यामंत्रः—(पत्र १२, पंक्ति १६) ऐं ह्रीं श्रीः ॥ अक्षरः ॥

अथ महाविद्येश्वरीमंत्रः—(पत्र १२, पंक्ति १५) आं ह्रीं कै सः नित्यह्निमे सदायै स्वाहा ॥
गुरुंशाश्वरः ॥

अथ कामेश्वरकामेश्वरीरायुधमंत्राः ॥ (पत्र १२, पंक्ति ५)

कामेश्वरायुधमंत्राः—

बाणमंत्रः । आं रां लां नां हां सर्वभूतघ्नेभ्यो बाणेभ्यो नमः ॥

धनुर्मंत्रः । धं सर्वतमोहनाय धनुवे नमः ॥

पाशमंत्रः । आं सर्वबन्धीकरणाय पाशाय नमः ॥

श्लेकुलमंत्रः । को सर्वस्तम्भनायाकुलाय नमः ॥

कामेश्वरायुधमंत्रास्तुष्टा पृ. ६८, पं. १९

॥ महापोढान्यासः ॥ (पत्र १०९, पंक्ति १७)

धीगुहन्तो नमः ॥ अस्य श्रीमहापोढान्यासस्य । मङ्गल ऋषिः । जगती छन्दः । श्रीमद्देवतारोधरो देवता । श्रीविद्यांगारपेन न्यासे विनियोगः ॥ इति ऋष्यादिकं स्मरत्वा मूर्त्तौदिपु विन्यस्य अङ्गन्यासे कुर्यात् ॥ अंगन्यासस्तु अंगुलीदेहवक्त्रात्मकः ॥ तत्राष्टाशंशुलिन्यासः ॥

तत्र अंगुष्ठयोः । ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः ह्रीं ईशानाय नमः ॥	
तर्जन्मयोः । ४	ह्रीः ह्रीः ह्रीं तत्पुरुषाय नमः ॥
मध्यमयोः । ४	ह्रीः ह्रीः हुं अघोराय नमः ॥
अनामिकयोः । ४	ह्रीः ह्रीः हिं वामदेवाय नमः ॥
कनिष्ठयोः । ४	ह्रीः ह्रीः ह्रं सद्योजाताय नमः ॥
मूर्ध्नि ओं ५	ह्रीं ईशानाय नमः ॥
सुखे ओं ५	ह्रीं तत्पुरुषाय नमः ॥
हृदये ओं ५	हुं अघोराय नमः ॥
गुह्ये ओं ५	हिं वामदेवाय नमः ॥
पादयोः ओं ५	ह्रं सद्योजाताय नमः ॥
मूर्ध्नि ओं ५	ह्रीं ईशानाशेषवक्त्राय नमः ॥
सुखे ओं ५	ह्रीं तत्पुरुषाय पूर्ववक्त्राय नमः ॥
दक्षिणकर्णे ओं ५	हुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय नमः ॥
वामकर्णे ओं ५	हिं वामदेवायोरवरवक्त्राय नमः ॥
श्लेष्मणे ओं ५	ह्रं सद्योजाताय पश्चिमवक्त्राय नमः ॥

इति अंगन्यासः ॥ अयं ऐश्वर्यसन्त्यासः कमेणांगुष्ठादिपंचांगुलीभिरेकैर्कांगुलिभैकैकवक्त्रे न्यस्तस्य ॥ इति अंगन्यासे विधाय ततो ह्रीं ह्रीं इत्यादिभिः करपञ्चमन्यासे कुरवा वक्ष्यमाणकुर्यं देवं हृदये व्यात्वा न्यसेत् ॥

ओषप्रकारान्तरेण ध्यानम्—

ऐश्वर्यवत्तं यत्तुर्बाहुं सर्वाभरणभूषितम् ।

चंद्रमूर्त्तसहस्रामे शिवशक्त्यात्मकं भजे ॥

पट ८ ऊर्ध्वतले ।

तत्रादौ प्रपंचन्यासः । स यथा—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः अं प्रपंचकृपायै धियै नमः ॥

ओं ५

ओं द्वीपकृपायै मायायै नमः ॥ (एवं सर्वत्र)

- ६ ईं जलधिरूपायै कमलायै नमः ॥
 ६ ईं गिरिरूपायै विष्णुदाभायै नमः ॥
 ६ उं पत्तनरूपायै पद्मधारिण्यै नमः ॥
 ६ लं पीठरूपायै समुद्रतनयायै नमः ॥
 ६ णे क्षेत्ररूपायै लोकमात्रे नमः ॥
 ६ नेह वनरूपायै कमलवादिन्यै नमः ॥
 ६ लं भाभमरूपायै इन्दिरायै नमः ॥
 ६ लं गुह्यरूपायै मायायै नमः ॥
 ६ एं नदीरूपायै रमायै नमः ॥
 ६ ऐं अश्वरूपायै पद्मायै नमः ॥
 ६ ओं उद्भिन्नरूपायै नारायणप्रियायै नमः ॥
 ६ ओं स्वेदजरूपायै सिद्धलक्ष्म्यै नमः ॥
 ६ ओं अण्डजरूपायै राजलक्ष्म्यै नमः ॥
 ६ ओं जरायुजरूपायै महालक्ष्म्यै नमः ॥
 ६ कं जलरूपायै आर्षायै नमः ॥
 ६ खं लुप्तिरूपायै उमायै नमः ॥
 ६ नं कलाकरूपायै भक्तिकायै नमः ॥
 ६ यं काष्ठाकरूपायै पुन्यै नमः ॥
 ६ ङं निमेषरूपायै विद्यायै नमः ॥
 ६ ञं श्वाघरूपायै अपर्णायै नमः ॥
 ६ छं धडिकाश्रमायै भक्तिकायै नमः ॥
 ६ जं मुहूर्तरूपायै सत्यै नमः ॥
 ६ झं अह्नरूपायै ईश्वर्यै नमः ॥
 ६ ञं विषयरूपायै शक्तिभक्त्यै नमः ॥
 ६ टं संभाररूपायै ईशान्यै नमः ॥
 ६ ठं रात्रिरूपायै पार्वत्यै नमः ॥
 ६ डं तिथिरूपायै सर्वमंगलायै नमः ॥
 ६ ढं वाररूपायै दाक्षायै नमः ॥
 ६ णं नक्षत्ररूपायै ईश्वर्यै नमः ॥
 ६ तं योगरूपायै महाभावायै नमः ॥
 ६ थं करणरूपायै महेश्वर्यै नमः ॥
 ६ दं पञ्जरूपायै गूढान्यै नमः ॥

स्वाधिष्ठाने ६ चं छं जं हां नं भूर्लोकनिलयशतकोटिअतिरहस्यशक्तिनीयोगिनीमूल-
देवतायुता ॥

मणिपूरके ६ टं ठं डं ढं णं भुवर्लोकनिलयशतकोटिमहारहस्यशक्तिनीयोगिनीमूलदेवतायुता ॥

अनाहते ६ तं थं दं धं नं स्वर्लोकनिलयशतकोटिपरमरहस्यशक्तिनीयोगिनीमूल-
देवतायुता ॥

विद्युद्धी ६ पं फं बं भं मं महर्लोकनिलयशतकोटिशुक्लशक्तिनीयोगिनीमूलदेवतायुता ॥

आज्ञायां ६ यं रं लं वं जनीलोकनिलयशतकोटिशुक्लशक्तिनीयोगिनीमूलदेवतायुता ॥

ब्रह्मादे ६ शं षं सं हं तपोलोकनिलयशतकोटिअतिगुप्तशक्तिनीयोगिनीमूलदेवतायुता ॥

महार्णवे ६ जं लं क्षं चरवलोकनिलयशतकोटिमहाशुक्लशक्तिनीयोगिनीमूलदेवतायुताधार-
शक्त्यम्बादेव्यै नमः ॥ इति विन्यस्य ॥ ६ समस्तमातृकासुक्त्यायै सकलभुक्ताधिपायै श्री-
पराम्बादेव्यै नमः ह्रीः ह्रीः श्रीं ह्रीं ऐं श्रीं इति व्यापकं कुर्वीत ॥ इति भुवनम्बासः ॥

॥ अथ मूर्तिन्यासः ॥

तत्र—धिरसि श्रीं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः श्रीं केशवानाक्षरराज्ये नमः ॥

मुखे ६ श्रीं नारायणायायायायै नमः ॥

दक्षिणांते ६ ह्रीं माधवायै नमः ॥

वामांते ६ ह्रीं योगिन्दायै नमः ॥

दक्षपार्श्वे ६ ऐं विष्णवे नमः ॥

वामपार्श्वे ६ ऊं महामुद्रनायै नमः ॥

दक्षकक्षां ६ ऋं विविक्रमाय नमः ॥

वामकक्षां ६ ऌं वामनाय नमः ॥

दक्षोरी ६ लृं श्रीधराय नमः ॥

वामोरी ६ ॠं हृषीकेशाय नमः ॥

दक्षजानुनि ६ एं परानाभायै नमः ॥

वामजानुनि ६ ऐं वामोदरायै नमः ॥

दक्षजंघायां ६ ओं वासुदेवायै नमः ॥

वामजंघायां ६ औं संकर्षणायै नमः ॥

दक्षपादे ६ अं प्रणवाय नमः ॥

वामपादे ६ इं अनिरुद्धायै नमः ॥

दक्षपादाद्गन्धमूलपर्वन्तं ६ कं भं भवाय करभद्रायै नमः ॥
 मानपादाद्गन्धमूलपर्वन्तं ६ खं खं खर्वाय खगबलायै नमः ॥
 दक्षपाथे ६ गं गं गन्नाय गरिमफलप्रदायै नमः ॥
 वामपाथे ६ घं घं घं पञ्चपत्तये घोरपादायै नमः ॥
 दक्षदोर्मूले ६ ङं ङं उपाय पञ्चिनासायै नमः ॥
 वामदोर्मूले ६ चं चं महादेवाय वेङ्गाक्षारिण्यै नमः ॥
 कंठे ६ छं छं भीमाय छंदोमय्यै नमः ॥
 बद्धने ६ जं जं ईशानाय जगत्स्थानायै नमः ॥
 दक्षकर्णे ६ झं झं तत्पुत्राय झंझायै नमः ॥
 वामकर्णे ६ ञं ञं अघोराय ज्ञानदायै नमः ॥
 भाले ६ टं टं सद्योजाताय टंकद्वन्द्वधरायै नमः ॥
 शिरशि ६ ठं ठं वामदेवाय ठेठुतिष्ठाम्यै नमः ॥
 मूलाधारे ६ थं थं ब्रह्मणे वशिष्ठ्यै नमः ॥
 स्वाधिष्ठाने ६ दं दं प्रजापतये रक्षिण्यै नमः ॥
 मणिपूरके ६ धं धं वेधसे लक्ष्म्यै नमः ॥
 अनाहते ६ नं नं परमेष्ठिने वज्रिण्यै नमः ॥
 विशुद्धौ ६ षं षं वितामहाय वाशिष्ठ्यायै नमः ॥
 आलावां ६ पं पं विधाये वषाधारात्म्यायै नमः ॥
 अर्द्धेन्द्री ६ सं सं विशिष्ये शर्वनायिकायै नमः ॥
 रोधिण्यां ६ हं हं कष्टे वसिताननायै नमः ॥
 नादे ६ लं लं चतुराननाय कलितायै नमः ॥
 नादान्ते ६ क्षं क्षं हिरण्यगर्भाय क्षमायै नमः ॥ इति विष्णुस्तवः ॥

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं सकलमातृकामुखायै सकलत्रिमूर्त्यारिण्यै श्रीपराम्बादेव्यै नमः
 ह्रसौः ह्रसौः श्रीं ह्रीं ऐं ह्रीं इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति मूर्तिन्यासः ॥

॥ अथ मंत्रन्यासः ॥

मूलाधारे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं लं वां हं एकलक्षकौटिभेदप्रणवायैकाक्षरात्मकाखिलमंत्राधि-
 देवतायै सकलफलप्रदायै एककूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

स्वाधिष्ठाने ६ ईं लं लं द्विलक्षकौटिभेदप्रणवायैद्वयक्षरात्मकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफल-
 प्रदायै द्विकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

मणिपूरे ६ ऋं कं लं त्रिलक्षकोटिभेदवन्शविषयक्षरात्मकाशिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै
त्रिकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

अनाहते ६ लं एं ऐं चतुर्लक्षकोटिभेदवन्शविषयक्षरात्मकाशिलमंत्राधिदेवतायै सकलफल-
प्रदायै चतुष्कूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

विष्टुहौ ६ ओं औं अं अः पंचलक्षकोटिभेदसूक्तविपंचाक्षरात्मकाशिलमंत्राधिदेवतायै०
पंचकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

आज्ञायां ६ ऋं अं गं षड्लक्षकोटिभेदस्कन्दाविषयक्षरात्मकाशिल० षट्कूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

मिदी ६ ऋं अं यै सप्तलक्षकोटिभेदगणपत्यासिप्तलक्षरात्मकाशिल० सप्तकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

अष्टैश्वरी ६ लं जं षं अष्टलक्षकोटिभेदमङ्गकाष्टलक्षरात्मकाशिल० अष्टकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

रोहिण्यां ६ अं तं ठं नवलक्षकोटिभेदवज्रकादिनवाक्षरात्मकाशिल० नवकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

नादे ६ अं दं नं दशलक्षकोटिभेदविष्ण्वादिद्वाक्षरात्मकाशिल० द्वाकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

नादागते ६ ऐं धं दं एकादशलक्षकोटिभेदरुद्राद्यैकादशाक्षरात्मकाशिल० एकादशकूटेश्वर्यम्बा-
देव्यै नमः ॥

दशौ ६ अं नं यं द्वादशलक्षकोटिभेदब्रह्मादिद्वादशाक्षरात्मकाशिल० द्वादशकूटेश्वर्यम्बा-
देव्यै नमः ॥

व्यापिकायां ६ ऋं मे अं त्रयोदशलक्षकोटिभेदब्रह्म्यादित्रयोदशाक्षरात्मकाशिल० त्रयोदशकूटे-
श्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

समनस्थाने ६ मे यं ईं चतुर्दशलक्षकोटिभेदगीर्मादिचतुर्दशाक्षरात्मकाशिल० चतुर्दशकूटेश्वर्यम्बा-
देव्यै नमः ॥

उन्नमन्यां ६ लं यं शं पंचदशलक्षकोटिभेदगुर्मादिपंचदशाक्षरात्मकाशिल० पंचदशकूटेश्वर्यम्बा-
देव्यै नमः ॥

ध्रुवमंडले ६ षं सं हं कं षं षोडशलक्षकोटिभेदत्रिपुरादिषोडशाक्षरात्मकाशिलमंत्राधिदेवतायै
सकलफलप्रदायै षोडशकूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमः ॥

ततः । ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं ह्रीः सकलमातृकामुखायै सकलमंत्राधिदेवतायै श्रीपराम्बादेव्यै
नमः ह्रौं ह्रीः श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति मंत्रन्यासः ॥

॥ अथ देवतान्यासः ॥

तत्र-दक्षपादे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः ॐ श्रीं सहस्रकोटिचक्रकुलसेवितायै निरुत्थायार-
देव्यै नमः ॥

वामपादे ६ इं ईं सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै प्रतिष्ठाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षगुल्फे ६ उं ऊं सहस्रकोटितपस्विकुलसेवितायै विद्याभ्यादेव्यै नमः ॥
वामगुल्फे ६ ऋं ॠं सहस्रकोटिस्थान्तकुलसेवितायै शान्ताभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षवंधपादां ६ लं ॡं सहस्रकोटिमुनिकुलसेवितायै शान्त्यतीताभ्यादेव्यै नमः ॥
वामवंधपादां ६ एं ऐं सहस्रकोटिदेवतकुलसेवितायै ह्योन्नाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षजाहुनि ६ श्रीं श्रीं सहस्रकोटिराक्षसकुलसेवितायै भयनाभ्यादेव्यै नमः ॥
वामजाहुनि ६ अं अं सहस्रकोटिविद्याधरकुलसेवितायै रक्षाभ्यादेव्यै नमः ॥
वहोरी ६ कं खं सहस्रकोटिसिद्धकुलसेवितायै सद्गोपदुष्प्राभ्यादेव्यै नमः ॥
वामोरी ६ मं भं सहस्रकोटिसाध्वकुलसेवितायै पारलिकाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षोदगुले ६ ङं ङं सहस्रकोटिजम्भरकुलसेवितायै जयाभ्यादेव्यै नमः ॥
वामोदगुले ६ छं छं सहस्रकोटिगंधकुलसेवितायै विजयाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षपादे ६ जं ङं सहस्रकोटिगुह्यकुलसेवितायै अजिराभ्यादेव्यै नमः ॥
वामपादे ६ ढं ढं सहस्रकोटिपद्मकुलसेवितायै अपराजिताभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षस्तने ६ ढं ढं सहस्रकोटिचिन्नरकुलसेवितायै वामाभ्यादेव्यै नमः ॥
वामस्तने ६ णं तं सहस्रकोटिपद्मकुलसेवितायै ज्येष्ठाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षपौर्मुखे ६ धं धं सहस्रकोटिपुत्रकुलसेवितायै रौद्रभ्यादेव्यै नमः ॥
वामपौर्मुखे ६ धं धं सहस्रकोटिगणेशकुलसेवितायै भावाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षभुजे ६ फं फं सहस्रकोटिभैरवकुलसेवितायै कुंडलिनाभ्यादेव्यै नमः ॥
वामभुजे ६ बं भं सहस्रकोटिबृहत्कुलसेवितायै काश्यपाभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षोले ६ मं मं सहस्रकोटिविशेषकुलसेवितायै कालरात्र्यभ्यादेव्यै नमः ॥
वामोले ६ रं रं सहस्रकोटिप्रमथकुलसेवितायै भयवत्प्राभ्यादेव्यै नमः ॥
दक्षकर्णे ६ यं यं सहस्रकोटिजगत्कुलसेवितायै सर्वेश्वर्यभ्यादेव्यै नमः ॥
वामकर्णे ६ यं यं सहस्रकोटिविष्णुकुलसेवितायै सर्वज्ञाभ्याभ्यादेव्यै नमः ॥
माले ६ हं लं सहस्रकोटिद्वन्द्वकुलसेवितायै सर्वकर्मभ्यादेव्यै नमः ॥
जगदंशे ६ धं धं सहस्रकोटिचराचरकुलसेवितायै कुलराज्यभ्यादेव्यै नमः ॥
ततः ओ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः सकलमातृकामुख्यै समस्तदेवताधिपायै श्रीपराभ्यादेव्यै नमः
ह्रीः ह्रीः श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्महे ॥ इति दैवतभ्यासः

॥ अथ मातृकान्यासः ॥

तल—मूलाधारे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः कं खं गं घं ङं अनन्तकोटिभूचरीकुलसहितायै ओं
हां मंगलाभ्यादेव्यै ओं हां मङ्गाभ्यादेव्यै अनन्तकोटिभूचरीकुलसहितायै ओं हां मंगलनाथाय
ओं हां असिताग्निरवनाथाय नमः ॥

स्वाधिष्ठाने ६ अं छं जं झं ञं अनन्तकोटिशेषरीकुलसहितायै ईं हां चयिकाभ्यादेव्यै ईं हां
माहेश्वर्याभ्यादेव्यै अनन्तकोटिवेतालकुलसहितायै ईं छं चयिकनाथाय ईं छं हं रं मेरवनाथाय नमः ॥

मणिपूरके ६ टं ठं डं ढं अनन्तकोटिपातालचरीकुलसहितायै ऊं हां योगेश्वर्याभ्यादेव्यै ऊं
हां कीमर्याभ्यादेव्यै अनन्तकोटिपद्मचक्रकुलसहितायै उं हूं योगेश्वरनाथाय उं हूं चंभूरवनाथाय नमः ॥

अनाहते ६ तं थं दं धं अनन्तकोटिविष्णुचरीकुलसहितायै नूं हां हरसिद्धाभ्यादेव्यै नूं
हां वैष्णव्याभ्यादेव्यै अनन्तकोटिपद्महारकुलसहितायै नूं हां हरसिद्धनाथाय नूं हां श्रीप-
तिरवनाथाय नमः ॥

विष्णुहृदि ६ पे फं बं भं अनन्तकोटिब्रह्मचरीकुलसहितायै लूं हां भट्टिम्याभ्यादेव्यै लूं हां
ब्राह्म्याभ्यादेव्यै अनन्तकोटिमहाराक्षसकुलसहितायै लूं वं भट्टिनाथाय लूं वं उन्मत्तनिरवनाथाय नमः ॥

आशाया ६ यं रं लं अनन्तकोटिमिरिचरीकुलसहितायै ऐं हां किङ्किलाभ्यादेव्यै ऐं हां
इन्द्राभ्यादेव्यै अनन्तकोटिचैतन्यकुलसहितायै एं हां किङ्किलनाथाय एं हां कपालनिरवनाथाय
नमः ॥

भास्वे ६ र्वां रं रं अनन्तकोटिचन्द्रचरीकुलसहितायै औं हां कालरात्र्याभ्यादेव्यै औं हां
शामुद्राभ्यादेव्यै अनन्तकोटिचैतन्यकुलसहितायै औं हां कालरात्रिनाथाय औं हां भीषणनिरवनाथाय नमः ॥

अक्षरभे ६ ङं ञं अनन्तकोटिजलचरीकुलसहितायै अः हां भीषणाभ्यादेव्यै अः हां
महालक्ष्म्याभ्यादेव्यै अनन्तकोटिकृष्णाक्षकुलसहितायै अं हां भीषणनाथाय अं हां छंदारनिरवनाथाय नमः ॥

तलः ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीः ह्रीः समस्तमातृकामुक्त्या समस्तमातृकाभैरवाभिवेद्यतायै श्रीपराभ्या-
देव्यै नमः ह्रीः ह्रीः श्रीं ह्रीं ऐं ओं इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति मातृभैरवस्यासः ॥ इति
महापौडान्यासः ॥

ततः पूर्वोक्तैः ह्रस्वां ह्रस्वां इत्यादिभिः करपङ्क्त्यासं विधाय देवं ध्यायेत् ॥ यथा ॥—

अमुताक्षैवमभ्योयत् स्वर्णद्वीपे मनोरमे ।
कल्पवृक्षवनान्तःस्थे नवमानिक्यमंदपे ॥ १ ॥
नवरत्नमयश्रीमत् सिंहासनगताम्बुजे ।
त्रिकोणान्तःसमासीने चंद्रसूर्यायुतप्रभम् ॥ २ ॥

अर्धाम्बिकासमायुक्तं प्रविभक्तविभूषणम् ।
 कौटिकेन्दुपलावण्यं सदा यौवनाचारिकम् ॥ ३ ॥
 मन्दस्मितमुखाभीर्त्तं त्रिनेत्रं त्रैलोक्यम् ।
 दिव्याम्बरस्रगाढेयं दिव्यानरण्यभूषितम् ॥ ४ ॥
 पानपात्रं च चिन्मुद्रां त्रिशूलं पुस्तकं करैः
 विद्यासंज्ञि विभ्राणं तदामन्दमुखोत्थणम् ॥ ५ ॥
 महाधौडीदिताक्षेपदेवतागणसेवितम् ।
 एवं विस्तान्मुने भ्यायेदर्शनारीभरं शिवम् ॥ ६ ॥
 पुरुषं वा स्मरेद्देवि श्रीकृष्णं वा विचिन्तयेत् ।
 अभया निष्कले भ्यायेत् सविदानंदलक्षणम् ॥ ७ ॥
 सर्वतोमूर्त्यं भ्यायेत् सचराचरविग्रहम् ॥

इति स्वामेदेन भ्यात्वा योनिस्त्रिपुरभिरुपाकृतान्त्रिशूलपुस्तकचक्रमालामभौमहामुद्रा इति दद्यात्तदा
 विरच्य शिरसि श्रीगुरुं भ्यायेत् । तथा ।

सप्तशतकर्मणि सप्तशतीतारिणप्रज्ञे
 वराभयकराभ्युक्तं विमलगुणपुष्पावरम् ।
 प्रसन्नवदनैक्षणं सज्जनदेवताकपिणं
 स्मरेच्छिरसि हंसगं तदभिधानपूर्वं शुभं ॥

इति श्रीगुरुं भ्यात्वा । तद्विषया तत्प्राप्तुकां शिरसि विन्ध्यस्य प्रणम्य स्वगुरुकृतं स्वनाम
 स्वमूलाधारे स्मृत्वा शिवरूपं स्थास्तान् भ्यायेत् ॥

॥ अथ महापोढान्यासफलं कुलार्णवे ॥

एवं न्यासे कृतो देवि साक्षात् परशिवो भवेत् ।
 मंत्री न चात्र संदेहो निगहानुपहृक्षयः ॥
 महापोढाह्वयं न्यासे च करोति दिने दिने ।
 देवाः सर्वे नमस्तस्मिन् तं नमामि न संशयः ॥
 महापोढाह्वयं न्यासे यत्र मंत्री न्यसेत्ततः ।
 दिव्यक्षेत्रं सद्गुह्यं समन्ताद्वासीजनम् ॥
 कृत्वा न्यासमिमं देवि यत्र गच्छति मानवः ।
 तत्र श्रीविजयो लाभः स मान्यः पुरुषः प्रिये ॥

महाबोधाकृतन्यासः त्वदीक्षायामिर्बद्धिते ।
 समासान्मुमुमाप्नोति यदि प्राप्ता शिवः स्वयं ॥
 वज्रपञ्जरनामानमेवं न्यासं करोति यः ।
 दिव्यान्तरिक्षभूरीलज्जलारण्यनिवासिनः ॥
 उद्भवभूतवेतालदेवरक्षोमहादनः ।
 भयमस्तेन मनसा नैक्षन्ते साधकं प्रिये ॥
 महाबोधाह्वयं न्यासं महाविष्णुशिवादनः ।
 देवाः सर्वे प्रकुर्वन्ति कृपयन् धुनीधराः ॥
 ननुनोक्तेन किं देवि सुविण्याय प्रकाशयेत् ।
 अथवा लभते सिद्धिं रहसि न्यासमाचरेत् ॥
 अस्मान् परतरः साक्षाद्देवताभावसिद्धिवः ।
 कोपे नास्ति न संदेहः सत्यं सत्यं न संशयः ॥
 कर्त्तव्यायप्रवेष्टव्य पराप्राप्त्यावधितनम् ।
 महाबोधापरिज्ञाने नास्ति स तपसः फलम् ॥

इत्थं महाबोधान्यासं विधाय ॥

विधिः श्रीचक्रन्यासः (पृष्ठ ११७, पंक्ति १९)

अथ श्रीचक्रन्यासः ॥ श्रीं शुं गुह्यं नमः ॥ श्रीं मं वज्रपञ्चमे नमः ॥ प्राणानात्म्यं मूलेन कृष्णादि-
 न्यासमाचरेत् ॥ आत्मा संयुज्य देहं त्वं भवान्मूर्च्छीचक्रात्मकम् ॥ १ ॥ शरीरे विन्तयेदादौ निजं श्रीचक्र-
 रूपिणं ॥ तद्वशाद्याकारनिर्मुक्तं ज्वलत्कालमिदं निभम् ॥ २ ॥ धूम्रोपुरजितयभूमिपञ्चनामपञ्चैकोण-
 दशकोणसुभकोणम् ॥ अंतश्चिकोणमथ विन्दुपर्वं समीप्य श्रीचक्रात्मकमूलं विमृशेत्सदैवम् ॥ ३ ॥ एवं
 प्राणानात्म्यं श्रीमूलविद्यया एव कृत्यादिकरपञ्चन्यासान् कुरवा देवीं व्यात्वा संयुज्य च स्वदेहं
 श्रीचक्ररूपिणं व्यात्वा न्वचेत् ॥ तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ले ईशाय नमः इति दक्षपादांगुष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं रं अग्नये नमः इति दक्षजानुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ङं यमाय नमः इति दक्षपार्श्वे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्षं
 मैत्रीतये नमः इति दक्षाक्षे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं षं वरुणाय नमः इति वामाक्षे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं यं वायवे
 नमः इति वामपार्श्वे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं सं क्षोमाय नमः इति वामजानुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं हं ईशानाय
 नमः इति वामपादांगुष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं आं ब्रह्मणे नमः इति ब्रह्मरंजि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं हों अनेताय
 नमः इति मूलाधारे ॥ इति दिव्यं धनम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मं गणेशाय नमः इति वामजानुनि ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्षं क्षेत्रपालाय नमः इति वामाक्षे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं बं वज्रकाय नमः इति दक्षजानुनि ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं वां योगिनीभ्यो नमः इति दक्षाक्षे ॥ इति बलिदेवतान्यासः ॥ अथ दशापीठ-
 शक्तिन्यासः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मोहिन्ये नमः इति पादांगुष्ठदे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्षोभिण्ये नमः

इति दक्षानामुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वक्षिण्यै नमः इति दक्षकूर्परे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं स्तम्भिन्यै नमः
 इति दक्षकरांगुल्यम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं आकर्षिण्यै नमः इति विद्यान्तायाम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं शशिण्यै
 नमः इति वामकरांगुल्यम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं आल्हादिन्यै नमः इति वामकूर्परे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
 क्षिप्तायै नमः इति वामनामुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्लेदिन्यै नमः इति हृदि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं
 सर्वतत्त्वकमलासनाय नमः इति सर्वानि ॥ इति द्वाषीढशक्तिन्यासः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं आं स्रीः
 त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः इति सर्वानि व्यापकत्वेन विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं बाह्यावतुरखरेखायै नमः
 इति आनुष्ठभचरणं वक्ष्यमाणेष्ववस्थेषु व्यापकं न्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अग्निमासिद्धयै नमः इति
 दक्षासपत्न्यायाम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अग्निमासिद्धयै नमः इति दक्षपार्श्वगुणिकेभ्यः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
 महिमासिद्धयै नमः इति दक्षोदरघोषे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईशित्वसिद्धयै नमः इति दक्ष-
 पादांगुल्येषु ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वक्षित्वसिद्धयै नमः इति वामपादांगुल्येषु ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं प्राक्काम्य-
 सिद्धयै नमः इति वामोदरघोषे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं भुक्तिसिद्धयै नमः इति वामपार्श्व-
 गुण्येषु ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं इच्छासिद्धयै नमः इति वामासपृष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं प्राप्तिरसिद्धयै नमः इति
 सिन्धुनाम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं सर्वकामसिद्धयै नमः इति विरगृष्टे ॥ तदंतवतुरखरेखायै नमः
 इति वक्ष्यमाणेष्ववस्थेषु व्यापकं न्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वादयै नमः इति पादांगुल्येषु ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
 माहेश्वर्यै नमः इति दक्षपार्श्वे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं बीजार्थ्यै नमः इति शिरशि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वैष्णव्यै
 नमः इति वामपार्श्वे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वारायै नमः इति वामनामुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईशार्थ्यै नमः
 इति दक्षानामुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं चामुकार्यै नमः इति दक्षादि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं महात्म्यै नमः
 इति वामासे ॥ तदंतवतुरखरेखायै नमः इति व्यापकं न्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं सर्वसंक्षो-
 भिन्यै सुश्रयै नमः इति पादांगुल्येषु ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं सर्वविश्वविष्यै नमः इति दक्षपार्श्वे ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं सर्वोक्तिर्यै नमः इति शिरशि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऋं सर्ववर्चस्यै नमः इति
 वामपार्श्वे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं सः सर्वोन्मादिन्यै नमः इति वामनामुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं सर्व-
 मशोक्ययै नमः इति दक्षानामुनि ॥ ओं ह्रीं श्रीं ह्रस्वोः सर्वश्रेष्ठ्यै नमः इति दक्षादि ॥ ओं ऐं
 ह्रीं श्रीं ह्रस्वीं सर्वबीजार्थ्यै नमः इति वामासे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं सर्वबोम्यै नमः इति द्वादशांते ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वीं ह्रस्वीं ह्रस्वीं सर्वश्रेष्ठ्ययै नमः इति पादांगुल्येषु ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं आं स्रीः
 त्रैलोक्यमोहनचक्रायै त्रिपुरायै नमः इति हृदये ॥ तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं अग्निमासिद्धयै नमः ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं सर्वसंक्षोभिन्यै सुश्रयै नमः इति तस्या वामे ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं एताः
 प्रकटयोगिन्यत्रैलोक्यमोहनचक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सबाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः संपूजिताः
 सन्तु नमः इति व्यापकं विन्यसेत् ॥ इति प्रथमाक्षरणन्यासः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं स्रीः सर्वोपा-
 परिपूरककाय (षोडशश्लोकमलाय) नमः इति व्यापकं विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं कामा-
 कर्षिणीनित्याकलायै नमः इति दक्षिणकर्णपृष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं आं बुद्धशक्तिर्णिनातिवाकलायै नमः
 इति दक्षांसे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं अहंकारसंक्षिप्तातिवाकलायै नमः इति दक्षकूर्परे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
 ईं शब्दाकर्षिण्यै नित्याकलायै नमः इति दक्षकरपृष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं उं स्वर्गाकर्षिण्यै नित्याकलायै

नमः इति दक्षिणोरी ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऊं रुपाकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति दक्षगानुनि ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऊं रसाकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति दक्षगुल्फे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऊं गंधाकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति दक्षपादतले ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऊं चित्ताकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामपादतले ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऊं धैर्याकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामगुल्फे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं स्मृत्याकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामगानुनि ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ज्ञानाकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामोरी ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं वीजाकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामकरगुले ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं आत्माकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामकूर्परे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं अं अमृताकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामांसे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं अं चारीराकर्षिण्यै नित्याकलयै नमः इति वामभोजगुले ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं श्रीः सर्वशोषपरिपूरकचक्रैर्धैः त्रिपुरैर्धैः नमः इति हृदये ॥ तस्या दक्षिणे ओ ऐं ह्रीं श्रीं महिमाधिष्ठ्यै नमः ॥ वामे ओ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं सर्वविद्राविद्राविणीमुद्रायै नमः ॥ इति विन्मस्य ॥ एताः गुप्तमोगिन्यः सर्वशोषपरिपूरकचक्रैः समुद्राः सखिद्वयः साधुधाः सवाहनाः सपरिबाराः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं न्वसेत् ॥ इति द्वितीयाधरणन्यासः ॥ ततः ओ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीः अष्टद्वन्द्वपञ्चाय सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः इति व्यापकं विन्मस्य ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं कं खं गं घं ङं अनेगकुडुमायै नमः इति दक्षगंठे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं चं छं जं झं ञं अनेगमेधलायै नमः इति दक्षगनुनि (बाहुमूलस्थौ) ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं टं ठं डं ढं णं अनेगमदनायै नमः इति दक्षोरी ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं तं थं दं धं नं अनेगमदनागुरायै नमः इति दक्षगुल्फे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं पं फं बं भं मं अनेगरेणायै नमः इति वामगुल्फे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं यं रं लं वं शर्वगवेगिन्यै नमः इति वामोरी ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं शं षं सं हं अनेगकुडुमायै नमः इति वामगनुनि ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं लं शं अनेगमामिन्यै नमः इति वामगंठे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीः सर्वसंक्षोभणचक्रैर्धैः त्रिपुरैर्धैः नमः इति हृदये ॥ तस्या दक्षिणे ओ ऐं ह्रीं श्रीं महिमाधिष्ठ्यै नमः ॥ वामे ओ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं आकर्षिणीमुद्रायै नमः ॥ इति विन्मस्य ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं एताः गुप्ततरमोगिन्यः सर्वसंक्षोभणे चक्रे समुद्राः सखिद्वयः साधुधाः सवाहनाः सपरिबाराः सभोपचारैः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं कुर्वीत् ॥ इति तृतीयाधरणन्यासः ॥ ततः ओ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीः अष्टद्वन्द्वपञ्चाय सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः इति व्यापकं विन्मस्य ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं कं सर्वसंक्षोभिणीशक्त्यै नमः इति सलाहदक्षमाने ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं खं सर्वविद्राविणीशक्त्यै नमः इति दक्षगंठे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं गं सर्वोक्तविणीशक्त्यै नमः इति दक्षगंठे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं घं सर्वोत्पादिनीशक्त्यै नमः इति दक्षपादस्थे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ङं सर्वसंक्षोभिणीशक्त्यै नमः इति दक्षोरी ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं चं सर्वस्तंभिणीशक्त्यै नमः इति दक्षगंधायां ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं छं सर्वजृम्भिणीशक्त्यै नमः इति वामगंधायां ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं जं सर्ववर्णाकर्षिणीशक्त्यै नमः इति वामोरी ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं झं सर्वरेजिनीशक्त्यै नमः इति वामपादस्थे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ञं सर्वोन्मादनकर्षिणीशक्त्यै नमः इति वामांसे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं टं सर्वार्थसाधिनीशक्त्यै नमः इति वामगंठे ॥ ओ ऐं ह्रीं श्रीं ठं संपत्तिपूरिणीशक्त्यै नमः इति सलाहवाममाने ॥

ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वसंज्ञमयीश्वर्यै नमः इति ललाटे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं सर्ववृद्धसन्नेकरीश्वर्यै नमः
इति ग्रीवायाः सिरःपृष्ठे वा ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरवासिनीसर्व-
सौभाग्यदायककेश्वर्यै नमः इति हृदये ॥ तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईशित्वसिद्धये नमः ॥
तस्या वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं वृद्धं सर्ववृद्धसन्नेकरीश्वर्यै नमः इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं एताः
संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायकं तमुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः सपरिवाराः
सर्वोपचारैः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति सप्तार्चावरणन्यासः ॥ ततः
ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं वसिष्ठशारङ्गकाय सप्तार्धसाधकचक्राय नमः इति व्यापकं
विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वसिद्धिप्रदादेव्यै नमः इति दक्षणे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं तं
सर्वसंज्ञप्रदादेव्यै नमः इति मासामूले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वप्रियं करीदेव्यै नमः इति वामनेत्रे ॥
ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं सर्वसंज्ञककारिणीदेव्यै नमः इति वामबाहुमूले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वकाम-
प्रदादेव्यै नमः इति वामोदरमूले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वदुःखाविमोक्षिणीदेव्यै नमः इति
वामबाहुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वसुखमुपशमनीदेव्यै नमः इति दक्षिणबाहुनि ॥ ओं ऐं ह्रीं
श्रीं अं सर्वविघ्नविनाशिदेव्यै नमः इति शूरे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वानन्ददीदेव्यै नमः इति
दक्षोदरमूले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वसौभाग्यदायिनीदेव्यै नमः इति दक्षबाहुमूले ॥ इति विन्यस्य ॥
ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरात्रियै सप्तार्धसाधकचक्रैश्चैव नमः इति हृदये ॥
तस्या दक्षिणे वसिष्ठसिद्धये नमः ॥ वामे सः सर्वोन्मादिनीमुद्रायै नमः ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं
श्रीं एताः कुलकोलयोगिन्यः सप्तार्धसाधकचक्रैः तमुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः
सपरिवाराः सर्वोपचारैः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति पञ्चमाचारणन्यासः ॥
ततः ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं अंतर्विशारदकाय सर्वैरक्षाकरचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य ॥
ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वज्ञादेव्यै नमः इति दक्षबाहुपृष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वसक्तिदेव्यै नमः
इति दक्षतक्षिणि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं सर्वधर्मप्रदायिनीदेव्यै नमः इति दक्षस्तने ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं
सर्वज्ञानमयीदेव्यै नमः इति दक्षमुले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वव्यापिनिनाशिनीदेव्यै नमः इति
शीघ्रन्या ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वापारस्वरूपादेव्यै नमः इति वाममुले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं
सर्वपापहरादेव्यै नमः इति वामस्तने ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं सर्वानन्दमयीदेव्यै नमः इति
वामतक्षिणि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ईं सर्वैरक्षास्वशक्तिनीदेव्यै नमः इति वामनासापृष्ठे ॥ ओं ऐं ह्रीं
श्रीं अं सर्वव्यापकप्रदायै देव्यै नमः इति मासामूले ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं
ह्रीं त्रिपुरमाक्षिनी सर्वैरक्षाकरचक्रैश्चैव नमः इति हृदये ॥ तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं
ह्रीं प्राक्काम्यसिद्धये नमः ॥ वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं कौं महाकुशामुद्रायै नमः ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं
श्रीं एताः त्रिचर्मयोगिन्यः सर्वैरक्षाकरचक्रैः तमुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः सपरिवाराः
सर्वोपचारैः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति षष्ठाचारणन्यासः ॥ ततः
ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः अष्टकोणचक्राय सर्वैरोगहरचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य ॥
ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं अं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ईं ओं श्रीं अं अः अर्द्धं वशिनीचाम्देवतायै नमः

इति शुभं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं कं छं जं ङं ञं णं ण्ळी कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः इति कंठदक्षिणभागे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं कं छं जं ङं ञं णं ण्ळी मोदिनीवाग्देवतायै नमः इति हृदयदक्षिणभागे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ङं ङं ङं ङं ङं ङ्ळी विमलावाग्देवतायै नमः इति दक्षिणकुक्षौ ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं तं थं दं थं नं ज्ञी अरुणावाग्देवतायै नमः इति नाभौ ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं पं फं बं नं नं हस्त्वन् जयिनी-
वाग्देवतायै नमः इति वामकुक्षौ ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं नं रं लं बं ह्स्वन् सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः इति
हृदयवामभागे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं छं वं सं हं ङं ङं ङं इती क्लींकिनीवाग्देवतायै नमः इति कंठवामभागे ॥
इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं विपुरासिद्धा सर्वरोगहरकेश्वर्यै नमः इति हृदये ॥
तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं शुक्तिशिद्धयै नमः ॥ तस्या वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्वन् सेचरीमुद्रायै
नमः इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं एताः रहस्ययोगिन्मः सर्वरोगहरकेश्वर्यै समुद्राः सक्षिद्धयः
साधुधाः सबाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं कुर्वीत ॥ इति सप्त-
माचरणन्यासः ॥ ततः ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्स्वन् ह्स्वीः सप्तविकीर्णाय सर्वसिद्धिप्रदकाम्य नमः
इति व्यापकं विन्यस्य ॥ हृदये त्रिकोणस्थेन विभाव्य ॥ तद्यथा ॥ कंठमण्डपाध्यायैः शिवानाम-
स्तनादितः पुनस्तत्प्रधानपर्यंतं मध्यमदृष्टे विभावयित्वा ॥ तस्य बहिः दशवामधामदक्षेण ओं ऐं ह्रीं
श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ण्ळी साः सो रं लं वां वां सर्वेश्वर्यैः कामेश्वरकामेश्वरीवाग्देवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
थं थं सर्वेश्वरीहजाय्या कामेश्वरकामेश्वरीवाग्देवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं सर्वेश्वरीकरणाय्या
कामेश्वरकामेश्वरीवाग्देवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं सर्वेश्वरीकरणाय्या कामेश्वरकामेश्वरीवाग्देवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
का एं ईं लं ह्रीं अमिषं कामगिरिपीठे निवेदनाध्यात्मिकं नामदशाभिहा-
यिने इष्टाष्टवत्यात्मकदशरामकक्षाक्षिणीवामेश्वरीदेव्यै नमः इति त्रिकोणस्याग्रकोणे ॥ ओं ऐं
ह्रीं श्रीं हसकहल ही सूर्यकेश्वर्यैः जलंपरपीठे वहीवामाध्यात्मिकं रत्नप्रदाभिष्टपके ज्ञानचक्रधारक-
विष्ण्वरामकक्षाक्षिणीवामेश्वरीदेव्यै नमः इति त्रिकोणस्य वामकोणे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
स क ल ही सोमकेश्वर्यैः पूर्णगिरिपीठे जहीवामाध्यात्मिकं साधुशिष्टाभिष्टपके विवादात्मक-
ब्रह्मात्मकक्षाक्षिणीवामेश्वरीदेव्यै नमः इति दक्षकोणे ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं
ह्स्वन् ह्स्वीः त्रिपुराविकासर्वसिद्धिप्रदकेश्वर्यै नमः इति हृदये ॥ तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्वन्
सिद्धयै नमः ॥ वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्वीं सर्वेश्वरीमुद्रायै नमः ॥ इति विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं एताः
परापररहस्ययोगिन्मः सर्वसिद्धिप्रदेः समुद्राः सक्षिद्धयः साधुधाः सबाहनाः सपरिवाराः सर्वो-
पचारैः संपूजिताः संतु नमः इति व्यापकं कुर्वीत ॥ इति अष्टमाचरणन्यासः ॥ ततः ओं ऐं ह्रीं
श्रीं हसकल हसकल हसकल ह्रीं त्रिपुरीश्वर्यैः सर्वानंदमयकाम्य नमः इति व्यापकं
विन्यस्य हृदयत्रिकोणमध्यस्थितविदुमथ्ये ओं ऐं ह्रीं श्रीं हसकल हसकल हसकल ह्रीं महाविपुर-
सुंदरीश्रीसर्वानंदमयकेश्वर्यै नमः इति तथैव ॥ तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं प्रातिपदिकै नमः ॥
तस्या वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं मौनिमुद्रायै नमः ॥ इति विन्यस्य ॥ एताः परापरतिरहस्ययोगिन्मः

तथोन्मदये महाचके परमहस्वकपिणी परमहस्वकिसर्वमंत्रेश्वरी सर्वविघ्नेश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्ववीरेश्वरी सर्वयोगेश्वरी सर्ववागीश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी सकलजगदुत्पत्तिमातृका सचका सदेवता समुद्रा ससिद्धा सायुधा सासना सवाहना सपरिवारा सालंकारा सर्वोपचारो श्रीमहात्रिपुरसुंदरी परमा आपरया परापरया च सपर्यया संपूजिताऽस्तु नमः ॥ इति स्वापकं कुर्यात् ॥ इति नवमा-
वरणन्यासः ॥ (अतः पश्चादुक्तो न्यासक्रमः श्रीमोदस्युपासकैरेव कार्यो नात्मन्यैः) पुनः हृदये एव ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलममस्तचकेश्वरीमहात्रिपुरसुंदर्यै देव्यै नमः ॥ तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं सर्वकाम-
सिद्धयै नमः ॥ तस्या वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिशंकामुद्रायै नमः ॥ इति हृदये एव विन्यस्य हृदयत्रिकोणे कामेश्वर्याद्याः चित्रांताः पंचवक्त्रा नित्या न्वसेत् ॥ इति नित्या मोक्षदीपप्रदेवी-
मपि ॥ शुभकृष्णपक्षे तु पंचवक्त्रावक्रात्रेण उदयव्यापिदिशिनिवनातिचिह्नद्वी दिनद्वये एका नित्या ॥
तिदिक्षये नित्याद्वयमेकाविधी ॥

- ५ अ कामेश्वरीनित्यायै नमः
- ५ आ भगमात्मिनो नित्यायै नमः
- ५ इ नित्यक्रिष्णानित्यायै नमः
- ५ ई भैरवायै नमः
- ५ उ वशिष्ठात्मिनो नित्यायै नमः
- ५ ऊ महावज्रेश्वरीनित्यायै नमः
- ५ ऋ शिवसुतीनित्यायै नमः
- ५ ए सरित्थानित्यायै नमः
- ५ ऌ कुलसुंदरीनित्यायै नमः
- ५ ॡ नित्यानित्यायै नमः
- ५ ऐ मोक्षपताकानित्यायै नमः
- ५ ऐ विजयानित्यायै नमः
- ५ ओ सर्वमेगलानित्यायै नमः
- ५ औ ज्वालाशालिनो नित्यायै नमः
- ५ अं शिवानित्यायै नमः
- ५ अः त्रिपुरसुंदरीमहानित्यायै नमः

- ५ ओं विजयानित्यायै नमः
- ५ औ ज्वालाशालिनो नित्यायै नमः
- ५ ओं सर्वमेगलानित्यायै नमः
- ५ ऐ विजयानित्यायै नमः
- ५ ए मोक्षपताकानित्यायै नमः
- ५ ऌ नित्यानित्यायै नमः
- ५ ॡ कुलसुंदरीनित्यायै नमः
- ५ ऋ शिवसुतीनित्यायै नमः
- ५ ए महावज्रेश्वरीनित्यायै नमः
- ५ उ वशिष्ठात्मिनो नित्यायै नमः
- ५ ई भैरवायै नमः
- ५ इ नित्यक्रिष्णानित्यायै नमः
- ५ आ भगमात्मिनो नित्यायै नमः
- ५ अ कामेश्वरीनित्यायै नमः
- ५ अः त्रिपुरसुंदरीमहानित्यायै नमः

इति विन्यस्य त्रिकोणस्य पृष्ठभागे रेखात्रयं विभाव्य तत्र गुरुपंक्तित्रयं पादुकात्रयमपि न्वसेत् ।
तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं नारायणादिस्तदिभ्यो देभ्यो नमः इति प्रथमरेखायाम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं
गौडपादाचार्यादित्रयसिद्धीदेभ्यो नमः इति द्वितीयरेखायाम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं विश्वरूपाचार्यादि-
चतुर्भान्दीदेभ्यो नमः इति तृतीयरेखायाम् ॥ ततो हृदयत्रिकोणस्याष्टकोणस्य चांतरालेषु पञ्चश-
शुभतीर्त्तन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं सर्वज्ञताशक्तिपाते हृदये देव्यै नमः इति
पञ्चस्तने ॥

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वक ह्रल ह्रीं नित्यमनुताशक्तिधाम्ने शिरोदेव्यै नमो इति नामस्तने ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं सकल ह्रीं अनादिबोधशक्तिधाम्ने शिखादेव्यै नमः इति दक्षगले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क
 ए ई ल ह्रीं स्वर्तनशक्तिधाम्ने कवचदेव्यै नमः इति नामगले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वक ह्रल
 ह्रीं नित्यमनुताशक्तिधाम्ने नेत्रदेव्यै नमः गळीचे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं स ह्रल ह्रीं अनंतशक्तिधाम्ने
 अक्षदेव्यै नमः इति गळीर्ध्वं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह्रस्वक ह्रल ह्रीं सकल ह्रीं श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै
 नमः इति हृदये ॥ एवं विन्यस्य विष्णुकमन्धे देव्युपरिशृत्ताकारेण पंचपंचकदेवता विन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याधर्म्येवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं लक्ष्मीलक्ष्म्येवादेव्यै नमः ॥ ओं
 ऐं ह्रीं श्रीं मूलं महाकल्मीकधर्म्येवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं त्रिशक्तिधर्म्येवादेव्यै नमः ॥ ओं
 ऐं ह्रीं श्रीं मूलं साक्षात्कलधर्म्येवादेव्यै नमः ॥ इति प्रथमपंचकं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याकोशांवा-
 देव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं परंज्योतिःशोभांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं परनिष्कल-
 शांभवीकोशांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं अजपाकोशांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं
 भातृकाकोशांवादेव्यै नमः ॥ इति द्वितीयपंचकं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं पंचकामेश्वरीकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं पंचकल्पलेश्वरीकल्पलतांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं कुमारीकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं पंचकालेश्वरी-
 कल्पलतांवादेव्यै नमः ॥ इति तृतीयपंचकम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याकामदुर्गांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं अष्टवीठेश्वरीकामदुर्गांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं सुधासू-
 कामदुर्गांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं अष्टेश्वरीकामदुर्गांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं
 अष्टपूरकामदुर्गांवादेव्यै नमः ॥ इति चतुर्थपंचकं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्यारत्नांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं सिद्धलक्ष्मीरत्नांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं मार्तण्डरत्नांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं भुवनेश्वरीरत्नांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं वाराहीरत्नांवादेव्यै
 नमः ॥ इति पंचमपंचकम् ॥ इति पंचपंचिकादेव्येतान्यासः ॥ ततो नक्षत्रमार्गेषु स्थानेषु
 षड्दर्शनदेवता विन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं श्रीरुद्रदर्शनदेवतातापयै नमः इति दक्षार्णवपृष्ठतो
 हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वैदिकदर्शनदेवतामहायै नमः इति दक्षकर्णपृष्ठतो हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं शैवदर्शनदेवताकाशाय नमः इति दक्षशंखतो हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं सौरदर्शनदेवतायै सूर्याय
 नमः इति दक्षगलतो हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वैष्णवदर्शनदेवतायै विष्णवे नमः इति दक्षमाळादि-
 हृदयंतम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं शाक्तदर्शनदेवतायै सुवनेश्वर्यै नमः इति चित्तुकादिहृदयांतम् ॥ इति
 षड्दर्शनदेवतान्यासः ॥ ततो विन्दुचक्रे एन चतुःसमयदेवता विन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं मूलं कामेश्वरीसमयदेवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं वल्लेश्वरीसमयदेवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं मूलं भवमालिनीसमयदेवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीसमयदेवतायै नमः ॥
 इति विन्यस्य ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रस्वक ह्रल ह्रल ह्रल ह्रीं इति व्यापकं सर्वांगे ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं मूलं महोदधानापीठभिलयसर्वचक्रेश्वरीव्यातपंचधोपंचकोसपंचकल्पलतापंचकामदुर्गापंचरत्नसुंद-
 रंभितासनसंस्थित, सर्वदर्शनसेवित, षडंगयुक्तास्तुत, चतुःसमयदेवतापूजित, महासौभाग्यजनन,

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह स क ह ल ह्रीं त्रिस्तुताशक्तिघात्रे शिरोदेव्यै नमो इति वामस्तने ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं स क ल ह्रीं अनादिबोधशक्तिघात्रे शिखादेव्यै नमः इति दक्षगले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क
 ए ई ल ह्रीं स्वतंत्रशक्तिघात्रे कवचदेव्यै नमः इति वामगले ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह स क ह ल
 ह्रीं निर्यमलतृताशक्तिघात्रे नेत्रदेव्यै नमः गवीपे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं स क ल ह्रीं अर्धतृताशक्तिघात्रे
 अक्षदेव्यै नमः इति गलोर्ध्वे ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं सकल ह्रीं श्रीमहाविपुलसुंदर्यै
 नमः इति हृदये ॥ एवं विन्यस्तं विदुषकमभ्ये देव्युपरिदुताकारेण पंचपंचकदेवता विन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्यालक्ष्म्यंवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं लक्ष्मीलक्ष्म्यंवादेव्यै नमः ॥ ओं
 ऐं ह्रीं श्रीं मूलं महालक्ष्मीलक्ष्म्यंवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं त्रिलालक्ष्म्यंवादेव्यै नमः ॥ ओं
 ऐं ह्रीं श्रीं मूलं साक्षात्पञ्चलक्ष्म्यंवादेव्यै नमः ॥ इति प्रथमपंचकं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याकोशांवा-
 देव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं परंज्योतिःकोशांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं परनिष्कल-
 शांमयीकोशांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं अजपाकोशांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं
 मातृकाकोशांवादेव्यै नमः ॥ इति द्वितीयपंचकं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं पंचकामेश्वरीकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं पंचकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥
 ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं कुमारीकल्पलतांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं पंचकामेश्वरी-
 कल्पलतांवादेव्यै नमः ॥ इति तृतीयपंचकम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्याकामतुषांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं अमृतप्रीतिशरीरकामतुषांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं सुधासु-
 कामतुषांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं अमृतेश्वरीकामतुषांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं
 अमृतप्रीतिशरीरकामतुषांवादेव्यै नमः ॥ इति चतुर्थपंचकं ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीविद्यारक्षांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं विष्णुवर्माक्षरक्षांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं मातृगीरक्षांवादेव्यै
 नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं भुवनेश्वरीरक्षांवादेव्यै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं वाराहरीरक्षांवादेव्यै
 नमः ॥ इति पंचमपंचकम् ॥ इति पंचपंचिकादेवतान्यासः ॥ ततो नक्षत्रमणेषु स्थानेषु
 षट्दर्शनदेवता विन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं बीजदर्शनदेवतास्तार्यै नमः इति दक्षाष्टशृङ्गी
 हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वैदिकदर्शनदेवतामहादेव्यै नमः इति दक्षकर्णशृङ्गी हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं शैवदर्शनदेवताशङ्खाय नमः इति दक्षमोक्षतो हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं सौरदर्शनदेवतायै सुखाय
 नमः इति दक्षगळतो हृदयावधि ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं वैष्णवदर्शनदेवतायै विष्णवे नमः इति दक्षभास्त्रदि-
 हृदयकोटयम् ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं शाक्तदर्शनदेवतायै भुवनेश्वर्यै नमः इति विदुषादिहृदयकोटयम् ॥ इति
 षट्दर्शनदेवतान्यासः ॥ ततो विन्दुचके एव चतुःसमयदेवता विन्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं मूलं कामेश्वरीसमयदेवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं वज्रेश्वरीसमयदेवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं मूलं भगमालिनीसमयदेवतायै नमः ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीमहाविपुलसुंदरीसमयदेवतायै नमः ॥
 इति विन्यस्तं ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह स क ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं इति व्यापकं सर्वार्थम् ॥ ओं ऐं ह्रीं
 श्रीं मूलं महादेव्यामपीठमिलनसर्वत्रकेश्वरीभ्यामपंचपंचकोशपंचकल्पलतापंचकामतुषांपंचरत्नद्वंद्व
 मंडितासनसंस्थित, सर्वदर्शनशेषित, पंचयुवतीस्तुत, चतुःसमयदेवतापूजित, महाश्रीमोक्षजनन,

महामोक्षप्रद, शम्बाशम्भविजयितशक्ति सविदानंद परमम धीमन्महात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकायै नमः इति मूर्धादिपादपर्यंत त्रिव्यापकं न्यसेत् ॥ ततो नक्षत्रेण स्वगुरुपादुकां विन्ध्यस्य मूलाक्षरे स्वगुरुवृत्त-स्वनाम विन्ध्यस्य तत्रैव महाकामकलां ध्यायेत् ॥ इति **संहारश्रीचक्रन्यासः** ॥ १ ॥

अथ **सृष्टिश्रीचक्रन्यासः** ॥ तत्र शिरसि त्रिकोणं विभाव्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं तुरीयविद्या-मुक्तायै सर्वानंदमयाय नमः इति व्यापकं विन्ध्यस्य ॥ तत्र शिरस्त्रिकोणस्य महाविन्द्वौ तुरीय-विद्यामुक्तायै ब्रह्मचक्रे महोष्वाणपीठनिष्ठमसर्वचक्रेश्वरीभ्यात्, पंचश्री, पंचकोश, पंचकल्पलता, पंचकाम-बुधा, पंचरत्नचंद्रमंडितासनसंस्थिता, सर्वैश्वर्यसेवित, पदंगधुपतीस्तुत, चतुःसमवर्षेयतापूजित, महा-सौभाग्यजनन, महामोक्षप्रद, शम्बाशम्भविजयितशक्ति, सविदानंदपरमम धीमन्महात्रिपुरसुंदरी-श्रीपादुकायै नमः इति मूर्धादिपादपर्यंत त्रिव्यापकं विन्ध्यस्य ॥ धूम्रवर्णे मूलविद्यामुक्तायै रामस्त-चक्रेश्वरीधौमहात्रिपुरसुंदरीदेव्यै नमः ॥ तस्य दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं सर्वकामसिद्धयै नमः ॥ तस्या वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्र्यं ह्रक्लं ह्रौंः त्रिखंडामुद्रायै नमः ॥ पुनस्तस्या दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं प्राप्तिविद्धयै नमः ॥ पुनस्तस्या वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ऐं सोमिमुद्रायै नमः ॥ इति विन्ध्यस्य एषा परापरतिरहस्ययोगिनी सर्वानंदमये महाचक्रे परमात्मरूपिणी परावृत्तशक्ति सर्वमंत्रेश्वरी सर्वविशेश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्वबीरेश्वरी सर्वयोगेश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी सकलजगदुत्पत्तिमातृका सचका सर्वेश्वरी समुद्रा शसिद्धिः सामुधा सातना सबाहवा उपरिधारा सार्धकारा सर्वोपचारैः धीमहात्रिपुरसुंदरी परमा वापरस्य परापरसा च सपर्यया संयुजितास्तु नमः ॥ इति **त्रिचक्रन्यासः** ॥ ततः शिरस्त्रिकोणपृष्ठभागे रेखात्रयं विभाव्य तत्र पूजाप्रकरणे वक्ष्यमाणगुरुर्वक्षित्रयं न्यसेत् ॥ ततः पूर्ववत् षोडश भिन्ना विन्ध्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्र्यं ह्रक्लं ह्रौंः मन्त्रत्रिकोणाय सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः इति व्यापकं विन्ध्यस्य ॥ त्रिकोणस्याष्टकोणयोः अंतरालेषु अष्टगुणा आमुषदेवता न्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ दक्षिणे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं क्लृं तः सर्वजन्मनेभ्यः कामेश्वरीवापेभ्यो नमः ॥ वामे ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लं रां सौं वां शौं सर्व-जन्मनेभ्यः कामेश्वरीवापेभ्यो नमः ॥ दक्षजुषि ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लं सर्वमोहनाय कामेश्वरीवापाय नमः ॥ वामजुषि ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लं सर्वमोहनाय कामेश्वरीवापाय नमः ॥ दक्षकर्णे ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लं वशीकरणाय कामेश्वरीवापाय नमः ॥ वामकर्णे ओं ऐं ह्रीं श्रीं वशीकरणकामेश्वरीवापाय नमः ॥ दक्षनासायां ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लं स्तंभनाय कामेश्वरीवापाय नमः ॥ वामनासायां ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लं स्तंभनाय कामेश्वरीवापाय नमः ॥ इति आमुषदेवता विन्ध्यस्य त्रिकोणस्य कोणत्रये पूर्वोक्तकामेश्वर्यादि देवता प्राग्बत् विन्ध्यस्य ह्र्यवे प्राग्बत् त्रिपुरा विन्ध्यस्य तदक्षिणवामयोः ह्रक्लासिद्धिबीजमुद्रां च विन्ध्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं एताः परापररहस्ययोगिन्ः सर्वसिद्धिप्रदचक्रे समुद्रा इत्यादि व्यापकं कुर्यात् ॥ ततः ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सीः अष्टकोणाय सर्वरोगहराय नमः इति व्यापकं विन्ध्यस्य ॥ शिरःपुरोभागमारभ्य मुंडमालाचक्रेण प्रादक्षिण्येन अष्टसु स्थानेषु पूर्वोक्तं वशिन्मादिवाग्देवताचक्रे मणिपूरचक्रे पूर्वोक्तां त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीं विन्ध्यस्य ॥ तदक्षिणवामयोः भुक्तिसिद्धिं सेचरीमुद्रां च विन्ध्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं—एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्राः इत्यादि व्यापकं न्यसेत् ॥ ततः ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं क्लं अंतर्द्वाराचक्राय

चके समुद्राः इत्यादि व्यापकं न्यसेत् ॥ ततः ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं आं ह्रीः चतुरस्राय त्रैलोक्य-
मोहनचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य ॥ अंतश्चतुरस्ररेखायै नमः इति व्यापकं
विन्यस्य ॥ मूलाधारे चतुर्दलकमलस्य दलचतुष्टये तवेतरालचतुष्टये पूर्वदशानांतरा-
स्योर्मये पश्चिमदलनेत्रद्वयंतरालस्योर्मये च पूर्वोत्तरसंज्ञोभय्यादिमुद्रादशकं न्यसेत् ॥ ततः मध्य-
चतुरस्ररेखायै नमः इति व्यापकं विन्यस्य ॥ दक्षिणवर्षावाः पश्चिमादिचतुर्विधं साधन्यादि-
चतुष्कोणेषु प्रादक्षिण्येन गङ्गाध्याया अष्टौ विन्यसेत् ॥ ततः ओं ऐं ह्रीं श्रीं वाङ्मनुरस्ररेखायै नमः इति
व्यापकं विन्यस्य ॥ वागर्जपार्था दिग्विदिग्लमेव अविमादिसिद्धपक्षकं विन्यस्य दशपादे प्राति-
पिद्धिं नामपादे सर्वकामसिद्धिं च विन्यस्य ॥ पारुष्टये प्राग्वाद त्रिपुराज्जेधरी विन्यस्य दक्षिण-
वामयोः अविमादिसिद्धिं सर्वसंज्ञोभयामुद्रां च विन्यस्य ॥ ओं ऐं ह्रीं श्रीं एताः प्रगतयोगिन्या त्रैलोक्य-
मोहनचके समुद्राः इत्यादि व्यापकं विन्यस्य सरहिमकं श्रीमहाविपुलसुंदर्यभेदेन स्वात्मानं
व्यासेत् ॥ इति स्तुतिश्रीचक्रन्यासः ॥

अथ स्थितिश्रीचक्रन्यासः ॥ स च विद्योर्नक्तकेभैरीलंगप्रसारकः ॥ तत्र प्रथमं
संप्रदायात् पूर्ववत् करशुद्धिं विधाप्य ॥ तथैव तां शिष्यस्य तथैवात्मरक्षां कृत्वा न्यासमारभेत् ॥ ततः
आदौ विद्यान्यासः ॥ तद्यथा ॥ नृषिं ओं ऐं ह्रीं श्रीं प्रथमकूटं नमः ॥ गुह्ये ओं ऐं ह्रीं श्रीं द्वितीय-
कूटं नमः ॥ हृदये ओं ऐं ह्रीं श्रीं तृतीयकूटं नमः ॥ वक्षोत्रे ओं ऐं ह्रीं श्रीं प्रथमकूटं नमः ॥
वामकर्णे द्वितीयकूटं नमः ॥ भाले ओं ऐं ह्रीं श्रीं तृतीयकूटं नमः ॥ दक्षकले ४ प्रथमं कूटं
नमः ॥ वामकर्णे द्वितीयं कूटं नमः ॥ सुष्ठे ४ तृतीयकूटं नमः ॥ दक्षिणे ४ प्रथमकूटं नमः ॥
वामांघ्रि द्वितीयकूटं नमः ॥ गुह्ये ४ तृतीयं कूटं नमः ॥ दक्षजानुनि ४ प्रथमकूटं नमः ॥ वाम-
जानुनि द्वितीयकूटं नमः ॥ नाभौ ४ तृतीयकूटं नमः ॥ पादयोः ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं आं ह्रीः नमः ॥
वर्षयोः ४ ऐं ह्रीं ह्रीः नमः ॥ जानुयोः ४ ह्रीं ह्रीं ह्रीः नमः ॥ कर्षोः ४ ह्रीं ह्रीं ह्रीः नमः ॥ शिखयोः
४ ह्रीं ह्रीं ह्रीः नमः ॥ शिवायै ४ ह्रीं ह्रीं अं नमः ॥ मूलाधारे ४ ह्रीं श्रीं ह्रीः नमः ॥ इति
मूर्तिविधां विन्यस्य तस्यां ह्रीं ह्रीं ह्रीं नमः ॥ इत्यावाहनीविद्यां विन्यस्य मूलविधायां
मूर्धादिपादांतं पादादिहृदयार्तं व्यापकं न्यसेत् ॥ ततो मूलधाराधःस्थितोर्ध्वमुत्तरफसहस्रवत्-
कमलकणिकायां ४ अं आं ह्रीः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः ॥ मूलाधारे ४ ऐं ह्रीं श्रीः सर्वांशापरि-
पूरकचक्राय नमः ॥ स्वाधिष्ठाने ४ ह्रीं ह्रीं श्रीः सर्वसंज्ञोभयचक्राय नमः ॥ मणिपूरे ४ ह्रीं ह्रीं
ह्रीः सर्वसंज्ञोभयचक्राय नमः ॥ अनाहते ४ ह्रीं ह्रीं ह्रीः सर्वांशचक्राय नमः ॥ विशुद्धौ ४ ह्रीं
ह्रीं अं सर्वरक्षाचक्राय नमः ॥ लंबिकात्रे ४ ह्रीं श्रीं ह्रीः सर्वरोगहरचक्राय नमः ॥ आक्षाय्यां ४
ह्रीं ह्रीं ह्रीः सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः ॥ चिन्दौ ४ मूलं सर्वानंदमन्त्रचक्राय नमः ॥ इति नवचक्राणि
विन्यस्य नवचक्रेश्वरीन्यासं कुर्यात् ॥ तत्र मूलाधाराधःप्राद्वन्वस्तत्रैलोक्यमोहनचके ४ अं आं ह्रीः
त्रिपुराचक्रेश्वर्यै नमः ॥ मूलाधारास्वसर्वांशापरिपूरकचके ४ ऐं ह्रीं श्रीः त्रिपुरेश्वरीचक्रेश्वर्यै नमः ॥
स्वाधिष्ठानस्थितसर्वसंज्ञोभयचके ४ ह्रीं ह्रीं श्रीः त्रिपुरसुंदरीचक्रेश्वर्यै नमः ॥ मणिपूरस्थित ४ सर्वसंज्ञोभय-
चक्रचके ४ ह्रीं ह्रीं ह्रीः त्रिपुराश्विनीचक्रेश्वर्यै नमः ॥ अनाहतस्थितसर्वांशसाधकचके ४ ह्रीं

हस्तौ ह्योः त्रिपुराभीकचेभ्यै नमः ॥ विशुद्धिस्थितसर्वरक्षाकरचके ऽ हीं ह्रीं क्ले त्रिपुरमाक्षिनीचकेभ्यै
नमः ॥ लंबिकाप्रस्थितसर्वरोगहरचके ऽ हीं धीं होः त्रिपुराशिखाचकेभ्यै नमः ॥ आहाचक्रस्य
सर्वसिद्धिप्रदचके ऽ ह्रौं ह्रस्वीं ह्सीः त्रिपुराविकाचकेभ्यै नमः ॥ महाबिन्दुस्वविन्दुचके सर्वानंदयचके
ऽ मूले महात्रिपुरसूदरीगहाचकेअरीश्रीपादुकामै नमः ॥ इति विन्ध्यस्य तत्तथके परस्परसंकमतचक्र-
चर्चापिठिता सम्यग् व्याख्या पुनः करच्छुद्धि विधाय विन्ध्यस्य ॥ वाग्भव मूलाधारे कामराजे हृदये
तृतीये भूमध्ये तुरीयचित्रां ब्रह्मरंध्रे चिन्त्यस्य ओं ऐं ह्रीं श्रीं समस्तप्रकटग्रहसप्ततारसंप्रदाय-
कुलकीलविनाशरहस्यपरापररहस्यपरातिरहस्यश्रीचक्रयोगिनीश्रीपादुकेभ्यो नमः इति स्वसरीरं
चक्ररूपे व्यायात् व्यापकं कुर्यात् ॥ इति स्थितिशीवचक्रन्यासः ॥ श्रावेवं संहारस्पृष्टिस्थिति
श्रीचक्रन्यासः ॥

अथ श्रीचक्रन्यासफलम् ॥ तत्र हृदयामले ॥ यः एवं विन्यास्य देहे साधकः स्थिरमानसः ॥
विमुच्ये मानुषं भावं स तस्य शिवतां प्रजेत ॥ १ ॥ त्रिकालं धारयेद्यस्तु तस्य सर्वार्थसंगतं ॥ सतत
भासते देवि समस्तयोगिनीपदं ॥ २ ॥ भूतप्रेतपिशाचाद्यैर्वाहितं नैव शक्यते ॥ सिद्ध (भिन्न)
वचरोते लोके तापकविवर्जितः ॥ ३ ॥ यत्र योगीश्वरो न्यस्तस्तस्माद्वारभ्य सर्वतः ॥ अरणी क्षेत्रतां
याति साधक इन्द्रायोजनम् ॥ ४ ॥ एतस्मै कथितं भद्रं न्यासं कौशिक्यनुर्लेखम् ॥ दिव्याय भक्तिपुष्पाय
साधकस्य प्रकाशनेन ॥ ५ ॥ अष्टेभ्यः साधकेभ्यो वा साधकेभ्यो न दर्शयेत् ॥ वस्तं वेत् सिद्धिद्विभि
स्यादिरसाहा शोचरी मता ॥ ६ ॥ संज्ञाः पराङ्मुखा याति कुद्धा भवति सुंदरी ॥ अङ्गं च भवेत्तस्य
तस्माद्यज्ञेन गोपयेत् ॥ ७ ॥

इति फलम् ॥ इति त्रिविधजीवकन्यासः ॥ इति श्री सत्यम् ॥

१ ओं ओं सीः	चतुरस्र	त्रैलोक्य मोहनचक्र	अभिमा सिद्धि	संज्ञोभिणी मुद्रा	अभिमादि	त्रिजंघा- पर्वत	त्रिपुरा
२ ऐं औं सीः	षोडशदल	सर्वांशा परिपूरक	अभिमा सिद्धि	विद्याविणी मुद्रा	कामा- कर्मणी	आदिशरीरा कर्मणी	त्रिपुरेशी
३ ह्रीं ह्रीं सीः	अष्टदल	सर्वसंक्षी भजन	महिमा सिद्धि	आकर्षिणी मुद्रा	अर्चन- कुरुमा	अर्चन- माहिनी	त्रिपुर सुंदरी
४ वैं वृक्षी ह्रीः	चतुर्दशार	सर्वसौभा- ग्यदायक	ईश्वर्य सिद्धि	सर्ववर्ष- करी मुद्रा	सर्व- संज्ञोभिणी	सर्वहृद- असंकरा	त्रिपुर- वासिनी
५ ह्रैं ह्रक्षी ह्रीः	बहिर्दशार	सर्वांगै- साधक	वशित्व सिद्धि	सर्वोन्मादि नी मुद्रा	सर्वसिद्धि- प्रदा	सर्व सौभाग्यदा	त्रिपुराधी
६ ह्रीं वृक्षी वृक्षे	अंतर्वशार	सर्वदशाकर	प्राकाम्य सिद्धि	महाकुंज मुद्रा	सर्वज्ञा	सर्वभित- कलप्रदा	त्रिपुर- माहिनी
७ ह्रीं धीं सीः	अष्टकोण	सर्वरोगहर	भुक्ति सिद्धि	शेखरी मुद्रा	वशिनी	कौशिकी	त्रिपुरा- सिद्धा
८ ह्रैं ह्रक्षी ह्रक्षी	मध्य त्रिकोण	सर्वसिद्धि- प्रद	इच्छा सिद्धि	सर्ववीज मुद्रा	गुरुजगद् पुत्रती कामे धर्मादित्रय	आयुधपंच दश नित्या	त्रिपुरा- निका
९ तुरीय विद्या	विष्णुचक्र	सर्वानंद- मयचक्र	प्राप्ति सिद्धि	योगि मुद्रा	महोत्थाण पीडादि	पंचपंच देव- ता तत्त्व दर्श- नानि	धौमहा- त्रिपुरसुंदरी
			सर्वकाम सिद्धि	त्रिजंघा मुद्रा		समस्त- देवता	समस्त- चक्रेश्वरी

स्वराग्नादादिसमयान्तदेवतामंत्राः (७०-६; १३८-५, २१)

चतुरास्त्रायमंत्राः—

५ ह्रीं ह्रीं ह्रीः पूर्वाश्रावसमयामोविनी देवी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ १ ॥

५ ओं ऐ ह्रीं ह्रीः क्षिप्रमवदधे कुले सीः दक्षिणाम्नायसनमानोगिनी देवी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ २ ॥

५ ह्रीः ह्रीः ह्रस्वैः सीः भगवत्यै हसक्षमलवर यूं वदक्षमलवर यी अघोरे अघोरे अघोरमुक्ति ह्रीं ह्रीं किं किं विन्ने ह्रीं ह्रस्वैः हसक्षमलवरयूं वदक्षमलवर यी श्री ह्रीं ह्रीं पश्चिमाश्रावसमया कृत्तिका देवी श्री० ॥ ३ ॥

५ ओं ह्रीं महानंदयोगीश्वरी उत्तराश्रावसमाकालिका देवी श्री० ॥ ४ ॥

अथ पंचसिंहासनमंत्राः—

पंचसिंहासनपूजा ॥ सनुणे गंजग्री ॥ बाला संप्रदाया शेष तथा चैतन्यमैरवी । विद्याप्रदं समुद्दिष्टं पूर्वसिंहासने स्थितं ॥ कलिता शेष कामेशा रक्षणेन तपेव च । वदकुटाघोरमैरवी तथा संप्रदायेश्वरी ॥ विद्यापदं निगदितं दक्षसिंहासने स्थितं । संजीविनी मृत्युञ्जया श्रीशंख-वनमैरवी ॥ शत्रुघ्नी त्रिपुरमैरवी तथा च भयहारिणी । संप्रदाया च सतीताः विद्यापश्चिमसंस्थिताः ॥ कामरेशी भयवंशी तथा आघोरमैरवी । संप्रदायाश्चोत्तरं च सिंहासनममाविताः ॥ मध्यसिंहासने पूज्यं सुंदरीपंचकं द्युतमिति ॥ अथ संहिताहामार्णवमैरवीं प्रतिष्ठितिसंस्कारसर्वमिति कमेण वतसः पूज्याः विदो सुंदरीपंचकं पूजयामि ऐं ह्रीं सीः पूर्वसिंहासनगता बाला श्रीपा० ॥ ऐं सहस्रं हीं ह्रीः पूर्व० चैतन्यमैरवी० ॥ ह्रीं ह्रस्वैः ह्रीः पूर्व० संप्रदाया मैरवी० ॥ इति ॥

हीं ह्रीं ह्रीः दक्षिण सि० कलिता० । ह्रीं द० कामेश्वरी० । सीं ह्रीं ह्रीः द० रक्षणेन० । वरुवरुं वरुलकसही वरुलकसहीः द० वदकुटा मैरवी । ह्रस्वैः हसकलरी हसीः द० अघोरमैरवी श्री० ॥ ३ संप्रदाया० । इति ॥

हीं ह्रीं सीः संजीविनी कुं जीवं प्राणं संधिस्वं कुं सः स्वाहा पश्चिमसि० संजीविनी श्री० ॥ वद २ वाग्वादिनि ह्रीं ह्रीं क्लेदिनि महालोभं कुं २ ह्रस्वां ओं मोक्षं कुं २ ह्रीः प० मृत्युञ्जया श्री० ॥ ओं ह्रीं श्रीं वद २ वाग्वादिनि ह्रीं ह्रीं क्लेने० प० अमृतसंजीवनीमैरवी श्री० ॥ हीं ह्रीं क्लेने क्रो नित्यमवदधे ह्रीं प० वनेश्वरी श्री० ॥ ह्रीं ह्रस्वैः ह्रीं ह्रीः प० त्रिपुरमैरवी श्री० ॥ हसकलर ह्रीं हसकलर वीं हसकलर वीः प० भयहारिणी श्री० ॥ ३ संप्रदाया मै० ॥ इति ॥

ह्रस्वैः हसकलरी ह्रीः उत्तरसि० कामरेश्वरी श्री० ॥ ह्रस्वैः ह्रीः व० भयवंसिनी मैरवी श्री० ॥ ह्रस्वैः ह्रस्वैः ह्रीः व० अघोरमै० श्री० ॥ ३ व० संप्रदाया मैर० इति ॥

है ह क ल ह ह ह्रीं ह्रीः ऊर्ध्वसिंहासनगता प्रथमशुंदरी श्री० ॥ अ ह सै अ ह सीं अ ह सीः ऊर्ध्व० द्वितीय० श्री० ॥ ऐं ह स ए ह स सै ह ३ कलही ह ३ ह्रीः ऊर्ध्व० तृतीयशुं० श्री० ॥ कलह ह स स ह्रीं कटे कटे ? ऊर्ध्व० चतुर्थशुं० स ह ह स ल ल ह्रै ह स ह स ल ल ह्रीं ह स ल ल स ह स ह्रीः ऊर्ध्व० पंचमशुं० ॥ इति पंचसिंहासनपूजा ॥

अथ पंचपंचिकाः—

प्रथमपंचिका = पंचलक्ष्मी

- १ मूलविद्या—पंचदशी अथवा षोडशी
- २ श्री — लक्ष्मी
- ३ ओं श्री ह्रीं श्री कमले कमलाकरे प्रसीद प्रसीद श्री ह्रीं श्री ओं महालक्ष्म्यै नमः—महालक्ष्मी
- ४ श्री ह्रीं श्रीं—विद्याधि
- ५ श्री स ह क ल ही श्रीं—साध्याकालक्ष्मी

द्वितीयपंचिका—पंचकोशा

- १ मूलविद्या
- २ ओं ह्रीं ऐं सः सोमं स्वाहा—परं ज्योतिः
- ३ ओं — — परा निष्कलशाग्निनी
- ४ ऐं सः — अजपा
- ५ ओं ह्रीं — सायुधा

तृतीयपंचिका—पंचकल्पलता

- १ मूलविद्या
- २ ह्रीं श्रीं ऐं वृं श्रीं — पंचकामेश्वरी
- ३ ओं ह्रीं ह्रैं ह्रीं श्रीं सरस्वत्यै नमः—वारिजातेश्वरी
- ४ श्रीं ऐं श्रीः—कुमारी
- ५ श्रीं श्रीं श्रीं वृं सः—पंचकामेश्वरी

चतुर्थपंचिका—कामदुर्गापंचकम्

- १ मूलविद्या
- २ ओं ह्रीं हंसः संजीवनि वृं श्रीं प्राणमर्धिर्यं कुरु कुरु सः स्वाहा—अमृतपीठेश्वरी
- ३ वद वद वाजवादिनि ह्रीं क्षिप्ते क्षेदिनि महाधोमं कुरु २ ह्रं श्रीं ओं मोक्षं कुरु कुरु ह्रं श्रीं—

दुर्गासुः

४ ऐं ह्रीं क्लीं सः अमृतं अमृतोद्भवे अमृतेश्वरी अमृतवर्षिणि अमृतं खावय खावय स्वाहा—
अमृतेश्वरी

५ ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ओं नमो भगवति माहेश्वरी अजपूये नमामि लघितमर्घं देहि स्वाहा—अजपूणी

पंचमपंचिका—रत्नपंचक

१ मूलविद्या

२ ऋषीं महानन्ददेवाः सर्वर्षण कालिमंथाने हः—शिद्धसक्मी

३ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं श्रीः ओं नमो भगवति राजमातंगीश्वरी सर्वजनमनोहरि सर्वमुक्तरेमिणि
ह्रीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवर्षकारि सर्वश्रीपुरुषवर्षकारि सर्वदुष्टपृथग्वर्षकारि सर्वसर्ववर्षकारि सर्वलोकवर्षकारि
सर्वजनं मे नमामानय स्वाहा श्रीः ह्रीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं राजमातंगी

४ श्रीं ह्रीं श्रीं—भुवनेश्वरी

५ श्रीं ऐं श्रीं श्रीः ह्रीं श्रीं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वाराहमुखि वाराह-
मुखि ऐं श्रीं ऐं श्रीं भूमिभ्यो नमः ऊर्ध्वे भूमिभ्यो नमः जम्भे जम्भिभ्यो नमः इतने इतंभ्यो नमः
मोहे मोहिभ्यो नमः ऐं श्रीं श्रीः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां नाश्विस्तपस्तुमुखगतितमतिकोप-
विह्वस्तभनं हृद कुरु शीघ्रं नश्ये कुरु कुरु ऐं श्रीं ऐं श्रीः ऊः ऊः ऊः हुं कुरु स्वाहा—वाराही

अथ षड्दर्शनानिः—

४ तारे तुतारे तुरे स्वाहा—तारादेवताधिष्ठितबीजदर्शन श्री० ॥ १ ॥

५ तत्सहितुर्देविर्गन्धर्वी देवस्य श्रीमहि । विद्यो यो नः प्रसीदयान् । परो रजते सावर्षी—प्रदा-
देवताधिष्ठितवैदिकदर्शन श्री० ॥ २ ॥

४ ओं ह्रीं—सददेवताधिष्ठितसौवर्षीमन्त्री० ॥ ३ ॥

४ ह्रीं ह्रीं ह्रीं सः—सूक्तदेवताधिष्ठितसौवर्षीमन्त्री० ॥ ४ ॥

४ ओं नमो नारायणाय—विष्णुदेवताधिष्ठितवैष्णवदर्शनमन्त्री० ॥ ५ ॥

४ ह्रीं—भुवनेश्वरीदेवताधिष्ठितसाक्तदर्शनमन्त्री० ॥ ६ ॥

अंगदेवीमंत्राः—उपप्रकरणे सूक्ताः—

भूतशक्तिमंत्राः—

उ	ऊ	ओ	ग	ज	ड	ध	व	ल	ळ	—	पृथ्वीशक्ति
फ	ब्ह	वी	प	झ	ट	थ	भ	ष	स	—	जलशक्ति
इ	ई	ऐ	ख	छ	ठ	थ	फ	र	क्ष	—	अग्निशक्ति
अ	आ	ए	क	ख	ट	त	प	य	व	—	वायुशक्ति
ल	ल्	अं	क	ख	प	न	म	श	ह	—	अकाशशक्ति

चतुःसमयमंत्राः—

ऐं ह्रीं सौः ॐ नमः कामेश्वरि इच्छाकामफलप्रदे सर्वसत्त्ववर्णकरि सर्वव्यवशोभनकरि हुं हुं हुं
श्रीं श्रीं ह्रीं च्छं सः सौः ह्रीं ऐं । कामेश्वरीसमयदेवता ॥ १ ॥

ऐं ह्रीं सर्वकार्यवैवाधिति वज्रेश्वरि वज्रपदे वज्रपंजरगन्धगे ह्रीं ह्रीं ऐं ह्रीं नित्यमवद्रवे हुं
के ह्रीं वज्रनित्यवै नमः । वज्रेश्वरीसमयदेवता ॥ २ ॥

भगमाहिमेज एव भगमाहिनीसमयदेवतामंत्रः ॥ ३ ॥

४ ह्रीं भगवति च्छं कामेश्वरि ह्रीं सर्वसत्त्ववर्णकरि शः त्रिपुरभैरवि ऐं विष्णे ह्रीं महात्रिपुरसुन्दर्यै
नमः । महात्रिपुरसुन्दरीसमयदेवता ॥ ५ ॥

॥ अथ कुलाकुलचक्रम् ॥ (पृष्ठ २१२, पंक्ति २०)

कुलाकुलस्य मेरुं हि वक्ष्यामि मंत्रिणामिह । तथा निबन्धे—(शारदायां)

वाय्वग्निभूतलाकाशाः पंचाशत्पिण्डः क्रमात् ।

पंचाक्षराः पंचदीपाः विन्दुगताः संश्लिष्टमन्त्राः ।

आदयः पंचराः वक्ष्यन्त्यहम् । प्रकीर्तिताः ।

अ वा ए क ख ट ठ ड ढ ण नादयः ।

इ ई ऐ क्ख छ ङ ध ढ र क्षा धामेयाः ।

उ ऊ औ य व ङ द ष ल लाः पार्थिव्याः ॥

अ ऋ औ ध ष त ध म ष सा नादयः ।

लृ लृ भं क ङ ण म न ङ हा धामेयाः ।

तथा

शापकस्याक्षरं पूर्वं मंत्रस्यापि तदक्षरम् ।

सद्योऽभूतवैषत्यं जानीयात् स्वकुले हि तत् ॥

भीमस्य वाक्पुं मित्रमाघेयस्यापि मातृतम् ।

मातृतं पार्थिवानां आग्नेयधामिनां रिपुः ॥

पार्थिवानां चोतिं वक्ष्यामि तत्रैव च पार्थिवानां रिपुः ।

नाभसं सर्वमिदं स्यात् विदुर्नैव शीलयेत् ॥

तथा च हृदयामले —

पार्थिवे वाक्पुं मित्रं तैश्च सं शत्रुरीरितम् ।

ऐन्द्रवाद्ययोः शत्रुर्मातृतः परिकीर्तितः ॥

इत्यादि राधवभट्टवृत्तवचनात् जलमातृतयोः शत्रुता बोध्या ॥

इति कुलाकुलचक्रपिचारः

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES.

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars, and published by the Oriental Institute, Baroda.

I. BOOKS PUBLISHED.

	Rs. A.
1. <i>Kāvya-mīmāṃsā</i> : a work on poetics, by Rājasekhara (880-920 A.D.) : edited by C. D. Dalal, and R. Anantakrishna Sastry, 1916. Re-issue, 1924	2-4
<i>This book has been set as a text-book by the Bombay and Patna Universities.</i>	
2. <i>Naranārāyaṇānanda</i> : a poem on the Peurtois story of Arjuna and Kṛṣṇa's rambles on Mount Girnar, by Vastupala, Minister of King Virādhanva of Dholka, composed between Samvat 1277 and 1287, i.e., A.D. 1231 and 1231 : edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916	out of print
3. <i>Tarkasaṅgraha</i> : a work on Philosophy (refutation of Vaiśeṣika theory of atomic creation) by Anandagiri or Anandagiri, the famous commentators on Śaṅkarācārya's Bhāṣyas, who flourished in the latter half of the 13th century : edited by T. M. Telpathi, 1917	2-0
4. <i>Pārthaparākrama</i> : a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virāta, by Prahlādanadeva, the founder of Palanpur and the younger brother of the Paramāra king of Chandravati (a state in Mārwar), and a feudatory of the kings of Guzerat, who was a Yuvarāja in Samvat 1220 or A.D. 1164 : edited by C. D. Dalal, 1917	0-6
5. <i>Rāṣṭraughavarṇa</i> : an historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bagulas of Mayūragiri, from Rāṣṭraughava, king of Kanauj and the originator of the dynasty, to Nārāyaṇa Shāh of Mayūragiri by Rudra Kavi, composed in Ś'aka 1518 or A.D. 1596 : edited by Pandit Embar Krishnamacharya with Introduction by C. D. Dalal, 1917	1-12
6. <i>Līṅgānuśāsana</i> : on Grammar, by Vāmana, who lived between the last quarter of the 8th century and the first quarter of the 9th century : edited by C. D. Dalal, 1918	0-8
7. <i>Vasantavilāsa</i> : an historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupala and the history of	

- Guzerat, by Balachandrasūri (from Modhera or Modhera in Kaṭi Prant, Baroda State), contemporary of Vastupāla, composed after his death for his son in Samvat 1296 (A.D. 1240); edited by C. D. Dalal, 1917 1-8
8. **Rūpakāṣaṭkam** : six dramas by Vatsarāja, minister of Paramardideva of Kalinjara, who lived between the 2nd half of the 12th and the 1st quarter of 13th century; edited by C. D. Dalal, 1918 .. 2-4
9. **Mohaparājaya** : an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārapāla, the Chalukya King of Guzerat, to Jainism, by Yaśāpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārapāla, who reigned from A.D. 1229 to 1232; edited by Muni Chaturvijayaṣi with Introduction and Appendices by C. D. Dalal, 1918 .. 2-0
10. **Hamamframadamardana** : a drama glorifying the two brothers Vastupāla and Tejapāla and their King Viradhavala of Dholka, by Jayasimhasūri, pupil of Virasūri, and an Ācārya of the temple of Munivraṭa at Brach, composed between Samvat 1276 and 1286 or A.D. 1220 and 1230; edited by C. D. Dalal, 1920 2-0
11. **Udayasundarikathā** : a romance (Campī, in prose and poetry) by Soddhala, a contemporary of and patronised by the three brothers Chohittarāja, Nāgarjuna, and Mummukṣarāja, successive rulers of Konkan, composed between A.D. 1026 and 1056; edited by C. D. Dalal and Pandit Embar Krishnamacharya, 1920 .. 2-4
12. **Mahāvīdyāvidambana** : a work on Nyāya Philosophy, by Bhatta Vāṇandra who lived about A.D. 1210 to 1274; edited by M. R. Telang, 1920 .. 2-8
13. **Prācinagurjarakāvyaśaṅgraha** : a collection of old Guzerati poems dating from 12th to 15th centuries A.D.; edited by C. D. Dalal, 1920 .. 2-4
14. **Kumārapālapratibodha** : a biographical work in Prakṛta, by Somaprabhācārya, composed in Samvat 1241 or A.D. 1195; edited by Muni Jinavijayaṣi, 1920 7-8
15. **Gapakārikā** : a work on Philosophy (Pāsupata School) by Bhāsurvaṣa who lived in the 2nd half of the 10th century; edited by C. D. Dalal, 1921 .. 1-4
16. **Śaṅgītamakaranda** : a work on Music by Nārada; edited by M. R. Telang, 1920 .. 2-0
17. **Kavindrācārya List** : list of Sanskrit works in the collection of Kavindrācārya, a Benares Pandit (1636 A.D.); edited by R. Anantakrishna Śastry, with a foreword by Dr. Ganganatha Jha, 1921 .. 0-12
18. **Vārāhaḡṛhyasūtra** : Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda; edited by Dr. R. Shamasastry, 1920 .. 0-10
19. **Lekhapaddhati** : a collection of models of state and private documents, dating from 8th to 15th centuries

	Rs. a.
A.D.: edited by C. D. Dalal and G. K. Shrigondekar, 1925	2-0
20. Bhaviṣayattakahā or Pañcamīkahā : a romance in Apabhraṃśa language by Dhanapāla (c. 12th century): edited by C. D. Dalal, and Dr. P. D. Gune, 1923	8-0
21. A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Important Paper MSS. in the Bhandars at Jessal-mere , compiled by C. D. Dalal, and edited by Pandit L. B. Gandhi, 1923	3-4
22. Paraśurāmakalpāsūtra : a work on Tantra, with commentary by Rāmaśvara: edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923 <i>Cloth copies</i>	8-8
23. Nityotsava : a supplement to the Paraśurāmakalpāsūtra by Umācandanātha: edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923 <i>out of print</i>	
24. Tantrarahasya : a work on the Prābhākara School of Pūrvaśāstra, by Rāmanujācārya: edited by Dr. R. Shamasastri, 1923	1-8
25, 32. Samarāṅga : a work on architecture, town-planning and engineering, by king Bhoja of Dhara (11th century): edited by Mahamahopadhyaya T. Gaṇapati Śastry, Ph.D., 2 vols., 1924-1925	10-0
26, 41. Sādhana-mālā : a Buddhist Tantric text of rituals, dated 1165 A.D. consisting of 312 small works, composed by distinguished writers: edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A., Ph.D., 2 vols., 1925-1926	14-0
27. A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda : Vol. I (Veda, Vedāṅga and Upaniṣads), compiled by G. K. Shrigondekar, M.A. and K. S. Ramaswami Śastry, with a Preface by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1925	6-0
28. Mānasollāsa or Abhilaṣitārthacintāmaṇi : an encyclopaedic work divided into one hundred chapters, treating of one hundred different topics by Somadeva, a Chalukya king of the 12th century: edited by G. K. Shrigondekar, M.A., 3 vols., vol. I. 1925	2-12
29. Nalavilāsa : a drama by Rāmachandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paurāṇika story of Nala and Damayanti: edited by G. K. Shrigondekar and L. B. Gandhi, 1926	2-4
30, 31. Tattvasaṅgraha : a Buddhist philosophical work of the 8th century by Śāntarakṣita, a Professor at Nālanda with Pañjikā (commentary) by his disciple Kamalaśīla, also a Professor at Nālanda: edited by Pandit Embar Krishnamāchārya with a Foreword in English by B. Bhattacharyya, M.A., Ph.D., 2 vols. 1926	24-0

- 33, 34. **Mirat-i-Ahmadi**: By Ali Muhammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarat: edited in the original Persian by Syed Nawabali, Professor of Persian, Baroda College, 2 vols., 1926-1928 19-8
35. **Mānavagṛhyasūtra**: a work on Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda with the Bhāṣya of Aṣṭāvakra: edited with an introduction in Sanskrit by Pandit Rāmākṛishṇa Harshaḥ Sāstri, with a Preface by Prof. B. C. Lele, 1926 5-0
36. **Nāṭyaśāstra**: of Bharata with the commentary of Abhinavagupta of Kashmir: edited by M. Rāmākṛishṇa Kavī, M.A., 4 vols., vol. I, illustrated, 1926 .. 6-0
37. **Apabhraṃśakāvya-trayī**: consisting of three works, the Carcari, Upadeśarāmāyana and Kālasvarūpakulaka, by Jinadatta Sūri (12th century) with commentaries: edited with an elaborate introduction in Sanskrit by L. B. Gandhi, 1927 4-0
38. **Nyāyapraveśa**, Part I (Sanskrit Text): on Buddhist Logic of Dinnāga, with commentaries of Haribhadra Sūri and Pāśuradeva: edited by Principal A. B. Dhruva, M.A., LL.B., Pro-Vice-Chancellor, Hindu University, Benares 3-0
39. **Nyāyapraveśa**, Part II (Tibetan Text): edited with introduction, notes, appendices, etc., by Pandit Vidhusēkhara Bhattacharyya, Principal, Vidyabhavana, Vidyabharati, 1927 1-8
40. **Advayavajrasaṅgraha**: consisting of twenty short works on Buddhist philosophy by Advayavajra, a Buddhist saint belonging to the 11th century A.D., edited by Mahamahopādhyāya Dr. Haraprasad Sastri, M.A., C.I.B., Hon. D. Litt., 1927 2-0
42. **Kalpadrakośa**: standard work on Sanskrit Lexicography by Keśava: edited with an elaborate introduction and indexes by Pandit Rāmavatera Sarma, M.A., Sahityacharya of Patna. In two volumes, vol. I, 1928 .. 10-0
43. **Mirat-i-Ahmadi Supplement**: by Ali Muhammad Khan. Translated into English from the original Persian by Mr. C. N. Seddon, I.C.S. (retired) and Prof. Syed Nawab Ali, M.A. Corrected Re-issue 1928 .. 6-8
44. **Two Vajrayāna Works**: comprising Prajñopāyavinīcayāsiddhi of Anāgavajra and Jñānasiddhi of Indrabhūti—two important works belonging to the little known Tantra school of Buddhism (8th century A.D.): edited by B. Bhattacharyya, Ph.D. 1929 .. 3-0
45. **Bhāvaprakāśana**: of Śāradātanaya, a comprehensive work on Dramaturgy and Rasa, belonging to A.D. 1175-1250: edited by His Holiness Yadugiri Yātraja Swami, Melkote and K. S. Rāmāswami Sastri, Oriental Institute, Baroda 1929 7-0

	Rs. 4.
46. Rāmācarita : of Abhinanda, Court poet of Hāravarṣa (cir. 9th century A.D.) : edited by K. S. Ramaswami Sastri 1929	7-8
47. Naṭṭarājayaśobhāṣaṇa : by Nṛsiṃhakavi <i>alias</i> Abhinava Kalidāsa, a work on Sanskrit Poetics and relates to the glorification of Naṭṭarāja, son of Virabhūpa of Mysore : edited by Pandit E. Krishnamacharya 1929 ..	5-0
48. Nāṭyadarpaṇa : on dramaturgy by Rāmacandra Śūri with his own commentary : edited by Pandit L. B. Gandhi and G. K. Shrigondekar, M.A. In two volumes, vol. I, 1929	4-8
49. Pre-Dinnāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources : containing the English translation of <i>Śatāśāstra</i> of Aryadeva, Tibetan text and English translation of <i>Vigraha-śāstra</i> of Nāgārjuna and the retranslation into Sanskrit of <i>Upāyohardaya</i> and <i>Tarkaśāstra</i> : edited by Prof. Giuseppe Tucci. 1930 ..	9-0

II. BOOKS IN THE PRESS.

1. **Nāṭyāśāstra** : Vol. II, edited by M. Ramakrishna Kavi.
2. **Jayākhyasamhitā** : an authoritative Pāṇinian work : edited by Pandit E. Krishnamacharya of Vāḍal.
3. **Mānasollāsa** or **Abhilāṣitārthasaṁbhāṣā**, vol. II, edited by G. K. Shrigondekar, M.A.
4. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Oriental Institute, Baroda**, vol. II (*Śrauta; Dharma and Gṛhya Sūtras*) compiled by the Library staff.
5. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhāṇḍara at Pattan** : edited from the notes of the late Mr. C. D. Dalal, by L. B. Gandhi, 2 vols.
6. **Siddhāntabindu** : on Vedānta philosophy by Madhusūdana Sarasvatī with commentary of Puruṣottama : edited by P. C. Divanji, M.A., LL.M.
7. **Tathāgatagūhyaka** or **Gūhyasamāja** : the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists : edited by B. Bhattacharyya, Ph.D.
8. **Portuguese Vocables in the Asiatic Languages** : Translated into English from Portuguese by Prof. A. X. Soares, M.A., Baroda College, Baroda.
9. **Ahsan-ul-Tawarikh** : history of the Saṭvi Period of Persian History, 15th and 16th centuries, by Ahsan Ramlu : edited by C. N. Seddon, I.C.S. (*retired*), Reader in Persian and Marathi, University of Oxford.
10. **Abhisamayālaṅkāraloka** : a lucid commentary on the *Prājñāpāramitā*, a Buddhist philosophical work, by Simhābhaddra : edited by Prof. Giuseppe Tucci.
11. **Mirat-i-Ahmadi Supplement** : of Ali Muhammad Khan, Persian text giving a history of Guzerat : edited by Syed Nawab Ali, M.A., Principal, Bahauddin College, Junagadh.

Rs. 4.

12. **Kalpadrakoṣa**, Vol. II: indexes and vocabulary: edited by the late Mahamahopadhyaya Pandit Ramavatera Sarma Sahityaśāhya of Patna.
13. **Padmānanda Mahākāvya**: giving the life history of Rṣabhadeva, the first Tīrthaṅkara of the Jains by Amaraśāhira Kavi of the 13th century: edited by H. R. Kapadia, M.A.
14. **Daṇḍaviveka**: a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamāna of the 15th century A.D.: edited by Mahamahopadhyaya Kamala Krishna Śrīrītiṛiṭha.
15. **Nityotsava**: a supplement to the Paraśurāmakaṣṭhaśāstra by Umānandanātha: second edition by Swami Trivikrama Tīrtha.
16. **Śaktisaṅgama Tantra**: a voluminous compendium of the Hindu Tantra comprising four books on Tārā, Kālī, Sūndarī and Chinnamastā: edited by B. Bhattacharyya, Ph.D.
17. **Pārānanda Sūtra**: an ancient Tāntṛic work of the Hindus in Sūtra form giving details of many practices and rites: edited by Swami Trivikrama Tīrtha.
18. **Udbhaṭālaṅkāravivṛti**: an ancient commentary on Udbhaṭa's Kāvyaśālokaśāstraśāstra generally attributed to Mādhava Bhaṭṭa (10th century A.D.): edited by K. S. Ramaswami Sastry.
19. **Nāṭyadarpaṇa**, Vol. II: introduction in Sanskrit giving an account of the antiquity and usefulness of the Indian drama, the different theories of Rāsa, and an examination of the problems raised by the text: by L. B. Gandhi.
20. **Subdaratnasamuccaya**: an interesting lexicon in Sanskrit by an anonymous author, compiled during the reign of the Mahratta King Sahaji: edited by Pandit Viṭṭhala Śastri, Sanskrit Pathaśālā, Baroda.
21. **Iṣṭasiddhi**: on Vedānta philosophy by Vimuktātman, disciple of Aṅgīyātman with the author's own commentary: edited by M. Hiriyanna, M.A., Retired Professor of Sanskrit, Maharaja's College, Mysore.

For further particulars please communicate with—

THE DIRECTOR,
Oriental Institute,
Baroda.

